

J O. SLEIDANI

De Quatuor

SUMMIS IMPERIIS,

BABYLONICO,

PERSICO,

GRÆCO, &

ROMANO,

LIBRI III.

LONDINI,

Ex Officina ROGERI DANIELIS.

CLC ICG LIX.

J
 g
 t
 r
 s
 m
 m
 f
 m
 t
 g
 d
 t
 v
 s
 n
 p

JOANNIS SLEIDANI
VITA.

Ioannem, à patria Sleidanum
cognominatum, Lutetiae bonis
disciplinis ex cultum excepit
Argentina; ubi cum & erudi-
tionis & prudentiae atque pietatis multi-
plex specimen indidisset, dignus est habi-
tus cui licet peregrino res longe maximi
momenti procurande committerentur.
Itaque tum in Anglia, communi Prote-
stantium, quos vocant, nomine, le-
gationem obiit, tum etiam interfuit
Tridentino conciliabulo civitatis Argen-
tinenfis legatus: in quo utroque mune-
re, quamvis difficultatum pleno, talem
se praestitit, ut magnam ab iis à quibus
missus erat laudem reportarit. Sed eter-
num illius laborum testimonium est Hi-
storia illa de reipub. & religionis in Ger-
mania statu ab initio instaurati à Lu-
thero Christianismi, diligentissime vi-
ginti quinque libris, non hortante mo-
do, sed etiam materiam ei suppeditan-
te clarissimo viro D. Iacobo Sturmio,
verissime simul & elegantissime per-
scripta, adjecto etiam de quatuor Mo-
narchiis eruditissimo commentario: hanc
ipsius gloriam, quamvis non absque

in signi Ecclesie totiusque Germanici
imperii detrimento, argente eorum cul-
pa, qui, sive negligentia, sive prapo-
stero metu, sive quod illum æquare se
posse desperarent, conticescere, resque
tam memorabiles pati silentio perire,
quam opus ab illo cœptum persequi
maluerunt. Obiit autem Sleidanus Ar-
gentina ex epidemico morbo, anno ata-
tis duntaxat quinquagesimo, qui fuit
annus Domini **CLIO LVI.**

JOAN.

Annos ab orbe condito

I
JOANNIS SLEIDANI
De
QUATUOR SUMMIS
IMPERIIS

Liber I.

Prius quam de quatuor sum-
mis & præcipuis orbis ter-
rarum Imperiis dicam, de
Babylonico, Persico, Græ-
co, Romano, breviter hoc
mihi præstandum est, in annorum suppu-
tatione ab orbe condito magnam esse
dissensionem: nam & Hebræi, & Euse-
bius, & Augustinus, & Alphonsus, &
Mirandula, multum inter se discordant:
veruntamen, quia plerique omnes nostri
seculi viri docti rationem Hebræorum
hac quidem in parte sequuntur, vestigiis
eorum & ipse insistam, cum res ita feret.

Annos ab orbe condito ad Christum natum numerant	Hebræi,	{ Talmudici 3784. Rabb. recentes 3760. Josephus 4102.
	Græci,	{ Metheodorus 5000. Eusebius 5190. Theophilus 5476.
	Latini,	{ Hieronymus 3941. Augustinus 5351. Isidorus 5210.
	Recen- tiores,	{ Beda 3952. Alphonsus 5984. Picus 3970. Alii 3962.

Vide Gilb. Genab. l. i. Chron.

Ac principio quidem, ut ad institutum veniam, ad primum videlicet imperium, omiſſis illis, quæ in omnium primam ætatem inciderunt, omiſſa quoque narratione diluvii, quandoquidem ſacris literis hæc omnia continentur, neque melius dici poſſunt; exordium mihi ſumam ab eo tempore, quo diſſipata rursus aquarum mole, & deliccata terra, genus humanum, tunc ad pauciſſimos redactum, de novo propagari cœpit.

Genef. 1. 2. 3. 4. 5. & 6. Xenophon in Equivocis tradit, Sex inundationes maxima celebratas recenſeri. Tempus autem huius diluvii in autumnum reſert Joſephus Antiq. lib. cap. 5. alij in tempus vernum collocant, quod credibilis ſit Moſen ſupputare meſes eo more, quem ipſe Iſraelita tradiderat. Item quod folium oleæ, ad Noham allatum a columba, vernum tempus monſtret, quæ teſte Plinio, lib. 16. cap. 25. tum floret.

Diluvii tempus ad annum ponitur orbis conditi milleſimum ſexcenteſimum quinquageſimum ſextum. Methuſalah autem ſeptimus ab Adam, hoc ipſo tempore moritur, annos natus nongentos ſexaginta novem. Erat tum Noah, nepos Methuſalah, ex filio Lamech, ſexcentorum annorum, & ſingulari Dei beneficio cum ſua familia ſervatus, ubi jam paulatim augeſceret hominum numerus, autor ſuis liberis atque poſteris fuit, ut in diverſas regiones proſecti terram colerent, & oppida ſibi conſtituerent; ſuam deniq; cuique provinciam ſorte illis designavit, anno circiter centeſimo poſt diluvium.

Genef.

Genes. 5. & 7. 8. 9. 10. Epiphanius in panario haresi 66. Sulpit. Severus lib. 1.

Quo quidem tempore, Nimrod Noha pronepos, una cum suis in terra Chaldaeorum confedit.

Cumque tandem crescente hominum multitudine migrandum esset quamplurimis, & diversæ quærendæ sedes atque colonix, voluerunt antea perpetuum sui monumentum relinquere, & duce Nimrodo cœperunt urbem ædificare, in eaque summæ turrim altitudinis; & immemores iræ divinæ, quæ nuper totum orbem terrarum absorpserat, & de qua diligenter ac sæpe multumque Noha illis haud dubie concionatus erat, nominis sui famam superbis & ambitiosis operibus extendere cogitabant.

Gen. 11. D. Hieronymus in 14. caput Esaiæ, turrim hanc vocat arcem seu Capitolium in urbe Babylone. Credibile autem est, hanc historiam Poetis occasionem dedisse fingendi fabulam de Gigantibus, qui congestu altissimis montibus, caelum oppugnare conati sunt. Michael Glycas in adificatione turris 40 annos consumptos scribit.

Offensus autem Deus irritos fecit illorum conatus, linguarum immissa conturbatione, cum primis unum fuisset & idem sermonis genus apud omnes. Itaque ab opere inchoato coacti desistere, in varias mundi partes abierunt.

Joseph. Antiq. Jud. lib. 1. cap. 5.

Ab hac linguarum conturbatione nomen urbs accepit, ut Babel dicefetur: ab eoque tempore, nimirum ab anno post

diluvium circiter C x x x i. regni Chaldaei sumitur initium, & Babylonici.

Augustinus de civit. Dei lib. 16. cap. 4, & 11. & lib. 17. cap. 16. Berofus l. 4. Matth. Berwaldus lib. 3. Chronicorum cap. 2. Babel, unde est Babylonis profectum vocabulum, idem est ac si dicatur Ba, id est, venit, & Bel, hoc est confusio, id est, pro gloria quam homines Dei securi somniabant & quarebant, rerulerunt iusto Dei iudicio confusionem & ignominiam.

Primus autem Rex fuit is, quem diximus, Nimrod, qui L v i. annis pręfuisse dicitur: hunc Scriptura vocat robustum venatorem, & vim atque potentiam ei tribuit.

Gen. 10. i Paral. 1. Michas 5. terra Babylonica terra Nimrod nominatur.

Alii Saturnum vocant, eumque Imperii sui anno x L v. misisse Principes aiunt coloniarum huc illuc, Assur, Medum, Magogum, Moscum, qui regna sui nominis condiderunt, Assyrium, Medum, Magogum, Moscum: è quibus duo quidem illa prorsus ad Asiam, tertium autem atque postremum ad Asiam atque Europam pertinent.

Berofus lib. 5. Xenophon in Equivocis. Archilochus de temporibus. Gog & Magog non esse certas gentes, Augustinus lib. 20. cap. 11. de civitate Dei demonstrat. Adde qua habet Vives interpres. Suidas in voce Magog. Persas à popularibus suis Magog & Magusaos appellari scribit.

Ipsius Assur meminit etiam sacra Scriptura, & Ninivem urbem ædificatam ab eo dicit.

Gen. 10. Ninivem urbem Herodotus libro primo in ripa Tigris conditam fuisse refert. Meminit & Lucianus in Charonte. Hieronymus in locis Hebraicis duas hujus nominis urbes facit: Unam Assyriorum ab Assur adificatam; aliam in Arabia angulo suo tempore corrupte Nevenem vocatam

Nimrodo successit filius Jupiter Belus, qui ad occidentem solem occupasse traditur omnem agrum in Sarmatiam usque Europæam, ac deinde bellum quoque fecisse Sagarum regi Sabatio, quem non ipse quidem, eo quod morte præpediretur, sed ipsius filius Ninus oppressit, & productis longe lateque finibus, Monarchiam primus omnium cœpit.

Beros. lib. 5. Meminit Beli Archilochus, Orosius lib. 1. cap. 1. Marcellinus lib. 23. Ninus memoratur à Strabone, Diodoro, Justino. Videatur Augustinus de civitate Dei lib. 16. c. 3. & 15. lib. 8. cap. 2.

Trecentis quinquaginta post diluvium annis Noah moritur: & duodevigesimo post anno circiter Abraham, decimus à Noah, jussus à Deo, patriam relinquit, cum esset annorum septuaginta quinque: vigesimo quarto autem anno postea factus cum illo facit Deus per circumcisionem quam instituit. Centesimo ætatis anno natus est ei filius Isaac: post illud tempus vixit annos septuaginta quinque: nam humanæ vitæ spatium multo jam erat contractius.

Genes. 11. 17. 22. cap.

Quomodo nepos ejus Jacob, quaque occasione devenerit in Ægyptum, ibique

fit mortuus, quomodo deinde ipsius posteritas aliquot seculis in Ægypto permanserit, & durissima servitute pressa, beneficio Dei, per Moſen administrum educta fuerit atque liberata, sacrae literae docent.

A 36. c. Genes. usque ad 14. Exodi.

Ponitur autem hæc emigratio Israelis ex Ægypto ad annum orbis conditi bis millesimum quadringentesimū quinquagesimum quartū, nempe quadringentis annis & triginta post promissionem Abrahamo datam, ut ait Paulus Apostolus. *Gal. 3.*

Post Moſen, iudices habuit populus Israeliticus ad Saulem usque, cui David successit, rex alter ejus populi.

1. Lib. Judic. 1 Reg. 1 Paralip. Josephus in Antiq. Judaeis.

Nunc ad Babylonicum imperium revertamur. Nino mortuo, regnavit ejus uxor Semiramis, quæ divitiis & victoriis & triumphis nulli mortalium cessit. Babylonem oppidum extendit, & justæ magnitudinis urbem effecit, & variis ornavit ædificiis, muroque cinxit.

Berosus lib. 5. Propertius lib. 3. Elegia 9. Dionysius in descriptione orbis.

Æthiopiam devicit, & in India quoque bellum gessit.

Archilochus, Diodorus Siculus lib. 3. Strabo, Justinus 1. Augustinus de Civitate Dei lib. 18. cap. 2. Orosius lib. 1. cap. 4. Jornandes lib. 1. Suidas in voce Semiramis.

Ejus filius Zameis, quintus rex, nihil memorabile perfecit, sed proximus ab eo Arius Bactrianos & Caspios imperio suo conjunxit.

Berosus

Berosus l. 5. Justinus 1. Diodorus 3. Metasthenes, Cassiodorus, Eusebius, Iornandes.

Qui successit huic Aralius, ingenio quidē & studio militari clarus fuisse traditur; quid autē gesserit, non est proditū literis.

Berosus lib. 5. Euseb. Cassiodorus, Metast. Augustinus l. 18. c. 3. de Civit. Iornandes.

Alter ab eo Baleus, quamplurimas gentes domuit, suosq; fines ad Judæam usq; produxit, ideoque Xerxes fuit cognominatus, hoc est, victor & triumphator, seu bellator.

Berosus lib. 5. Eusebius, Cassiodorus, Metasthenes, Augustinus, Iornandes.

Armatrius, nonus, voluptatibus & otio plane fuit addictus.

Herodotus lib. 5. Cassiodorus Armatrium vocat. August. lib. 18. c. 3. Iornandes.

De Belocho, decimo, nihil traditur, nisi quod auspicia curavit & divinationes.

Metasthenes Priscum nominat. Augustinus lib. 18. cap. 3. Iornandes.

Baleus, undecimus, alteram à Semiramide laudem habet virtutis & industriz militaris, & doctorum hominum scriptis valde celebratus fuisse dicitur.

Berosus, Metasthenes, Augustinus lib. 18. cap. 4. Cassiodorus, Iornandes.

Altadas, duodecimus, otium & vitæ tranquillitatem secutus fertur, eo quod stultum esse duceret multis fatigari laboribus, & variis implicari curis, amplificandi regni causa: quoniam ea res ad nullam hominum salutem & utilitatem, sed ad detrimentum potius atque servitutem pertineret.

Berosus, Metasthenes, Cassiodorus, Iornandes.

Qui

Qui hunc excepit, Mamitus, decimus tertius, belli curam atque laborem in suis iterum excitavit, ejusque fait suspecta potentia Syris & Ægyptiis.

Berosus lib. 5. Metasthenes, Augustinus lib. 18. cap. 7. Iornandes.

In Mantaleo, decimoquarto, narrandi deficit argumentum.

Metasthenes, Cassiodoro dicitur Mechaleus. Iornandes.

Sphæri, decimiquinti, magna dicitur fuisse virtus atque prudentia.

Metasthenes, Augustinus lib. 18. cap. 8. Iornandes.

Mameli, decimisexti, nullum facinus commemoratur.

Metasthenes, Iornandes.

Sub Spareto, decimosextimo, proditum est, passim accidisse miranda.

Cassiodoro hic Sputaethus dicitur. Iornandes.

Qui fuit decimosoctavus, Ascatades, omnem Syriam suæ ditionis fecit.

Iornandes, & alii.

Et hætenus quidem is, qui circumfertur, Berosus : de quo quidem scripto plerique omnes valde dubitant, & adulterinum esse putant : sed quoniam aliis monumentis hac in parte cõstituimur, hunc ordinem sequimur.

Beatus Rhenanus rerum Germanicarum lib. 3. Ludovicus Vives commentario in Augustin. de civitate Dei, cap. 4. lib. 7. Caspar Peucerus in Chronico, Guilielmus Cambrdenus in sua Britannia, alique plurimi adulterinum censent Berosi scriptum. Vi-

deatur

deatur præterea Casparii Varrerii censura de
Beroso Roma excusa.

Ab aliis deinde reges viginti nume-
rantur ad Sardanapalum usque, trigesi-
mumoctavum Assyriorum regem.

*Metasthenes, Manetho, Castiodorus, Eu-
seb. Iornandes.*

Fuit hic omnium hominum longe ef-
fœminatissimus: inter mulierculas per-
petuo desidens, colum & lanam tracta-
bat; adeo totus immersus voluptatibus,
ut vix unquam sui conspectum præberet.
His rebus alienati ab eo duo quidem e-
jus præfecti. Belochus Babyloniz, Arba-
ces autem Medorum, facta conjuratione,
cum turpitudinem ejus atque mollitiem
vulgo traduxissent, bellum fecerunt. Ipse
cum suo semiviro comitatu vix tandem
progressus in aciem, re male gesta pro-
fugit in regiam, & constructa pyra, se di-
vitiasque omnes in ignem abjecit,
hoc uno facto virum imitatus, ut qui-
dem ait.

*Cicer. in Parad. Virgil. 4. Æn. De Sarda-
napalo Justinus lib. 1. Velleius lib. 1. Athenaus
lib. 12. c. 12. Oros. lib. 1. cap. 19. Augustinus
lib. 2. cap. 20. de civitate Dei, Cicero 5. Tus-
cul. quæst. Ovid. in Ibin, Iornandes lib. 1. Sui-
das in voce Sardanapalus. & κρονσχογκόλο-
γε. Constantinus Manasses in Annalibus de
interitu Sardanapali variat.*

Hi duo præfecti monarchiam post inter
se partiuntur, & Belochus quidem Ba-
bylonis, Arbaces vero Medorum atque
Persarum rex factus est.

*Arbaces hic Justino Arbactus dicitur
lib.*

*lib. 1. Oroſio lib. 2. cap. 2. Arbatuſ: Velleio
mend. ſe Pharnaces pro Arbaces.*

Fuit ergo Sardanapaluſ Aſſyriorum
rex poſtremuſ, in eo quidem ordine, cum
ad mille trecentoſ annoſ ea Monarchia
ſteſſet: nam plerique reges omneſ diu-
tiſſime vixerunt.

Iornand. 1240 annos numerat.

Belochuſ, trigefimuſ nonuſ, aut ſi
magis liber, primuſ Aſſyriorum rex, in
nova monarchia, Manahem regem Iſra-
eliſ veſtigalem ſibi fecit: hunc Scriptura
ſaera non Belochum, ſed Phul appellat.

4 Regum 15. 19. 1 Paral. 5. 26. Metaſt.

Ei ſucceſſit Phul Aſſur, cognomento
Tiglath Pileſer, qui urbeſ aliquot Judææ
cepit, & populuſ in Aſſyrioſ captivum
abduxit: hunc ipſum Tiglath, Achaſ
rex Juda, ſub quo vixit Eſaias, de auxiliis
interpellavit adverſuſ regem Syriæ, eique
dona miſit.

*4 Reg. 15. 1 Paral. 5. 2 Paral. 28. Eſaiæ
7. & 9. hoc ſæduſ vehementer diſſuade-
tur.*

Tiglath regem ſecutuſ eſt Salmanaſſer,
qui Samariam urbem poſt trium anno-
rum obſidionem cepit. & Hoſeam regem
Iſraeliſ unaque populuſ abduxit, & per
ſuam ditionem illiſ domiciliuſ attribu-
it, etiam in Medis, ut ait Scriptura: Unde
quidam colligunt ipſum imperaſſe quoq;
Mediſ.

*Tobia 1. 4 Reg. 18. Joſephuſ lib. 9. cap. 13.
& ſeq.*

Eum excepit Sennacherib, qui Nini-
vom urbem inhabitavit: Ezechiam re-
gem.

gem Juda multavit pecuniis, ac deinde cum ingenti exercitu Hierosolymam obsedit; & missis legatis populum ad defectionem hortabatur, & regem, qui auxilium à suo Deo speraret, irridebat: sed non tulit impune: nam percutiente angelo Dei, desideravit una nocte ad centum octoginta quinque hominum millia, quod Ezechiae regi paulo antea per Esaiam Deus confirmaverat.

4 Reg. 18. 4 Reg. 19. 2 Paralip. 32. Sira-
cida 48. Esaiæ 37.

Deinde domum reversus, à suis ipse liberis fuit interfectus.

Joseph. lib. 10. Antiquitatum Judaicarum
cap. 1. & 2.

Huc usq; Babylonii, post debellatum Sardanapalum, Assyriis paruerunt: cum autem Sennacherib tantam, ut diximus, calamitatem ad Hierosolymam accepisset, neque multo post à suis filiis esset trucidatus, magna fuit insecuta rerum mutatio, & divisum est regnum; nam qui eam eadem fecerant, duo fratres Adramelech & Sarasar, profugerunt quidem, sed nihilominus vim & arma pararunt in fratrem Assaradonem, qui post necem parentis regnum occupaverat, cum antea quoq; per absentiam illius rempublicam gessisset.

4 Reg. 19. Esai. 37. Metasthenes.

Hanc adeptus occasionē rei bene gerendæ, Merodach Babylonie præfectus, descivit, & indicto bello, cum vicinas undiq; gentes partim gratia, partim vi, paulatim ad se traduceret, duodecimo demum anno
fui

sui regni devicto Assaradone, totum Assyriorum imperium Babylonis adjunxit, & x l. post annis regnavit.

4 Regum 20. 2 Paralip 32. Metasthenes, Esaias cap. 39. Joseph.

Ab hoc nonnulli ponunt Benmerodach & Nabuchodonosor, ejus nominis primum: sed quia literæ sacræ nihil ea de re produnt, nec aliis temere potest adhiberi fides, eum Nabuchodonosor, de quo Scriptura sacra plurimam mentionem facit, proximum à Merodach numerabimus. Is ergo statim à primis annis bellum fecit Aegyptiis, & regionem omnem, quæ est inde ab Euphrate usque ad Pelusium, illis ademit.

Metasthenes. Pelusium nominatur à Suida clavis Aegypti, & ingressus & exitus.

Joachim regem Juda vestigalem sibi fecit, & octavo sui regni anno filium Jechoniam regem una cum præcipuis viris & artificibus, non tantum urbis Hierosolymæ, sed totius quoque regionis, Babylonem captivos abduxit.

4 Regum 24. 2 Paral. 46. Joseph lib. 10.

Anno xviii. sui regni Hierosolymam obsessam per biennium cepit, ac paulo post diripuit, incendit, muros diruit, potissimam populi partem captivam abduxit, regem^b Zedechiam ex oculavit, filios illius atque proceres interfecit. Hanc vero calamitatem^c Hieremias anno primo regni Nabuchodonosor prædixerat. Ab hoc quidem tempore numerandi sunt anni septuaginta captivitatis Babylonice.

*^a 4 Reg. 25. 2 Paral. 16. Joseph lib. 10. cap. 1.
^b Jerem. ult. ^c Jerem. 25, Ad*

Ad annum circiter **xxiv.** sui regni, Nabuchodonosor, devictis Ammonitarum & Moabitarum regibus, exercitum duxit in Ægyptum, & occupata regione tota, **MONARCHIAM** post inchoavit.

Ierem. cap. 46. cap. 48. cap. 49.

Altero anno **Monarchiæ**, sicut nostri temporis viri docti rationem putant, per somnium vidit statuam ingentem, cujus erat caput aureum, pectus una cum brachiis argenteum, venter & femora ex ære, crura ferrea, pedum pars aliqua ferrea, pars autem fictilis. Expergefactus, cum non recordaretur somnii, & tamen valde esset attonitus, convocatis ariolis & divinatoribus mandat, ut quale fuisset somnium, explicarent; nisi facerent, capitis poenam denunciat. Ea re cognita, Daniel adolescens, qui cum reliquis fuerat captivus eo deductus Hierosolyma, nuntiabat se posse regis desiderio satisfacere: productus, incipit, & primo quidem quid somniarit ostendit, deinde, quid sibi vellent somnium, interpretatur; & statuam illam significare dicit quatuor orbis imperia summa, quæ sine ordine successura; & ad ipsum regem oratione conversa; Tu, inquit, quem summa potentia Deus ornavit atque gloria, cui dedit imperium in omnes homines & bestias agri volucresq; cœli, tu nimirum es illius statuæ caput aureum: post te regnum aliud orietur argenteum, videlicet deterius quam sit hoc tuum: deinde tertium aliud, æreum, quod longe lateque dominabitur: regnum vero quartum erit ferreum. Nam
sicut

sicut ferrum comminuit & perdomat omnia, sic etiam quartum & postremum illud reliqua omnia confringet, sibi que subijciet.

Lutherus, Funccius & alii in Coronologiis, Dan. 2. Joseph. Antiquit. Judaicar lib. 10. cap. 11. Doctrinam hanc de quatuor orbis terrarum catholicis imperiis seu monarchiis, post Rabbinos, impugnauit Joannes Bodinus Gallus in sua Historica Methodo, cui praeceps alios respondederunt Mathaeus Dresserus, Andreas Francoberg. & Joannes Pappus.

Hoc igitur primum est & inauditum antea vaticinium de quatuor Imperiis, quod nobis est per Danielelem diuinitus patefactum; res plane digna quae memoriz tota commendetur; quia temporum omnium historiam ad finem usque mundi paucis complectitur, ut postea sum dicturus: nunc satis est videre, hoc primum tempore Deum aperuisse nobis imperiorum ordinem ac vicissitudinem.

Quanta vero fuerit potentia Nabuchodonosor, magis etiam perspicuum est ex eo loco Danielis, ubi Scriptura comparat eum arbori, quae ad caelum usque pertingat, quae totum orbem terrarum velut obumbret, cujus folia sint longe pulcherrima, & fructus omnium uberissimus, quo saginetur & pinguescat quicquid est animalium, cujus in frondibus atque ramis omne genus voluctum nidificet & quiescat.

Daniel 1.

De prima Monarchia.

Est igitur hæc prima Monarchia : quæ sicut hoc rege vehementer aucta fuit, & ad summum educta fastigium, ita quoque defuit ac plane deleta fuit in ipsius nepotibus, quemadmodum per Danielem Deus, aliosque Prophetas denunciaverat. Regnavit Nabuchodonosor annis XLIII.

Josephus contra Appionem lib. 1. & Antiq. Jud. lib. 10. cap. 12. Metasthenes 45 ei assignat, assumpto biennio, quo patris in imperio confors fuit.

Quam horrendo spectaculo Deus & exemplo superbiam ejus, ut Daniel ait, situlatus, operæ pretium est, ut cum omnes mortales, tum reges imprimis ad vili principes diligenter legant & confiderent, quo videlicet majestatem divinam reverteantur, & officium suum erga populum sibi commissum faciant.

Daniel 4. & 5. c. Ios. Antiq. lib. 10. cap. 12.

Successit ei filius Evilmerodach. Is regnavit annis triginta, & successorem habuit Assur, qui tribus annis præfuit. Hunc excepit Labassardach, septem annorum rex. Ab hoc imperiū summam obtinuit Balthasar annis quinque.

4 Reg. 25. Jerem. ultima. Metasthenes, & post eum autor historia scholastica Petrus Comestor. Vide Joseph. Antiquitarum Judaicarum lib. 10. cap. 13. & lib. 1. contra Appion.

Ad hunc modum eos nonnulli recensent :

sent : verum ætatis nostræ viri docti , his duobus omissis , ab Evilmerodach rege numerant Balthasarem filium , eumque per annos quatuordecim regnasse ferunt : quod quidem necesse est , ut conficiantur anni septuaginta , quibus apud Babylonios captivus fuit populus Judaicus ; cum hujus captivitatis initium sumatur ab anno decimonono regni Nabuchodonosor.

Philippus Melancthon. & alii.

Qui rationem hanc sequuntur , & duos illos reges , de quibus dixi , præmittunt , Scripturæ vestigiis insistant , & Hieremiæ præsertim testimonio , qui futurum prædixit , ut Judæi servirent regi Babel , ejusque filio , filiique filio : sed hic liberum sit suum cuique judicium. Balthasar autem , ut ait Scriptura , postremus fuit Babyloniorum rex , in eoque pariter omnes consentiunt.

Jerem. 5. cap. Dan. 5. Ioseph. Antiquit. lib. 10. cap. 33.

Iam , quomodo capta sit Babylon , non ab uno describitur : quomodo autem imminens regi calamitatem , & jam præsentem , Deus illi denunciaverit , Daniel commemorat ; & interfecto rege , summam Imperii translatam esse dicit ad Darium Medum , tum septuaginta duos natum annos.

Xenophon lib. 7. παρ. Daniel. cap. 5. Ioseph. Antiq. lib. 10. cap. 13.

Hic Darius à scriptoribus vocatur Cyaxares , fuitque filius Astyagis , quem Daniel Assuerum vocat , octavi Medorum regis : & cum sobolem masculam non haberet,

beret, filiam suam in matrimonium dedit
Cyro Persæ, sororis filio: & bello laces-
sus à rege Assyriorum, in auxilium accer-
sivit Cyrum, qui profectus eo cum copi-
is, & factus Imperator totius exercitus,
feliciter rem administravit, urbe capta
potentissima. Post hanc victoriam non
amplius anno Darius vixisse traditur.

*Herodotus lib. 1. Xenophon lib. 5, & 3. & 4. & 5.
Dan. cap. 8. cap. 9.*

Et hoc quidem tempore, cum capta
Babylone Darius adhuc viveret, jamque
per annos fere septuaginta populus Is-
raeliticus esset in Babylone captivus, Da-
nieli revolventi Hieremiam, ejus capti-
vitatæ prænuncium, & precanti, Deus
multo majora patefacit, & non solum in-
stare liberationem confirmat, sed quo
tempore sit etiam venturus Messias, qui
pro peccatis hominum satisfaciatur, osten-
dit.

Jerem. 25, & 29. Dan. 9.

A morte Darii summa rerum ad Cy-
rum generum delata fuit: & hoc quidem
est alterius initium Monarchiæ. Iam
enim & Assyriam & Mediam & Persiam
solus Cyrus obtinebat ad Ionium usque
mare, sicut Thucydides ait, cum ante ca-
ptam Babylonem prælo cepisset Cræ-
sum, Lydiæ regem potentissimum.

*Thucyd. lib. 5. Herodot. lib. 1. Justinus lib. 1.
Orosius lib. 2, cap. 6. Suidas in voce Cræsus.*

Secunda Monarchia.

Est ergo Cyrus Persarum rex primus,
& autor secundæ Monarchiæ.

Devictis Babyloniis, bellum gessit
cum Scythis, eoque profectus ipse cum
exercitu, circumventus tandem fuit
per insidias, & interfectus, princeps lau-
datissimus.

*Justinus lib. 1. Val. lib. 9. cap. 8, Oros. lib. 2.
cap. 7. Frontinus Stratagem lib. 2. cap. 5.*

Initio sui regni, post captam Babylo-
nem, populo Judaico permisit, ut ex cap-
tivitate domum reversi, templum ac ur-
bem Hierosolymam reedificarent, ad
eamque rem sumptum liberalissime sub-
ministrari iussit.

*2 Paralip. 36. lib. 1 Esdra c. 1. l. 3 Esdra
c. 2. Joseph Antiquit. l. 11. c. 1.*

Hoc ipsum Deus, per Esaiam, seculis
aliquot ante quam nasceretur ille, præ-
nunciaverat nominatim.

Cap. 44. & 45.

De animorum immortalitate differen-
tem ad filios ante mortem, Xenophon
introducit; ut est apud Ciceronem, qui
locum illum eleganter, ut omnia, vertit.
Ad septuagesimum annum Cyrus perve-
nit: regnavit annos triginta cum quadra-
ginta natus regnare cepisset.

Xenoph. lib. 1. Cicero in Catone Maiore.

Filius ei fuit Cambyses, quem domo
proficiscens in bellum Scythicum, regno
præseuerat. Is, absente & occupato pa-
tre, cepit Ægyptum: bello quidem egre-
gius,

gius, sed alioqui vitiosus, & patris virtutem minime repræsentans. Inter alia turpiter immaniterque facta, fratrem quoque suum insidiosè necari iussit.

Herodorus lib 3. Justinus lib. 1.

In iis libris, quos de legibus Plato conscripfit, valde Cyrum in eo peccasse dicit, quod molliter filios inter fœminas educasset, qui grandiores facti, & ab assentatoribus corrupti, cum ipsorum auribus plerique servirent, mortuo parente, vitæ periculum alter alteri crearint.

Justin lib. 3.

Cambyſi, secundo Persarum regi, qui post mortem patris non diu superſtes fuit, Darius successit filius Hyſtaſpis. Et quoniam à morte Cyri, ac post tantam exercitus calamitatem, nonnulli populi, & in his Babylonii, à Persico regno defecerant, statim ab initio principatus arma sumpsit, & imperio suo rursus illos adjunxit, captâ quoque Babylone post longam obsidionem operâ Zopyri.

Herodotus lib 3. Justinus lib 1. Plutarchus in Apoph. Suidas in voce Zopyrus.

Bellum deinde susceperunt Athenienses; qui subito collectis copiis, neque Lacedæmoniorum expectatis auxiliis, ad decem millia hominum, ingentem illius exercitum, ad Marathonem, duce Milathiade fuderunt.

Herodotus 6. Plato in Menexeno, Plutarchus in Arist. Plutarchus pugnam Marathoniam fere à trecentis historicis descriptam esse affirmat.

Cogitabat redintegrare bellum Darius

us

us: verum in ipso conatu mortuus filium habuit successorem Xerxem, qui decimo anno, quemadmodum Thucydides ait, post prælium illud ad Marathonem, innumerabili cum exercitu venit, ut Græciam omnem sibi subjugaret. Itaque rei gerendæ summa de communi consensu fuit demandata Lacedæmoniis, quod i totius Græciæ plurimum tunc poterant: Athenienses vero secuti consilium Themistoclis, urbe deserta, suisque liberis & uxoribus huc illuc depositis, naves conscendunt, & hostem ad Salaminem insulam prælio vincunt.

Thucyd. lib. 1. Herodotus lib. 8. Diodorus lib. 11. Orosius lib. 2. cap. 10. Plutarchus in Themistocle, Cornelius Nepos in vita excell. Imp. Gell. lib. 17. cap. 12.

Ea victoria toti Græciæ fuit salutaris: nam terra quoque profligatus, turpi & infelici fuga domum Xerxes revertit, & Græci quidem etiam post discessum illius. Verum Athenienses, qui classem haberent ad quadringentas circiter naves, profecti longius, & insæcuti, Sestum oppidum in Hellesponto, quod Persæ tenebant, capiunt, & ibi peracta hyeme reversi domum, suas uxores atque liberos recolligunt, & urbis, quam hostis captam incenderat, mœnia restaurant, portumque muniant. Bellum hoc Persarum, vel ut Thucydides vocat, Medorum, eodem fere tempore fuisse scribit Cicero, quo bellum Volscorum, cui Coriolanus exul Romanus interfuit. Id autem incidit in annum urbis conditæ CCLXVI.

Thucyd.

Thucyd. l. 1. In Bruto & Latio. Plutarch. in Coriolano, Dionysius l. 8. Plinius de viris illust.

Perficum illud bellum descripsit Herodotus, Thucydide prior. Eum Cicero vocat patrem historiarum, sed innumerabiles apud eum fabulas esse dicit.

Lib. 7. 8. 9. Lib. 1. de legibus. Exstat liber Plutarchi περί κακωνδεΐας Ἡγεστου, sed huic responderunt Henricus Stephanus, & Joachimus Camerarius, VV. C. L. L. videatur Andreas Alciatus prefatione in Tacitum, & Ludovicus Vives l. 2. de causis corruptarum artium.

Munitionem hanc Atheniensium indigne quidem ferebant Lacedemonii; sed cum aliud non possent, mussabant. Coniunctis etiam viribus, tum ipsi, tum reliqui omnes Græci & Athenienses Cyprum capiunt, & Byzantium urbem, quam Persæ tenebant.

Erat tunc inter alios Lacedæmoniorum duces Pausanias, qui convictus proditoris, cum domum rediisset, & obsessus in quodam asylo, fame fuit enecatus. Themistocles etiam accusatus hoc nomine profugit.

Thucyd. l. 1. Cornelius Nepos in vita excellentium Imperatorum.

Multis deinde variisque bellis & dissidiis jactata Græcia fuit, partim externis, partim civilibus, quæ Thucydides obiter exponit; sed tandem, quinquagesimo nimirum anno post Xerxis à Græcia discessum, ut post Thucydidem ait Cicero, bellum illud ingens natum est, quando Pelopon-

nesus totus conjuravit in Athenienses, quorum in eo bello dux erat Anaxagoræ Philosophi discipulus Pericles, quem dicendo fulgurare, tonare, permiscere Græciam, ait Aristophanes: nam iidem erant olim & virtutis & eloquentiæ magistri.

Aristoph. in Acarnensibus, actu 2. scena 5. Reperit hoc ex Aristophane Cic. in Oratore. Habet eundem locum Titinius lib. 1. Epistola 20. ad Cornel. Tacitum.

Ex Altera parte summæ rei, præfectus fuit Archidamus Rex Lacedæmoniorum.

Periclis erat æqualis & æmulus Thucydides, qui & bellum illud descripsit.

Thucydides historicus non idem est cum hoc Pericli æmulo, ut Xylander vir iudicii & doctrinæ laude excellentissimus, ad Plutarchi Periclem annotat.

In prætura collegam Pericles habuit Sophoclem, Poetam Tragicum, ut Cicero narrat.

1. Offic.

Nunc ad Xerxem revertamur. Is, re male gesta, cum in magnum contemptum venisset, à suis est interfectus.

Diod. lib. 11. Iustinus l. 3. Orosius l. 2 c. 11.

Ei successit filius Artaxerxes Longimanus. Ad hunc Themistocles exul, de quo paulo ante diximus, profugit, ibique vitam finiit, sepultus Magnesiæ.

Plutarchus in Themistocle, Cornelius Nepos in vitis Imperatorum excell. Cicero in Bruto, & Lælio. Valerius Max. autem lib. 5. cap. 3. & lib. 8. cap. 18. Themistoclem ad Xerxem fugisse scribit.

Longimano regnavit Darius Nothus,

thus, qui Xerxis filiam Parysatida Arraxerxis Longimani sororem habuit in matrimonio; & regnarunt ante eum Longimani filii legitimi.

In hujus regnum incidit illud, quod diximus, bellum Peloponnesiacum.

Belli Peloponnesiaci tempus Plinius lib. 30. cap. 1. refert ad Olympiad. octogesima prima annum quartum. Aulus Gellius vero lib. 17. cap. 21. ad primum Olympiad. 39. refert. Diod. Siculus collocat id bellum in annum urbis condita 323. id est, in Olympiad. 37. annum tertium.

Et Athenienses quidem, licet satis impediti essent, tamen ejus belli anno quarto, sicut Thucydides ait lib. 3. classem in Siciliam miserunt, verbo quidem, ut Leontinis adessent contra Syracusanos, revera autem, ut insulam illam suæ ditionis efficerent, quo sic possent commodius perdomare Græciam: cumque subinde reverterentur, & factiones alerent, Hermocrates Syracusanus autor fuit Siculis, ut omni deposita similitate, pacificarent: nam Athenienses ipsorum omnium libertati tendere insidias persuasit, quod fuit ejus belli anno septimo.

Tribus post annis, pacem Athenienses & Peloponnesiaci faciunt in annos quinquaginta: sed non totum septennium ea pactio duravit. Tunc enim hostiliter multa fieri coeperunt: & licet non plane sublata pax esset, ac subinde per inducias resarcirentur offensiones; tamen anno decimoseptimo rursus ad arma ventum est totis viribus, duravitque bellum hoc

alterum annis decem : Tunc Athenienses denuo classem ornatissimam in Siciliam mittunt. Primi duces erant inter alios, Alcibiades & Nicias. Et hic quidem concionibus aliquot habitis, navigationem valde dissuasit : Alcibiades vero contra. Siculis opem ferebant Peloponnesiaci : tandem in portu Syracusano Athenienses cum hoste configunt, sed post ancipitem ac subinde variantem fortunam profligati fuerunt omnes atque concisi. Interea Lacedæmonii, sociique, Darium regem Persarum in Athenienses foedere sibi conjungunt. Darii legatus erat Iissaphernes.

Thucydides l. 6. Diodorus Siculus l. 13. Thucyd. l. 8.

Cæterum post Codrum, Polydorum Spartanum, & Aristomenem Messenium, hi fere numerantur præcipui maximeque clari Græcorum duces, quorum alii de tota Græcia, alii de sua quisque patria bene meriti sunt : Miltiades, Leonidas, Themistocles, Pericles, Aristides, Pausanias, Xantippus, Leotychidas, Cimon, Conon, Epaminondas, Leosthenes, Aratus Sicyonius, Philopœmen. ex iis plerique fuerunt iussi tandem exulare.

De hu Græcia luminibus videantur passim Xenophontu, Thucydidu, Pausania, Plutarchi, aliorumque historia, imprimis vero liber Cornelii Nepotii, sive Emili Probi, de vita excellentiam Imperatorum.

Portum Syracusanum Cicero describit, in eumque solam Atheniensium classem post hominum memoriam invasisse trecentis

centis navibus, victam autem atque superatam in eo ipso portu loci ipsius portusque natura; & tunc primum opes ipsius civitatis victas, comminutas atque depressas, & nobilitatis, imperii, glorie, naufragium fuisse factum, dicit.

Cicero in Verr. l. 5. meminit Q. Fabi Maximus, in oratione qua apud Livium exstat lib. 28.

Siciliam in circuitu patere, quantum navis magna possit obire intra dies octo, & à continenti distare Thucydides ait circiter viginti stadiis.

Thucyd. lib. 6.

Dario filii erant duo, Artaxerxes Mnemon. & Cyrus; quorum ille mortuo parenti successit, Cyrus autem Ioniam Lydiamque tenebat: sed sorte sua non contentus, fratri regi bellum fecit, in eoque victus fuit & occisus.

Xenophon l. 1. àvαβα. Diod. l. 14. Plutarch. in Artaxerxe, Orosius l. 2. c. 18.

Cyrum hunc minorem M. Portius Cato regem Persarum, & , ut est apud Ciceronem, præstantem ingenio virum, atque imperii gloriam vocat. Laudat etiam, ex Xenophonte, propter studium agriculturæ: nam ei Xenophon & militavit, & fuit familiaris, ideoque post ab Atheniensibus, qui Mnemonem habebant amicum, pulsus fuit in exilium.

In Catone Majore. Xenophon Oeconom. & lib. 3. àvαβα.

A Mnemone regnavit Ochus, ex tribus natu minimus filius.

Hunc excepit Darius, postremus. Ei

bellum fecit Alexander, Philippi Macedonum regis filius, qui Thebis everfis, & pacata Græcia, in Asiam contendit, & tribus præliis Darium superavit, capta illius & matre, uxore, & filiabus.

Arrianus lib. 3 Pausan. in Boæticis.

Justinus lib. 11 Orf. lib. 3. cap. 16.

Ingentes quidem conditiones. & regni partem ad Euphratem usque Darius ei deferēbat, sed ille respuit; neque destitit ante, quam illum expugnasset. Cum enim pacem obtinere Darius his conditionibus non posset, tertium bellum instaurat, & educto validissimo exercitu, rursus profigatur, inque fuga trucidatur à suis: eum eoque Persicum imperium, quod annis steterat ducentis & amplius, deletum fuit.

Diod. lib. 17. Curtius lib. 5 Strabo lib. 16.

De Alexandro Magno ejusque rebus totius Imperii tempore gestis, videatur Plutarchus in vita, Diodorus Siculus lib. 16. Q. Curtius, Arrianus, Justinus, Joannes Monachus, & omnibus his recentior Gualterus Poeta in Alexandraide.

His tantis victoriis in suam ditionem perduxit Alexander quicquid est fere terrarum ad orientem solem, & in Europam ex Asia transportavit Imperii summam.

Tertia Monarchia.

Post etiam in India belligeravit; sed quæ hominum est infirmitas, tantam fortunæ benignitatem & indulgentiam mode-

moderate ferre non potuit; & cum insolenter multa faceret, seque pro numine veller propemodum adorari, Babylonem ubi venisset, febris, vel, ut nonnulli tradunt, veneno fuit extinctus, cum annorum esset triginta trium, & annos regnasset duodecim.

Diod. l. 17. Arrianus l. 3. Curtius lib. 8. Iustinus l. 12. Cic. Philip. 5. Videatur Plutarchus in Alexandro, Diodorus Siculus lib. 16. Arrianus lib. 7. Curtius lib. 10. Iustinus lib. 12. Oros. lib. 3. cap. 20. Zosimus lib. 1. Maminis liber 1 Maccab. cap. 1.

Vitz finem ei prädixerat Calanus Indus, ut ait Cicero: cum enim conscenderet in regum ardentem, & Alexander eum rogaret, siquid vellet, ut diceret; Optime, inquit, propediem te videbo. Paucis post diebus mortem obiit Alexander.

Cicero de divinat. lib. 1. Plutarchus in Alexandro nonnihil variat. Maminis Arrianus lib. 7. Valerius Max. lib. cap. 8.

Interitus ejus ad centesimam decimam quartam ponitur Olympiadem, Urbis autem Romanæ conditæ anno quadringentesimo nono, trecentis nimirum & viginti duobus annis ante natum Christum.

Fuuccius & Chytræus obitum Alexandri Magni ponunt ad annum V. C. 428. Bucholcerus & Beroaldus ad annum 429. Censeo igitur in Sleidano esse mendum, & scribendum, anno quadringentesimo vigesimo nono. Videtur idem cum Livio congruere, lib. 9. de Papirio Dictatore.

Bonarum artium imprimis amans, & in homines doctos fuit liberalissimus, eoque nomine multorum celebratur monumentis. Homeri poema sibi familiarissimum habebat, & quanquam scriptores multos rerum suarum secum habuisse dicitur, tamen cum in Sigeo ad Achillis tumultum astitisset, O fortunate, inquit, adolescens, qui tuæ virtutis Homerum præconem inveneris.

Plin. lib. 7. cap. 29. Dion. Chrysostomus de regno lib. 2. Cicero pro Archia. Fl. Vopiscus in vita Probi Imp. Symmachus lib. 9. epistola 67.

Etenim sicut ab Apelle potissimum pingi, & à Lysippo fingi, sic etiam ab iis tantum celebrari volebat, & posteritatis memoriæ commendari, qui in ipso laudando propriam ingenii gloriam consequi possent.

Cicero ad Luceium lib. 3. Epist. 12. Plutarchus in Alexandro, & de fortuna Alexandri. Plinius lib. 5. cap. 37. & lib. 3. cap. 10. Horatius lib. 2. epist. 1. Apuleius lib. 1. Floridorum.

Aristoteli præceptori negotium dedit animalium describendi naturas, ad eamque rem aliquot hominum millia per Græciam Asiamque constituit, pecuarios, venatores, piscatores, cetarios, aucupes, & id genus alios, qui de singulis illum edocerent: ipsi vero scriptori præmium laboris dedisse traditur LXXX talenta, hoc est, ut quidem ætatis nostræ viri docti rationem ineunt, coronatorum aureorum millia quadringenta octoginta.

Plin.

Plinius l. 2. c. 15. Athenaus l. 1. & 2. Dudaus de asse, lib. 2. Philippus Melancthon in oratione de vita Aristotelis, Matthaus Hofius l. 3. rei numaria.

Xenocrati Philosopho quinquaginta per legatos talenta misit, aureorum videlicet millia triginta: sed illo recusante, quod tanta pecunia non sibi diceret opus esse, legatis reversis Quid, inquit, nullosne haber ille amicos, quibus benefaciat?

Cicero Tuscul 5. Plutarchus in Alexandro. Diogenes Laertius de vitu Phil. l. 4. Valerius Maximus lib. 4. cap. 3.

Primis annis, cum Aristotelis esset discipulus, summo ingenio, summaque modestia præditum, postea vero quam rex appellatus est, superbum, crudelem, immoderatum fuisse, ait Cicero.

Lib 13. ad Atticum, Epist. 28. Meminit Livius lib. 9. Solinus cap. 12. Cicero 3. Tusc.

De splendore, deliciis, & luxu Darii, mira narrant scriptores: nam omnis generis coquos, cupedinarios, factores, artifices, magistrosque gulæ, & unguentarios habebat in castris, ne quid ad corporis voluptatem omnino deesset.

Quantus etiam fuerit alioqui regum Persarum splendor & apparatus in quotidianis epulis, non ab uno memorix proditum est.

Athenaus l. 12. c. 2. l. 4. c. 5.

Solebant, ut ait Cicero, plures uxores habere; his autem uxoribus civitates attribuere; ut hæc mulieri redimiculum præberet, illa hunc vel illum ornatum.

Verrina 5. Meminit ejusdem moris *Xenophon* in *anabasis*, & *Plato* in *Alcibiade* minore.

Talem igitur, ut dixi, vitæ finem habuit Darius, & in fuga, cum aquam turbidam bibisset, & cadaveribus inquinatam, negabat unquam se bibisse jucundius, nec enim sitiens unquam biberat.

Cicero 5. *Tusculan. quaest.*

A morte Alexandri, divisa fuit imperii moles in proceres, Ptolomæum, Laomedontem, Antigonum, Cassandrum, Leonatum, Eumenem, Pythonem, Lysimachum, Antipatrum, Meleagrum, Seleucum: in his autem ^b principes fuerunt Seleucus Syriæ, Ptolomæus Ægypti, Antigonus Asiæ minoris, Cassander Macedonum Græciæque rex deinde factus, oppressis omnibus Alexandri propinquis.

^a *Orosius* l. 3. c. 23. *Justinus* l. 13. ^b *Pausanias* l. 9. *Orosius* l. 3. c. 23. *Diodorus* l. 20. *Justinus* l. 14.

Lysimachus, ille est quem Alexander iratus aliquando concluserat cum leone; cum autem interfectam ab eo belluam audisset, magno habuit in honore.

^a *Curtius* lib. 8. fabulosum hoc putat. *Justinus* lib. 15. *Plinius* lib. 8. cap. 15. *Valerius* lib. 9. cap. 3. *Plutarchus* in *Alexandro*.

Ceterum inter eos quos dixi modo successores, eorumque filios atque nepotes, gravissima bella fuerunt, ut fieri solet, dum ambitione depravatus animus quiescere non potest, & aliena cum injuria suam potentiam augere audet. Et
his

his quidem bellis, quoniam diuturna fuerunt, vehementer afflictæ regiones illæ omnes, in populi Romani ditionem paulatim venerunt, qui longe lateque rerum potitus, Quartam & postremam effecit Monarchiam, de qua nobis jam dicendum est.

Julius Solinus cap. 14. Post Alexandrum qui fuisse, magis ad segetem Romana gloria, quam ad hereditatem tanti nominis ortos invenimus. Herodianus lib. 1. Qui Alexandro successerunt, ita contumeliose violenterque dominati sunt, ut illius imperio grave dedecus conciliarint.

Cæterum, inter Ægypti reges, Alexandri successores, numeratur Ptolomæus Philadelphus, admodum laudatus princeps: nam & pacem coluit, quantum in ipso fuit, & artes liberales excitavit, confuturis præmiis, & bibliothecam effecit luculentissimam, & Mosis libros atque Prophetarum in Græcam linguam jussit converti.

Athenaus lib. 5. c. 5. Ioseph. Antiquit. Judaic. lib. 12. cap. 2. Philo de vita Mosis lib. 2. Epiphanius libro de mensuris & ponderibus, Galenus lib. de natura humana, Zonaras Tomo 1. Nicephorus lib. 4. cap. 4. Mo-minis Ammianus Marcellinus lib. 22. Gallus l. 6. c. 17. Augustinus lib. 18. cap. 42. de civitate Dei, Constantinus Manasses in Annalib.

Roma igitur urbis initium fuit, quo tempore Salmanassar rex, de quo supra dictum est, Assyriis imperabat, nimirum, anno primo septimæ Olympiadis, autore Plu-

Plutarcho, conditi autem orbis anno ter millesimo ducentesimo duodecimo, cum annis fere quadringentis ante in Latio cœpisset regnare Æneas, à bello Trojano, quod Homerus ad posteritatem transmisit; de cuius quidem ætate, sicut etiam patria, nihil certi constat, nisi quod ante conditam urbem atque Romulum multis annis eum fuisse Cicero scribit.

De initio urbis Roma & dissentientibus scriptorum sententiis videatur Plutarchus in Romulo, Solinus cap. 1. Camero in annotat. in Solin. Onuphrius lib. 1. Fastorum. in Bruto Herodotus. Halicarnassæus lib. 2. Homerum & Hesiodum quadringentis non amplius annis ante sua tempora vixisse testatur. Videatur præterea Aulus Gellius lib. 17. cap. 21. Solinus cap. 53. De patria Homeri habet Gellius lib. 3. cap. 12. & oratio Cicero. pro Archia.

Nullum vero scriptum existit profanum, illius poemate vetustius: nam sicut Horatius ait,

Vixere fortes ante Agamemnona
Multi: sed omnes illacrymabiles
Urgentur, ignotique longa
Nocte, carent quia vate sacro.

Lib. 4. Ode 9.

Significat idem quoque^a Cicero, nec oratoris ullum existare vestigium dicit ante Homerum.

^a *In Bruto. Diversum ab hac sententia scribit Eusebius de præparatione Evangelica libro decimo cap. 3.*

Tenuis autem & prope despecta populi Romani fuit origo: sed quia Deus
ita

ita constituit, sicuti postea docebitur, in summam exerevit potentiam.

Cicero de consolatione mortis: Dicuntur ea fere omnia, quae praeclara ducuntur, à tenuibus initiis sumfisse exordium.

Principio, Reges ibi septem imperarunt annis ducentis quadraginta quatuor.

Vide Livium lib. 1. Dionys. lib. 5. Messalam, Festum, Rufum, Eutrop. lib. 1. Oros. l. 2. c. 5. Iornandem, Solinum. Causam diversitatis inter hos explicat Sigonius commentario in Fastos & triumphos Rom.

Et sexti quidem regis ætate, Servii Tullii, Solonem ac Pisistratum apud Athenienses, Pythagoram autem in Italia floruisse, Cicero scribit, quo tempore Tarquinius Superbus fuit ejectus.

In Brut. 1. & 4. Tuscul. quaestionum.

Athenas etiam, ait, regnante Servio Tullio stetit jam supra septingentos annos.

In Bruto.

Profligatis regibus, ad binos consules rerum summa delata fuit, quorum magistratus erat annuus.

Livius lib. 2. Florus lib. 1. cap. 9. Cicero de legibus, Ovid. 2. Fast. Fenestella c. 7. de magistratibus Rom. Eutropius lib. 1. Pomp. tit. 2. lib. 1. Digestorum.

Primus Consul, L. Junius Brutus, quam fuerat acer & industrius in profligandis regibus, & constituenda libertate, ram etiam erat vigilans & strenuus in eadem conservanda. Cum enim inter alios nobiles adolescentes Romanos, ipsius quoque
filii

filiis duo, Titus & Tiberius, occulta tractarent consilia de restituendis Tarquiniiis, reper indicium patefacta, capitali supplicio palam illos affecit.

Livius l. 2. Dionysius l. 3. Plutarchus in Publicola. Valerius l. 3. c. 8. Orosius l. 2. c. 6. Virgil. lib. 6. Iuvenalis Satyra 3. Plinius de viris illust.

Collegæ quoque suo, Tarquinio Collatino, imperium abrogabat, qui fuerat socius ejus in expellendis regibus, & consiliorum etiam adjutor. Idq; Cicero defendi, ut juste factum, & patriæ tum utile, tum honestum fuisse dicit, ut nomen Tarquiniorum & memoria regni tolleretur.

Cicero lib. 3. Offic. Abdicationis Collatini non eadem causa ab omnibus traditur. Videatur Livius lib. 2. Gell. lib. 13. cap. 29. Cicero in Bruto, & 3. de Offic. Dionys. lib. 3. Plutarchus in Publicola. Augustinus de civitate Dei, lib. 2. cap. 17. hoc Bruti factum scelus, Tarquinium vero bonum & innocentem virum nominat.

Ceterum, in varia populi Romani fortuna, cum Etruria conspirasset omnis, in hostem egressi urbe Roma trecenti Fabii gentis, interfecti fuerunt omnes, uno superstitite tantum impubere domi relicto, qui familiam deinde propagavit: fuit hoc, anno tricesimo tertio post ejectos reges.

Livius lib. 2. Florus lib. 1. cap. 11. Ovid. lib. 2. Fast. Eutropius lib. 1. Oras. lib. 2. cap. 5. Plinius de viris illustribus, Gallius lib. 17. cap. 21. Dionys. lib. 9. dissentit ab his, & variorum assert. De die hujus cladis videatur.

videatur Macrobius libro 2. capite 3. Plutarchus in Camillo, Livius l. 6. Tacitus l. 2. Historiarum.

Ob turbulentum autem Reipubl. statum, condita urbis anno trecentesimo, legati in Græciam missi fuerunt, qui leges illinc adferrent, quibus deinde civitas uteretur. Iis reversis, mutata Reipubl. forma fuit, & Decemviri constituti, qui rei summæ præessent: sed non totum triennium duravit hic status; & Appius Claudius, ex Decemviris unus, nequitia sua, cum L. Virginii, civis Romani, filiam virginem ad libidinem abriperet, occasionem populo dedit, ut ordinem totum profligarent.

Dionysius l. 11. Livius l. 3. Diodorus l. 12. Eutropius libro 1. Valerius l. 6. 1. Florus l. 1. c. 24. Cicero 2. de finibus. Vide Matthæum Beroaldum. l. 4. Chron.

Itaque res ad Consules rediit: sed & hi paucorum fuerunt annorum; & creati sunt Tribuni Militum duo, consulari potestate; verum hi sub finem anni, depositomagistratu, Consulibus denuo locum fecerunt; eoque tempore, quod erat anno urbis CCCXV. L. Quintius Cincinnatus, Dictator, Sp. Manlium, largitione frumentaria captantem in urbe regnum, per C. Servilium Halam, magistrum equitum, interfecit, ejusque domum complèvit.

Livius l. 4. Florus l. 1. c. 26. Cicero 1. Cor. pro domo 2. de finibus, in Cato. Plin. l. 18. c. 3. Valer. Max. l. 3. c. 3. Plin. de viris illustribus.

Bien-

Biennio post, rediit potestas ad Tribunos militum, qui deinde non bini, sed plures eodem tempore creabantur, pro voluntate populi & reipub. conditione.

Duravit hic magistratus per annos fere septuaginta, & inter alios floruit in hoc ordine M. Furius Camillus, virtute nulli secundus, qui præclare de republica meritus, in exilium fuit eiectus ab ingrata patria, cum quartum fuisset Tribunus militum: sed cum captam a Gallis Senonibus urbem Romam liberasset, hostemq; fudisset, restitutus dignitati fuit, biennio post factus Dictator.

De Camillo vide Livium lib. 3, 6, & 7. Florum lib. 1. cap. 12. & seq. Valerium l. 3. c. 3. Polyanum l. 8. Plinium de viris illustribus, Plutarchum in Camillo, Augustin. de civitate Dei l. 2. c. 17.

Paucis vero post annis M. Manlius, qui Capitolium à Græcis defenderat, ob suspicionem affectati regni, de saxo Tarpeio dejicitur, & decretum fuit factum ne quis gentis Manliæ patricius vocaretur Marcus.

Cicero l. Philip. Livius lib. 6. Florus lib. 1. cap. 26. Plutarchus in Camillo, Plinius lib. 7. cap. 28. Valerius Maximus lib. 6. cap. 3. Cicero pro domo sua. Quintilian. lib. 3. cap. 9. Gellius lib. 17. cap. 21. à citato Cornelio Nepote nonnihil varias.

Septimum deinde creatus est Tribunus militum Camillus, & ætate gravis vitam finiit anno conditæ urbis CCCLXXXIX: cum anno uno ante ipsius mortem à Tribanis militum reipublicæ procuratio ad

Con-

Consules rediisset, ex quibus tunc primum unus fuit plebeius.

Sigon. 388. Camillus obiit L. Genutius & Q. Servilio Coss. quo anno ingens Romam universam pestilentia invasis, de qua Livius lib. 7. Orosius lib. 3. cap. 4. quæ & Camillum sustulit. Plin. l. 14. c. 1.

Dedit autem hæc ætas longe præstantissimos belli duces in ea civitate, M. Valerium Corvinum, T. Manlium Torquatum, C. Martium Rutilium, P. Decium Murem, Papirium Cursorem, Publium Thilonem. L. Volumnium, & alios.

De his Plinius de viris illustribus. Item Onomasticon Romanum Glandorpii.

Ex his T. Manlius Torquatus, Consul, filium suum, quod præter mandatum, extra ordinem, duello pugnasset in hostem, tamen felicitè, securi percussit.

Diodorus Siculus l. 16. Solusius in Catilinaria, Livius lib. 3. Plutarchus in Fabio Max. Cicero 1. de finibus. 3. Off. pro Sylla. Valerius Maximus l. 6. c. 9. Gellius lib. 9. cap. 13. Frontinus l. 4. c. 1. Vide proverbium Manliana Imperia, 2. de finibus apud Ciceronem, & Erasmus. Plinius de viris illustribus, Gellius lib. 17. cap. 21.

P. Decius Mus, Consul, in prælio contra Latinos, pro exercitu populi Romani sese devovit, & in confertissimam turbam hostium irruptione facta, confossus, nutantem rem Romanam restituit.

Livius lib. 3. Florus lib. 1. cap. 14. Cicero 1. de divinatione. 2. de finibus, in Catone, 1. Tusculan. quaestio. Plin. lib. 22. c. 25. Val. lib. 5. c. 6. & l. 1. c. 7. Augustinus de civi-

sate Dei. lib. 3. cap. 18. Meminere Virgilius lib. 6. Propertius lib. 3. Elegia 9. Juvenalis Satyra 8. Lucanus lib. 2. Claudianus de 4. consulatu Honorii, Frontinus Strazag. lib. 4. cap. 5.

Idem fecit ejus filius, ejusdem nominis, quartum Consul, annis xli v. post, in bello contra Gallos Senones.

Livius lib. 10. Cicero 2. de finibus. Florus lib. 2. c. 17. Cicero 1. Tusculan. quæst. in Catone, pro Sextio, pro domo sua, pro C. Rabirio Posthumo, 4. ad Herennium. Val lib. 5. c. 6. Orosius lib. 3. cap. 21. Plinius de viris illustribus.

Eo quod ante diximus tempore, ad annum urbis conditæ ccccxx. floruit ac bella gessit Alexander Magnus, tertius Monarchiæ conditor, ut supra docuimus. Cum hoc T. Livius componit L. Papirium Cursorem, & exspatiatus tum sui tum rectoris reficiendi causa, demonstrat, eum inter alios Alexandro potuisse resistere, si forte post devictam Asiam in Europam abductis copiis, ille populo Romano bellum fecisset.

Livius l. 9. Repetit hoc idem Ammianus Marcellinus l. 30. his verbis: Papirius Cursor ad resistendum aptus Alexandro Magno, si calcasset Italiam, astimatus. Item Paulus Orosius lib. 3. cap. 15. Vide quid hic in Livio desideret Anton. Muretus variarum lectionum l. 15 c. 14.

Erat omnino summa præditus virtute, is, quem dixi, Papirius Cursor: nam, ut alia prætermittam, quando T. Verrius Calvinus, Sp. Posthumus Albinus,

II. Consules, cum toto exercitu, sub jugum missi fuerunt à Samnitibus ad Furcas Caudinas, & turpiter cum hoste pacificarunt, ille factus Consul, hostem victorem fudit & profligavit.

Livius l. 9. Florus l. 1. c. 16. Cicer. 3. Offic. Augustinus l. 3. de civitate Dei, cap. 17. & lib. 5. cap. 22. Entrop. lib. 2.

Quam etiam severe disciplinam oportet servare militarem, in suo declaravit equitum magistro dictator ipse.

Livius l. 3. Entropius l. 2. Valerius Maxim. l. 2. c. 7. Plinius de viris illustr. Frontinus Strateg. l. 4. c. 1.

Protulit insuper hæc, & aliquanto superior ætas, in Græcia viros longe doctissimos: tunc enim Socrates, & ab hoc, velut ex fonte quopiam, Aristippus, Plato, Antisthenes, Speusippus, Aristoteles, Diocærchus, Xenocrates, Heraclides, Theophrastus, Polemo, Strato, floruerunt; physici omnes: & ut ait Cicero, speculatores venatoresque nature.

Cicero 3. de Oratore. De natura Deorum I. De his vide Diogenem Laërtium in vitis Philosophorum.

Floruerunt etiam oratores clarissimi, Gorgias, Protagoras, Prodicus, Hippias, Isocrates, Lysias, Demosthenes, Hyperides, Melchines, Phalereus Demetrius, Demochares: historici vero, Xenophon imprimis, quem Socraticum Cicero vocat, & Calisthenes, comes Alexandri Magni.

Cicero in Bruto lib. 2. de Oratore, 2. Offic. 2. Tuscul. quæst. De Calisthene Plutarch. in Alexandro

Alexandro · Cicero pro Rab. Posthumus, Arrianus l. 4. Curtius l. 5. Orosius l. 3. c. 18. Diogenes Laertius l. 3.

Hac ætate vixit Syracusanorum tyrannus Dionysius; ad quem Plato cum venisset, deque viri principis officio libere locutus esset, in maximo vitæ periculo fuit ut a Cicero narrat.

a Pro C. Rabirio. Vide Diog. Laert l. 3.

Hic est ille, qui non propinquis, sed convenis quibusdam & feris hominibus, atque barbaris custodiam corporis committebat: a qui tondere filias suas docuit, ne tonsori collum committeret: qui ferrum ab eisdem, cum essent adultæ, removit, instituitque ut cendentibus juglandium putaminibus barbam sibi & capillum adurerent: qui noctu sic ad uxores ventitabat, ut omnia specularetur & perscrutaretur ante: qui cum in communibus suggestis consistere non aude-
ret, concionari ex turri solebat: qui b Damocli parasito, cujusmodi sua esset felicitas, quam ille prædicaverat, ostendit, cum in summis deliciis omniumque rerum copia luxuque accumbenti gladium fulgentem, è lacunari seta equina appensum, dimitti jussit, ut impenderet illius cervicibus.

a Plutarchus in Dion. Cicero l. 5. Injunctian. quæst. Marcellin. l. 16. Cicero 2. Off. Valer. Max. l. 9. c. 14. b Cic. 5. Tuscul. Hor. lib. 3. Od. 1. Persius satyr. 3. Macrob. in somn. Scip. l. 1. c. 10. Marcellin. lib. 29.

Post Alexandri mortem, annis circiter XLII. bella gessit cum Romanis, & in Italiam

Italiam venit, Epirotarum rex, Pyrrhus.

Livius l. 14. Florus l. 1. c. 18. Plutarchus in Pyrrho. Entropius lib. 2. Justinus lib. 18. Pausanias in Attica, Plinius de viris illustribus.

^b Altero ejus belli anno sollicitabatur senatum ad pacem & foedus faciendum: sed Appius Claudius aetate gravis, & caecus, qui ante annos septemdecim fuerat Consul secundum, ut ait ^c Cicero, venit in curiam, & senatum inclinantem ad pacem deterruit, ne foedus cum eo facerent. Tanta ^d enim erat in eo vis animi, ut in illo suo casu, nec privato nec publico muneri deesset. Oratio quam tunc habuit de Pyrrho, cum pacem dirimeret, exstabat tempore ^e Ciceronis, ut ipse ait.

^b *Livius lib. 13. c* *Cicero in Catone Majore. d* *Lib. 5. Tuscul. quaest. e* *In Bruto & Catone Majore. De Appio videatur Livius lib. 13. Florus lib. 1. cap. 18. Plinius de viris illustribus, Plutarchus in Pyrrho, Ovidius 6. Fastorum. Meminit Cicero in Bruto & Philipp. 1.*

Insignem tunc operam Reipub. navavit C. Fabricius Luscinus, qui sollicitatus a Pyrrho ad defectionem, amplissima illius munera contempsit, atque promissa: nec id modo, sed captivum etiam ei remisit profugam, qui veneno se posse regem tollere confirmarat. Cicero confert eum cum Aristide Atheniensi.

Entropius l. 2. Lucanus lib. 3. Livius lib. 3. Cic. 3. Offic. Transfuga hic Entr. lib. 2. medicus regius, Gellio lib. 3. cap. 8. amicus regis, Marcellino lib. 30. minister regius appellatur:

est autem Timochares Gellio, Demochares Marcellino, utrique diverso nomine Nicias. Ambraciensem Valerius l. 6. c. 5. & Gellius citato loco faciunt. Quomodo cetera auctores variant ex citatis locis petatur. Meminit Plutarchus in Pyrrho, Cicero 1, & 3. Officiorum. Suidas in voce Fabricius.

Secundo reversum in Italiam Pyrrhum Manius Curius Dentatus omnino profligavit, ac triumphum egit.

Livius l. 14. Flor. l. 1. c. 18. Justinus 23. Eutrop. 2. Cicero in Catone, & pro Murena.

Pyrrhus omnium primus Elefantos adduxit in Lucaniam.

Varro de lingua Latina l. 6. Plin. l. 8. c. 6. Julius Solin. c. 38. Orosius l. 4. c. 1. Flavius Vegetius de re militari.

Et adhuc quidem per annos fere quingentos bella gesserunt Romani cum Italix solum populis, è quibus acerrime resisterunt ac sæpe rebellarunt, nunc victi, nunc victores, Latini, Veientes, Aequi, Falisci, Samnites, Hetrusci: quibus demum devictis atque pacatis, exortum est longe gravissimum bellum in Carthaginenses; cujus quidem urbis originem, Roma multo a vetustiore esse, constat.

Videatur Livius lib. 30. prior & seqq. Epitom. Eutrop. lib. 1. & 2. Florus lib. 1. cap. 18. a Carthago condita annis 143. & mensibus octo à templo Solomonis, ut Josephus l. 1. contra Appionem. Est autem annus ante ex-cidium ejus 751. Verum Dionysius ex Timæo Siculo annōtat, Carthaginem conditam esse anno 38. ante primam Olympiadem. Valerius lib. 1. anno 667. ante everisionem

fab Scipione. Josephus ergo facit Carthaginem annis 81. antiquiorem quam Dionysius. Suidas in voce ἡγήτορας dicit, Carthaginem 700. annos à prima origine finitimis imperasse, deinde à Scipione solo aquatam.

Initium belli fuit ad annum urbis Romæ CCCCLXXXV. in eoque cum primis memorabile est illud, quod de M. Actilio Regulo memoriæ proditum est, qui captus à Carthaginensibus, & Romam missus, ut de pace ad permutandis captivis ageret, ac nisi impetraret, ad vincula rediret; cum eo venisset, plane diversum senatui suadebat, neque ex usu Reipublicæ id esse demonstrabat: deinde quod fidem hosti servandam esse diceret, Carthaginem reversus, crudelissimo supplicii genere fuit exanimatus, resectis palpebris, & alligatus in machina vigilando enecatus.

Annus quo bellum Punicum primum geri ceptum, cum variorum numerum apud scriptores habeas, in fastis Capitolinis est CCCCXXXIX. Consensit Solinus. De supplicio Reguli variant scriptores: Cicero in Pisoniana Regulum in machina religatum scribit, & resectis palpebris vigilando enecatum. Eam machinam Appianus caveam vocat, stimulus intus exstantibus, nec ubi se sine corporis laceratione inclinare possit. Turbero apud Gellium alium & inandatum tradit, talionemque nobilissimis Punicorum captivis repensam esse à Reguli liberis, eosque in armario muricibus præfixo inclusos, in seminaque excruciatos. interisti. Repetit Zenaras

Zonaras tomo 2. *Florus* lib. 2. cap. 2. crucis supplicio enecatum. *Eutropius* lib. 2. omnibus supplicii extinctum; ceteri omnes infamio, etsi alio atque alio cruciatus genere, tradunt. Vide *Livium* lib. 18. *Polybium* lib. 1. *Appianum* in *Libycis*. *Meminit* *Cicero* 1, & 3. *Off* 5. de finibus. *Horatius* lib. 3. *Ode* 5. *Silius Italicus* libro 6. *Valerius* lib. 1. cap. 1. *Orosius* lib. 4. cap. 10. *Seneca* de provident. *Ovid.* in *Ibin*. *Plin.* de viris illustribus, *Tertul.* ad martyres.

Et durante bello, Romani omnium primo feliciter mari pugnarunt in Sicilia, C. Duillio Consule, adversus Hannonem.

Livius lib. 17. *Florus* lib. 2. cap. 2. *Eutropius* lib. 2. *Plin* lib. 34. *Tacitus* lib. 2. *Plinius* de viris illustribus, *Orosius* lib. 4. cap. 7. *Frontinus* lib. 1. *Stratag.* cap. 3.

Hunc ipsum Duillum, & Manium Curium, & C. Fabricium, item Attilium Calatinum, Cn. & P. Scipiones, Africanum, Marcellum, & Fabium Maximum. *Cicero* nominat, uti clarissimos urbis Romæ consules.

Lib. 2. de natura Deorum. pro Cn. Plancio & 1. l. *Tuscul.* De his consule Joannis Glandorpilii, ex Saxonibus Westphali, *Onomasticon Romanum*, à Reinero Reinuccio in lucem datum.

Anno sequenti L. Cornelius Scipio Consul, Corsicam atq; Sardiniam capit.

Livius lib. 17. *Florus* lib. 2. cap. 2. *Orosius* lib. 4. cap.

Compositum tandem fuit bellum Punicum, Q. Lutatius Catulo Cere, A. Manlio

Manlio consulibus, cum annis durasset viginti tribus.

Vt habet Oros. lib. 4. cap. 11. Eutropius 2. Augustinus de civit. l. 5. cap. 22. Polybius & Livius, qui tempus hujus belli excitati respiciunt, scribunt id gestum annis 24.

Biennio post natus est Ennius, annis quinque natu major a M. Porcio Catone, qui illum suum vocat familiarem.

a Cicero in Bruto. In Catone majore.

Tum vero novis bellis implicati Romani fuerunt adversum Faliscos, Ligures, Illyrios, Gallos, Boios, Insubres.

Videatur Livius lib. 20. Florus lib. 2. cap. 3, 4, 5. Polybius lib. 2. Orosius lib. 4. cap. 13. Eutropius lib. 2, & 3. Plutarchus in Marcello. Plin. lib. 3.

Quibus tandem expugnatis, exortum est alterum bellum Punicum, anno vigesimo quarto post factam pacem, P. Cornelio Scipione, T. Sempronio Longo, Coss. Ejus erat dux Hannibal, qui Saguntum oppugnabat, & per Hispanias in Galliam, ac Italiam inde contendens, tribus præliis^b populum Romanum ordine superavit, ad Ticinum, ad Trebiam flumen, & Trasymenum lacum.

a De bello Punico secundo August. lib. 13. cap. 19. de civitate Dei. Cicero Philip. 3.

b Livius. lib. 20. & seqq. Florus lib. 2, cap. 6. Appian. de rebus Annibalis, Polyb. lib. 3. Silius Italicus lib. 4. & seqq. Plinius lib. 33. cap. 50. Eutropius lib. 3. Oros. lib. 4. cap. 14, & 15.

Creatus autem dictator Q. Fabius Maximus, & in hostem profectus, cunctatione

ctatione vim illius & impetum refregit atque tardavit, ille ipse, quem celebrans Ennius, *Unus homo nobis, inquit, cunctando restituit rem.*

Hic Ennius versus de Q. Fabio exstat apud Ciceronem lib. 1. Off. & in Catone Majore. Eundem una vocula immutata Virgilius lib. 6. Aeneidos expressit, & post eum Serenus Sammonicus cap. 62. De cunctatione Q. Fabii Maximi prater Livium legatur Florus lib. 2. cap. 6. Plutarchus in Fabio Max. Valerius Maximus lib. 7 cap. 3. Plinius lib. 22. cap. 5. Orosius lib. 4. cap. 15. Eutropius lib. 3. Frontinus lib. 2. cap. 5. & lib. 1. cap. 3. Silius Italicus lib. 6. & 7. Ovid lib. 2. Fastorum. Propertius lib. 3. Elegia 2. Plinius de viris illustribus.

Calliditatem ei Cicero tribuit, & quod facile celaret, taceret, dissimularet, insidiaretur, hostiumque consilia praeiret. *Lib. 1. Off.*

Post autem ^a ad Cannas, ingentem cladem populus Romanus accepit, quae quidem tantam excitavit in urbe trepidationem, ut plerique potentiores de fuga cogitarent, & Italia relinquenda: sed ^b à P. Cornelio Scipione, P. filio, ingentis animi juvene, qui tum vigesimum quartum aetatis annum vix ingressus erat, confirmati fuerunt, imo retenti.

^a *Plutarchus in Fabio, Orosius lib. 4. cap. 16. b Livius lib. 26. Polybius 10 Valerius lib. 3. cap. 7. Eutropius 3. De praelio ad Cannas commisso videatur Liv. lib. 22. Polyb. lib. 5. Plinius lib. 15. cap. 18. lib. 33. cap. 1. Strabo in fine lib. 6. Lactantius lib. 2. cap. 17.*
Silius

Silius Italicus l. 9. *Augustinus* l. 2. c. 9. de civitate Dei. *Valerius Maximus* l. 1. c. 1. & 2. lib. 2. c. 2. l. 3. c. 4. l. 4. c. 5. l. 7. c. 4. & 6. *Frontinus* l. 2. c. 5. *Orosius* l. 4. c. 16. *Europius* l. 3.

Quarto post anno M. Claudius Marcellus post diurnam oblidionem Syracusas capit: In ejus urbis direptione fuit occisus Archimedes, nobilis mathematicus, qui in pulvere quidam describens, patriam non sensit esse captam. Interitum ^b ejus tulit permoleste Marcellus, ubi rescivit, & sepeliri iussit, & captam urbem non solum incolumem esse passus est, ut ait ^c Cicero, sed ita reliquit ornatam, ut esset idem monumentum victoriæ, mansuetudinis. ^d clementiæ: imo victoriæ Marcelli pauciores homines desideratos fuisse dicit. quem deos adventu Verris prætoris in eandem urbem. ^e Livius autem iræ, invidiæ, avaritiæ, multa fœdaque dicit ibi fuisse edita exempla.

^a *Polyb. lib. 8* *Livius* l. 25. ^b *Cicero Verrina* 6. & 5. de finibus. *Valerius* l. 8. c. 7. *Silius* lib. 14. ^c *Verrina* 4. ^d *Verrina* 6. ^e *Livius* l. 25. De expugnatione Syracusarum videatur *Livius* lib. 25. *Florus* l. 2. c. 6. *Silius Italicus* l. 14. *Plutarchus* in Marcellis, *Valerius Maximus* l. 5. c. 1 & l. 8. c. 7. *Orosius* l. 4. c. 17. *Europius* l. 3. *Plinius* de viris illust. *Augustinus* de civitate Dei l. 1. c. 6. & l. 3. c. 14.

Sepulchrum Archimedis, obsoletum prorsus, & dumis atque vepribus oblitum, & ipsis adco Syracusanis ignotum

Cicero, quaestor Siciliae, cum illud ex descriptione quadam cognitum haberet, senatui Syracusano demonstravit, centum triginta septem post annis.

Cicero lib. 5 Tusculanae quaest.

^a Urbem Syracusas, maximam esse Graecarum urbium pulcherrimamque omnium, & ex quatuor urbibus maximis constare, dicit M. Tullius: Insula, ubi fons est Arethusa, plenissimus piscium: Acradina, ubi forum & porticus & curiae: Tyche, ubi fanum Fortunae: ^b Neapoli, quae postrema aedificata, theatrum habet amplissimum.

^a Cic. Verr. 6. ^b Plutarchus in Marcello. Strabo Syracusas ex quinque urbibus, quae ambitu comprehenduntur, constare dicit, lib. 6. Insula eadem dicitur Ortygia. Livius lib. 25. eam partem incolae Nasos vocari auctores, qui idem Acradina & Tica pro Acradina & Tyche scribit. Diodorus lib. 11. item.

Porro, nationum omnium exterarum princeps Sicilia se ad amicitiam fidemque populi Romani applicuit, & primo omnium est appellata provincia, sicut idem Cicero testatur.

Ferrin. 4. Meminit Solinus cap. 11. Festus Rufus in compendio historiae Rom. Vell. lib. 2.

Annibal à Cannensi victoria, Campaniam omnem deditione capit: exercitus illius Capuae hybernans, copia rerum atque luxu totus fuit enervatus atque fractus.

Cicero contra Rullum, Luxuries Annibalem Capuae frenavit. Valerius l. 9. c. 2. Livius lib.

lib. 23. Flor. l. 2. c. 5. Capuam Annibalis Cannas fuisse scribit. Lucianus in contentione Annibalis & Alexandri, mulieribus deditum Annibalens belli gerendi occasiones prodidisse, autor est. Videatur Seneca lib. 7. Epist. 1.

a Post expugnatas Syracusas, anno tertio, Capua deditione capta fuit à Romanis. Diu multumque deliberatum fuit, an esset urbs delenda: postremo placuit, conservandam esse: veruntamen ne posset unquam rebellionem facere, ademptus fuit illis ager, sublatus omnis magistratus atque senatus publicumque consilium, imago nulla Reipublicæ relicta, sed b constitutum, ut esset locus comparandis condendisq; fructibus, receptaculum aratorum, nundinæ rusticorum, cella horreumque agri Campani.

a Livius lib. 6. Florus lib. 2. cap. 6. Orosius lib. 4. cap. 17. b Cicero contra Rullum. Velleius l. 2. Stetisse Capuam, antequam à Romanis caperetur, annis circiter 206 Marcus Cato autor est, teste Paterculo lib. 1. Idem lib. secundo, in præfectura formam redactam servavit.

Biennio post Asdrubal novas copias auxiliares in Italiam adduxit; verum à M. Livio Salinatore, & C. Claudio Nerone consulibus, ad Metaurum flumen concisus fuit.

Livius l. 27. Florus lib. 2. cap. 6. Polyb. l. 11. Silius lib. 15. Eutropius l. 3. Suetonius in Tiberio, Oros l. 4. cap. 18. Horat l. 4. Ode 4. Plinius de viris illustr. Cicero in Bruto hoc prælium Senonse vocat.

Metaurus Umbria fluvius hodie Meturo appellatur, teste Leandro, Lambino, Bonaciale & alius.

Interea rem feliciter in Hispaniis gerebat ^a P. Cornelius Scipio, quem diximus, cum ipsius & pater & patruus ibi fuissent interfecti, & omni recuperata provincia, Romam revertit, & factus Consul, Africam sibi dari petit, ut ibi bellum gerat. Vehementer autem ei resistit Q. Fabius Maximus, ætate gravis, & non adeundam Africam, sed cum ^b Annibale præliandum esse contendit. Scipio contra; quod si Carthaginensibus bellum inferatur in ipsorum finibus, fore, ut necessitate coacti, Annibalem, in quo summam spem atque præsidium collocassent, ex Italia domum revo-cent.

^a *Cicero pro Balbo.* ^b *Livius lib. 28. Eutropius l. 3. Orationes Q. Fabii Maximi & P. Cornelii Scipionis existant apud Livium libro 28.*

^a A multa disceptatione, Scipioni senatus tribuit Siciliam: & si quidem esset ex usu ^b Reipublicæ, ut in Africam eat, permittit. Ille igitur è Sicilia tandem in Africam proficiscitur, & quod senatui prædixerat, re comprobavit ipsa; nam præliis aliquot ab eo victi, plurimisque damnis affecti ^c Carthaginenses, Annibalem revocant. Sic ille, qui sexdecim annis per Italiam grassatus erat, qui sub Romæ urbis mœnia castris locum delegerat, domum redire coactus est, quantumvis invitus atque dolens: & tandem ingenti prælio

prælio superatus à Scipione fuit, qui de senatus voluntate pacem deinde cum hoste fecit. d Hinc ei datum cognomen, ut Africanus diceretur.

a Livius libro 28. b Livius lib. 29. c Livius lib. 30. Plinius lib. 15. cap. 18. castra Punica ad tertium lapidem vallata. d Orosius lib. 4. cap. 19 Polybius lib. 15. Appianus. Eutropius libro 3. Livius l. 3. Primus hic Imperator nomina victa à se gentis est nobilitatus.

Hic vero considerandum est, quomodo summis ex angustiis emerferint Romani: Jam enim per annos aliquot tenuissimo filo pendeat omnis ipsorum fortuna: sed in fati erat, ut vim omnem atque calamitatem superarent, & domini fierent orbis terrarum: idque prævidisse ferunt a Annibalem, cum fratrem esse victum Asdrubalem audisset. Ipsi quidem verba, quibus tunc usus fuit, Horatius refert in illo b carmine quo Drusi laudes ejusque familix celebrat; & quia doctissimum est elegantissimumque carmen, plane meretur, ut juvenus illud inter alia memorix commendet.

a Livius lib. 27. Florus lib. 2. cap. 6. b Horat. l. 1. Ode 4.

a Facta cum Carthaginensibus pace, Romani, præter ea bella, quibus occupati fuerunt per Italiam, Istriam, Lusitaniam, grave quoque bellum gesserunt cum Philippo Macedonum rege, qui Græciam oppresserat. Ejus belli fuit Imperator b T. Quintus Flaminius, qui tandem hoste devicto de senatus volun-

tate Græciam libertati restituit, & inter alia Philippo regi præscripsit, ne senatus injussu belligeraret extra Macedoniæ fines.

^a De his bellis præter alios vide Orosium l. 4. cap. 20. ubi ea breviter perstringit. ^b Plutarch. in Flaminio. Bellum hoc Macedonicum etiam Philippicum, à rege, quocum gestum est, nominatur, de quo Livius 31. & deinceps, Florus l. 2. c. 7. Entrop. lib. 4. Oros. l. 4. cap. 20. Vell. lib. 4. cap. 8. Pausanias in Achaicis. Polyb. l. 17. Justinus l. 31. Plin. de viris illustribus.

Huic bello successit alterum, adversus Antiochum Syriæ regem, qui transgressus in Europam, devictus fuit à Manio Glabrione, Græciaque pulsus, auxilium Romanis ferente Macedonum rege Philippo.

Livius l. 36. Florus l. 2. cap. 8. Justin. 31. Entropius 4. Orosius l. 4. cap. 20. Appianus in Syriaca. Bellum hoc cum Antiocho gestum, Antiochenum, Syriacum, & Asiaticum dictum est. Meminit Cicero Philippica 11. Plinius de viris illustr.

Sunt autem hi quos diximus, Asiz, Syriæ, Macedoniæ reges, ex eorum posteritate, qui post Alexandri magni mortem provincias inter se partiti fuerant, ut supra diximus. Nam Carthagine pacata, totaque subacta Italia, Romani, cum reliquis etiam Europæ partes viciniore, terra marique debellassent; eo jam potentia creverant, ut longinqui etiam reges atque populi fidem ipsorum implorarent.

Hunc

Hunc ad modum Aegyptii, quorum rex Prolomæus Epiphanes, admodum adolescentulus, per ætatem non poterat administrare, cum ab Antiocho magno periculum immineret, missis Romam legatis, petebant, ut senatus tutelam regis pueri susciperet.

Justinus l. 13.

Eo facto, senatus Antiocho denunciavit, ut ab Aegypto abstineat: ille offensus, præsertim, cum Annibal profugus & hospes ipsius vehementer bellum suaderet, in ^a Græciam cum classe trajecit, ibique profligatus fuit, ut antea diximus. Comparata deinde classe, Romani persequuntur illum, & in ^b Asiam transportati maximo prælio vincunt, & ultra Taurum montem rejiciunt.

^a *Livius lib. 37.* ^b *Livius l. 37. Cic. pro Sextio.*

Post acceptam cladem dicere est solitus, ut ^a Cicero narrat, Benigne sibi à populo Romano esse factum, quod nimis magna procuratione liberatus, modicis ^b regni terminis uteretur. Bellum hoc gubernavit L. Cornelius Scipio, P. Scipionis Africani frater, vocatus ob hoc ipsum Asiaticus.

^a *Pro Deiotaro.* ^b *Val. lib. 4 cap. 1. Florus. lib. 2 cap. 8. Eutropius l. 4. Appianus in Syriaca. Orosius l. 4. cap. 20. &c. Plinius de viris illustribus. Scipio hic tandem capta à rege Antiocho pecunia damnatus est. Valerius lib. 3 cap. 1. Plutarchus in Catone.*

Post Aetolos debellavit M. Fulvius

us nobilior, de iisque triumphavit.

Livius lib. 43. Appian. in Syriaca. Florus lib. 2. cap. 9. Justinus lib. 31. Eutropius lib. 4. Memini (i. ero in prima Tusculana, Plin. l. 33. cap. 11.

^a Et cum ex Asia domum revertisset, P. Scipio Africanus, qui legatus eo bello fratri fuerat, à tribunis plebis divexatur. Itaque Liternum secessit, in villam suam, atque ibi, ^b sicut nonnulli tradunt, mortem obiit vir longe præstantissimus, natus annos 111, æqualis M. Portii Catonis.

^a *Livius lib. 38. b* *Plin. lib. 14. cap. 14. Livius lib. 38. Orosius l. 4. c. 20. Valerius l. 5. c. 3. Augustinus de civit. l. 3. c. 21. Plinius de viris illust.*

In Dialogo, quem de senectute Cicero scribit, Catonem introducit amanter & honorifice de Scipione, deque sua & illius ætate studiisque, loquentem; imprimis vero celebrantem illius magnitudinem animi. ^a Livius autem inimicum ei Catonem, solitumque fuisse dicit, hanc ipsius fortitudinem odiosius exagitare. Celeritatem ei ^b Cicero tribuit in æ gerenda.

^a *Liv. l. 38. b* *Verrina 7. Suspicor Steldanum memoria lapsus, ea qua in dialogo de senectute, à M. Portio Catone, de Q. Fabio cunctatore, deque ejus studiis & ætate prælixe dicuntur, hoc loco ad P. Scipionem referre: constat autem ex l. 4 c. 18. Gallii, Catonem Scipionis Africani inimicum fuisse, tribunosque plebis ei immisisse. Videatur Suidas in voce νέων & αἰωνίων, ubi contrarium.*

Flore-

Florebant eo tempore, Ennius, Plautus, Nævius, poëtz.

Gellius l. 17. cap. ultimo.

Debello Antiocho, Annibal ad Prusiam Bithyniæ regem profugit, & cum illum sibi dedi Romani postularent, hausto veneno vitam finiit.

Livius lib. 39. Justinus lib. 32. Eutropius lib. 4. De Annibalis morte diversas Historicorum opiniones lege apud Plutarchum in vita Annibalis & Quinti Flamini. Item apud Emilium Probum in vita Annibalis. Merminius Juvenalis Satyra 10. Julii Obsequens capite 3. prodigiorum. Plinius de viris illustribus. Silius Italicus lib. 13. Habet de sepulchro ejus Plinius lib. 3. cap. 32.

Antiocho successit filius Antiochus Epiphanes, qui & ipse per insidias a Ægyptum occupare cogitabat, cum esset Ptolemæi Philometoris, Ægypti regis, qui mortuo patri puer successerat, avunculus. Itaque tutorem se professus adolescentis, opprimere illum, ac rei summam ad se traducere constituit: sed intellecta fraude, Romani, quorum auxilia denuo sollicitaverant Ægyptii, legatum miserunt ^b C. Popilium Lænatem.

^a *Livius lib. 45.* ^b *Plinius mendose Octavium vocat, Valerius Marcum, Justinus Publium.*

Is, cum in colloquium venisset, Antiocho populi Romani nomine denunciat, ut ab Alexandria, quam obsidebat, discederet: qui cum deliberandi spacium peteret, ille virgula stantem circum-

scripsit,

scripsit, & quid factururus esset clare iussit ante respondere, quam ex ea circumscriptione excederet. Ita perterritus, quod populi Romani potentiam non ignoraret, pacem promisit.

Valerius Maximus l. 6. cap. 4. Cicero Philipp 8. Plin l. 34 cap. 6. Velleius l. 1. Justinus 34. Appianus in bello Syriaco. Plutarch. in apophthegmatu Zonar. libro 2.

Hæc eo commemorantur, ut videri possit, quemadmodum Romani paulatim à parvis iniuriis creverint, ac progressus fecerint ad summam rerum constituendam. Jam enim virtus illorum egressa fines Italix, in diversas quidem mundi plagas impressionem fecit; sed permultum adhuc operis reliquum erat ad conservationem illius imperii molis, quæ potissimam orbis terrarum partem ambitu suo complectitur, ut ordine deinceps, tametsi breviter, exponam.

Is, quem supra dixi, Philippus, Macedonum rex, quod à Romanis in angustias redactum se gravissime ferret, bellum redintegrare cogitabat; sed a præoccupatus morte, successorem habuit Persea filium, qui jampridem in Romanos excacerbatus, belli quoque gerendi velut hereditatem suscepit: sed L. Æmilius Paulus, secundum consul, prælio tandem illum vincit, & una cum uxore, matre, liberisque capit, inque triumpho ducit, vocatus idcirco Macedonicus; ab eoque tempore Macedonia facta est populi Romani provincia.

a. Justinus lib. 32. b. Valerius lib. 5.

cap.

cap. 1. c. Cicero pro Murena. Messala
 Corvinus de Romana historia Secundum
 bellum Macedonicum describit Livius lib.
 41. & seqq. Plutarchus in Emilio Pau-
 lo. Diodorus Siculus l. 31. Forus lib. 2.
 cap. 12. Eutropius l. 4. Vell. l. 1. Orosius
 lib. cap. 20. Meminit Valerius Maximus l. 4.
 cap. 2. Cicero 2 Offic.

Superiori proximo anno mortuus erat
 Ennius, annorum septuaginta, sicut ait
 Cicero.

In Bruto, & in Catone.

Paucis deinde post annis, P. Cornelius
 Nasica Dalmatiam subigit: neque mul-
 to post, tertium est bellum Punicum
 exortum.

Livius l. 47. Plin. de viris illis. Frontinus
 lib. 3. cap. 6. Tertium bellum cum Tanis
 gestum exponitur in Epitome Liviana lib. 49,
 50, 51. Scribitur ab Appiano in Lybica, à
 Plutarcho in Cat. ab Eutrop. l. 4. à Floro lib.
 2. cap. 15. ab Orosio l. 4. c. 22.

Etenim, cum Carthagenenses, quietis
 impatientes & otii, reliquis vicinis, præ-
 cipue vero Masanissæ, Numidæ regi, po-
 puli Romani socio & amico, vim atque
 bellum inferrent, sollicitati Romani de
 auxiliis, bellum decreverunt, ad annum
 urbis conditæ circiter sexcentessimum
 quartum. Sed in eo sententiis variabant,
 utrum everti civitatem, an vero servari
 oporteret integram: una erat eorum sen-
 tentia, qui non delendam esse cense-
 bant, eo quod a Carthagine sub'ata fo-
 re dicerent, ut civilibus inter se dissidiis,
 atque bellis inter se conficerentur ipsi:

M. autem Portius Cato diversum suadens, quantum & Reipublicæ Romanæ periculum impenderet ab ea civitate, nisi funditus everteretur, demonstrabat; eaque sententia vicit, ipso in hac deliberatione mortuo, cum ad octogesium quintum annum ætatem produxisset. Eum ^c Cicero nominat inter oratores antiquos, & proximum à Marco Cornelio Cethego ponit, quem ab ^d Ennio celebratum esse dicit.

^a Plutarchus in Catone Majore. ^b Tlinius l. 15. c. 18. ^c Cicero in Bruto. ^d Ennius in nono Annali.

Catonis autem orationes existare centum ait & quinquaginta, refertas & verbis & rebus illustribus; & sui temporis homines delicatiores reprehendit, quod non eas diligenter evolvant. Confert eum cum Lyfia scriptore Attico.

Vide Gellium l. 13. c. 18. Ciceronem septimam Verrinam, Valerium Maximum l. 3. c. 5. Senecam Epistola 27.

Bello Punico tertio præfectus demum fuit P. Scipio Æmilianus, Pauli Macedonici filius, P. vero Scipionis Africani per adoptionem nepos. Is post inchoatum bellum ab aliis, anno quarto Carthaginem, aliquot diebus vehementer oppugnatam, capit, diripit, incendit, complanat: adeptus ideo cognomen, ut Africanus etiam diceretur, sicut ille qui Annibalem debellavit, ut supra dictum est.

Velleius libro 2. Appianus in Lybico. Plutarchus in Scipione. Tlinius libro 15. capite 18. Livius Epitom. 51. Florus l. 2. cap.

cap. 15. Solinus cap. 40. Strabo lib. 16.

Et hic quidem est urbis potentissimæ finis, quæ & origine vetustior quam Roma, & ducum præstantia fere non inferior, longe lateque dominata fuit.

De tempore Carthagini condita discrepant autores. Justinus lib. 12. septuaginta duobus, Livius Epitome 51. nonaginta tribus Roma vetustiores faciens. Eusebius ejus ortum collocat in annum 40. ante Ilium captum, Appianus in quinquagesimum. Vide Orosium lib. 4. cap. 6.

P. Scipionem Cicero scribit, Carthagine capta, Siculis reddidisse quæ superioribus annis Carthaginenses illis ademerant, signa & ornamenta, & Agrigentinis quidem taurum illum nobilem, quem Phalaris tyrannus habuisse dicitur, quo vivos supplicii causa demittere homines, & subjicere flammam solebat.

Cicero Verrina 6. Valerius Maximus lib. 5. cap. 1. De Phalaride ejusque tauro videatur Orosius lib. 1. cap. 20. Valerius lib. 9. cap. 2. Plutarchus in Paral. 34. cap. 3. Cicero in Pisonem. cap. 5. Tusculan. Seneca de clement. lib. 2. cap. 3. Juvenal Satyra 8. Persius Satyra 3.

Phalaris hic non ex insidiis interit, ut alii multi tyranni, sed in eum universa Agrigentinorum multitudo imperum fecit.

Cicero in officiis, lib. 2. Valerius lib. 3. cap. 3. Ovidius in Trin. Meminit hujus tyranni Diogenes Laërtius l. 9. sed nomen non exprimit.

Africam

DE MONARCHIA IV.

Africam Cicero vocat provinciarum omnium arcem.

Pro Ligario. Bello Tunico Carthaginensium regio in provincia formam redacta est, teste Velleio, l. 1. & Strabone, lib. ultimo. Idem patet ex F. Rufo & Salustii historia Jugurthina.

^a Eodem fere tempore bellum Romani fecerunt Achæis, Græciæ populo, propter violatos legatos. Belli dux erat L. Mummius, Cos. qui prælio victor Achæiam omnem deditione cepit, & Corinthum, primariam urbem, ac totius Græciæ lumen, ut Cicero inquit, ex senatus consilio incendit, funditusque sustulit, ne quando recreata exsurgere atque erigere sese posset. Mummius ob eam rem vocatus est Achæicus.

^a De causa belli variant auctores, qui hujus belli historiam exposuerunt. ^b Pro lege Manilia. item 1. Off. in Agraria, contra Rullum. 3. Verrina. De bello Achæico legatur Livius l. 52. Velleius l. 1. Florus l. 2. cap. 16. Eutropius l. 4. Pausanias l. 7. Justinus l. 34. Festus Rufus. Orosius l. 5. cap. 3. Plin. l. 34. cap. 2. Meminit Virgil. l. 6. Plin. de viris illustribus.

^a Ad hoc etiam tempus Lusitaniam occupavit Viriatus quidam ex pastore venator, ex venatore latro, ac deinde validi exercitus dux factus: qui cum Romanis, per aliquot annos, ac sæpe quidem feliciter præliatus, insidiosè tandem ^b fuit interfectus: ac tum demum Decius Junius Brutus, Consul, Lusitaniam ad Oceanum usque perdomuit.

^a Livius

^a Livius l. 52. ^b Valerius l. 9. cap. 6. Livius Epit. 54 Strabo l. 3 Festus Rufus. De re gesta cum Viriato legatur Appianus in Hispania. Florus l. 2. cap. 7. Velleius l. 2. Eutropius l. 4 Orosius l. 5. cap. 4. Meminit Viriati Cicero 2. Officiorum. Plinius de viris illustribus. Silius l. 3.

^a Romani magnam interea cladem à Numantinis, Hispaniæ populo acceperant: cumque pacem à Mancino consule factam repudiarent, quod esset ignominiosa; P. Scipionem Æmilianum Africanum extra ordinem denuo creant consulem, eique bellum demandant.

^a Livius l. 54. Vell. l. 2. Orosius l. 5. c. 4. Cic 3. de Offic.

Is cum exercitu profectus, & ad severā disciplinam revocato milite, qui jam mollior factus erat, & laboris impatentior, Numantiam urbem, ubi circumvallasset aliquandiu, cepit ac delevit, anno post deletam Carthaginem decimo quarto, urbis autem conditæ anno sexcentesimo vigesimo secundo.

^b Eutropius lib. 4. Vide Florum l. 2. cap. 18. Strabonem l. 9 Appianum in Iberia, qui Scipionem ex hac victoria cognomen Numantini accepisse tradit.

^c Carthaginem Numantiamque Cicero vocat duos terrores imperii Romani.

^c In Orat. pro L. Murena. & pro lege Manilia.

Eodem tempore servorum est ortus in Sicilia tumultus, qui maximis collectis copiis vix tandem à C. Fulvio consule fuerunt oppressi.

Belli servilis historiam expositam luculenter à Diodoro Siculo edidit latine Henricus Stephanus. De eodem scribit Livius Epitome 56. Florus lib. 3. cap. 19. Meminit Appianus lib. 1. Orosius lib. 5. cap. 6. Non autem C. Fulvius servos subegit, sed bellum sub ejus consulatu ortum, triennio post T. Rupilius consecit provinciamque ordinavit. Vide Sigonium commentaris in Fastos Romanos.

Post hæc, bellum fuit Romanis cum Aristonico in Asia: nam Pergami rex Attalus populum Romanum testamento fecerat heredem.

Livius Epitome 58. Appianus in Mithridat. Justinus lib. 36. Florus lib. 2. cap. 20. Strabo lib. 14. Eutropius lib. 41. Velleius lib. 2. Cicero Philippica 11. Festus Rufus. Meminit Horatius lib. 2. Ode 18. Plutarchus in Gracchis.

Aristonicus autem ejus propinquus, occupata ea parte Asia, testamento Romanos fraudabat. Hunc & debellavit, & tandem cepit M. Perpenna Consul.

Livius Epit. 59. Val. l. 3. c. 4.

Anno sequenti, qui fuit annus urbis conditæ DCXXV, P. Scipio Africanus, domi suæ cubans, noctu fuit oppressus à propinquis, uti creditur.

Vide Livium lib. 59. Velleium 2. Appianum 1. Plutarchum in Gracchi, Ciceronem in Lelio & pro Milone, 3. de Natura Deorum, Orosium lib. 5. cap. 10. Suspicio de Semproniam Tiberii Gracchi filiam Africanæ uxorem, est in Epitome Livii: de Semproniam ac Cornelia socra in Appiano libro primo de bellis civilibus.

lius. Hinc Cicero in somno Scipionis dixit, Si impias propinquorum manus effugeris. Existimatus est quoque C. Carbo tribunus plebis Africano vim attulisse, Cicero lib. 7. Epistolarum ad famul. cap. 21 ad Patrum, ad Quintum Fratrem lib. 2. Epistola 3. Metellum Macedonicum hujus cadis insinuat Plinius lib. 7. cap. 44. Appianus addit non defuisse, qui Scipionem sibi ipsi mortem intulisse scripserint.

^a Eloquentiam, summam fidem, integritatem ei Cicero tribuit: & quanquam ipsius interitu maximum dolorem civitas tota perciperet, nullam tamen questionem de illius morte latam fuisse scribit: Solem vero fuisse geminatum eodem anno, tradit. Itaque ducum omnium longe praestantissimus periit, natus annos lvi, quod quidem Africanum et majorem praesignificasse, commentatione quadam suavissima fingit Cicero.

^a Pro L. Murena. ^b Pro Milone. Meminit ejusdem Velleius. 2. de natura Deorum, In somno Scipionis.

^c Vixerunt hac aetate Lucilius, Terentius, Pacuvius, Accius, Licinius, Caelius, Afranius: & Pacuvium quidem ^d C. Laelius Africani conjunctissimus, amicum summum vocat, Terentium vero familiarem.

^c Velleius lib. 2. ^d Cicero in Laelio. De his legatur Gellius l. 15. c. 23. & l. 17. capite ultimo, Lilius Gyraldus historia Poetarum, dialogo 4. & Petrus Crinitus.

Post haec Fabius Maximus consul, Allobroges, Arvernos, Rutenos, Gallie

liaz populos, ingenti praelio superavit.

Livius Epit. 61. Strabo l. 4. Orosius l. 5. cap. 14. Florus l. 3 cap. 2. Caesar, 11. de bello Gallico. Appian. in Celsica. Plin. l. 7. c. 50.

Eodemque tempore fuit interfectus Romæ C. Gracchus Tribunus plebis, vi eloquens, legis Agrariæ defensor, cum ante annos XII, ejus frater Tiberius Gracchus consimili de causa cæsus fuisset.

De Caio Graccho videatur Plutarchus in Gracchis. Appianus 1. de bello civilibus. Orosius l. 5. cap. 8. Florus l. 3. cap. 15. Velleius l. 2. Livius Epit. 61. Val. l. 6. c. 3. Salustius in Jugurthina. Augustinus l. 3. cap. 24. de civitate Dei. Tiberii Gracchi interitum refert Livius Epit. 58. Florus l. 3. cap. 14. Tlinius de viris illustribus. Valerius l. 6. cap. 3. Seneca de consolatione ad Martiam.

Utrique Cicero tribuit eloquentiæ laudem, & Tiberii quidem orationes non satis splendoris verbis, sed acutas, prudentiæque plenissimas: C. vero fratrem ejus legendum esse cum primis juventuti dicit, quod non solum acuere, sed etiam alere ingenium possit, eumque vocat Romanorum ingeniosissimum atque eloquentissimum.

Cic. in Brut.

¶ Somniaverat Gracchus, Tiberium fratrem sibi visum esse dicere, fore ut eodem letho, quo ipse, periret: & hoc illum dixisse nonnullis, antequam tribunus plebis factus esset, Cicero refert.

¶ *Valerius Max. l. 1. c. 7. Plutarch. Cicero Istro primo de Divinatione.*

Extant

Extant illorum leges, frumentaria, de coloniis deducendis, de commodis militum, de provinciarum administratione, de populi suffragiis, de locatione agri Attralici. & Afrix.

Vide Fr. Hortomani comment. de legibus Romanis. Joan. Rosini antiquitates Rom. lib. 8.

Hos motus tribunitios consecutum est bellum populi Romani cum Jugurtha Numidix rege, quod quidem bellum à L.^a Calphurnio Bestia Cos. susceptum, & à Q. Cæcilio Metello continuatum, à C. Mario consule, qui P. Scipioni militaverat, tandem confectum est: nam rex Mauritanix Bocchus Jugurthæ socius, prælio victus, cum belli periculum tollerare distius, victum Jugurtham Syllæ tradidit, qui missus à Mario fuerat hujus rei causa.

^a *Plinius de viris illustribus. Plinius l. 37. cap. 1. Vide Salustii Jugurthinam historiam. Livium Epitome 64. & seqq. Florum l. 3. cap. 1. Eutropium lib. 4. Vel. l. 2. Orosium lib. 5. cap. 15. &c. Traditionem hanc in annulo suo Sylla expressit, ut Plutarchus in ejus vita & in Mario, Val. Max. l. 8. cap. 15. testantur.*

Et ad hoc ipsum tempus, quod erat urbis conditæ anno DCXLVIII. natus est M. Tullius Cicero, cum annis ante ipsam octo natus esset Q. Hortensius, clarissimus orator.

^a *Gellius l. 15. cap. 28. Cicero in Bruto.*

Per bellū Jugurthinum Cimbri & Theutonici innumerabili multitudine penetrant,

netrant, alii in Italiam, alii in Galliam: ac ubi maximis cladibus populum Romanum affecissent, & nunc proconsules, nunc legatos aliquot præliis vicissent, tandem ad internecionem exsi fuerunt à C. Mario quartum consule. Theutoni quidem ad aquas Sextias, provinciæ Gallicæ oppidum, Cimbri autem ad fines Insubriæ.

Plusarchus in Mario. Appianus in Cæciliis. Livius Epitome 63. Florus lib. 3. cap. 3. Eutropius l. 5. Orosius l. 5. c. 16. Bellum Cimbricum Cicero in orat. de provinciis Gallicum vocat.

Hanc felicitatem excepit novus tumultus. Nam Italiæ populi aliquot à Romanis defecerunt, Samnites, Peligni, Marsi, Vestini, Marucini, Umbri, Picentes, Lucani.

De his Italia populi videatur Strabon. l. 5. Plinius lib. 3. cap. 5. Silius lib. 8. Pomponius Melal. 2. c. 8. Historia legatur apud Livium epit. 72. Florum l. 3. c. 8. Velleium l. 2. Eutropium lib. 5. Appianum Alexandrin. lib. 1. de bellis civilibus. Orosium l. 5. c. 18. Meminit Augustinus de civitate Dei l. 5. c. 22. Horat. Ode 4. lib. 3.

Varie cum his pugnatum est, & vix tandem ad officium reducti fuerunt.

Bellum hoc, quia à Marsis inchoatum, Marsicum nominatur à Strabone l. 5. cum hoc facie Cicero Philippica 8. in orat. contra Rullum item Plinius l. 8. c. 57. l. 25. c. 5. eidem & Sociale dicitur lib. 32. cap. 1. ubi simul origo indicatur, & lib. 33. cap. 3. Alias & Italicum appellatur à Cicero in Verrina 4. pro Cluentio, pro Archia.

& de *Aruspicium* responsis. Portentum quod hoc bellum successit, refertur à *Plinio* lib. 2. cap. 83. ubi etiam Italia funestissimum fuisse, annotatur. Vastitatem, quam Italia intulit, indicat *Florus* lib. 3. cap. 18. Defecerunt autem eo bella finitimi ac vicini, ut ait *Cicero* pro *Sylla*.

Mox aliud malum, ac Reipublicæ perniciosissimum intervenit: *Mithridates*, *Ponti* rex, *Cappadociæ* regem *Ariobarzanem*, & *Bithyniæ* regem *Nicomedem*, populi Romani socios & amicos, finibus ejecerat, & occupata *Phrygia*, Romanorum provincia, penetraverat in *Asiam*.

De hoc bello legatur *Oros* lib. 6. cap. 2. *Entropius* lib. 5. *Florus* lib. 3. cap. 5. *Livius* *Epitom.* 78. *Cicero* pro lege *Manilia* *Val* lib. 9. cap. 2. *Plutarchus* in *Sylla*, *Appianus* in *Mithridatico*, *Justinus* lib. 38.

Itaque senatus bellum decrevit: hic autem orta factione, alii *L. Syllam*, nobili genere natum, alii *C. Marium* proponebant Imperatorem. *Marii* partes juvabat *P. Sulpitius*, tribunus plebis.

Florus lib. 3. cap. 21. *Livius* *Epit.* 77. *Vell.* 2. *Valerius* lib. 6. cap. 5. *Appian.* lib. 3. belli civilis. *Plutarchus* in *Mario* & *Sylla*. *Cicero* in *Bruto*.

Habebat autem exercitum *Sylla*, *Marium*que urbe ejecit, qui maximo deinde vitæ periculo, cum in paludibus circa *Minturnas* delituisse, parva navicula in *Africam* trajecit exul.

Velleius lib. 2. *Cicero* pro *Sentia*, in oratione ad *Quirites* post redit. in *Pisonem*. *Livius* *Epit.*

Epitome 77. Ovidius l. 4. de Ponto, elegia 3. Juvenalis Satyra 10. Lucanus lib. 2. Plinius de viris illustribus. Valerius Maximus l. 8. cap. 2.

Pec absentiam Syllæ belligerantis in Asia, L. Cornelius Cinna, Consul, tumultuarii cœpit, & moliri res novas: verum ejectus à Cn. Octavio collega, & pulsus urbe colligit vires, & C. Marium, ista occasione reversum ex Africa, sibi conjungit.

Livius Epit. 79. Cicero 3. Casilinaria. Bellum hoc Octavianum dicitur, cujus meminit Cicero lib. 1. de divinac. & 2. de Natura deorum. Pintarchus in Sylla. Appian. l. 1. Vell. l. 2. Eutropius l. 5.

Itraque contractis copiis Romam obsident ambo, qua parte Janiculum erat: & cum non ignave tantum, sed & perfidiose multa in urbe fierent, neque jam illis resisti posset, intromissi, credibus atque rapinis omnia complent: deinde se ipsos renunciant consules, in eoq; magistratu crudeliter multa fecerunt: & L. quidem Cinna præstantissimū oratorem M. Antonium interfici jussit, Marius vero Q. Catulum.

Livius Epitome 80. Orosius l. 5. cap. 19. Luc. lib. 2. Sal. 1. Hist. Quomodo uterq; ab inclementi victore vita expulsus sit, scribunt Florus l. 3. cap. 11. Eutropius l. 5. Meminit Cicero l. 3. de oratore 5. Tusculan. in Bruto lib. 3. de Nat. Deorum Valerius Max. l. 9. cap. 2. Velleius lib. 2. & Florus dicto loco, de morte Catuli nonnulli variant.

His rebus cognitis, L. Sylla, cum ple-
raque omnia bello recuperasset, pace
cum Michridate facta, in Italiam rever-
tit: sed jam ante è vita discesserat Ma-
rius septimum Consul.

*Livius Epit. 83. Cic. lib. 3. de Nat.
Deorum. Livius Epit. 80. Plin. de viris illu-
stribus.*

L. vero Cinna collegam habebat sua-
rum partium, ^a Cn. Papirium Carbonem,
qui licet vim & arma Syllæ opponerent.
una cum filio Marii profligati fuerunt:
& Sylla rerum potitus, adversarios o-
mnes acerbissime persequitur, proscriptionis
tabulam proponit, ^b proscriptorum
bona vendit, eorumque liberis faculta-
tem eripit atque jus ullos honores in
^c republ. consequendi: factus inde Dicta-
tor, pro suo arbitratu omnia constituit,
ac tribunitiam potestatem infringit; &
cum civium Romanorum bona vende-
ret, prædam se suam vendere pro ^d conci-
one dicebat: breviter, nemo illo invito,
nec bona, nec patriam, nec vitam retine-
re poterat.

^a *Livius Epit. 86. & 88. b Cic. l. 2. de
Offic. c August. de civitate Dei l. 3. cap.
28. Lucan l. 2. Cic. 3. de legibus. d 2. Off.
Verrina 5. Agraria 1. Livius Epitom. 88.
Plutarchus in Sylla. Appianus l. civil.
Orosius lib. 5. cap. 21. Cicero pro Ligario:
Sylla omnes quos oderat morte mulcabat.
Seneca de beneficiis, lib. 5. cap. 16. L. Sylla
patriam durioribus remediis quam pericula
erant, sanavit.*

In C. vero Marium odio tam acerbò

D

fuit

fuit incitatus, ut ejus reliquias, apud ^a Anienem fluvium sitas, dissipari jufferit: ipse autem primus è patriciis Corneliis igni voluit ^b cremari, fortasse timens idem suo corpori posse accidere.

^a Cic. 2. de legibus. ^b Plinius l. 7. cap. 54. Quomodo Sylla in agro Cumano mortuus anno ætatis 60. & Romam perlatum cum magna pompa in campo Martio sepultus sit, præter ceteros, Appianus l. 1. copiose narrat. Meminit Livius Epit. 90.

Mario vim & virtutem & in iracundia perseverantiam ^c Cicero tribuit: Syllam vehementem, L. vero Cinnam vocat crudelem. ^d Marium etiam appellat terrorem hostium, spem subsidiumq; patræ.

Actio 5. in Verrem, seu de suppliciis.
3. de Nat. Deor. ^b Pro Sextio. Cicero l. 3. de finibus, Syllam trium pestiferorum vitiorum, luxuria, avaritia & crudelitatis magistrum vocat. Marium in oratione pro Sextio conservatorem patriæ, tertiam Catilin. custodem urbis. pro C. Rabirio patrem patriæ, parentem libertatis & Reipublicæ appellat. Lucanus l. 1. Pharsal. Syllam scelerum magistrum nominat.

L. Sylla quatuor novas leges tulit, de falso, de parricidio, de sicariis, de injuriis.

Horum de legibus Romanis.

Ipsò Dictatore, M. Cicero natus annos xxvi. in forum prodiit, & pro S. Roscio publicam causam dixit.

In hoc Gallius l. 5. cap. 23. Quintilianus l. 12. cap. 6. Asconius & alii consentiunt. Cævadus Fenestella errorem à Padiano notatum sequi maluit.

Ante ipsum clarissimi hominis oratores fuerunt Q. Catulus, C. Julius, M. Antonius, L. Crassus; cujus quidem ætate lingua Latina suam quasi maturitatem habuit, ut ait Cicero.

In Bruto.

Fuit autem hæc Ciceronis ætas omnium eruditissima: nam ut tor, tamque præstantes oratores omittam, Juris consulti quoque fuerunt insignes, & in his C. Aquilius Gallus, L. Lucilius Balbus, C. Juventius, Sextus Papirius, auditores Q. Mutii Sexvolæ pontificis, cui & Cicero dedit operam adolescens.

Pompon. tit. de origine juris. Plut. in Cicerone. Cic. l. 1. de Legibus, & in Bruto.

Æqualis autem prope Ciceronis erat P. Servius Sulpitius, qui superiorum auditor, discipulos habuit, A. Offitium, P. Alphenum Varum, Caium Titium Cæsum, duos Aufidios, C. Atteium Pacuvium, Flavium Priscum, Cinnam, P. Cæcilium.

De veterum Jurisconsultorum vitis extant Bernhardi Rutilii & Aymari Rivalii commentarii.

Floruit etiam cum Sulpitio C. Trebatius, cui discipulus fuit Antistius Labeo.

Sulpitium mortuum Cicero verbis amplissimis laudans, Omnes, ait, qui ex omni ætate hac in civitate intelligentiam juris habuerunt, si unum in locum conferantur, cum Servio Sulpitio non sunt comparandi. Neque enim ille magis juris consultus, quam justitiæ fuit.

Philippica 9.

Ex proscriptorum numero Q. Sertorius restabat, vir animi robore bellique scientia præclarus. Is in ulteriori Hispania gravissimum bellum excitavit, & devictis aliquot ducibus populi Romani, complures urbes in suam potestatem redegerat.

Livius Epit. 90. & seqq. Florus l. 3. c. 22. Eutropius l. 6. Appianus l. 1. Plutarchus in Sertorio & Pompeio. Orosius l. 5. c. 23.

Itaque belli administratio tandem commissa fuit Cn. Pompeio; cumque varia fortuna sæpe pugnatum esset, tandem insidiosè fuit interfectus Sertorius, & Pompeius deinde decimo fere anno post inceptum bellum Hispanias recipit.

Vell. l. 2. Florus l. 3. cap. 22. Livius Epit. 96. Videliteras Pompeii ad Senatum apud Sallustium, item Ciceronem in Manilianâ.

^a In hoc tempore Nicomedes, rex Bithyniæ, moriens, populum Romanum instituit hæredem: Mithridates autem Ponti rex, qui sædus ante cum Sertorio fecerat, in illa à Mariana & Syllana factione, occupata Bithynia, maximis viribus bellum restaurat.

^a *Liv. Epit. 93. b Cicero pro Murana. Appianus in Mithridatico. Florus lib. 3. c. 5. Eutropius lib. 6. Cicero pro lege Manilia.*

In eum missus est cum exercitu L. Lucullus, qui Cos. equestribus præliis feliciter rem gessit, ac deinde præconsul, cæso exercitu, & erepta Bithynia, coegit illum in à Pontū retrocedere: Ibi quoq; ingenti prælio victus Mithridates, ad c Tigranem Armeniæ regem confugit.

^d Lucul-

^a Lucullus vero persequens & insans ,
utriusque copias aliquot præliis conscidit, & quo minus bellum plane conficeret, optatumque victoriæ fructum atque laudem reportaret, in causa fuerunt seditiones militares, callide à nonnullis excitatæ.

^a Livius Epit. 94. ^b Epit. 95. ^c Epit. 97. ^d Epit. 98. Dio lib. 35. Plinius de viris illustribus. Florus lib. 3. cap. 5. Eutropius l. 6. Appianus in Mithridatico. Vell. lib. 2. Orosius l. 6. c. 2. & seqq. Cicero pro Archia.

Nam paulo post revocato Lucullo, belli administratio commissa fuit Cn. Pompeio : cujus quidem rei suasor etiam fuerat M. Cicero, cum in Pompeii laudem luculentam haberet ad populum orationem.

Pro lege Manilia. Epitome 100. Dio 36. Appianus in Mithridatico. Plutarchus in Pompeio.

^a Lucullus revocatus triumphavit nihilo secius, & epulum splendidissimum populo Romano dedit : relicta deinde Republica, domi vixit privatus in Philosophiæ studiis, & amplissimam instituit Bibliothecam, in viâ quotidiano splendor & magnificus, ut antea semper. Ejus bibliothecæ meminit ^q Cicero, seque eo venire solitum esse ostendit, ut libros inde promeret.

^a Cic. Acad. quæst. lib. 4. Athenaus lib. 6. ^b 3. de Fin. Plin. lib. 28. cap. 5. Lucullum senem triumphalem appellat. Vell. lib. 2. Xerxen rogatum.

Pompeius Mithridatem in fugam conjecit,

jecit, longissimeque persecutus est. Et Tigranem regem deditioe cepit: cumque in suis castris illum supplicem abjectumque vidisset, erexit, ut ait Cicero, atque insigne regium, quod ille de suo capite abjecerat, reposuit, & imperatis certis rebus regnare iussit.

Pro Sexio. Plutarchus in Pompeio. Liv. Epit. 101. Florus l. 3. cap. 6. Eutropius l. 6. Dio l. 36. Valerius l. 5. cap. 1. Orosius l. 6. c. 3.

Mithridates tandem obsessus à filio suo Pharnace, mortem sibi conscivit ipse.

Plinius de viris illustribus. Liv. Epit. 101. Dio l. 37. Appian. in Mithridatico. Eutrop. l. 6. Plin. l. 23. c. 5. Florus l. 3. c. 5. Valer. l. 9. c. 2. Orosius l. 6. c. 5.

Cn. Pompeio magnam auctoritatem conciliaverat bellum illud, quod cum piraris gessit: quod quidem fuit antequam in Mithridatem iget.

Bellum hoc à Salustio in Catilinaria maritimum, à Cicerone ad Quirites post reditum Pivaticum nominatum, describit Dio lib. 36. Appianus in Mithridatico, Plutarchus in Pompeio, Livius Epit. 99. Florus lib. 3. cap. 6. Velleius l. 2. Eutropius l. 6. Meminit Cicero pro lege Manilia. Lucanus l. 1. Pharsal.

*Et vi etis cedat piratica laurea Gallis,
Magnetum.* -----

Eo sedato bello, mox aliud incendium civile exortum est: nam L. Catilina cum aliis multis in perniciem Reipublicæ conjuraverat: Verum singulari Ciceronis industria, qui tum consul erat, patefacto scelere, pulsus urbe, cum copias in Hetruria & manus perditorum hominum coegisset,

coegisset, à C. Antonio consule, Cicero-
nis collega, prælio victus, occubuit.

*Cic. in Catilinariis. Livius Epitome 102.
Florus lib. 4. cap. 1. Velleius l. 2. Appianus lib.
2. de bello civili. Eutropius lib. 6. Salsustius in
Catilinaria. Dio l. 37. Bellum Catilinarium
luculenter descripsit Constantinus Felicius Du-
rantius.*

a Operam, quam tunc Reipublicæ præ-
stitit, Cicero passim in suis scriptis præ-
dicat, & non modo tunc visas nocturno
tempore faces, ardoremque cœli, fulmi-
numq; jactus, & terræ motus extitisse
dicit, verum etiam illa prodigia, quæ b L.
Cotta & Torquato consulibus, annis
duodecim ante ipsum consulē acciderāt,
huc accommodat, quando complures in c
Capitolio turres percussæ, & simulacra
Deorum depulsa, & statuz veterum ho-
minum dejectæ, & legum æra liquefacta
fuerunt, tactus etiam qui Romam urbem
condidit, Romulus, parvus atque lætens,
& uberibus lupinis inhians.

a Pro Sylla, in Pisēnem, Agraria 2. b
Dio lib. 37. c 3. Catilinaria. Eadem prodi-
gia Cicero in secundo de consulatu, Uraniam
Musam narrantem fecit versibus elegantissi-
mis, qui extant l. 1. de Divinatione. De iisdem
Obsequens.

Catilinæ naturam & ingenium Cicero
describens, nunquam ait fuisse tale mon-
strum in terris ullum, tam ex contrariis
diversisq; inter se repugnantibus naturæ
studiis cupiditatibusque conflatum.

Pro Calio. Libidinis ejus meminit Val er
lib. 9. cap. 1. Videatur Porcius Latro in

declamatione sua in Catilinam, Suidas in voce L. Sergius Catilina.

Cicerone consule, natus est C. Octavius, & Iudæa Romanis facta stipendiaria, cum Hierosolymam Cn. Pompeius expugnasset.

Velleius lib. 2. Sueton. in Augusto. Gellius l. 5. cap. 7. De Hierosolyma expugnata à Pompeio legatur Josephus l. 14. cap. 8. Eutropius l. 6 Orosius l. 6. cap. 6. Tacitus historiar. lib. 5. Dio l. 37. Augustinus de civitate Dei, l. 18. cap. 45.

Quinto post anno, L. Pisone, A. Gabino, consulibus, Helvetii sedes murrunt, & maximis cum copiis per Provinciam Gallicā constituerunt in reliquam Galliam penetrare, & ibi propter agri fertilitatem confidere.

Livius Epitome 103. & seqq. Florus l. 3. cap. 10. Strabo lib. 4. Eutropius 6. Velleius l. 2. Caesar lib. 1. de bello Gall. Sueton in Julio. Orosius l. 6. cap. 7. & seqq. Dio l. 38. Plutarchus in Casare.

Quo cognito, C. Iulius Cæsar, sex annis natus minor Cicerone, collecto exercitu, quod ei provinciam senatus attribuisset, profectus illuc, & commisso prælio fudit hostem: post etiam Ariovistum, Germanorum regem, qui Galliam Celticam, imprimis autem Heduos, populi Romani socios, oppresserat, non procul à Rheno debellavit, Vesontione. Sequanorum oppido profectus. Omnem deinde Galliam in ditionem populi Romani produxit, simul trãjecto mari, Britanniam devicit.

Contra-

*Contrarium Pompeius apud Lucanum l. 2. de
Cæsare assertit.*

..... Rheni gelidis quod fugit ab undis,
Oceanumque vocans incerti stagna profundi.
Territa quasitis ostendit terga Britannis.

Ex Britannia Cæsarem ad se dedisse li-
teras ait Cicero, Calendis Septembris,
quas ipse post acceperit ad quartum Ca-
lend. Octobris.

Cic. ad Q. Fratrem lib. 3. Epistola 1.

^a Cum in Galliam Cæsar iret, Ci-
cero vexatus à P. Clodio tribuno ple-
bis, in exilium discessit, oratione
prius habita ad populum, & equites,
qua suos liberos atque familiam illis
commendat.

^a Dio l. 38. Velleius l. 2. Plutarchus in
Cicer. Oratio ad populum & equites habita,
qua sub nomine Ciceronis extat, inelegans est,
inconcinna, insulsa atque inepta, denique vix
Latina; itaque qui eam Ciceroni adscribunt,
eadem opera regi opulento vestem aliquam cras-
so filo tritam ac laceram circumdant. Diony-
sius Gothofredus.

^b Revocatus autem aliquot post men-
sibus à senatu, maxima cum populi gra-
tulatione, alteram habuit orationem ad
Quirites, qua gratias agit amicis.

^b Vide Ciceronis vitam à Francisco Fabricio
descriptam.

^c Causam exilii post contulit in L. Pi-
sonem, A. Gabinium, consules, ab iisque
proditum sese demonstrat, habitis orati-
onibus in utrumque; quarum in altera se-
natui suadet, ut provincias illis adimant,
Syriam & Macedoniam; & ne C. Cæsa-

rem felicissime belligerantem in Galliis revocent, sed ut imperium ei proferant, quo plane bellum conficiat.

^c *Orationes in Lucium Pisonem, & de provinciis consularibus. Pisonem & Gabinium Coss. suis coloribus multis in locis depinxit Cicero, in Orat. ad Quirites post reditum: in Pisonem: Pro domo: Pro Sextio: in Vatinium: De provinciis consularibus & c.*

Interea Ptolomæus Auletes, Ægypti rex, propter ignaviam & crudelitatem regno pulsus, Romam venit; & persuasus à Cn. Pompeio senatus, per A. Gabinium restituit illum, Archelao pulso, qui de populi voluntate regnabat.

Livius Epit. 105. Dio. lib. 39. Strabo l. 12. & 17. Plutarchus in Pompeio.

Gabinus fuit damnatus tandem, ut in ærarium inferret decem millia talenta, vel, ut quidam nostri homines rationem putant, sexagies centena millia, quod tantam summam à Ptolomæo accepisset.

^a *Budeus de asse. l. 3. Matth. Hostius reinum. l. 2. Dio l. 39. Valerius l. 4. cap. 2. Cicero pro C. Rabirio, Strabo l. 17.*

M. etiam Crassus, cui Parthicum bellum fuit decretum, Euphrate transmissio, victus, in colloquio deinde perfide fuit interfectus.

Livius Epit. 106. Dio lib. 40. Justinus lib. 42. Velleius lib. 2. Florus lib. 3. cap. 9. Eutropius lib. 6. Orosius lib. 6. cap. 13. Appianus in Parthiis. Plinius lib. 33. cap. 10. Plutarchus in Crasso. Cic. 1. & 2. de Divinat. ad Att. lib. 4. Epist. 12. Ovid, 6 Fastor. Festus Rufus in compendio.

Hic est ille, qui dicere solebat, neminem esse divitem, nisi qui exercitum alere posset suis fructibus.

Cic. 1. Off. Vide Ciceronis paradoxon ultimum. Item Dionem libro 40. in histor. Crass. Exercitus autem constat legionibus quatuor: teste Paulo Manutio.

Per hoc quoque tempus fuit occisus à T. Annio Milone P. Clodius; Milonem Cicero defendit, Cn. Pompeio tertium & solum consule: sed ille tamen iussus est exulare.

Dio libro 40. Asconius Padianus in argumento Miloniana. Cicero ad Att. 1. 9. Epist. 18. Veil. lib. 2.

^a Confecto bello Gallico, quod fuit octavo circiter anno, bellum est natum civile C. Cæsaris cum Cn. Pompeio genero. causa erat belli, quod Cæsar à consulatu repudiaretur, ni dmitteret prius copias, & provinciam traderet: illi vero persuasum erat, se salvum esse non posse, si ab exercitu recederet: ferebat tamen eam conditionem, ut tum ipse, tum Pompeius traderent exercitus: cumque id repudiaretur, progressus incredibili celeritate cum copiis, è Gallia venit in Italiam, & Flaminiam ingressus, oppida quam plurima, partim gratia, partim deditione, capit.

^a *Cæsar 1. 1. de bello civili. De bello civili inter Pompeium & Cæsarem gesto legatur Livius Epit. 110. & seqq. Plutarchus in vitis, Dio lib. 41. Florus lib. 4. cap. 2. Eutropius 1. 6. Orosius 1. 6. cap. 15. Appianus de bello civili. Cæsar in commentariis d. bellor*

bello civili. Lucanus in Pharsalia. Cicero in Epistolis ad Atticum.

^a Ea re cognita, Pompeius & ambo consules, C. Marcellus, L. Lentulus, Roma fugiunt, & Brundisium Apuliz oppidum maritimum perunt. Eo venit etiam Cæsar; sed jam consules trajecto mari Dyrrhachium iverant, neque multo post insequitur eos ^b Pompeius: & cum Cæsar tempore exclusus, quod classem idoneam non haberet, illum prosequi non posset, Romam venit, & convocato senatu, de injuriis queritur, ac simul pacis conditiones proponit: cumque remissius ageretur à senatu, Massiliam petit, quæ portas illi clausit. ^c Itaque comparata classe, terra marique illam obsidet, & relictis ibi legatis in Hispaniam profisciscitur. Ibi Petreium & Afranium Pompeianos duces, totumque exercitum deditione tandem capit.

^a *Cic. l. 16. Epist. 11. ad famil. b Ad Att. l. 9. Epist. 1. c Cæsar l. 1. de bello civili. Eutropius l. 6. Orosius l. 6. cap. 15.*

^a Post Massiliam redit: quæ tum primum desperatis rebus omnibus, in potestatem illius se permisit; & absens à M. Lepido prætore Dictator factus, Romam venit, comitia habet, & consul creatur cum P. Servilio Isaurico: deinde rebus in urbe constitutis, in Græciam transmittit, ac tandem in Thessalia Pompeium maximo prælio vincit, copiis multo superiorem, & castris exiit.

^a *Cæsar l. 2. b Cæsar l. 3. Plutarch. in Bruti media astate hoc factum scribit.*

^a Pompeius

^a Pompeius fugiens, Ægyptum petit. Fratrum rex Ptolomæus Dionysius, Ptolomæi Aulæ filius, quem expulsam regno Pompeius consul per A. Gabinium reducerat, ut supra diximus. Propter hoc beneficium sperabat opem atque tutelam in ea regione: rex autem erat ætate puer, ejusque familiares, vel quod fortunam Pompeii despicerent, vel quod morum aliquem metuerent, insidiosè illum interficiunt. Cæsar fugientem persecutus, Alexandriam pervenit cum tribus millibus hominum & ducentis, atque ibi primum de morte Pompeii cognoscit.

^a Cæsar l. 3. ^b Cæsar lib. 2. de bello civili. De Pompeii fuga & interitu Cæsar l. 3. Livius Epit. 112. Plutarchus in Pompeio, Appianus, lib. 2. Dio 42. Vell. lib. 2. Florus l. 4. capite 2. Eutropius lib. 6. Orosius l. 6. cap. 15. Lucanus l. 8. Meminit Cicero 2. de Divinatione, & l. 3. Tuscul.

Cicero judicans de utroque, Proximo bello, inquit, si aliquid de summa gravitate Pompeius, multum de cupiditate Cæsar dimisisset, & pacem stabilem, & aliquam Rempublicam nobis habere licuisset.

Philippica 13.

Gerebat tunc bellum Ægypti rex cum sorore Cleopatra, Cæsar itaque cum esset Alexandria, voluit de controversiis jure potius apud se, quam armis inter ipsos disceptari, eo quod consul esset populi Romani, & quod superioribus annis cum Ptolomæo, patre regis, lego & senatus con-

rusconsulto societas facta erat. Hoc ipsum vero indignissime ferebant præfecti, querentes majestatem regiam minui, quod ad dicendam causam evocaretur. ^b Con- citatis ergo animis, bellum adversus Cæsarem moliuntur: sed ille, post magna pericula victor, extincto rege, non quidem redegit Ægyptum in provinciæ formam, sed Cleopatrx, ejusque fratri minori regnum permisit.

^a Dio 42. ^b Cæs. lib. de bello civili. *Tin- zarchus. Strabo lib. 17 Hirtius de bello Alexandrino, Orosius lib. 6. cap. 16.*

Inde profectus in Syriam, ac post in Pontum, Pharnacem regē, Mithridatis filium profligat; Cappadociam, Armeniam, Gallogræciam, Pontum & Bithyniam pacat.

Hirtius de bello Alexandrino. Liv. Epit. 13. Dion. lib. 42. Orosius lib. 6. cap. 16. Eutropius lib. 6. Suetonius in Jul. cap. 35. Florus lib. 4. cap. 2.

In Italiam ac Romam deinde reversus, media post hyeme, & ad solstitium hybernū, ex Lilybeo trajicit in Africam, licet à summo aruspice monitus esset, ne ante brumam transmitteret.

Cic. 2. de Divinat.

Eo confugerant à pugna Pharsalica Scipio, & Cato, M. Portii Catonis pronepos, magnisque contractis copiis, Jubam regem sibi consociaverant. Profectus igitur eo Cæsar ad internecionem omnes delevit.

Appian. l. 2. Dio l. 43. Flor. l. 4. cap. 2. Hirt. de bello Africo. Sueton. in Jul. cap. 35. Oros. l. 6. c. 16. Eutropius l. 6. Seneca. l. 3. Epist.

Et Cato quidem , ne in illius potestatem veniret , Uticæ mortem sibi conscivit ipse; quod quidem ^a Cicero defendit , & cui incredibilem quandam natura gravitatem dedisset , ei potius hoc faciendum fuisse dicit , quam tyranni vultus aspicendus .

^a 1. Off. De Catonis Uticensis interitu legatur Liv. Epit. 114. Plutarchus in vita Caton Appianus lib. 2. de bello civili. Hirt. libro 5. Seneca Epist. 25. Valerius Max. lib. 3. cap. 2. Florus lib. 4. cap. 2. Cic. 1. offic. & 1. Tuscul. 4. de Finibus. lib. 9. epist. ad Patum. Lactant lib. 3. cap. 18. Gell. lib. 13. cap. 18. Dio lib. 43. Horatius lib. 1. Od. 12. l. 2. Od. 1. Augustinus l. 1. de civitate Dei cap. 23. De illis autem , qui seipsos interficiunt , legatur Cicero Tusculan. quæst. lib. 1. & in somnio Scipionis , Josephus lib. 3. cap. 14. belli Judaici , Augustinus de civitate Dei lib. 1. cap. 22. Sextus Pompeius , lib. 3. de verborum significationibus , in voce Carnificis.

^b Erat Stoicæ disciplinæ Cato , & sententias horridiores nonnunquam in senatu defendebat , tanquam in Platonis versaretur politia , sicut ait ^c Cicero , non tanquam in Romuli fæce.

^b De Stoicis videatur Diog. Laertius. lib. 7. c l. 2. ad Att. epist. De moribus Catonis videatur Lucanus l. 2. Velleius l. 2. Salsus. in Catilinaria , Augustinus l. 5. cap. 52. Civitatis Dei scribit , Catonem à Pompeio tanquam belli civis heredem relictum esse.

Romam postea Cæsar venit : cumque de Gallia , Ægypto , Ponto , & Africa

trium-

triumphasset, adversus Sextum Pompeium bellum suscepit, in Hispaniam profectus, eumque debellavit.

Liv. Epit. 115. Dio lib. 43. Plinius de bello Hisp. Suetonius in Jul. cap. 35. Orosius lib. 6. cap. 16. Eutropius lib. 6.

Itaque devictis omnibus adversariis, & longe lateque pacatis populis, in urbem redit anno quinto post inceptum bellum civile: & cum de Hispania triumphasset, Dictatoris quoque nomen atque potentiam sibi delatam perpetuo sumeret, ac senatum pro suo constitueret arbitratu, reliquos etiam honores ac munera publica prope solus elargiretur, ac quibus vellet distribueret, in odia plurimorum incurrit.

^a Mutato igitur Reipublicæ statu, & ad unius principatum redacta summa rerum, conjurationes in eum factæ tandem exarserunt, & quinto post mense, quam Romam venisset, in curia Pompeii fuit Idibus Martiis interfectus, ab iis ipsis, quos recenti beneficio sibi devinxerat, quibusque ignoverat, quod bello Pompeiano contra ipsum millassent. Hi erant M. & D. Brutus, C. Cassius, Cn. Domitius, C. Trebonius, Q. Tullius Cimber, duo Servilii, Casca, Hala, & complures alii.

^a *Tibullus in Casare, Florus l. 4. cap. 4. Sueton. in Jul. Dio lib. 44. Oros. l. 6. c. 17. Zonaras tome 2. Appianus l. 2.*

Ciceronem quoque M. Antonius, Consul, collega Cæsaris, ut conscium exdis, ad senatum coarguit, quod interfe-

Atto Caesare statim cruentum alte extol-
lens M. Brutus pugionem, ipsum nomi-
natim exclamasset, atque ei recupera-
tam libertatem esset gratulatus.

Philippic. 2.

Tradunt nonnulli, C. Caesarem Græcis
verbis affatum esse M. Brutum irruen-
tem, & appellasse filium: id quomodo
accipiant illi, nescio: hoc quidem ex Ci-
cerone constat, Brutum annis quindecim
fuisse natu minorem illo.

*Sueton. in Julio cap. 28. Dio 44. Servi-
liam M. Bruti matrem, à Caesare unice di-
ctam: & amplissimis muneribus donatam, auctor
est Suetonius in Julio cap. 30.*

Leges aliquot tulit, partim consul,
partim dictator. quæ propter ipsum Juliz
dicuntur, agraria, de judiciis, de vi, ma-
jestatis læsæ, repetundarum, de sacerdo-
tiis, de fœnore.

Vide Hostomannum.

Sunt aliz quædam ejus nominis, ve-
rum ab Octavio lætæ.

Clementiam Caesari tribuunt omnes:
Cicero etiam ingenium, acumen, ratio-
nem, memoriam, literaturam, cogitatio-
nem, diligentiam: sed ejus dominatum
ægerime tulit, occulte tamen; & in qua-
dam ad Atticum Epistola, Intelliges, in-
quit, id regnum vix semestire esse posse.

*Cicero Philipp. 2: Ad Atticum lib. 10.
Epistola 7.*

Fuit autem in hac tota causa Cicero
valde lubricus & inconstans: nam in
bello securus est partes atque castro
Pompeii, licet ipsius animi dejectionem
itaque

atque negligentiam reprehenderet: & in epistolis ad amicos, C. Cæsarem belligerantem vocabat tyrannum atque monstrum.

Ad Attic. l. 3. Epist. 3. l. 7. Epist. 20. Ad Atticum l. 3. Epistola 9. Sed hoc tunc ex horribili vigilantia, celeritate, diligentia est, item libro 5. Epist. 19. l. 10. Epistola 4. ad Atticum.

Profligato autem & extincto Pompeio, cum Cæsar multis ignosceret, stylū vertit, & tribus habitis orationibus, ad cælū usq; laudibus eum efferebat: cumque sibi fieri Cæsar insidias audisset, seque satis vixisse nonnunquam diceret, ille deprecatur, & orat ut hanc opinionem deponat: nam etsi gloria sit cumulatissimus, ideoque sibi quidem satis vixerit, non tamen satis vixisse Reipublicæ, quæ præsidio carere non possit ipsius atque tutela; de periculo non esse quod sit sollicitus: Nam omnes, *inquit*, tibi non modo exubias, & custodias, sed etiam laterum nostrorum oppositus & corporum pollicemur.

Pro Ligario, Marcello, Deiotaro. Pro Marco Marcello.

A nece vero Cæsaris mitum in modum exultabat; & qui illum occidissent, eam gloriam consecutos esse dicebat, quæ vix cælo capi posse videretur.

Philippica 2. Libro 9. Epistolarum ad familiares Epist. 28. eadem Cæsaris vocat divinum in Rempublicam beneficium.

Hæc est igitur QUARTA & postrema MONARCHIA. Quo quidem in loco notandum est, quomodo ex minimis initiis paula-

paulatim ad summam potentiam creverit
ea civitas, quæ à pastoribus condita, do-
mina tandem evasit orbis terrarum.

*De Victoriis populi Romani sic scribit Ci-
cero libro 3. in Verrem : Laugent omnes pro-
vincia : queruntur omnes liberi populi : re-
gna denique jam de nostris cupiditatibus ac
injuriis expostulant : locus intra Oceanum
nullus est, neque tam longinquus, neque tam
reconditus, quo non per hac tempora no-
strorum hominum libido iniquitasque pervae-
serit.*

Nunc deinceps breviter, quantum li-
cebit, exponam, quemadmodum ab illo
rerum fastigio sensum postea declinarit ad
interitum.

Finis Libri primi.

JOAN.

JOANNIS SLEIDANI
DE
QUATUOR SUMMIS
IMPERIIS

LIBER II

Cæsare interfecto, C. Octavius, qui Cæsaris sororis erat nepos, traductis ad se legionibus, acerbissime persecutus est illius percussores.

Dio l. 46. Liv. Epit. 120. Appianus de bello civili lib. 3. Velleius l. 2. Suetonius.

^a Et cum initio pro Republica videretur in M. Antonium arma sumere, tandem partitus imperium cum illo & M. Lepido, Triumviratum instituit, in quo b M. Cicero, qui vehementer Antonium oppugnaverat, trucidatus ab eo fuit, natus annos LXXX. cum ante annos octo mortem obiisset Q. Hortensius totidem annis natus maior illo, sicut supra dictum est.

^a *Appianus l. 4. Eutrop. l. 7. Oros. l. 6. cap. 18.* ^b *Philippica Ciceronis. De morte Ciceronis tradit Appianus. l. 4. Liv. Epit. l. 101. Florus lib. 4. cap. 5. Plutarchus in vita C. l. 47. Eutrop lib. 7. Velleius lib. 2. Valerius lib. 1. cap. 4. & lib. 5. cap. 1.*

Ciceronem plane sefellerunt sua consilia: cum enim à morte C. Cæsaris Republicam perturbaret Antonius, C. Octavius, Cæsaris propinquus, viginti annorum

norum adolescentem, miris laudibus senatui Cicero commendabat, & suadere coepit, ut non habita illius ætatis ratione, crearetur consul, adductis ex veteri memoria multis exemplis, quamobrem id fieri posset, refutatis etiam iis, quæ metuenda videbantur; fidem suam obligare se profitebatur senatui, semper illum talem fore civem, qualis tum esset, qualemque cum maxime velle & optare deberent. Sed post ab illo destitutus, in Antonii manus devenit.

Philippica 3.

M. Brutus etiam graviter eum reprehendit, quod illi sic adularetur.

In libro Epistolarum ad Brutum, Epistola 16. cui initium, Particulam.

Ceterum in æmulatione imperii, nativis, uti fieri solet, offensionibus, cum propter conjurationem in Octavium triumviratum jam antea motus esset, & relegatus M. Lepidus, bellum in Antonium alterum collegam suscepit Octavius, & ipsum atque Cleopatram, de qua supra diximus, post Actiacam victoriam, expugnavit ad Alexandriam, & ad mortem sibi ipsis inferendam adegit, & Ægyptum populi Romani provinciam fecit.

Sextus Aurelius: Imperia difficile concordiam custodiunt. Dio lib. 49. Appianus. lib. 5. Vell. 2. Orosius. lib. 6. cap. 18. Sueton. in Augusto cap. 6. Dio lib. 50. & 51. Florus lib. 4. cap. 11. Velleius lib. 2. Plutarchus. Eutropius lib. 7. Oros. lib. 6. cap. 19. Virg. lib. 8. Horatius in Epod. Od. 9. Propert. lib. 3. Elegia 9. Item lib. 4. Elegia 6.

Tradunt

^a Tradunt autores, Ægypti fructus annuos fuisse, Ptolomæo Aulete regnante, duodecim millia quinquaginta talenta: hanc summam nostri temporis ^b viri docti redigunt ad septuagies & quinquies centena coronatorum aureorum millia. Cum autem in populi Romani deditio- nem venisset, multo putant fuisse fructu- osiorem, propter Indiæ & Æthiopix commercia.

^a Strabo l. 17. ex Cic. ^b Budans de asse lib. 4. Matth. Hostius rei num. lib. 3. At Diodorus Siculus, qui ut ipse testatur, eod- em Ptolomæo regnante in Ægyptum ivit, longe à Cicerone dissentit, reditum enim Ægypti fuisse tantum 100. C10. talen- torum. Isaacus Casaubonus in commentario ad Strabonem.

Devicto & sublato Antonio solus per annos XLIIII Rempublicam gessit Octa- vius, & ipsius imperii anno XXIX conditi autem orbis ter millesimo nongentesimo quinquagesimo quarto, sicut pleriq; nu- merant, natus est salvator noster Jesus Christus, cum ante septem annos He- rodes, cognomento Magnus, Tem- plum Hierosolymæ dirutum rexdificasset magnificentissime.

Josepb. Antiq. l. 16. cap. 14. & de bello Judaico l. 1. cap. 10.

M. Antonius habebat in matrimonio C. Octavii sororem, sed amore captus Cleopatrx, cum Afram peragraret, illa deserta, duxit hanc uxorem, eaque res partim etiam belli causam dedit.

Dis lib. 50.

Summus

Summus autem erat utriusque luxus : deque conviviis illorum atque deliciis & voluptatibus , incredibilia fere prodiderunt autores : verum is , quem dixi , fuit ipsorum exitus , vitæque finis.

Plutarchus in Antonio, Plinius l. 9. cap. 25. Macrob. l. 3. cap. 17.

M. Antonius erat M. Antonii. , de quo supra dictum est , oratoris clarissimi nepos.

C. Octavio regnante , populi Romani exercitus omnium primo bellum Germaniæ fecit in ipsorum finibus.

C. Iulius Cæsar bis quidem profligavit Germanos , verum in Galliis , nempe Ariovistum in Celtis , & deinde ad Mosæ confluentem atque Rheni : post eam victoriâ exstructo ponte Rhenum transiit , sed paucis diebus ibi commoratus , exercitum in Galliam reduxit , pontemque rescidit.

Cæs. lib. 1. & 4. de bello Gallico.

Biennio deinde post , rursus ponte Rhenum transmisit , paulo supra eum locum , quo antea exercitum traduxerat , ac tum plane constituit in Suevos proficisci : verum per exploratores certior factus de rebus omnibus , & difficultatem veritus inopiamque com meatus , in Galliam se recepit , partem aliquam pontis rescidit , & in altera parte turrim atque castellum constituit , præsidiiisque firmavit , ne sui reditus metum hostibus omnino tolleretur.

Lib. 6. belli Gallici. Dio l. 39. & 40. Plutarchus in Cæsare, Orosius l. 6. cap. 9.

Et

^a Et hæc quidem solum adversum Germanos gessit C. Cæsar, sicut ipse commemorat: Verum Octavius, per Tiberium atque Drusum fratres, bellum Rhoetis intraivit atque Vindelicis, & ex Ubiis populi Romani sociis, eam Germaniæ partem, quæ Westphalia dicitur, invasit, duce Quintilio Varo: sed hunc ad interfectionem prope concidit Cheruscorum dux Arminius, inter Amisiam flumen & Luppian. Ejus morte gravissime perturbatum Virgilium ^b Horatius carmine pulcherrimo consolatur.

^a Lib. 4. & 6. de bello Gallico. Sueton. in Augusto cap. 21. in Tiberio cap. 9. Flor. lib. 4. cap. 12. Horat. lib. 4. Ode 14. ^b Lib. 1. Ode 24. Cladis Variana historiam habent, Florus l. 4. c. 12. Suetonius in Augusto c. 23. Vell. lib. 2. Sextus Aurelius Victor, Dio l. 56. Tacitus Annal. lib. 1. & lib. de moribus German. Oros lib. 6. cap. 21. Zonaras tomo 2. De loco edita hujus stragis recentiores dissentiunt. Otho Frisingensis & Abbas Uspergensis, quique huius sequuntur, Ticus in Scaurosticho, Nauclerus volum. 2. generat. 43. Hutenus, prope Augustam Vindelicorum pugnam, scribunt. Aeneas Sylvius collocat pugnam ad Maguntiam, Mutius lib. 3. prope Francofurtum Mœni, Aventius prope Duisburgam commissum prælium affirmat lib. 2. Vestigia vero & monumenta indubitata in agro Lippensis Comitatus supersunt.

Drusus in Germania periit, relictis filiis, Germanico, viro præstantissimo, & Claudio,

Dio l. 55. Sueton. in Tiber. cap. 8. Ovidius ad Liviam. l. 4. Ode 4

Celebrat eum Horatius ode doctissima, sicut ante quoque diximus, & stirpem ipsius refert ad C. Claudium Neronem, qui consul cum M. Livio Salinator secundum, fratrem Annibalis Asdrubalem, novas adducentem copias, ad Metaurum flumen conscidit.

Cantabros præterea domuit Augustus, & Aquitanos, & Pannonios, & Dalmatas, & Illyricos, & Salassios, Alpium incolas.

Sueton. in Augusto cap. 20. Dio l. 54. Eutropius l. 7. Orosius l. 6. cap. 21.

De deponenda quidem Imperii mole dicitur cogitasse non semel: sed cum invicem reputaret, se privatum non sine periculo futurum, & illam arbitrio multorum temere committi, sententiam mutavit.

Sueton cap. 28. Dio l. 52. Donatus in vita Virgilii. Zonaras tomo 2.

Regni ipsius anno xxxiii. Herodes Magnus, quem M. Antonius, & ipse, tertio triumviratus anno, Judææ regem constituerant, mortuus est: & octavo post anno filius ejus atque successor Archelaus Viennam relegatus fuit in exilium, Galliarum oppidum.

Joseph. Antiq. Judaic. l. 17. cap. 10. Zonaras tomo 1. Joseph. Antiq. Judaic. l. 17. c. 10. & de bello Judaico l. 2. cap. 6.

Ad provinciarum Imperii tutelam legiones aluisse scribitur Octavius xliiii, & in Ægypto quidem ternas, in Hispania

94 DE MONARCHIA IV.
nia toridem, per Germaniam octonas.
Quantus autem fuerit ejus rei sumptus
annuus, nonnulli rationem inierunt, &
ad centies atque vicies centena corona-
torum aureorum milia ponunt, sic ut in
singulas legiones annua ducenta septua-
ginta duo distribuant aureorum milia.

*Oros. l. 6. c. 20. De legionibus Romano-
rum earumque stipendiis consue Dionem lib. 55.
Tacitum lib. 4. Annal. De stipendiis militum
videatur Tacitus, lib. 1. Præter hos, legatur
Budeus de asse, l. 3.*

Legionem vero sex millibus peditum
censent, equitibus quingentis.

*Vide Fl. Vegetium de re militari lib. 2. cap. 6.
Modestum de vocabulis rei militaris. Isidorus
Etymolog. libro nono, capite 3. Sindam in
voca λεγάν.*

In Octavio valde prædicatur studium
& liberalitas erga viros doctrina præstan-
tes. Erant tunc præcipui nominis poetæ,
Varius, Virgilius, Plotius, Valgius, Fu-
scus, duo Visci, Pollio, Mefala, Bibuli,
Servius, Furnius, Horatius, qui sua scri-
pta cupit illis probari, minime sollicitus
quid alii sentiant.

Horat. lib. 1. Satyra 10.

Cæterum inde à M. Portio Catone &
Africano majore, ad hoc usque tempus,
perpetua quadam serie clarissima Romæ
fulserunt ingenia: sed hoc Augusti sæcu-
lum fere postremum est, quod nativum
illum linguæ Latinæ suum & sangui-
nem incorruptum retinuit: Nam dein-
ceps paulatim magis atque magis fuit
sermo vitiat, donec in meram degene-
ravit

ravit barbariem, quæ ad hanc nostram
uique memoriam adhæsit.

*Lege Hadriani Cardinalis præfationem in li-
brum de sermone Latino.*

Cordubæ natos poetas pingue quod-
dam sonare Tullius ait, & peregrinum;
quid de illis iudicaturum fuisse puta-
mus, qui centum & amplius post annis
vixerunt, non Cordubæ nati solum &
educati, sed etiam Romæ?

*Pro Archia. Repetit hæc Seneca suasoria
sexta.*

a Cæterum, Tiberius, Octavii Augusti
privignus & gener. & filius adoptivus,
admodum invitus, ut quidem præ se fere-
bat, & vix tandem exoratus à supplican-
te senatu, principatum suscepit; & initio
quidem nihil^b solus agebat, deque rebus
omnibus, quæ alicujus essent momenti,
cum senatu communicabat: sed paulo
post, Reipublicæ cura plane deposita,
totum se voluptatibus tradidit.

a Tacitus 1. *Annal.* Sueton. in Tiberio cap.
24. Aurelius. b Sueton. cap. 30. Sueton.
in Tiber. cap. 41. & seqq. Eusebius lib. 7.
Tacti *Annal.* lib. 5, Dio lib. 57.

Eo regnante, Armeniam Parthi occu-
parunt, Mœsiæ Daci & Sarmatæ.

Sueton. cap. 41.

Galliæ vastabant Germani: sed his
incommodis nihil ipse movebatur.

Sextus Aurelius.

Ejus regni anno decimo quinto, Chri-
stum servatorem nostrum esse crucifi-
xum, nonnulli tradunt, & magni quidem
in re Theologica viri; sed eodem anno

Lucas baptisatum esse scribit à Joanne.

Cap. 8. *Augustinus mortem Christi collocat in consulatum Rubellii Gemini & Fusi Gemini, de civit. Des., l. 18. cap 54. Idem sentit Lactantius l. 4 cap 10. & Tertullianus contra Judæos. Constat autem hos 15. anno Tiberii magistratum obtinuisse. Vide præterea Alciatum l. 5 cap. 11. parergon.*

Floruerunt tunc M. Cocceius Nerva, pater & filius, Cassius Longinus, Iureconsulti.

Tacitus Annal. lib. 5. Sueton. in Nerone cap. 37.

Tiberii pater fuit Tiberius Nero, qui C. Cæsari bello militavit Alexandrino.

Sueton. cap. 4.

Successit ei C. Cæsar Caligula, parentis optimi Germanici pessimus filius, & plane monstrum. Viginti tribus illis annis, quibus præfuit, infinitam auri vim Tiberius collegisse scribitur, quam iste primo statim anno totam profudit.

Sueton. cap. 39. in Caligula. De Caligula legatur Dio lib. 59. Eutropius l. 7. Aurelius. Orosius lib. 7 cap 5.

Ipsi regni anno secundo circiter, Herodes Antipa, Magni filius, interfector Joannis Baptistæ, Lugdunum fuit missus in exilium, & successorem habuit Herodem Agrippam, qui Iacobum Apostolum extrinxit.

Joseph. l. 18. cap. 14. & de bello Judaico l. 2. c. 8. Euseb. hist. Eccles. l. 1. c. 11. l. 2. c. 4. Actorum 12. Joseph. l. 20. c. 16. Eusebius l. 2. cap. 22. Niceph. c. 38. l. 2.

Caligulæ necato subrogatus est Claudius

dius patruus. Is, ubi defecisset Britannia, profectus eo, & parte insula in deditionem recepta, domum rediit.

Sueton. in Claudio cap. 17. Dio lib. 60. Eutropius lib. 7. Orosius lib. 7. cap. 6.

Maxima fuit, eo regnante, passim inedia, quā ab Agabo prænunciatam fuisse Lucas Evangelista commemorat.

Cap. 11. Actorum. Meminit hujus famis Joseph. Antiq. lib. 20. cap. 2. Epiphanius haeres. 48. & 66. Euseb. hist. Eccles. l. 2. cap. 8. Oros. l. 7. cap. 6. Rufinus lib. 2. cap. 8. Xiphilin. in Claudio.

^a Claudii successor Nero Claudius non obscure significabat, se quandoque sublaturum esse prorsus ordinem senatorium. ^b Eo regnante, Britannia magnam cladem accepit, direptis ibi civibus atq; sociis populi Romani: Legiones etiam sub jugum missæ fuerunt in Armenia, & vix ægre terenta Syria: deinde ^c Gallia defecit, autore Iulio Vindice, ejus provinciae præfecto; post etiam Hispania, duce Sergio Galba. Cumque de recuperandis amissis cogitaret, inque Galliam pararet profectiōem, reliqui etiam exercitus, quos habebat passim in provinciis, rebellarunt.

^a *Suetonius in Nerone cap. 37. b* *Eutrop. l. 7. Festus Rufus. c* *Sueton. cap. 40. Sueton. cap. 42. Videatur Tacitus Annal. 13, 14, 15. & 16. Dionis Epit.*

Quam fuerit immanis & efferata bellua, notum est ex historiis: itaque judicatus hostis à senatu, seipsum interfecit, adjuvante servulo.

Eutropius 6. Aurelius Victor. Oros. lib. 7. cap. 7.

Florebant eo tempore præter Senecam, Lucanus, Persius, Silius Italicus, poetæ: & hic quidem ultimo Neronis anno fuit consul.

Lilius Gyraldus ex Tacito. Plin. Secundus lib. 3. Epist. 7. ad Caninium.

^a Ab eo tempore status Reipub. fuit eo redactus, ut penes exercitum atque legiones populi Romani esset creare Cæsarem; hunc ad modum factus est etiam Cæsar Vespasianus. ^b Nam qui per Moesiam erant, & Pannoniam, & Judæam, & Syriam exercitus, ab A. Vitellio defecerunt, & in Vespasiani verba jurarunt.

^a Morem hunc sub Perrinace inolevisse Zosimus lib. 1. testatur. ^b Tacitus Annal. lib. 19. Sueton. in Vitellio cap. 15. In Vespasiano cap. 6. Orosius lib. 7. cap. 3.

Hic Achaïam, Lyciam, Rhodum, Byzantium, Samum, Thraciam, Ciliciam & Comagenem, populi Romani provincias fecit, & Hierosolymam funditus delevit, administrante bellum Tito filio.

Eutrop. l. 7. Oros. l. 7. c. 9. Sueton. c. 3. Aur. Victor. Tacitus l. 21. Josephus historia excidii Hierosolym. Niceph. l. 2. hist. Eccles. c. 3 & seqq. Eusebius l. 3. c. 5. & seqq. Delfant. l. 4. c. 21. Zonaras tomo 1.

Flavius Domitianus, cum Chactis, cum Dacis, cum Sarmatis bella gessit, deque iis triumphavit.

Sueton. in Domit. cap. 6. Aurel. Victor. Eutropius 7. Orosius lib. 7. c. 10. Eusebius l. 3. c. 13. Xiphilinus.

Vix-

Vixerunt tunc Statius, Juvenalis, Martialis, Poetae.

Ulpus Trajanus à Nerva Cocceio adoptatus, ac deinde Caesar factus, Dacos bis rebellantes domuit, ac Romanæditionis fecit, coloniasque deduxit.

Dion Cassius. Davicum bellum à Camminio Poeta tentatum Plinius meminit libro 8. Epist. 4.

^a In Armeniam & Parthos cum exercitu profectus, deditioe & gratia sibi illos adjunxit, & Parthicus deinde vocatus est: Verum plerique omnes ab eo subiecti populi rebellarunt tandem, præcipue per Armeniam & Mesopotamiam. Parthi etiam regem ipsis datum ab illo repudiarent, cum in Italiam reverti cepisset.

^a *Entrop. l. 8. Festus Rufus.* ^b *Dion Cassius. Legatur Aurelius Victor, Oros. l. 7. c. 12. Xiphilin. Zonaras tomo 2.*

Alius Adrianus Judæam rebellantem domuit: ejus causa belli fuit, quod Hierosolymæ, quam rursus habitari permisit, Jovi Olympio templum ædificasset, quam rem indignissime Judæi ferebant.

Dion Cassius in Adriano. Euseb. l. 4. c. 2. & seqq. Niceph. l. 3. c. 22. & seqq. Oros lib. 7. cap. 3. Zonaras tomo. 1.

^a Gallias, item Germaniam, & Britanniam, & Hispanias invisit. Deinde Mauritaniam, & Parthos, & Asiam, & ^b Græciam, perque Siciliam Romam rediit: Inde rursus in Africam profectus, Romamque reversus, denuo Græciam Asiamque petit, illinc in Arabiam contendit, & post in Ægyptum.

^a *Ælius Spartianus in Hadriano.* ^b *Festus Rufus.* Videatur *Aurelius Victor*, *Xiphilinus*.

Convocato senatu, commendavit eis Antoninum Pium, qui post eum factus Cæsar, pacem coluit, deque omnibus bene mereri studens, exteros reges atque populos literis & humanitate in officio continuit.

Dion Cass. *Aurelius Victor*, *Eutropius* l. 8. *Julius Capitolinus.* *Oros.* l. 7. c. 14.

Ejus tempore Jureconsulti floruerunt, Alburnius Valens, Tuscianus, Vindius Verus, Ulpius Marcellus, Arrianus, Terullianus, Salvius Julianus, L. Volusius Metianus.

Capitolinus in Pio.

^a Antonino Pio successit filius M. Antoninus, cognomento Philosophus, qui propinquum L. Aurelium Verum, socium Imperii sibi sumpsit. ^b Per eum feliciter gessit Parthicum bellum, ipse domi & in urbe Rempublicam curans: Deinde mortuo Veros, solus imperavit, & in Germanos bene rem gessit: Marcomanos etiam oppressit, & Sarmatas, & Vandalos, & Quados, qui Pannonias invaserant.

^a *Julius Capitolinus.* ^b *Eutrop.* lib. 8. *Festus Rufus.* Quadi ~~quad~~ Germania populi *Ptolomæo*, *Tacito* & aliis. Hos ipsos, *Austriacos* quidam putant. *Silesios* indigitat *Dabravius*, *Aventinus Marchfelders*. (*Austria tractus populos*) vocat. Quadi quondam *Helvetii* dicti sunt, *Eutrop.* *Zosimus* lib. 3. Quados *Saxonum* partem facit *Die Quaden Sachsen*

Plerique

Plerique enim omnes populi, inde ab Illyrico usque in Galliam, eo tempore contra nomen Romanum conspiraverant.

Oros lib. 7. cap. 15. Euseb. hist. Eccles. lib. 5. cap. 5. Niceph. lib. 4. cap. 12. Tertull. in Apologetico cap. 5.

Hujus laudatissimi principis filius flagitiosissimus, Commodus Antoninus, per legatos devicit Mauros atque Dacos: composuit Pannonias, Germaniam, Britanniam, imperium ejus recusantes; ipse interim in omni genere turpitudinis & crudelitatis vitam degens.

Ælius Lamprid. Plura de eo Aurelius, Eutropius lib. 8. Herodianus lib. 1. Xiphili- nus, Orosius lib. 7. cap. 9.

Septimius Severus civile bellum gessit cum Nigro, qui Asiam, & cum Albino, qui Galliam ad defectionem sollicitabat: cum Parthis feliciter pugnavit, Judæos per Syriam debellavit, Persarum regem Abagatum subegit, Arabas in deditionem accepit, Britanniam communivit, muro utrinque ad Oceana num ducto per transversam insulam, & saba&is populis, Britannia infestis, Eboraci vitam finit.

Ælius Spartianus. Eutropius lib. 9. Aurelius Victor. Herodianus lib. 2. & 3. Oros. lib. 7. cap. 17. Xiphilin. Festus Rufus.

Ejus filius Antoninus Bassianus Caracalla bellum intulit Parthis & Armeniis. Hic est, qui Papinianum, prætorii præfectum, nolentem defendere patricidium, trucidari jussit.

Spartianus de Causa necis variat. Plu-

ra apud Xiphiliuum, Eutrop. lib. 8. Sex. Aurelium Victorem, Herodian lib. 4. Festum Rufum.

Viguerunt hoc tempore complures Iureconsulti, plerique omnes Papiniani auditores, Tarruntius Paternus, Macer, Terentius, Clemens, Menander, Archadius, Ruffinus, Papyrius Fronto, Antius, Maximus, Hermogenianus, Africanus Florentinus, Tryphoninus, Iustus, Calistratus, Venuleius, Celsus.

Lampridius in Severo.

Interfecto Caracallæ successit Macrinus, qui parum feliciter pugnans cum Artabano, Parthorum rege, cum legiones animadverteret ad Heliogabalum Bassiani filium inclinare, pacem fecit.

Julius Capitol. Herodianus lib. 4. & 5. Eutropius l. 8. Orosius l. 7. cap. 18. Aurelius Victor, Xiphilin.

a Alexander Severus, fœdissimi hominis Heliogabali successor, vir strenuus, Araxerxem, Persarum regem, ingenti prælio vicit, Mesopotamiam recuperavit, deperditam ab Heliogabalo: per legatos in Mauritania, in Illyrico, in Armenia feliciter belligeravit: in Germanos deinde profectus, qui b Galliam vastabant, à quibusdam suis militibus interfectus est.

a *Lampridius in Alexandro, Herod l. 6. Araxerxem Orosius, Eutrop. & Cassiodorus Xerxem nominant. b Lamprid. Aurelius, Oros. l. 7. cap. 18. Eutrop. lib. 8.*

Huic erat familiaris admodum Ulpianus Iureconsultus, Papiniani discipulus.

Vixit

Vixerunt tunc etiam Paulus, & Pomponius, & Modestinus.

Entrop l. 8. Festus Rufus. Lampridius in Alexandro.

Alexandrum excepit Maximinus. Is totis viribus in Germaniam profectus, non solum Romano^a milite, sed Mauris etiam, & Osdroennis, & Parthis, quos Alexander habuerat, usus est: Vicos Germaniæ longe lateque incendit, hostium vim magnam concidit, ac multo plures cepit, militemque reduxit opulentum. Germania pacata, Syrmium venit, & Sarmatis bellum inferre cogitabat: nec id modo, sed etiam ipsius erat propositi, regiones illas omnes, quæ sunt sub septentrionibus, ad Oceanum usque, Romano subicere Imperio; sed offensus^b crudelitate illius exercitus, Gordianum summæ rei præficit; eamque rem senatus, qui & ipse Maximinum oderat, habuit ratam, & illum Reipublicæ hostem pronunciat.^c Hoc factum vindicaturus ille, habita concione ad exercitum, Romam contendit: quo cognito, senatus Pupienum & Balbinum Imperatores declarat: & Pupieno quidem belli tradit administrationem adversus Maximinum, qui Aquileiam obsidens, à suis militibus, una cum filio quiescens in tabernaculo, fuit interfectus.

^a *Julius Capitolinus.* ^b *Capitolinus in Gordianis.* ^c *Entropius l. 9. Herodianus l. 8. Orosius l. 7. cap. 19. Aurelius Victor. Exsebi. lib. 6. cap. 21, Nioeph. lib. 5. cap. 25. Zosimus lib. 1.*

Post:

Post hæc, ^a Pupieno & Balbino persecutionem militarem occisis, cum biennio regnassent, ad Gordianum adolescentem rerum summa delata fuit.

^a *Julius Capitolinus in Balbino. Pupienum multi Maximum putant. Capitolinus. Eutropius, lib. 5. Zosimus, lib. 1.*

^a Is quarto sui imperii anno, per Mesiam atque Thraciam in Persas profectus est, in iisque locis populi Romani hostes profligavit: inde per Syriam venit Antiochiam, quæ tum à Persis tenebatur: illic frequentibus præliis decertavit, & Saporem Persarum regem ejecit, ita quidem, ut ^b Persæ, qui jam prope formidabiles erant Italix, suos intra fines recipere sese cogerentur. Sexto demum Imperii anno circumventus à Philippo, prætorii præfecto, qui ^c milites ad seditionem concitaverat, interfectus est.

^a *Capitolinus in Gordianis. b* *Zosimus lib. 1. c* *Festus Rufus. Aurelius. Eutrop. lib. 9. Orosius lib. 7. cap. 19. Pomponius Latus in compendio Rom. hist.*

^a Idem fuit etiam exitus Philippi, qui contra Scythas, Romanorum sociis ac municipiis inferentes bellum, legatos cum exercitu misit.

^a *Zosimus lib. 1. Aurelius. Eutropius lib. 9. Orosius lib. 7. cap. 20. Pomponius Latus. Primus hic Christo fidem dedit; Eusebius lib. 6. cap. 27. Niceph. lib. 5. cap. 25.*

Hic successorem habuit Decium, qui à legionibus Illyricis factus Cæsar, assentiente postea senatu, primum Gallix motus composuit; deinde Republica senatui

natui commendata, profectioem una cum filio. ^a Imperii socio, de senatus voluntate, suscipit in Scythas, qui terra marique Thraciam & alia Imperii loca vastabant: & praeliis aliquot victor, hoste in angustias locorum redacto, plenam victoriam reportasset, nisi Gallus Hostilianus, extremæ Mæsiæ præfectus, consilium illius ad hostem enunciaisset: quo factum est, ut, praelio commisso, pater & filius ex insidiis circumventi interficerentur.

^a Zosimus lib. 1. Sextus Aurelius. Entrop. lib. 9. Euseb. Eccles. hist. lib. 7. cap. 1. Niceph. lib. 5. cap. 25. Pomponius Laetus.

^a Gallus deinde, Cæsar factus à legione una & militum reliquiis, qui superstites erant, pacem cum ^b Scythis fecit, populo Romano turpem & ignominiosam, quando tributum eis dependere promissit, rem inauditam, & tanti nominis maiestate prorsus indignam. Itaque ferociores facti Scythæ, rupto fœdere, populabantur Dardaniam, ^b Thraciam, Thessaliam, Macedoniam; nec id modo, sed Asiam quoque, vastatis & deletis quamplurimis urbibus. Demum Scytharum exemplo multi alii facti sunt Romanorum hostes, complures etiam rebellaverunt. In Syriam penetrabant Parthi, & Armeniam occupabant, fugato ipsorum rege Tyridate.

^a Zosimus lib. 1. ^b Pomponius Laetus.

^a Scythæ vero tam erant insolentes, ut etiam Italiæ minarentur: & magna perfe-

perfecturi videbantur, nisi Æmilianus, Maximæ præfectus, ad oram Sarmaticam, confirmatio suo milite pollicitationibus & spe præmiorum, illos fudisset, ac longissime persecutus, ipsorum quoque fines diripuisset: hac de causa Cæsar fuit salutaris à milite. Gallus autem eo cognito, profectus ut obsisteret, una cum filio Volusiano, imperii socio, fuit interfectus.

^a *Pomp. Lat. Europ. lib. 9. Oros. lib. 7. cap. 21. Aurelius Victor.*

^a Hoc tempore Cyprianus floruit, Episcopus Carthaginensis, cujus extant, inter alias multas, epistolæ quædam ad Lucium Episcopum ^b Romanum, quem fratrem vocat, & collegam: multo autem plures ad Cornelium, ubi conqueritur, inter alia, de iis, qui propter delicta condemnati ab ^c Africanis Episcopis, & sacerdotio dejecti, Romam confugerant, amplioris cognitionis causa. Nam æquum esse dicit, ut quo loco crimen est admissum, ibi causa disceperetur: singulis enim pastoribus attributam esse portionem gregis, de qua sint rationem reddaturi domino: non ergo scindendam esse concordiam Episcoporum, neque despicendum iudicium eorum, qui per Africam de causa jam statuissent.

^a *Euseb. lib. 7. cap. 3. Niceph. lib. 6. cap. 7. b 1. Tom. Concil. pag. 369. cum seqq. c Epistola cujus initium est, Legi literas tuas pater. pag. 381. Vide in Epist. Cypriani lib. 3. juxta editionem Pamelii.*

^a Interim exercitus alter, qui in Alpi-
bus erat, Valerianum, nobili genere na-
tum,

rum, Cæsarem creat : quod cum Æmiliani milites audissent, ne turbis implicarentur, suum Cæsarem interficiunt, & ad Valeriani partes transeunt.

^a *Pompon. Latus. Eutrop. l. 9. Aurel. Oros. l. 7. c. 21. Zosimus l. 1.*

Æmilianus datis ad senatum literis, cum Imperator factus esset, promiserat se liberaturum Thraciam, & Mesopotamiam ab hostibus, recuperaturum Armenias, & depulsurum undique hostes Romani nominis.

Pomponius Latus.

^a Valerianus in bellum Persicum profectus, culpa cujusdam sui ducis captus fuit à Sapore, Persarum rege, quem vicini principes atque populi confœderati hortabantur, frustra tamen, ut captivum dimitteret : hoc enim esse Romanorum fatum, ut victi multo fortius resistant.

^a *Trebellius Pollio in vita, Eutrop. lib. 9. Festus Rufus, Aurelius Victor. Oros. lib. 7. cap. 22. Euseb. lib. 7. cap. 9. Niceph. cap. 10. lib. 6. Zosimus lib. 1.*

^a Capto Valeriano, successit ejus filius, Gallienus. Hic totum se voluptatibus dabat, neglecta Republica, sic quidem, ut milites, qui passim per provincias erant, novos Imperatores sibi deligerent, per Galliam, Hispaniam, Pannonias, Illyricum, Ægyptum, Africam, ceterisque in locis; qui tamen omnes partim ab illo, partim civilibus inter ipsos dissidiis oppressi fuerunt.

^a *Trebell. Poll. Videatur Pollionis historia de 30. Tyrannis, eorumque mutuis laniensis.*

Ipsa.

^a Ipso regnante, Gothi Thraciam occupant, Macedoniam vastant, Thessalonicam obsident; Scythæ in Bithyniam, & Cappadociam, & Asiam invadunt, & ab Euxino Ponto in Istrum devesti, Romanorum municipiis vim faciunt.

^a *Entrop. lib. 9. De Galieno Aurelius Victor. Festus Rufus. Euseb. lib. 7. cap. 18. Zosimus lib. 1.*

^a Ejus vero tanta socordia fuit, ut cum de provinciarum defectionibus, & publicis calamitatibus audiret, ridicule semper & contemptim responderet, quasi respublica nihilominus consistere, suamque dignitatem retinere posset, nec ideo facta sit ejus deterior conditio: contemptus igitur tam domi, quam foris, ob dedecorosum vitæ genus, Reipublicæ quamplurimos conciliavit hostes: ac Scythæ quidem, & Gothi, cumque his permixti quamplures alii populi erant tum in armis, ac in perniciem populi Romani conjuraverant, circiter CCCXX hominum millia: sed hos omnes in Mæsia, multisque aliis in locis, debellavit tandem Flavius Claudius, qui interfecto Gallieno successerat, vir magnæ virtutis ac dignus longiori vita.

^a *Pollio. b* *Pomponius Latus. Trebell. Pollio in vita. Entropius 9. Orosius lib. 7. cap. 23.*

^a Post Claudium fuit Aurelianus, quoniam ejus erat perspecta virtus, quam regnante Claudio, multis locis in hostem declaraverat. Is per Insubriam bella gessit, & cum Marcomanis conflixit, du-
bie

hie quidem initio & periculose, verum feliciter tandem, postquam illius mandatu, libris inspectis Sibyllinis, religionem senatus procurasset: Romam inde profectus, & mulctatis nonnullis ob seditionem excitatam se absente, bellum suscepit, ut, quæ sunt ad orientem solem, & in Syria, provincias recuperaret: quas Zenobia, fortis & animosa foemina, suorum liberorum tutrix, obtinebat, ab Odenato conjuge sibi relictas, qui Gallieno Cæsare, multa fortiter ac præclare iis in locis gesserat.

^a *Flavius Vopiscus.* ^b *Zosimus lib. 1. Europius l. 9. Aurelius Victor. Festus Rufus. Pollio in vita 30. Tyrannorum, Oros. l. 7. cap. 23. Procop. de bello Persico l. 2.*

Quacunque transiret Cæsar, hostes populi Romani fudit, in Ilyrico, in Thracia cæterisque in locis; ac demum in hostilem regionem ubi venisset, post variam & periculi plenam dimicationem vicit, & reginam cepit, quæ Persarum & Armeniorum auxiliis confisa fortissime repugnauerat. Ejus autem regionis, quam debellaverat, præcipua erat civitas Palmyra: cumque Cæsar ex Asia rediisset in Europam, Palmyrani rebellarunt, occiso duce, & militibus in præsidio collocatis. Reversus igitur eo, captam urbem evertit, interfectis omnibus, ^a ita quidem, ut nec ætati parceret ulli neque sexui.

^a *Zosimus lib. 1. Palmyra Syria urbs olim Hadrianopolis vocata fuit, teste Stephano Syrorum quoque lingua Thadamas dicta fuit, ut tradit Baptista Egnatius.*

Ægyptum

Ægyptum deinde, quæ tum defecerat, recepit, & Gallias denuo Romanæ ditio- nis fecit: post Romæ triumphavit: inde per Illyricum profectus, Persis bellum indixit: sed in itinere à suis familiaribus est interfectus.

Aurel. Tompon. Latus. Zosimus lib. 1. historia nova.

^a Ab ejus interitu fuit interregnum aliquandiu, quod post Romuli mortem acciderat nunquam. Tandem successit Tacitus, qui paucorum mensium Imperator, nihil memorabile perfecit: hunc senatus oraverat, ne moriens, liberos suos, verum aliquem spectatæ virtutis ac probitatis virum imperii successorem faceret. Is ^b fuit Probus, qui tam ab exercitu, quam à senatu confirmatus, Galliam recepit, & Francones Germanos, qui illam obtinebant, multis præliis devicit.

^a *Fl. Vopiscus.* ^q *Romana historia autorez Francos non Francones scribunt. Vopiscus, Aurelius, Eutropius lib. 9. Tompon. Latus. Oros. lib. 7. cap. 24.*

In Illyrico Sarmatas aliasque gentes concidit, & in itinere facto per Thraciam, barbaros populos Romani nominis terrore, ^a & rerum gestarum magnitudine, sibi devinctos reddidit: Asiam pacavit, & Parthorum regem ad petendam pacem sola nominis sui fama excitavit: pacem cum Persis fecit, ac inde in Thraciam revertit, & externos populos devictos in Romanum solum transtulit: ex quibus aliqui fidem servarunt, alii contra, quos tamen omnes magna ex parte post

post oppressit. Et cum rebelliones per Galliam, Hispaniam atque Bricanniam sedasset iter ingressus per Illyricum, ut Persis bellum inferret, à suis insidiosè fuit interfectus.

** Zosimas lib. 1. Oros. lib. 7. cap. 14. Pomponius Latus.*

Florebat tum Respublica, longe lateque pacatis undique populis, ita quidem, ut Probus aliquando diceret, brevi futurum, ut legionibus atque præsidiis nihil esset opus: hoc illius dicto milites offensi, judicabant è medio tollendum esse.

Vopiscus. Euseb. hist. Eccles. l. 7. capite 24.

Post eum subiit Carus, qui Sarmatas, morte Probi factos insolentiores, & Italiæ minitantes fregit, inque Persas proficiscens Mesopotamiam cepit, longiusque profecturus interiit.

** Vide orationem Synesi de regno ad Arcadium. Vopiscus in vita. Sextus Aurel. Entropius lib. 9. Pomponius Latus. Orosius lib. 7. cap. 24. Festus Rufus.*

Ex filiis natu minorem, Numerianum, militiæ secum habuit; alterum, Carinum, Gallis præfecerat: Numerianus à socero fuit occisus, in ejusque locum venit Diocletianus: cum eo præliis aliquot confligit Carinus, adspiscendi imperii causa; sed victus, occubuit. Diocletianus, propter nascentes non in uno loco turbas ac seditiones, collegam sibi sumpsit Maximianum. Is Galliam commotam pacavit, & Africam. Diocletianus autem Ægyptum, interfectis tur-

barum

harum autoribus. Britanniam quoque decimo post anno, quam defecerat, recepit: & ut firmior esset Reipublicæ status, neve propter imperii successionem novus motus excitarentur, Galerium adoptavit, Maximianus autem Constantinum Chlo-
rum.

^a *Vopiscus in vita Numeriani & Carini. Entrop. l. 9. Aurelius. Orosius lib. 7. cap. 24.*
^b *Entrop. l. 9. Sex. Aurel. Festus Rufus. Entrop. 9. Oros. l. 7. cap. 23.*

Contra Narsem, a Persarum regem, missus à Diocletiano Galerius, infelicitèr pugnavit, amissa majore parte exercitus; sed jussus redintegrare bellum, ingenti prælio superavit hostem, & longius, quam quivis alius Imperator, excepto Trajano, iis locis progressus, capta Ctesiphonte, totam Assyriam domuit, & quinque trans Tigridis flumen provincias, quæ Trajano Cæsare defecerant, recepit.

^a *Festus Rufus. Entrop. Pomponius Latus.*

Per Asiam, rebus compositis, in Europam Diocletianus rediit, in qua pacati erant Scythæ, Sarmatæ, Alani, Bastarnæ, Carpi, Catti, Quadi. Postea tum ipse, tum Maximianus, abdicato magistratu, suos consortes, de quibus antè diximus, Imperio præficiunt, Constantium quidem Gallis, Britannis, Hispanis, Italiæ, Africæ; Galerium autem Illyrico, Græciæ & Asiæ.

Oros. lib. 7. cap. 25. Entropius in fine noni libri. Euseb. l. 8 cap. 26. Socrates l. 1. cap. 1. Pomponius Latus.

¶ Hoc tempore Romæ fuit Episcopus Marcellus, cujus extat decretum, Episcopis non licere convocare Synodum absq; Romanæ sedis autoritate; non licere item damnare ullum Episcopum qui Romam provocarit.

a *Tomo 1. concil. cap. 457. editionis Veneta. Reperitur 2. quæst. 6. ad Romanam Ecclesiam. Dist 17. cap. Synodum Episcoporum.*

Erat hujus etiam, sicut aliorum ante ipsum, afflicta tenuisque fortuna, cum Cæsar eum persequeretur Maxentius. Itaque facile colligi potest, an in his angustiis atque latibulis tantum ille sibi sumperit, ut ejusmodi faceret decreta.

Damasus in vita Marcelli.

Constantio tandem Eboraci mortuo, Galerius adoptavit Severum & Maximianum.

Oros. lib. 7. capite 25. Eutrop. lib. 10. Sex-tus Aurelius.

Interea milites prætoriani Maxentium Romæ salutant Cæsarem.

Eutrop lib. 10. Aurelius Victor. Socrates lib. 1. cap. 1. Zosimus lib. 2. Pomponius Latus. Interfecto Severo, Maximianus Imperii collegam assumpsit Licinium.

Eutrop. lib. 10. Socrat. lib. 1. cap. 1. Pomp. Latus.

¶ Inter hos magni fuerunt motus, ideoque nobiles Romani Constantinum Constantiū filium in Galliis agentem evocant, ut urbem à tyrannide Maxentii liberaret. Ille cum parte copiarum in Italiam profectus commisso prælio vin-
cit-

vit, & tandem ad urbem Romam exercitum Maxentii plane concidit.

^a *Entrop. lib. 10. Pomp. Latus. Socrat. lib. 1. cap. 1. Entropius lib. 10. Oros. lib. 7. cap. 28. Euseb. histor. Eccles. lib. 9. cap. 8. & lib. 1. de vita Constant. cap. 32. Socrat. lib. 1. cap. 1. Zosimus lib. 2. Pomponius Latus. Memmius Prudentius Poeta*

Tandem etiam cum Licinio bella gessit; qui praelio victus, & plerisque omnibus exosus, à militibus demum fuit interfectus.

Sext. Aurelius. Entrop. lib. 10. Oros. lib. 7. cap. 28. Eusebius in vita Constantini Magni, lib. 2. cap. 18. Niceph. lib. 7. cap. 45. Socrat. lib. 1. cap. 2. Zosimus lib. 2.

Ejus belli causam fuisse nonnulli scribunt, quod Christianæ professionis homines acerbè Licinius persequeretur, cum quidem persæpe rogatus esset atque monitus à Constantino ne faceret.

Euseb lib. 10. cap. 8. Socrates lib. 1. cap. 2. Sozomenus lib. 1. cap. 7. Niceph lib. 7. cap. 44. Pompon. Latus.

Nam inde à resurrectione Christi ad hanc ætatem usque per annos fere trecentos, qui Christum profitebantur, varie fuerunt afflicti. Nam ut illa prætermittam, quæ sacra scriptura ^a de Stephano, de Jacobo fratre Joannis, ^b de Petro captivo, sed per angelum liberato commemorat; ^c ut Paulum quoque taceam, qui & ipse graviter Ecclesiam Dei persecutus est, & postea conversus, nullum non periculorum genus adiit propter Christum: Romani quoque Cæsares horrendas

rendas & immanes excitarunt Ianienas , Nero, ^d Domitianus, Trajanus, Septimius everus , Maximinus , Dacius, Valerianus , Aurelianus , Diocletianus , Maximianus.

^a *Aët. cap. 7. b Cap. 12. c Cap. 9. d Augustinus de civit. Dei. l. 8. cap. 52. De his persecutionibus vide scriptores Ecclesiasticos, Eusebium, Nicephorum, Severum Sulpitium.*

Rerum autem potitus Constantinus , & veram complexus religionem, portus extitit atque refugium Christianis.

Quomodo Constantinus ad Christianismum amplexandum adductus sit, scribit Zosimus lib. 2. longe aliter, ac Ecclesiastici scriptores, rem explicans.

Tunc primum etiam Episcopi Romani cœperunt esse in tuto: nam huc usq; plerique omnes fuerant affecti suppliciis.

Numerantur autem inde à Petro, quem ipsi primum fuisse volunt , ad hoc usque tempus triginta tres ; horum decreta sunt ^a in libros inserta Conciliorum : sed ex iis pleraque tam sunt levicula , tam nugatoria , tam aliena prorsus à sacris literis , ut credibile sit ab aliis longo post tempore fuisse conficta. Sin autem vera sunt , & ab illis emanarunt , tunc sane, quod vaticinando ^b Paulus dicebat, filium illum perditum hominemque peccati jam tum operari cœpisse mysterium iniquitatis, rectissime videtur hanc etiam ad partem accommodari posse.

^a *Tomoprimum Concil. b 2 Thessal. 2.*

Anacleto , qui ponitur quartus à Petro , tribuitur , & extat decretum , quo
statuit

statuit Ecclesiam Romanam esse mandatu & institutione Christi caput aliarum Ecclesiarum.

1. Tomo. concil. pag. 309. Repetitur Dist. 22. cap. Sacrosancta. item Dist. 21. cap. In novo.

^a Alteri post eum, Alexandro, decretum adscribitur, quo mandat ut aqua cum sale consecratur, ad expurgandum populum, & amoliendum insidias Diaboli.

^a 1. Tom. Concil. pagina 316. Epist. 1. ad omnes Orthodoxos. Extat de cons. dist. 3. cap. Aquam cum sale.

Quæso, quantum ista differunt ab Apostolorum illa maiestate, quantum autem à Joannis Evangelistæ ^ascriptis, qui prope ad hoc usque tempus, ætatem produxit?

^a Euseb. lib. 4. cap. 25. De obitu Joannis Evangelistæ nihil certi extat. Hieronymus breviter ait Joannem anno 68. post passionem Domini Ephesi mortuum. Suidas ad annum ætatis 120. pervenisse refert.

Hæc duo posui solum, ut de reliquis iudicium fieri possit: nam fere sunt ejus generis, & ambitionem aperte præ se ferunt; & ut sermo est illotus, ita quoque res ipsa nihil habet salis, quem in Ecclesiæ ministris Paulus requirit.

Ad Colos. 4

^a Huc etiam pertinet illud Constantini Cæsaris edictum, quod suis libris inseruerunt, ipsorum potentia videlicet fundamentum atque robur. Nam quæ ponitur ibi liberalitatis illius immensæ causa & occasio,

occafio, falſi redargui poteſt ex hiftoriis atque convinci.

Diſt. 96. Conſtanti. In vetuſtiſſimis exemplaribus *Decreti Gratiani* non extat donatio *Conſtantini M.* ut annotatur *Centuria 4. Hiſtor. Eccleſ. Otto Friſing. lib. 4.* ſcribit fuiſſe *Gratiani* tempore, qui donationem illam fictam aſſeverarent. Impugnarunt publicis ſcriptis hoc commentum *Marſilius Patavinus* in libro ſuo, cui titulus *Defenſor pacis.* *Nicolaus Cuſanus* Cardinalis lib. 3. cap. 2. de concordia Catholica. *Aeneas Sylvius* in ſuo *Dialogo.* *Volaterranus*, *Laurentius Valla*, *Rudolfus de Babenberg*, de jure regni Imperii *Romani*, cap. 13. *Joannes de Parisiis* tractatu de poteſtate regia & Papali. *Martinius Lutherus.* Item *Hottomannus* in *Bruto fulmine.* *Theophilus Banafius* lib. 10. de *Poſitia civitatis Dei*, cap. 11. Defendunt hanc ementitam donationem *Auguſtinus Stenſchus*, *Eugubinus* duobus libris contra *Vailam* ſcriptis, & *Boethius Epo. Friſius* lib. 2. *Heroicarum queſtionum.* *Joannes Aventinus* lib. 5. *Henrico 4. imperante* fabulam donationis *Conſtantiniana* primam excogitatam affirmat; quod ab illorum temporum ſtatu non alienum videtur.

Deinde, ut maxime fuerit *Cæſar* proſuſus, uni ſibi fortalle potuit hoc ipſo jure ſuum imminuere: ſucceſſoribus autem, æquali poteſtate præditis, & *Reipublicæ* tutoribus, non potuit. Nam qui jure & imperii veſtigalia deteriora facit, patriæ pater appellari non debet, & par pari præſcribere non poteſt, aut præjudicare.

Lib. 4. D. de recept. arbit. Item in lib. 58. D. de judic. & lib. 13. Sect. tempestivum D. ad S. C. Trebellian.

Constantini Cæsaris mandatu, Niceæ urbe Bithiniæ fuit indictum & habitum concilium longe frequentissimum, in eoque dogma damnatum Arrii, qui Christum negabat ejusdem esse cum patre substantiæ.

Oros. lib. 7. cap. 28. Eusebius de vita Constantini M. lib. 3. cap. 6, 7. Niceph. lib. 8 cap. 4 & seq. Theodoretus lib. 1. cap. 7. & seqq. Socrat. lib. 1. cap. 5. Sozom. lib. 1. cap. 16. Ruffin. lib. 10. cap. 2. Zonaras tomo 3.

Non ex Europa tantum & Asia, sed ex Ægypto etiam atque Lybia convenisse eo scribuntur Episcopi.

Hinc Augustinus libro de Baptismo cap. 18. Nicenum Concilium orbis terra concilium nominat.

Decretum inter alia fuit, ut per Ægyptum, Lybiam, Pentapolim, vetus consuetudo servetur, nimirum ut hi omnes Alexandrino subsint Episcopo, cum Romanus etiam Episcopus hunc morem usurpet & retineat: Item ut Antiochiæ cæterisque provinciis & Ecclesiis, integra maneant sua cuique privilegia.

Tom. 1. concil. cap. 6. Decretor. concilii Nicen pag. 485. item 568, & 578. Dist. 65. cap. Mos antiquus.

Post hanc Synodum, Eustathio quodam autore, natæ fuerunt opiniones prævæ, de vitando matrimonio, de novo & inusitato genere vestitus, de non edendis carnibus, de relinquendis possessionibus.

Dist.

Dist. 16. cap. prima annotatio. Athanas. orat. 1. contra Arrian. Basilus Epist. 74. Socrates lib. 2. cap. 47. Niceph. lib. 9. cap. 16. Sozomenus lib. 3. cap. 13.

Cum ergo plerique conjuges divortium facerent, & servi, relictis dominis, ad novum illum ac religiosum vestitum, uti vocabant, confugerent; idem quoque facerent mulieres, desertis maritis: cum ii, qui carnibus vescerentur, item Ecclesiæ ministri, qui duxerant uxores, vulgo despicerentur, tanquam impuri & ingrati Deo, Gangræ, oppido Paphlagoniæ, fuit habita Synodus, in eaque damnati, qui sic docerent atque sentirent.

Hujus concilii Canones Decretis Gratiani fere omnes inserti sunt. Dist. 30, 31, & 42. Canones Concilii Gangrensis extant 20. tomo 1. conciliorum pag. 609. subscripserunt Episcopi 16.

Salutatus amplissime à senatu populoque Romano Constantinus, propter restitutam Reipublicæ pacem, ad externa bella totum sese convertit, multisque præliis Gothos atque Sarmatas vicit, Thraciam diripientes: deinde jam ætate gravis, bellum indixit Persis, Mesopotamiam vastantibus, & in Asiam ubi venisset cum exercitu, sumpto pharmaco, valetudinis curandæ causa, vitam finit, non absque veneni suspitione.

Entrop. lib. 19. Sozom. lib. 2. cap. 32. Festus Rufus. Euseb. de vita Constant. lib. 4. cap. 56. Eutropius 10. Sextus Aurelius Oros. lib. 7. cap. 23. Socrat. lib. 1. cap. 16. Sozom. lib. 2. cap. 32. Niceph. lib. 3. cap. 54.

¶ 55. *August. lib. 5. cap. 22. de civit. Dei. Pompon. Latus.*

Hic ille est, qui cognomento dicitur Magnus, & qui Byzantium, urbem Thraciæ, suo de nomine vocavit, eo translata sede regia.

Entropius lib. 10. Oros. lib. 3. cap. 13. lib. 7. c. 28. Socrates l. 1. c. 12. Sozom. l. 2. c. 2. Augustinus lib. 5. cap. 25. de civit. Dei. Zosimus lib. 2.

Cœpit autem regnare ad annum à natali die Christi, circiter trecentesium duodecimum. Cometes inusitatae magnitudinis mortem ejus antecessisse dicitur.

Entrop. lib. 10.

Tres reliquit filios, Constantinum, Constantium, Constantem: hos inter divisum fuit Imperii corpus: Constantino pars obtigit Alpium, Gallia, Hispania, Britannia, Orcades, Hibernia, Thyle: Constanti Italia, Africa, cum Insulis, Illyricum, Macedonia, Achaia, Peloponnesus, Græcia: Constantio Asia & Thracia.

Aurelius Victor. Eusebius l. 4. c. 51. de vita Constantini M. Niceph. lib. 8. cap. 54. Zosimus lib. 2. Pomponius Latus. Non satis autem convenit, divisissetne Constantinus ipse haeredibus Imperium, an ipsi post ejus mortem sortid fecerint. Virres ad cap. 25. lib. 5. Augustini de civit. Dei.

Constantinus ea divisione non contentus, bellum intulit fratri Constanti: jamq; pervenerat Aquileiam: ibi congressus eum copiis Constantis, amisso exercitu confoditur.

Entropius

Entropius lib. 10. Aurelius Victor. Orosius l. 7. c. 29. Socrates l. 2. c. 3. Zosimus lib. 2. Pompeon. Latinus.

Constantinus, qui interea cum Getis & Sarmatis in Dacia belligerabat, post eam victoriam, de qua diximus, in Italiam venit, & superatis Alpibus, in Galliam penetravit, & biennio ditionem omnem mortui fratris obtinuit: sed paulo post insidiis & fraude Magnentii fuit interfectus.

Pomp. Lat. Aurelius Victor. Entropius lib. 10. Oros. lib. 7. cap. 29. Socrates lib. 2. cap. 20. Sozomen. lib. 4. cap. 1. Niceph. lib. 9. cap. 29. Zosimus l. 2.

Hunc Magnentium milites, antea deliniti ac præmiis allekti, salutarunt Imperatorem.

Aurelius Victor. Entropius lib. 10. Oros. l. 7. c. 29. Socrates l. 2. c. 20. Zosimus per joenum Imperatorum factum scribis, l. 2.

Ea re cognita, Constantius, ex tribus fratribus adhuc superstes, relicto per Asiam legato patruele & sororio suo Gallo, magnis cum copiis in Italiam, ac inde in Galliam accedit, & hostem ingenti prælio vincit. Elapsus autem Magnentius, de pace legatos mittit; sed rejectus à victore, denuo præliatur, & infeliciter quidem: itaque Lugdunum fugiens, cum suos etiam comites insidiari sibi videret, nec quo se reciperet haberet, mortem sibi conscivit ipse.

Sextus Aurelius. Entropius lib. 10. Orosius l. 7. c. 29. Socrates l. 2. c. 27. Sozomen. lib. 4. cap. 6. Niceph. l. 9. c. 32. Zosimus lib. 2.

Pomponius Latus . Athanasius , in Apologia ad Constantium Cæsarem , scribit Magnentium Judam irritatum , eodem mortis genere sibi ipsi carnificem factum , Aurelius gladio incubuisse refert .

^a Constantius deinde , Gallum , patruelem , legatum suum per Asiam , ut dictum est , abutentem Imperio ac potestate , cum alia ratione sanare non posset , interfici mandat : post in Asiam redit , perfecturus bellum Persicum , quod propter factionem ^b Magnentii , ut supra diximus , intermiserat .

^a *Sextus Aurel. Eutropius lib. 10. Oros lib. 7. cap. 29. b Am. Marcellinus lib. 14. Severat. l. 2. c. 27. Sozom. lib. 4. c. 6. & 5. c. 1. Niceph. l. 9. c. 82. Soz. l. 1. Pomp. Latus.*

Et quoniam sub hoc ipsum tempus , Germani facta impressione , Galliam vastabant , alterum suum patruelem , Julianum , Galli fratrem adoptavit , & Galli tutelam illi commisit .

Marcell. lib. 15. Sozom. lib. 5. cap. 2. Zosimus lib. 3.

Julianus feliciter administrata re , multisque præliis victor , hostem trans Rhenum expulit , complures cepit , ac Romanos milites captivos ^a liberavit , & ad Argentoratum hostilem exercitum ferre totum concidit , ideoque salutat^{us} est ab exercitu , non modo Cæsar , verum etiam Augustus , & diademate ^b ornatus , licet invit^{us} , uti præ se ferebat . Nam literis ad Constantium datis , invidiam facti conabatur à se derivare : sed Constantius ea re plurimum offensus , omisso Persico

Persico bello, vicinisque populis liberaliter & amice compellatis, ut in fide persisterent, iter ingressus est, ut Julianum ad officium reduceret: sed in itinere, cum adhuc esset in Asia, febris correptus, vitam finit, Juliano prius constituto successore.

^a *Socrat. lib. 3. cap. 1. Sex. Aurel. Entrop. lib. 10. Zosimus lib. 3.* ^b *Marcell. lib. 16. & 20. c Marcell. lib. 21. Aurelius Victor. Entrop lib. 10. Oros. lib. 7 cap. 29. Socrates lib. 2. cap. 37. Niceph. lib. 9. cap. ultimo. Theodorus l. 3. c. 1. Sozom. l. 5. c. 1.*

Regnante Juliano, populi Romani hostes intra suos fines se continebant, nec ullus erat usquam motus.

Anonimus l. 25. Entrop lib. 10.

Ipse contra Persas profectus, & Assyriam populatus exercitu hostili profligato, Ctesiphontem usque pervenit: tandem reducturus copias, à tergo invaditur ab hoste: cumque medius versaretur inter suos milites, accepto vulnere, paulo post excessit è vita, Christiani nominis hostis.

Festus Rufus. Aurel Victor. Socrates lib. 3. cap. 18. Theodoret. l. 3. c. 20. Sozom. l. 6. c. 1. August. de civit. Dei lib. 4. c. 29. Quod Christiani nominis hostis fuerit & persecutor Julianus, attestantur Socrat. l. 3. cap. 11. Theodoretus l. 3. c. 7. Sozom l. 3. c. 1. 2. Niceph. lib. 10 cap. 21, 22, 23 & c. Augustin lib. 18. cap. 52. Pompo. Latius.

Milites, amisso duce, cum in magnis versarentur angustiis, Cæsarem faciunt Jovinianum.

Aurelius Victor. Entropius lib. 10. Oro-

fius l. 7. c. 31. Ammianus l. 25. Socrat. l. 3. c. 19. Theodoretus l. 4. c. 1. Sozom. l. 6. c. 1. Niceph. l. 10. c. 38. Zosimus. l. 3. Pomp. Latius.

^a Erat tum Episcopus Romanus Julius ejus nominis primus. Epistolæ ejus quædam exstant ad Episcopos Orientales, in quibus non semel inculat, sibi soli, qui sit primæ sedis, ut ait, præsul. singulari quodam ^b privilegio, & ex præscripto divino, jus competere convocandi synodos generales.

^a Tom. 1. concilior. pag. 620. & seqq. ^b Epist. 1. quæ tamen censetur esse fictitia. Repertur 3. q. 6. c. Dudum a sanctis.

Mirum autem videri possit, qua fronte istud scribat, aut alii jactent, cum & ante ipsum, Constantinus Nicenum, & post ipsum, annis omnino centum, Martianus Imperator Calcedonense coegerit concilium. Ad se quoque solum ejus urbis antistitem pertinere dicit, ut de causis Episcoporum, & id genus aliis gravioribus negotiis, cognoscat.

Epistola hæc Julii supposititia est, ut ex Socrate lib. 2. cap. 15. & Sozomen lib. 3. cap. 8. ubi literarum summa indicatur, quæ cum argumento fictitia hujus Epistola non congruit, liquet.

Hanc ejus arrogantiam Episcopi illi ferre non poterant, & Antiochiæ congregati mascule respondent, sententiam ab se latam retractari ab ipso non oportere, quod eundem dignitatis gradum obtineant quem ipse: nam inde à suis finibus Christi doctrinam, Apostolorum opera & ministerio, Romam pervenisse tandem

tandem : quod si pergat, & nova decreta faciat, non se parituros, & nihil sibi fore commune cum ipso, consiliumque capturos esse, quemadmodum res ipsa postulabit.

Extat Epistola hac inter Decreta Julii Pontificis 1. romæ conciliorum, pag. 621. editionis Veneta, & responsum Julii subnexum est pag. 625.

^a In alia quoque Synodo ejus urbis, multo frequentiori quam quæ prius habita fuit, inter alia statuunt, quod si Episcopi, quod officium Metropolitanæ, si quando graviores causæ disceptentur. Nam si dissentiant Episcopi, jubent ut Metropolitanus è finitima provincia quosdam adhibeat judices, litemque definiat : si autem Episcopus aliquis de communi sententia reliquorum Episcoporum sit condemnatus ob crimen, firmum esse mandant judicium, neque retractandum ab alio. Decernunt etiam, ut bona sacra ^b dispenset fideliter & largiatur Episcopus in usus pauperum, & ipse quoque, si sit opus, desumat ex illis, quod erit necessarium ad tolerandam vitam, cum ^c Paulus dicat, victu & amictu nos oportere esse contentos : quod si forsan in sua suorumque privata commoda facultates illas avertat Episcopus, & suis propinquis eorum administrationem committat, synodo coercendum esse dicunt.

^a *Tom. 1. concil. sub tit. Concilium Antiochenum. pag. 640. canone 14, & 15. pag. 646, & 647.* ^b *canon, 25. pag. 650.*

1. *Tim. 12. quæst. 1. Episcopus Ecclesiasticorum rerum.*

Jovinianus, imminente hoste, pacem demum fecit a ignominiosam Reipublicæ: nam provincias illas quinque trans Tigrim, occupatus à Galerio, sicut antea diximus, ac simul Mesopotamiæ partem reddidit: deinde pactus fuit, populum b Romanum non esse laturum opem Armeniæ regi, socio & amico. Progressus cum exercitu, ut domum rediret, in finibus Bithyniæ mortuus est.

b *Fest. Rufus, Zozimus lib. 3. Agathias lib. 4. b Marcel. 25. Eutropius lib. 10. Orosius l. 7. cap. 31. Socrates l. 3. cap. 22. Theodoretus l. 4. cap. 4. Sozom. l. 6 cap. 6. Augustin. de civitate l. 5. cap. 25. Diacop l. 11 Pomp. Latius.*

Illico Cæsarem fecit exercitus Valentinianum, qui deinde, postquam Constantinopolim venit, imperii collegam sibi sumpsit fratrem suum, Valentem, eique regiones illas commendans, & profectus in Germaniam, Saxones Oceanos vicinos domuit.

Sex. Aurelius, Ammianus lib. 26. Diacopus lib. 11. Orosius l. 7. cap. 32. Marcell. l. 28. Diac. l. 12.

In Galliam deinde postquam venit, ira concitatus periisse fertur.

Aurelius Victor. Paulus Diaconus l. 12. Ammianus l. 30. Socrates l. 3. cap. 26. Sozom. l. 7. cap. 36. Zosim l. 4. Pompon. Latius.

a Erat per id tempus in Asia frater ipsius Valens, alter Cæsar, ut Parthos Armeniam vastantes, & Persarum regem. rupto

rupto fœdere belligerantem coerceret : sed cum Hunni sive Tartari & Scythæ Pannoniam, Epirum, & Thessaliam vastarent, in Europam rediit, & commisso prælio victus, ac in fuga vulneratus, inq; b tugurium quoddam delatus, immisso ab hostibus igne, conflagravit.

^a *Diaconus lib. 21.* ^b *Pos. lib. 4. Oro-
sius l. 7. cap. 33. Qua ratione Valens inte-
rierit incertum. Socrat. l. 5. cap. 1. Alii igne
ambustum scribunt, Diacon. l. 12. Sozom.
l. 6. cap. ultimo. Theodoret. l. 4. cap. 36. A-
lii imperatorio habitu mutato se in medium suo-
rum peditum injecisse, ibique cecidisse & jacu-
isse incognitum, Socrates l. 4. cap. 31. Mar-
cellinus lib. 31.*

^a Valentiniani Cæsaris atque Valen-
tis edictum extat, quo mandatur, ut qui
monasticam vitam sectantur atque soli-
tudinem, eaque ratione militiam & one-
ra publica defugiunt, ^b extrahantur è
suis latibulis, & aut patriæ serviant, aut
omnibus aliis commoditatibus careant,
quæ post conferantur in eos, qui labo-
rem & periculum pro Republica susti-
nent.

^a *Lib. 26. C. de Decurion.* ^b *Vide ✓
Augustinum de civitate Dei l. 18. cap. 52 &
ibi Vivem. Extat hac lex in Codice Theo-
dosiano. lib. 12. titul. 1. l. 26. Meminit eti-
am Paulus Diaconus, libro 12. & Iornan-
des Gothus libro 1. Pertinet autem ad mo-
nachos Egypti, quibus fuit Valens porri-
nacifer insensus: ut Jacobus Cujacius an-
notavit. Consule annotationes Alciati in
decimum librum Codicis Justiniani sect. In
lege.*

lege, *Quidam ignavia*: Ubi Bartoli erroneam interpretationem refellit: vide eundem Alciatum libro tertio disputationum cap. 11.

Hostes deinde circumfessa Constantinopoli, cum donis atque pecuniis essent ab Imperatore placati, discesserunt.

Tom. Latus, Ammianus lib. 31. & Socrates lib. 5 cap. primo. Barbaros à Saracenis pretio conductus repulsas scribunt Sozomenus lib. 7. cap. 1. Paulus Diaconus lib. 12.

Valentinianus Cæsar, pacata Saxonia, filium suum Gratianum cooptarat collegam.

Aurelius Victor, Diaconus lib. 12. Marcell, lib. 27. Socrates l. 4. c. 10.

^a Cum ergo tam pater, quam patruus Valens, mortem obiissent, Gratianus utrique succedit: cumque variis barbarum fluctibus agigaretur respublica, Theodosium belli ducem insignem allegit, & ad solem orientem misit. Is ad Constantinopolim Hunnos fudit atque Gothos, & Thraciæ finibus eiecit.

^a *Aurelius Victor Oros. lib. 7. cap. 34.*

^b *Socrates lib. 5 cap. 2. & 6. Sozom. lib. 7. cap. 2. Diaconus l. 12. Oros. l. 7 c. 34. Theodoretus l. 5. c. 5. Zosimus l. 4.*

Gratianus deinde à quodam suo belli duce, Maximo, affectante Imperium, per insidias fuit in Galliis interfectus.

Aurelius Victor. Socrates lib. 5. cap. 11. Sozom. lib. 7. cap. 13. Niceph. l. 12. c. 19. & 20. Oros. lib. 7. cap. 34. Zosimus libro. 4. Diacon. lib. 12.

Præceptorem habuit in literis Aufonium Burdegalensem, cujus existant poemata

mata quædam, eumque tandem ad consularem dignitatem Romæ perduxit.

Extat gratiarum actio Ausonii ad Gratianum Imperatorem pro consulatu.

Eodem prope fato filius ejus Valentinianus occubuit etiam, fraude sui familiaris Arbogasti.

De hoc legitur oratio funebri Ambrosii episcopi Mediolanensis. Aurelius Victor. Oros. lib. 7. cap. 35. Diaconus lib. 3. Socrates. lib. 5. cap. 24. Sozom. lib. 7. cap. 22. Niceph. lib. 12. cap. 38, 39. Hieronymus in epitaphio Nepotiani suffocatum & laqueo suspensum scribit. Fuit autem, Zosimo teste, Arbogastes ex Francis Germanis oriundus.

Sed non tulerunt impune percussores: nam cæsi postea fuerunt uterque à Theodosio Cæsare; & Maximus quidem captus, Aquileiæ fuit interfectus, alter vero mortem sibi conscivit ipse.

August. lib. 5. cap. 6. de civitate Dei. De cade Maximi legatur Aurelius Victor. Oros. lib. 7. cap. 35. Diaconus lib. 13. Socrates lib. 5. cap. 14. Sozom. l. 7. c. 14. Theodoretus l. 5. c. 15. Niceph. l. 12. c. 21. Arbogasti, quem Zosimus & Suidas Francum, Diaconus è minoribus Gallis oriundum scribunt, interitum refert Aurelius, Diaconus lib. 13. Socrates l. 5. cap. 24. Theodoretus lib. 5. cap. 24. Sozom. l. 7. c. 24. Niceph. l. 12. c. 38, & 39. Claudianus in Paneg.

Delectis ergo tyrannis, Theodosius rerum potitus, Imperii socios constituit filios, Honorium & Arcadium; & quoniam ætate minores erant, duces, ac veluti moderatores illis attribuit, Arcadio Ruffi-

Ruffinum, Honorio Stiliconem: neque multo post vitam finiit.

Pomp. Lat. Aurelius Victor. Diac. lib. 13. Socrates lib. 5. cap. ultimo. Theodoretus lib. 5. cap. 25. Sozom. lib. 7. cap. 28 Niceph. lib. 12. cap. 48. 50. Zosimus lib. 4.

Ipso jubente, Constantinopoli fuit habita Synodus, damnatumque in ea Macedonii dogma, divinitatem spiritui sancto derogantis.

1. Tomo concil pag. 727. Socrates lib. 1. cap. 8. Sozom. lib. 7. cap. 7. & 8. Augustin, de haresibus cap. 52. Niceph. lib. 12 cap. 18. Dist. 16. cap. Prima autem Synodus. Basilus in expositione fidei Nicena, Macedonium Pneumatomachum propterea nominatum scribit.

Qui fuerunt ibi patres, ad centum quinquaginta, sicut traditur, instituerunt Episcopos, tum ibi, tum Antiochiæ, quam vocant seniore[m] & vere Catholicam Ecclesiam, tum ^a Hierosolymæ, quam Ecclesiarum omnium matrem esse dicunt: & hæc quidem acta sua perscribunt ad ^b Damasum Episcopum Romanum, qui conatus fuerat eos evocare Romam.

^a Theodos. lib. 5. cap. 9. ^b Tomo 1. concil. pag. 782. & seqq. Theodoretus lib. 5. cap. 8.

Damaso fuit familiaris Hieronymus, cum esset juvenis. Ejus est dictum illud memorabile, Vbicunque Episcopus fuerit, sive Romæ, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii, sive Alexandriæ, ejusdem meriti est atque sacerdotii,

Id Epist. ad Euagrium. tom. 3. operum Hieronymi.

Hieronimi. Damasus Hieronymi opera usus est in scriptiōibus Epistolarum Synodaliū ut Hieronymus ipse scribit, epistola ad Eustochium, item ad Gerontiam.

Theodosius magna fuisse pietate fertur, & ab Episcopo Mediolanensi Ambrosio reprehensus, adituque templi prohibitus, patienter tulit.

Theodoretus lib. 5. cap. 17. Niceph. lib. 12. cap. 40, 41. Sozom lib. 7. cap. 24. Augustinus lib. 5. cap. 26. de civit. Dei. Paulus Diaconus. lib. 13. Zonaras tomo 3. Michael Glycas Annal. parte 4. De hoc Ambrosii facto gravissimum extat iudicium Thoma Erasti medici excellentissimi, qui illud iniquum esse, nec unquam veris & iustis rationibus excusari posse palam affirmat. Vide Rudolphum Hospinianum, lib. 2. cap. 1. de origine, usu & abusu templorum.

Arcadius ad orientem solem Constantinopoli præerat: Honorius autem Romæ: sed Ruffinus, ut imperium ad se transferret, Gothorum regem clam hortabatur, ut Arcadio bellum faceret: intellecta perfidia, Ruffinus a militibus trucidatur.

Diaconus lib. 13. Socrates lib. 6. cap. 1. Sozomenus lib. 8. cap. 1. Niceph. lib. 13. cap. 1. Zosimus lib. 5. Diaconus lib. 13. Ruffinus fuit Gallus, teste Suida, in voce Theodosius.

Arcadium Cæsarem Innocentius, ejus nominis primus, Episcopus Romanus excommunicavit, quod consenserat, ut Johannes Chrysostomus ab Ecclesia sua pelleretur, sicut in jure Pontificio refertur.

Niceph.

Nicephorus 13. cap. 34. Dist. 96. cap. Duo sunt quippe. Videatur Glycas Annal. parte 4.

Floruit tunc etiam Augustinus, Hipponensis Episcopus, qui concilio Carthaginensi tertio interfuit, & quarto: ubi decretum inter alia fuit,

1. *Tom concil.*

Ut Episcopus non longe ab Ecclesia suum Hospitium,

Decretor. Synodi Carthaginens. quarta, Canone 14. tomo 1. conciliorum, pagina 759.

item ut vilem suppellectilem, & mensam & victum pauperem habeat, & si de vitæque integritate sibi paret auctoritatem;

Dist. 41. cap. Episcopus vilem. Decretor. Synodo Carthag. Canone 15.

ut rebus Ecclesiæ, tanquam commendatis, non tanquam propriis utatur.

Canone 13. pag. 760.

Augustino quoque scripsit Innocentius primus, & Aurelio Carthaginensi Episcopo, & cohortatus ad mutuas preces, germanos vocat, & consacerdotes.

Epist. 10. Innocentii 1. Tomo conciliorum primo, pag. 780.

Ab Innocentio fuit Zozimus, qui patrum & antiquitatis decreta laudans, ne Romanæ quidem sedi, sicut vacant, licere dicit, ut in iis aliquid mutet, aut contra statuat.

25. q. 1. *Contra statuta.*

Morem quoque sui temporis infectatur & corrigit, quod plerique nullis imbuti

buti literis ad sacerdotalem ordinem aspirabant.

Dist. 36 c. Qui Ecclesiast. & Dist. 59 cap. Qui Ecclesiast. Epist. 1. ad Hefychium Salonitanum Episcop. pag. 810.

Zozimum excepit Bonifacius primus : erat tunc Carthagine concilium sextum, valde frequens, cui & Augustinus interfuit. Eo missis legatis, Bonifacius ostendit, Synodum Nicenam sedi Romanæ tribuisse jus illud, ut ad ipsam ex omnibus provinciis undique provocaretur : petit igitur à patribus, ut hoc ipsi quoque sanciant & confirment. Illi respondent, nihil ejusmodi fuisse Nicææ decretum, quod quidem ipsi sciant : veruntamen, ut certo res investigari posset atque sciri placuit ab Alexandrina & Constantinopolitana Ecclesia perendum esse verum ejus Synodi exemplar. Eo tandem allato, deprehensum est plane contrarium fuisse statutum ; hoc videlicet, ut de suis causis quæque provincia cognosceret, & ut ab Episcopis ad Synodum provinciarum, vel etiam ad Oecumenicum, uti vocant, concilium, provocaretur.

Tom. I concilio. in actis concilii Carthag. sexti pag. 818. Epistola hac extat in Actis Concilii Africani capitulo 101. pag. 841.

^a Erat tunc Alexandrinus Episcopus, Cyrillus. Antequam exemplar veniret, mortuus erat Bonifacius : cumque successor ejus Celestinus idem urgeret, responsum tulit juxta ^b formulam decreti.

^a Cap. 102. pag. 843. ^b Cap. 105.

Mortuo Areadio, successit filius Theodosius

dofius II. quo regnante, & jubente, Ephesina fuit habita Synodus, in eaque damnatus Nestorius, qui Christum natum esse Deum ex Maria virgine negabat, Augustinus tunc è vita discessit.

Socrat. l. 7. cap. 32. & 33. Euagrius lib. 1. cap. 2. & seqq. Niceph. lib. 14 cap. 31. Augustinus obiit Hippone, non anno Christi 440. ut ait Sigebertus in Chronico, vel 446. ut Beda: sed 432. Diacon. l. 14. sive 433. Prosper in Chronico. Liberatus Archidiaconus Carthagenensis scribit cap. 5. sui breviarum, Augustinum ad hanc Synodum accersitum, sed morte præventum esse.

Ab altera parte Stilico, tutor Honorii, perfidiose rem etiam egit, uti Rufinus. Et cum in Gallia domicilium sedemque Gothis tribuisset: commovit illos, ut in Italiam ingressi, duce Alarico Romam caperent, quod fuit anno conditæ urbis MCLXIII, post Christum vero natum CCCCXII.

Diaconus l. 13. Augustinus l. 1. cap. 1. de civitate Dei. Iornandes l. 2. Sozomenus l. 9. cap. 9. Orosius l. 7. cap. 38. Paulus Emilii l. 1. Michael Ritiis de Regib. Hispania l. 1. Egnatius l. 1. Principum Roman.

Romæ paucis diebus Gothi commorati cum Rhegium venissent populabundi, ac in Siciliam trajicerent, naufragium fecerunt, extincto etiam rege.

Cum deinde multa Stilico nequiter faceret & insidiosè, quo suum ad filium Eucherium Imperii summam transferret, intellecta fraude captus, & Honorii jussu fuit interfectus.

Diacon.

Diacon. l. 13. Oros. l. 7. c. 38. Sozomenus l. 9. cap. 4. Zosimus l. 5.

Alarico rege mortuo, Gothi regem sibi sumpserunt Adolphum, ejus propinquum, eoque duce Romam redeunt, & quod reliquum erat, absument.

Procop. lib. 1. de bello Vand. Diacon. lib. 13. Oros. lib. 7. cap. 4. Iornandes. Adolphus hic Alarico affinis fuit, conjugis nempe frater, ut Zosimus innuit. Diaconus Athaulphum, Orosius Lathalphum vocat.

Et interfecto, regnavit Gensericius; & hoc sublato, Wallis, cum quo Constantinus, Honorii per Gallias legatus & sororius, ac deinde Imperii socius, amicitiam & foedus iniit, concessa illi Aquitania, Galliarum parte, quam inhabitaret.

Valia Iornand. Orosius lib. 7. cap. ult. Diaconus lib. 14. Iornandes lib. 2. Prosper in Chronicis.

Verabant tum Britanniam Scoti & Picti; verum auxiliis, ab Honorio Cesare missis, profligati fuerunt. Per Hispaniam quoque Vandali & Alani, Genserico duce, grassabantur.

B'ond. 2. dec. 1. Diacon lib. 14. Procopius de bello Vandalico l. 1. Paulus Diaconus l. 14. Sozomenus l. 9 cap. 2.

Honorio tandem Romæ mortuo successit ad occidentem solem atque Romæ, Valentinianus, sororis filius; cum interim Theodosius Arcadii filius, ut supra diximus, alteram mundi plagam Constantinopoli gubernaret.

Procop. l. 1. belli Vandal.

^a Ad hoc tempus Vandali & Alani diffidiis & factionibus Romanorum ducum, qui per Africam erant, invitati, penetrarunt ex Hispaniis in Africam, ferroq; regionem atque ^b flamma vastabant. Ab ea clade pars quædam Africæ fuit illis ad habitandum attributa.

^a *Procop. l. 1. bellis Vandal. Diac. l. 14.*
^b *Iornand. lib. 2.*

^a Gothi, qui Galliam Aquitaniam incolebant Honorii Cæsaris voluntate atq; ^b permissu, ut paulo ante diximus, non contenti suis finibus, vim & injuriam inferebant vicinis, & ^c Narbonem obsidione fatigabant: sed missus eo cum copiis Litorius, oppidum obsidione liberavit, annonam intulit, & commisso prælio feliciter primo pugnabat: post autem toto fere exercitu deleta, captus est; tantaque fuit ea clades, ut populus Romanus pacem orare cogeretur.

^a *Sigebert.* ^b *Diacon. l. 14.* ^c *Iornand. lib. 2.* *Diacon. lib. 14. Prosper in Chronico.*

Vandalorum etiam rex Gensericus, pace violata, quam cum Romanis in Africa fecerat, ut antea diximus, Carthaginem ex improvviso capit, ac multa crudeliter ibi facit: quæ quidem civitas per annos quingentos octoginta quinque populi Romani tum fuerat.

Diaconus lib. 14. Prosper in Chronico. Vrspergensis.

Occupata Carthagine in Siciliam trajicit, magnisq; cladibus eam afficit. Tum demum instructa classe Theodosius Imperator

rator bellum in Vandalos movebat: sed cum eodem tempore Hunni Thraciam & Illyricum vastarent, exercitus è Sicilia fuit ad ea loca propugnanda revocatus.

Diaconus lib. 14.

a Faciebant tunc denuo impressionem in Britanniam Picti atque Scoti: cumque de Romanorum auxiliis Britanni desperarent, ab Anglis, populo Saxoniz, opem petunt: Sed hi pulchritudine regionis allesti, cum paulatim majoribus copiis eo adnavigassent, maximam insule partem suæ ditionis fecerunt, Britannis oppressis.

a *Paulus Diacon. lib. 14. Polyd. hist. Anglica lib. 3. Beda lib. 1. Anglica historia. Buchananus rerum Scotic. lib. 2. Crantius Saxon. lib. 1. cap. 18. Georgius Lilius in Chronico Angliæ Regum.*

Non multo post Constantinopoli mortuus est Theodosius II. eo regnante, solis deliquium fuisse traditur, & apparuisse cometa, inde ab Idibus febre Iuliis ad mensem usque Septembrem.

Dias. lib. 14.

Theodosio ad orientem solem successit Martianus. De Genserico Vandalorum rege, supra diximus: cum eo pacem facit Valentinianus, divisa inter ipsos Africa.

Diacon. l. 14. Enag. l. 2, cap. 1. Niceph. l. 15. e. 1. Diacon. l. 15. Procop. l. 1. belli Vand.

a Circiter hoc tempus Athila rex Hunnorum, qui Dacia & Pannonia occupata, vicinas regiones, Macedoniam, Myriam, Thraciam crudelissime vastabat, ad occupandum

cupandam Imperii Romani partem, quæ est ad occidentem solem, animum adiecit. Et quoniam ejus belli summam fore difficultatem videbat, siquidem Gothi, qui tum pacem cum Romanis colebant, & Galliarum partem inhabitabant, ut supra dictum est, & auxilia Romanis ferrent: idcirco missis legatis amicitiam eorum atque fœdus expetebat: verum Ætius, Valentiniani Cæsaris legatus, huic rei prævertit: & cum Theodorico, Gothorum rege, firmato fœdere, totum se comparabat ad bellum.

^a *Procop. lib. 1. belli Vand. Diac. lib. 15. Bonfinis lib. 3. dec. 1. Blondus 1. decad. lib. 2. Callimachus in Athila. b* *Jornandes lib. 2. Diac. lib. 15.*

^a Athila nihilo secius progreditur: fit prælium longe maximum in campis Catalaunicis, quæ quidem Galliarum pars, propter ingentem planiciem, hodie vocatur Campania.

Diacon. lib. 15. Jornandes lib. 2. Jornandes campos Mauricios, Freculphus Mauriacos vocat.

Cecidisse in eo prælio feruntur LXXX. hominum millia: in his etiam Gothorum rex Theodoricus occubuit.

Gregor. Turonensis lib. 2. cap. 7.

Victus autem Athila, seipsum interficere cogitabat, ne vivus in potestatem hostis veniret: sed cum Theodoricæ regis filius, Ætii ducis consilium secutus, cum suis copiis domum rediret, ut mortuo parenti succederet, Athila colligendi sui spaciū adeptus, in ^a Pannoniam redit, &

& novis collectis copiis, iræ plenus, Italiam ingreditur: ^b Aqueleiam urbem obfidione diuturna fatigatam demum expugnat, diripit, incendit: inde Concordiam, Patavium, Vincentiam, Veronam, Brixiam, Bergomum, Mediolanum, & Papiam capit: postea grassatus per Flaminiam, castra tandem facit ad Mincii confluentem atque Padi. ^c Quo quidem in loco cum deliberaret an Romam iturus esset cum exercitu, Leo venit ad ipsum, urbis Romæ Episcopus, ejus nominis primus, idque perfecit, ut, mutata voluntate, non solum non Romam peteret, verum etiam, Italia omni relicta, rediret in Pannoniam, ubi non multo post vitam finiit.

^a *Tomp. Lat.* ^b *Procop. lib. 1. belli Vand. Diac. l. 15. Bonfinus dec. 1. lib. 7. Olabius in Athila cap. 15. De Athila interitu refert ex Prisco Historico Jornandes lib. 2. Jovius lib. 1. Elogiorum.*

^a Hic est Leo ille, cujus extant Epistolæ complures ad Theodosium II, & Martianum Imperatorem, in quibus partim excusat, quamobrem ad concilia venire non possit ab illis indicta, & deprecatur ne moleste ferant quod, legatos eo mittat: partim etiam orat, ut in Italia potius, quam in Asia concilii locum designent: sed nihil impetravit.

^a 2. *Tomo concil. pag. 40. Epistola Leonis Papa decima sexta.* ^b *Epist. 9. ad Theodosium pag. 32. Vide Epistolam 23, 24, 31, &c. pag. 44. & seqq. 2. tomo concil.*

Dum per Italiam ita sæviret Athila, Veneto-

Venetorum urbs condita fuit, quando ex vicinis locis plerique potentiores in illa maris æstuaria & insulas, tumultuosq; ve'ut in portum aliquem, sese receperunt.

Volater. lib. Geograph. Blondus Decad. 1. lib. 3. Sabellicus de rebus Venetis Decad. 1. lib. 1. Antonius Bonfin. decad. 1. lib. 6.

Humile fuit igitur ac prope desperatum & calamitosum hujus urbis initium, & nunc in tantam, uti videmus, amplitudinem excrevit. Octoginta quinque numerantur illorum Duces, ad hoc usque tempus: ex iis primus fuit Paulus Anazatus, anno salutis septingentesimo sexto, cum ante ducentos quinquaginta duos annos urbs ædificari cœpta fuisset.

In historia Ducum Venetorum à Petro Marcello Veneto, Sylvestro Gyrello, & Hieronymo Kelnero edita, hic dux vocatur Paulus Anafestus, & initium Imperii illius collocatur in annum 697. à Christo nato, quem faciunt urbis condita annum 282. De numero etiam variant; 4. enim & 30. usque ad illud tempus, quo hac à Sleidano scripta sunt, Duces recensent.

^a Interfecto postea Valentiniano, Vandalorum rex Gensericius, classe divectus in Italiam ex Africa, cum exercitu longe maximo, & adjutus à^b Mauris, Romam contendit, & urbem prope desertam ab omnibus capit: sed exoratus à Leone Episcopo, qui & Athilam placaverat, uti diximus, ab incendiis abstinuit atque cœde.

^a *Diac.*

a Diaconus lib. 15. b Procop. de bello Vand. lib. 1. Fernandes, Euagrius lib. 2. cap. 7. Urspergens.

Direpta urbe, captivi maximo numero Carthaginem deportati sunt. Hostes deinde Campaniam magnis calamitatibus afficiunt, Capuam, Nolam, Neapolim aliasque civitates evertunt: superstites à eade conjiciunt in catenas; & opibus Italiæ facti divites, in Africam revertuntur.

Diac. lib. 15. Procop. de bello Vand. lib. 1. Ursperg.

Martianus ad Orientem solem Imperator, pacem coluit, natura quietus: ac dicere solebat, Quamdiu pacate vivere liceret, non esse principi decorum ut arma sumat.

Pomponius Laus. Egnatius lib. 2. de Rom. Principibus.

Ipsò regnante, & jubente, Chalcedone fuit coactum concilium amplissimum, & damnatus Eutyches, duas naturas in Christo confundens.

Euagrius l. 2. cap. 2. Nicephorus l. 15. cap. 2, 3, 4, &c. Diaconus l. 15. 2 Tomo Concil. pag. 119.

Ibi decretum inter alia fuit, ne quis clericus, uti vocant, in duarum civitatum Ecclesiis recipiatur.

10. Canone Decretorum concilii Chalcedonensis, 2 Tomo concil. pag. 327. Exstat 21. q. 1. Clericum in duarum.

Non erat nota tunc temporis illa, quæ dicitur, pluralitas beneficiorum, quæ nunc sic involevit, ut nihil sit ea fre-

quemius. Et nostra quidem fere memoria, consuetudo illa inter alias Ecclesie maculas obrepfit, ut uni duos attribueret Pontifex Episcopatus. Quod si jam eum, qui superiori proxima ætate fuit, hac in parte, morem restitueret, officium suum faceret: sed quoniam id ferre non potest, an putamus unquam esse permissurum, ut juxta sacras literas, & Apostolorum atque primi temporis decreta, res emendentur? Nimirum frustra laborant, qui facta Paparum ad antiquæ religionis rationem exquirunt.

Imperii anno septimo, Martianus mortuus est, eique Leo successit: Romæ autem & ad solem occidentem, ubi Roma capta Gensericus in Africam revertisset, Valentiniano successit Avitus, deinde Majorianus, postea Severus, ab hoc Anthemius, post alii parum celebres, qui mutuis lanienis & insidiis interierunt, neque diu regnarunt, adeo quidem, ut jam altera pars Imperii Romani versus occidentem solem valde esset afflicta.

De his Diacon. l. 15. Euagrius l. 2. cap. 7. Jornandes l. 1. Procop. l. 1. Belli Vand. Euagrius l. 2. cap. 16.

De Leone Cæsare nihil memorabile proditum est, nisi quod cum Gothis, Illyricum vastantibus, amicitiam atque foedus iniit.

Jornand. lib. 2.

Extant ad ipsum quoque Leonis Episcopi Romani una & altera Epistola. Successorem habuit Zenonem Isauricum.

Tom.

Tom 2. concil. Epist. 71, 72, 73. 76. &c. pag. 80. & seqq.

Inter eos, qui Romæ præfuerunt, à morte Valentiniani, fuit etiam Augustulus quidam.

De Romulo Orestis filio, cui Augustuli cognomen fuit, scribit Procopius de bello Vandal. lib. 1. & de bello Gothico lib. 1. Enagrias lib. 2. cap. 16. Iornandes lib. 1. Pompon. Latius.

Ad hoc tempus, Odoacer, cum ingenti manu Herulorum & Scyrorum, ex Pannonia in Italiam invadit: Orestem, patricium Romanum, qui Papiam cum suis copiis sese receperat, capit & occidit, oppidum diripit & incendit: progressus, omnem regionem usq; Romam occupat. Augustulus, animo fractus, imperium sponte deponit: Odoacer urbem ingreditur, & Italix regnum adeptus, per annos xiv. nullo resistente, præfuit.

Iornandes lib. 2. Sigebertus. Procopius de bello Goth. lib. 1. Leon Aresinus de bello Goth. lib. 1. Blondus decad. 1. l. 2. Bonfin. de. cad. 1. lib 7.

Tunc demum Theodoricus Ostrogothorum rex, missus à Zenone Imp. & Constantinopoli profectus Gepidas & Bulgaros resistentes vincit: deinde per Myliam & Pannoniam iter faciens, in Italiam accedit, & non procul ab Aquileia castra ponit: quo postquam & Odoacer venisset, summis copiis dimicatur: victus Odoacer in fugam conjicitur: sed collectis copiis denuo præliatur non procul à Verona, iterumque victus,

& quamplurimis desideratis, qui partim in conflictu, partim in Athesi flumine perierant, Romam fugiens contendit. Illinc exclusus, vastato circum agro, Ravennam venit: ibi per triennium fere circumfessus, ac deditioe tandem captus, interficitur.

Procop. belli Gothici lib. 1. Jornandes lib. 1, & 2. Aretinus lib. 1.

Theodoricus, Odoacro sublato, factus Italiae dominus. Romam venit, ibique concilium habuit unum & alterum Episcoporum, quos ex diversis Italiae provinciis eo convocaverat, ut de Symmachi causa cognoscerent, Episcopi Romani, quem plerique repudiabant, ut indignum & vitio creatum.

Diacon. lib. 15. Tom. 2. concil. pag. 472. & seqq. Centuria 6. Historia Magdeburg, cap. 9. de Synodis.

Theodoricus hic fuit Arianus, ut quidam Pontificiorum libri dicunt.

Joan. 1. Papa. in Epistola ad Episcopos Italia, tome concil. 2. pag. 534.

Est autem ille, qui cognomine dicitur Veronensis. Theodorici illius, qui in praelio contra Hunnorum regem Athilam occubuit, ut supra dictum est, propinquus.

Odoacer erat Rugus, qui est in insula ad mare Balthicum Germaniae populus.

Irenicus lib. 3. cap. 14. Tacitus in Germania, & in eum Althamerus Godfridus. Viterbiensis perperam Odoacrum Ruthenorum ducem nominat.

Theodoricus, muniendi sui causa, Vandalorum,

dalorum, Visigothorum, & Burgundiorum reges per amicitiam sibi conciliavit.

Procop. lib. 1. belli Gothici. Iornandes lib. 2. Frisingensis lib. 5. cap. 1.

Dum hæc in Italia geruntur, magni fuerunt motus per Thraciam, Africam, Britanniam, in qua superiores tandem extiterunt Saxones.

Diac. lib. 15

Zenoni, mortuo Constantinopoli, succedit Anastasius. Is nonnullos fovebat qui a dogma probabant Eutychianum: ideoque dissidium ei fit cum Episcopo Romano Gelasio, qui literis prolixis eum dehortatur, ut quidem ipsorum habent libri, ne tutelam eorum suscipiat: duo enim esse præcipue, quibus hic mundus gubernetur; sacram pontificum auctoritatem, & potestatem regalem: & sacerdotibus quidem eo plus oneris incumbere, quod aliorum etiam nomine Deo sint aliquando reddituri rationem: ipsum quidem civili præesse politiæ, sed tamen subijci sacrorum ministris, & ab eorum pendere iudicio: cumque sacerdotes legibus politicis obtemperent, æquum esse ut ipse vicissim non recuset ea, quæ rerum divinarum antistites decernunt: & cum hic honos omnibus Ecclesiæ ministris debeat impendi, rem ipsam postulare, ut ei cum primis deferatur, quem & sua voce Deus, & Ecclesiæ deinde consensus toti sacerdotum ordini voluit præesse: desistat igitur, & in hac vita deprecatorem se potius audiat, quam in altera sentiat accusatorem.

a 2. *Tomo concil. Epistola instituta, Famili vestra pietatis. pag. 445.* b *Dist. 69. cap. Duo quippe.*

Subjungitur postea decretum ejus de sacris Bibliis, in eoque sedi Romanæ, quam vocant, tribuit principatum, post Alexandriæ, tertium locum dat Antiochiæ.

Secundo tomo concil. in Decretis Gelasii tit. Ordo librorum veteris testamenti, sect. Post propheticas, pag. 460.

Regnante Anastasio turbæ fuerunt & bellici motus per Ciliciam, sed sedati, oppresso autore.

Paulus Diac. l. 15. Pomp. Latus. Autor hujus seditionis fuit Vitalianus Thrax, qui jussu populi Imperatori propter hæresin Emythianam rebellavit. Zonar. tom. 3.

Hunni tum etiam vastabant Armeniam & Cappadociam, Getæ vero Macedoniam, Thessaliam, Epirum: utrosque Cæsar coactus est præmiis & maximis jacturis placare.

Euagrius l. 3. cap. 43. Niceph. l. 16 cap. 38.

Hoc fere tempore, quod erat anno salutis quingentesimo, rex Francorum Clodoveus, Christi religionem primus fuit amplexus, cum sæpe multumque fuisset ab uxore, quæ familiæ Burgundicæ erat, sollicitatus ut id faceret, relictis idolis atque superstitione.

Sigebert. Diac. l. 15. Gregor. Turonensis l. 2. cap. 29 30. & 31. Adon. Viennens. ann. 6. Rolertus Gaguinus l. 1. c. 3. hist. Franc. Emilii hist. Franc. l. 1. Michael Rotius de regib. Francorum lib. 1.

Concilium

Concilium exstat Aurelianense, triginta trium Episcoporum Gallorum, habitum ipso regnante: quo statuitur inter alia, si raptor virginis confugerit ad templum, etiamsi vim puellæ fecerit, ne mortis adeat discrimen, sed vel servili sit conditione, vel ab ea sese redimat.

Vincentius l. 21. cap. 23. 2. tomus concilior. Canone 4. pag. 511. 36. quæst. 1. De raptoribus autem.

^a Anastasium, fulmine extinctum, vel, ut jus pontificium ait, emissis intestinis exanimatum, Iustinus excepit obscuro genere natus, & è ^b subulco factus miles, uti scribitur.

^a Paulus Diaconus lib. 15. ^b Pomponius Laetus. Lapsus hic est memoria Sleidanus: nam capitulum Anastasius, Dist. 19. quo hic locus respicit, loquitur de Anastasio Papa, qui Photinum & Acacium hæreticos fovit, & ob id divino judicio percussus creditur: nam ut glossa dicti capituli refert, dum assellaret emisit intestina.

Dissidium huic erat cum Theodorico, Gothorum rege, Italiæ domino, propter diversam religionem: sed ab armis tamen temperatum fuit.

Mortuo deinde Theodorico successit Alaricus, è filio nepos, magna Gothorum alacritate atque studio.

Procop. de bello Goth. l. 1. Iornandes l. 2. Leon. Aretinus lib. 1.

^a Erat cum Episcopus Romæ Ioannes ejus nominis primus, hic à Theodorico rege, quem diximus. Constantinopolim fuit missus legatus cum aliis, & exceptus

honorificentissime, sicut ipsorum habent libri, non à e populo tantum, sed ab ipso quoque Cæsare.

a Niceph. lib. 17. cap. 9 b Paulus Diacon. lib. 15. c 2. Tom. concil. in vita Joannis a. pag. 512.

Nam summa lætitia fuisse dicunt affectos, quod beati Petri vicarium, uti loquuntur, nunc demum Græciæ contingeret videre & suscipere, quod inde à Constantini Magni tempore, & à Sylvestro datum ipsis non fuisset. Illud autem de Sylvestro mirum est cur dicant, cum Græciam non adierit, uti constat: nam tunc, cum imprimis oportuit & opus erat, nimirum in Synodo Nicena, non se commovit, sed legatos eo misit Victorem atque Vincentium: & alteram ipse post habuit Romæ, sicuti tradunt, qua concilii Niceni decreta confirmat.

Sozom. lib. 1. c. 16. & alii. Sozom. Vitum & Vincentium legato nominat.

Extat etiam Joannis primi ad Episcopos Italix consolatoria quædam Epistola, qua monet eos, quanquam rex Theodoricus, hæresi pollutus Ariana, vastitatem ipsis & toti minitetur Italix, ne tamen ab instituto desistant, sed fortiter agant.

Epistola 2 Joannis 1. Papa ad Episcopos Italie de Theodorico rege, 2. Tomo conciliorum, pag. 534.

Post Justinum, factus est Imperator Justinianus, sororis Justini filius.

Diaconus lib. 16. Enagrus lib. 4. c. 9. Niceph. lib. 17. cap. 7. Pomp. Latas, & alii.

Is ad restaurandam ^a Rempublicam animum adiecit, & initio quidem toti administrationi Belisarium præfecit. Is ^b Persas egressos extra fines, ac Romanorum ditioni vim adferentes, magnis præliis vicit, Illyricum à Gepidis & Bulgaris vastatum liberat, Parthos ^c belligerantes ad amicitiam adducit, Vandalorum maximas copias in Africa fundit, regem capit, Carthaginem recuperat: inde transgressus in Siciliam, accepto nuntio de rebellionem per Africam, eo reversus feliciter rem gerit.

^a *Diaconus l. 10.* ^b *Procop. de bello Persico l. 1. & 2.* ^c *Procop. de bello Vandalico, Zonaras tomo 3.*

Tunc demum in Italiam profectus, Neapolim occupat, diripit, Gothosque fundit, quorum rex tum erat ^b Theodatus.

Procop. de bello Gothico l. 1. Fuit hic Theodoricus Veronensis ex sorore Amelfreda nepos, propter ingratitudinem autem erga Amalofuntham à Gothis interemptus est, anno regni tertio. ^b *Apud Cassiodorum l. 10. ep. 3* Theodahadus nominatur, ibidem reperias ejus encomium.

Postea Romam venit, amanter ab omnibus exceptus & honorifice: illine digressus, oppida passim & munitiones occupat, & in his Perusiam: post obsidet Ravennam: ibi congressus cum eo Vitigis Gothorum rex, amisso exercitū capitur, Constantinopolim ductus à Belisario.

Procopius l. 2. Diaconus lib. 16. Jordanes l. 1. Sigebertus. Blond. Decad. l. 5.

Gothi, redintegratis viribus, in regione Transpadana regem sibi sumunt Hildebrandum.

Pomponius Latus Hildebrandum, Procopius Theudibaldum vocat. Sequitur eum Diaconus: Sigeberto Eldepades indigitatur.

Huic successit unus & alter, ac deinde Totilas. Is, absente Belisario, per totam Italiam grassatus, Romam obsessam caput, diripit, incendit.

Procop. lib. 3. belli Gothici. Enagrimus lib. 4. cap. 20. Sabellius Enn. 8. lib. 3. Blondus decad. 1. lib. 6.

Itaque revocatus Belisarius, confecto bello Parthorum, qui Syriam denuo vastabant, revertitur in Italiam, & urbem prope desertam reereat. Inde cum hoste congressus feliciter præliatur, & annonæ causa^a navigans in Siciliam, à Iustiniانو revocatur, quæ quidem res occasionem^b Totilæ præbuit, ut restauratis viribus Romam rediret.

^a *Jornandes l. 1.* ^b *Totilas Jornandi Badiula seu potius Dadiula nominatur.*

Cæsar deinde Narsetem Enochum Italico bello præficit, qui Gothos omni expulit Italia: quod eo facilius fuit, cum Totilam regem ex vulnere mortuum illi amisissent.

Procop. de bello Goth. l. 3. Agathias in sua historia Gothica. Pomp. Latus.

Bellum illud Gothicum in annos octo-decim fuit productum.

Procop. l. 3. belli Gothici. Sabell. Ennead. 8. l. 4. Blondus Decad. 1. l. 7.

Justinianus ergo, recuperata Italia & Africa, cum ex filia nepotem Iustinum Imperii socium assumpsisset, mortem obiit.

Sunt qui socordis ingenii principem, & uxoris imperio Theodoræ subjectum fuisse tradunt.

Suidas *literarum rudem fuisse scribit.* *Zonaras* *tom. 3. scribit eum adeo immodico adificandi studio flagrasse, ut & stipendia artium liberalium magistris jam olim constituta sustulerit, ut haberet sumptus quos in adificationes profunderet.*

Erat apud eum in summa gratia Tribonianus Iureconsultus, qui veterum scriptis ac disputationibus abolitis, legum centones ex illis collegit, & fragmenta nobis tantum reliquit, quæ nunc Pandectarum nomine censentur. Ejus autem operis quosdam habuit adjuutores, qui passim nominantur.

Idem postea fecit in principum re-scriptis atque legibus, quas tribus libris comprehensas Gregoriano, Hermogeniano, Theodosiano, contraxit in unum volumen, & Iustinianum codicem vocat, usus aliorum opera, quos in ejus libri præfatione Cæsar enumerat.

Sunt autores, qui Tribonianum fuisse hominem avarum, & precio fixisse leges, ut ille ait, ac refixisse tradunt.

Virgilius *6. Aneid.* *Procopius* *lib. 1 de bello Persico.* *Suidas* *in dictione Tribonianus.* *Alciatus* *disposition. lib. 4. cap. 7.* *Egidius Terrinus* *Areniarrensis* *in vita Justiniani Imp.*

In eo, quem diximus, Codice, quamplurimæ sunt Justiniani leges, quæ superioribus derogant: accessit etiam opus peculiare, Novellarum Constitutionum, quod per omnia Iustiniani nomen atque titulum habet.

Eum, quem dixi, ^a Belisarium, quo duce tot tamque gloriosas consecutus erat victorias, ignominiosissime tradidit Cæsar, & valde senem excæcavit etiam.

^a Tzetzes Chiliad 4. variar histor. Habet idem Petrus Crinitus lib. 9. cap. 6. de honesta disciplina, & Joannes Jovianus Pontanus lib. 2. de fortitudine domestica cap. 8. Alciatus vero lib. 4. parægon, cap. 24 totum hoc falsum esse demonstrare conatur. Virtutes Belisarii commemorat Suidas, in voce Belisarius. Origine Germanum fuisse, docet prænomen Joan. Leonclavii in Zosimum.

Ipsa regnante, Constantinopoli fuerunt aliquot habitæ Synodi, quibus Menna præerat, ejus urbis Patriarcha, qui sanctissimus & beatissimus vocatur & œcumenicus, ut ipsorum habent libri.

Euagrius lib. 4. cap. 37. Nicephorus lib. 17. cap. 27, & 28. 2. Tomo concilior. Synodi Quintæ Constantinop. Actione 2. facta à Menna Patriarcha Constantinop. & alibi.

^a Initio codicis Epistola ponitur Cæsaris ad Joannem Archiepiscopum urbis Romæ, qua caput ipsum vocat omnium Ecclesiarum, eique subjicit omnia. Por-

ro, b quamquam homines docti commentitiam esse judicant, tamen, etiamsi vera esset, certum est controversiam illam durasse multis post annis, donec tandem Episcopi Romani, facultatibus amplificati, pervincerent, & in Ecclesiæ possessione sibi constituerent arcem, quæ manibus hominum exædificata seu favore principum, nunc titulum habet, quasi divinitus eo sit collocata.

^a L. 3. tit. 1. scilicet. *Reddentes honorem.* ^b *De Epistolis mutuis Justiniani Imperatoris & Joannis Papa Romani dubitatum fuit omnibus temporibus: legatur Alciatus lib. 5. parerg. cap. 23. Cujacius Observo. 12. capite 26. Franciscus Hotomannus lib. 1. Observat. 7. cap. 2.*

Diximus antea, quemadmodum Augustini tempore sextum fuit habitum Carthagine concilium, in eoque fraus deprehensa Paparum, Bonifacii primi & Celestini, quando Nicæ constitutum fuisse dicebant, ut ad ipsos ex omnibus undique locis provocaretur. Justiniani vero tempore Romæ erat Episcopus Bonifacius II. Hujus extat Epistola, qua graviter taxat Aurelium, qui superiori concilio Carthaginis fuerat Episcopus, cumque cum suis collegis impugnasse Romanam Ecclesiam ait, instigante Diabolo: simul Deo gratias agit, quod hujus temporis Episcopus Eulalius, Aurelii successor, cum Ecclesia Romana redierit in gratiam. Deinde scriptum Eulalii recitat, quo profitetur ille se dammare suos majores & successores quicunque sanctæ

Romæ

Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ privilegia labefactare conantur.

2. *Tomo concil. ad Eulaliū Alexan. Episcop. pag. 544.*

^a Alter à Bonifacio, Agapetus, Anthemium Patriarcham Constantinopolitanum loco removit, negantem duas naturas in Christo: tulit hoc inprimis ægre b Theodora, Cæsaris uxor, & Sylverium Agapeti successorem monuit per Belisarium, ^c ut illum restitueret: cum etiam aliz quædam criminationes accederent, Belisarius eum loco dejecit, & in exilium mittit, subrogato Vigilio: sed cum & iste Constantinopolim evocatus, Anthemium ^d nollet revocare, consimili pœna fuit mulctatus: unde satis apparet, quomodo in Cæsarem tunc potestate fuerint urbis Romæ Episcopi.

^a *Nicephorus lib. 17. cap. 9.* ^b *Diaconus lib. 16.* ^c *23. q. 4. Belisarius. Enagrus lib. 4. cap. 13.* ^d *Nicephorus lib. 17. cap. 16. variat. Procopius Sylverium relegatum scribit propter suspicionem defectionis ad Gothos lib. 1. belli Gothici. Blondus lib. 7. Decad. 1. Vigilium carceri inclusum, socios partim relegatos, partim ad metalla damnatos, tandem tamen liberatos esse commemorat.*

Justino II. Cæsare, renovatum est bellum Persicum, quod cum primum feliciter gereretur, Cæsaris legatus, Archelaus, pacem denuo fecit.

Diac. lib. 16. Enagrus lib. 4. cap. 7.

Narses, Cæsaris per Italiam legatus, expulsis Gothis, & mortuo Totila. per
annos

annos XVI. obtinuit Italiam: post revocatus à Cæsare, cum parum lætas accepisset literas, & ingratitude in eis deprehenderet, non solum non revertit, verum etiam ulciscendi sui causa missis legatis, Longobardos, qui tunc in Pannonia confederant, maximis propositis emolumentis, excitavit, ut Pannonia relicta, in Italiam venirent, omnium regionum & pulcherrimam & fructuosissimam. Itaque partem illam Italix, quæ nomen ab ipsis ad hoc usque tempus retinet, occuparunt.

* *Paulus Diaconus de gestis Longobard. l. 2. cap. 5. Regino lib. 1. Pomponius Latus. Frisingens. lib. 5. cap. 5. Sigobertus. Jovius lib. 1. Elogiorum.*

Iustinus hic per Italiam instituisse scribitur magistratum, Exarchum: is erat tanquam Cæsaris vicarius, atque legatus; Ravennæ potissimum habitabat, neglecta Roma, singulisque civitatibus & oppidis unam aliquem præficiebat.

Blondus lib. 8. Decad. prima. Primus Exarchus nominatur Longinus Græcus: sed Palmerius Patritium Romanum primum talem magistratum suscepisse scribit. Duravit illa dignitas annis 164, sive ut alii volunt 124. Blondus lib. 10. Decad. 1.

Itali scriptores novum hoc institutum Romæ ac Italix fuisse tradunt exitiale. Narses deinde Romæ mortuus est.

Narsesem in exilio defunctum commemorant omnes, mortui vero corpus in locula plumbea cum omnibus ejus opibus Constantinopolim portatum scribit Paulus Diaconus.

conus libro 2. de gestu Longobard. capite 11. Idem eodem libro capite 3. pietatem ejus prædicat, sicut Euagrius etiam lib. 4 cap. 24. Suidas ingenium & corporis habitum describit.

^a Justinus successor fuit Tiberius, jam ante cooptratus, & imperii factus collega. Is contra ^b Persas bis feliciter pugnavit; pacem cum Longobardis fecit, qui tum, inde à Samnitibus, ad Alpes usque regnabant, excepta tantum urbe Roma, quam, ubi graviter obsedissent aliquandiu, vi tempestatis & imbrium coacti, tandem castra moverunt.

^a *Diacon. l. 17. b* Euagrius l. 5. cap. 14. *Niceph. l. 18. cap. 2. & 5. Pomp. Latrus.*

^a Tiberii gener, Mauritius, factus Cæsar, per legatos præliis aliquot fudit Persas, ac demum pacem cum iis fecit; revocato exercitu Scythas expulit è Mysia, Longobardos per Italiam repressit, Hunnos e Pannoniis ejecit: propter ^b avaritiam exosus militi, coactus est, orta seditione, profugere Chalcedonem. ibi tandem cum uxore, ^c & liberis, omnique stirpe fuit interfectus à Phoca Centurione, qui per seditionem deinde salutatusest imperator.

^a *Diacon. l. 17. Niceph. l. 18. cap. 6. 7. & 8. b* *Pomp. Latr. c* *Niceph. l. 18. cap. 40.*

^a Mauritio regnante, cometa senis mensibus apparuit: tunc ^b etiam natus esse traditur Mahometus, de quo paulo post dicetur.

^a *Niceph. l. 18. cap. 35. Diacon. l. 7. b* *Palmerius in Chronico. Blondus lib. 6. Decadis 2.*

Eo tempore Constantinopolitanus Episcopus Joannes universalem se vocabat Patriarcham: Pelagius vero secundus, Episcopus Romanus, vehementer obstitit, ejusque decreta pronuntiavit irrita.

Joannes hic à vita sobrietate jejunator nominatur l. 17. cap. 36. & l. 18. cap. 34. historia Ecclesiastica Nicephori. primatum sibi arrogavit in Concilio Constantinopolitano, resse Gregorio Magno l. 4. indictione 13. Epist. 36. sed Pelagius Episcopus Romanus misso Constantinopolim archidiacono synodi decreta cassavit. ibidem Epist. 36. Vido 2. tomo conciliorum epistola prima Pelagii secundi Papae pag. 342.

Qui successit huic, Gregorius primus, graviter hoc ipsum in illo reprehendit, & in Concilio Chalcedonensi, titulum hunc atque honorem suis majoribus attributum quidem fuisse, verum ex ipsis neminem usurpasse dicit.

Gregor. l. 4. indictione 13. epist. 36. & 38. item l. 7. indictione 1. epist. 30.

Datis etiam literis ad Mauritium Imp. hortatur ut illum coerceat: nam ad ipsius auctoritatem hoc quoque pertinere, quam ille, dum talem sibi potestatem sumit, multum imminuat.

Gregorius l. 4. indict. 13. epist. 32.

Alter autem post Gregorium Bonifacius tertius, à Phoca scribitur obtinuisse primatum, divulgatis in eam rem edictis atque diplomatibus.

Blondus Decad. 1. lib. 9. Adon Vienneſis aetate 6. Beda de ratione temporum.

Regino

Regino Prumiensis lib. 1. Frisingensis lib. 3. cap. 8. Urspergensis. Platina in vita Bonifacii tertii.

^a Phoca rerum potiante, Persæ magnis incommodis Rempublicam affecerunt, occupata Mesopotamia & Assyria, & in minorem Asiam usque progressi, tanta erat principis ignavia: sed & Germania, Gallia, Hispania, bonaque pars Italix defecerunt. ^b Ægyptum vastabant Saraceni: sic ille, propter crudelitatem & neglectam Rempublicam, occisus, Heraclium habuit successorem.

^a *Diaconus lib. 17. Zonaras tomo 3. Beda de ratione temporum. b Nicephorus lib. 18. cap. 56. Pomponius Latus.*

Tunc iterum Persæ longissime progressi ex Ægypto in Africam invadunt, & suæ ditionis efficiunt. Europam varie lacebabant Scythæ: profectus tandem in Asiam Heraclius, cum pacem impetrare non posset, parum etiam honestis nomini Romano propositis conditionibus, pene coactus decertavit cum Persis, qui jam Iudæam vastabant, eosque uno aut altero pralio fudit: inde Tigrim flumen transgressus, & Persiam longe lateque populatus, amicitia demum inita cum Persarum regis filio Sirocho, qui, necato parente, regnum invaserat, Africam, Ægyptum, & quicquid omnino Persæ occupaverant, recepit, pactumque fuit, ut Persicam ditionem à Romana separaret Tigris.

Pomponius Latus. Sigebertus,

Ad hoc tempus, Saraceni, Heraclio militantes,

litantes, cum stipendiis fraudarentur, maxima multitudine deficiunt, & Mahometo duce, per Syriam grassati, Damascus occupant, Ægyptum vastant, Arabiam subigunt, & in Persas quoque feliciter præliantur.

Diaconus lib. 18. Sigebertus. De Saracenorum origine, incrementis, & imperio videatur Cælius Augustinus Curio lib. de historia Saracenorum, item Wolfgangus Drecherus in compendio historia Saracenica.

Fuit Mahometus obscuro genere natus, verum astutus & audax, post etiam locupletatus matrimonio: cumque propter animi promptitudinem auctoritate valeret, novum doctrinæ genus, rationi valde jucundum, sed magna sui parte ridiculum & ineptum, proposuit, quo sic animos hominum magis atque magis devinceret, & regnum sibi firmitus constitueret: & quanquam initio facile potuisset hoc incendium restinguere, tamen quia neglectum fuit, brevi tempore crevit in immensum: ab eoque tempore magis atque magis populi Romani majestas & Imperium, ad orientem solem, interiit, deficientibus aliis atque aliis populis.

Liber de generatione Mahometi, & Chronicon. Saracen. Zonaras tomo 3. Chalcocondyles lib. 1.

Heraclio regnante, quartum fuit concilium Toletanum.

Tomo 3. concil. pag. 63. Joannes Magnus historia Gothica l. 16. c. 17.

Et quia per Hispaniam plerique sacerdotes,

dotes precationem quam ^a Christus ipse nos docuit, non quotidie, sed eo die solum orabant, quem ^b Dominicum vocamus, decretum inter alia fuit, ut id corrigeretur: item, ut ^c Apocalypsis Ioannis Evangelistæ, sicut aiunt, à Paschate doceretur in templis, adusque Pentecosten.

^a *Marth. 6. Luca 11. b* *Canone 9. pag. 70.*

^c *Canone 16.*

Regnabant tunc in Hispaniis Gothi: cumque dominationis externæ, sicut fieri solet, Hispani pertæsi res novas capterent, gravi poena Synodus ^a edicit, nequa conjuratio fiat in regem, Gothicamve gentem, utque mortuo rege, primores totius gentis atque sacerdotes communi consilio successorem constituent. Idem ^b post in aliquot aliis ipsorum conventibus repetitum fuit.

^a *Canone 74. pag. 76. Concilii 5. b* *Canone 3. & 4. Concilii 6. Canone 17, & 18.*

Prohibetur etiam, ne per quadragesimæ tempus, uti vocant, Hebræum illud Alleluja cantetur in templis: nam esse mœstitiæ tempus illud, non lætitiæ.

Concilii quarti Canone 10, pag. 70.

^a Heraclio successit Constant, è filio Constantino nepos: hic infelicissime mari pugnavit cum ^b Saracenis, qui, victoria potiti Rhodum occuparunt, longius haud dubie progressuri, nisi factiones inter ipsos ortæ biennii inducias Romanis impetrassent: eo dato respirandi spatio, Cæsar cum exercitu transmisit in Italiam, quo ab hostibus eam liberaret, ut quidem iactabat: cumq; Tarentum esset delatus,

delatus, Luceriam, & alia quædam^c Apuliz loca ditionis Longobardorum expugnat & evertit. In itinere, cum Neapolim iret, postremum ejus agmen casum fuit à Longobardis.

^a *Diac. lib. 18.* ^b *Zonaras tom. 3.* ^c *Regin. lib. 2.* *Paulus Diaconus de gestis Longobard. lib. 1. cap. 10.*

Româ placide ingressus, omnibus tandem ornamentis eam spoliât, & paucis diebus ibi commoratus in Siciliam trajicit.

Regino l. 1. Sigebertus. Sabellicus Ennead. 8. lib. 6.

Ibi demum in balneo fuit interfectus: cumque post ejus mortem de successione essent nata dissidia, Saraceni, eam nacti occasionem, magna cum classe ingrediuntur Siciliam, vastam edunt hominum stragem, Syracusas capiunt, & prædam omnem Constantis ablatam ex urbe Roma, secum asportant.

Diaconus, Zonaras tom. 3. Regino lib. 1. Blondus Decad. 1. l. 9. Nauclerus generat. 23. Diaconus lib. 5. cap. 13. de gestis Longobardorum.

Constâti^a successit Constantinus quartus, vulgo dictus Barbatus: hic per annos aliquot cum Saracenis congressus, tandem eos fudit, ita quidem ut pacem illi peterent, & inducias annorum xxx, simulq; ^b vestigal annuum paciscerentur: ea re commori, qui erant ad occidentem solem populi Romani hostes, pacem quoque petebant.

^a *Diac. lib. 19. Zonaras tom. 3. Sigebert.*
^b *De tributo anni consensunt Zonaras & Diaconus:*

Diaconus : de equis & servis variant , hic enim quinquaginta , ille octonos tantum nominat .

Bulgari autem suis finibus egressi, Thraciam vastabant: cum his tandem pacificatum est, & concessa illis utraque Mysia; tamen postea, cum ignaviam Romanorum deprehenderent, violata pace rursus evolarunt, & Imperii vires attenuabant.

Diac. lib. 19. Zonar. tom. 3. Sigebert. Aveninus lib. 3. annal. Boiorum.

Hic Cæsar omnium primus constituisse traditur, ut quem clerus populusque Romanus cum exercitu creasset civitatis Episcopum, is plenam obtineret potestatem: nam ad hoc usque tempus, Episcopi Romani dignitas, vel à Cæsaribus, vel ab ejus per Italiam vicariis confirmatione pendeat.

Sabellicus Ennead. 8. lib. 6. Blondus decad. 1. lib. 9. Platinus in vita Benedicti. 2. Polydorus Virgilius lib. 4. cap. 10. hanc legem scribit haud diu servatam esse.

^a Exstat ad Constantinum Papæ Leonis II. Epistola prolixa, qua damnat omnis generis hæreticos, & ipsum propter ^b studium ac patrocinium religionis, & liberalitatem atque munificentiam summis laudibus extollit, & Ecclesiam, quæ talem sit nacta propugnatorem, plane triumphare dicit.

^a Tom. 3. concil. initium Epist. 1. ^b Regum, pag. 371.

Eo regnante, Synodus fuit sexta Constantinopoli, centum quinquaginta Episcoporum.

Diac.

Diac. lib. 19. Zonaras tomo 3. De numero Patrum, qui ad hanc Synodum convenerunt, variant auctores. Regino lib. 1. & Beda de ratione temporum, numerant 150. Diaconus lib. 19. Ivo in Chronicis, Simoneta lib. 4. c. 46. nominant 289. in catalogo subscriptorum extant 162. Chronicen Marjini trecentos minus uno habet.

In ea sub finem ipsum fit mentio Canonum, qui dicuntur Apostolorum, sed obscuris verbis.

Tomo 3. concil. in Decretis Synodi 6. Constant. titulo de Canone Apost. pag. 393.

^a Gratianus autem contrarias opiniones recenset. nam dicit esse, qui conscriptos ab Hæreticis, & ab Ecclesia veteri repudiatos affirmant, & inter Apocrypha numerent. Zepherinus autem, Episcopus ^b Romanus, ordine decimus sextus, approbasse illos dicitur, & post eum. ista, quam dixi. Synodus, quam Justiniani I l. tempore, qui filius erat Constantini quarti, tradunt absolutam fuisse: Breviter, incertis rationibus omnia fluctuant. Sed & de numero canonum non convenit, nam alii l. alii lx. ponunt, alii lxxxiv. & eo quidem numero extant: unde facile conjici potest paulatim additos fuisse plures, & uno postea nomine comprehensos, cum à diversis emanassent.

^a *Diff. 16. c. Canones.* ^b *3 Tomo concil. Epistola ad Episcopos Sicilienses, pag. 341. Fr. Sixtus Senensis in bibliotheca sancta lib. 2. de canonibus apostolicis sic scribit: Isidorus tantum 50. recenset. Sexta*

Synodus

Synodus canone 2. probat 85. tamen si non sint nisi 84. Sed duodecimus latinus est in codice Græco in duos divisus. Zepherinus quingentis annis quinta Synodo prior, sexaginta tantum canones admittit. Leo novus, trecentis & quinquaginta annis posterior sexta Synodo ad Michaelē patriarcham totidem enumerat. Hæc Fr. Sixtus. Pro horum canonum defensione luculentum librum edidit Franciscus Turrianus Jesuita.

Tunc etiam Archiepiscopus Ravennas Episcopo Romano se subiecisse fertur, cum antea, maxime vero post eo translatum Exarchatum, nihil Romano concederet.

Sigebert. Ecclesia Ravennas à Romana multis ab annis segregata, Allocephalus dicta est, ut Platina in vita Dam. 1. Pape Rom. Theodorus autem Episcopus Ravennas sedem suam Romano Episcopo subjecit. Occasionem explicat Blondus decad. 1. l. 9. Satellitus Ennead 8. l. 7.

• Constantino successit Justinianus filius: is per ætatem & imperitiam male Rempublicam gerebat, & violata pace, quam ejus pater cum Saracenis fecerat & Bulgaris, eo demum redactus est, ut pacem ab utrisque cogeretur ipse petere. Tandem ob ^b crudelitatem ejectus, & præcis naribus relegatus, Leontium habuit successorem, qui propter affectati Imperii suspicionem per biennium fuerat captivus.

a Zonaras tomo 3. Sigebertus. b Diaconus lib. 19.

In his motibus Africam invadunt Saraceni: sed biennio post illinc ejecti fuerunt, commisso prælio.

Diac. lib. 20. Zonaras tom. 3.

^a Milites Romani, præsidio in Africa relictæ, cum lente & ignave omnia administrarentur à Cæsare, veriti ne à Saracenis, quorum tunc erat ingens potentia, rursus ejicerentur, ^b Tiberium quendam faciunt Imperatorem. Is cum copiis profectus Constantinopolim, & urbe potitus, Leontium capit, naribus truncat, in catenas conjicit, & per Italiam novum constituit Exarchum.

^a *Zonar. tom. 3.* ^b *Tiberio huic Absimari nomen fuit, quod repudiavit: ut Diaconus lib. 20. & post eum Egnatius scribit.*

Et cum ad hunc modum tumultuose omnia fierent, Saraceni, tempus idoneum nacti, maximisq; cum copiis ex Ægypto profecti, Africam rursus occupant, & Lybiam, & Hispaniam prope totam.

Blondus decadis I. lib. 20.

^a Is, quem supra dixi, Iustinianus, à Leontio Imperatore ejectus & relegatus, Trebellii Bulgariz regis auxilio Constantinopolim tandem occupat, & Leontium Tiberiumque captos interfecit: per annos deinde sex crudeliter imperavit, ingratus etiam in ^b Trebellium regem; tandem ^c commisso prælio cum Philippo Bardane, ad quem exercitus defecerat, occubuit tum ipse, tum filius Tiberius.

^a *Diac. l. 20. Sigebert.* ^b *Snidas in voce Bulgari, Terbelin vocat.* ^c *Zonaras tom. 3.*

H

Philip-

a Philippicum Constantinus Pontifex ob diversam religionē pronunciat schismaticum : b tandem a suis exoculatus Cæsar, Anastasium II. habuit successorem.

a *Regino l. 1. b Sigebertus. Anastasius hic alio nomine Artemius appellatus fuit. Diaconus lib. 20. Zonaras tomo 3.*

Is classem insignem misit Rhodum, & belligerandi causa cum Saracenis, eique bello quendam ordinis Ecclesiastici virum præfecit : sed cum ei parere milites recusarent, orta seditione, factus est Imperator quidam obscuri generis Theodosius, qui, mutata navigatione, Constantinopolim venit, urbem occupat, & b Anastasium prælio victum sacris addicit : sed non multo post ejectus à Leone, copiarum præfecto, vitamque monasticam fuit amplexus.

a *Diac lib. 20 Zonar tomo 3. b Regino lib. 1. Frisingensis l. 5. c. 17.*

Ad hoc tempus, quod erat anno salutis septingesimo decimo septimo, Mauritani totis viribus irruunt in Hispaniam, & suæ ditionis illam faciunt, Roderico, Hispaniarum Rege, quem etiam Gothi elegerant.

Blondus decad 1. l. 10. Joannes Gothus l. 16. c. 27. ad annum 714. refert.

Leone regnante, Saraceni, vastata Thracia, Constantinopolim per triennium obsident terra marique : tandem pestilentia prope consumpti domum redire coacti sunt.

*Diaconus lib. 21. Zonar. tomo 3. Fri-
singensis*

*frisingensis l. 5. c. 18. Sabellicus Ennead 8. lib. 7.
Blondus decad. I. lib. 10.*

Erat Leo valde infestus Episcopo Romano, Gregorio II. suoque per Italiam vicario sive Exarcho mandaverat, ut illum quocunque modo tolleretur medio: Papam vero defendebant Longobardi, non quidem illius charitate quadam, sed ut in eo dissidio suos ipsi fines amplificarent: nam Exarchatus oppida multa per hanc occasionem occuparunt.

Paulus Diac. lib. 21. Sigebert. Blond. decad I. lib. 10.

a Hujus Gregorii quædam extant Epistolæ ad clerum & plebem Thuringiæ, monentis, ut in cognitione Dei magis atque magis proficiant: Item ad *b* Saxones, graviter eos deterrentis ab idolorum cultu: Bonifacio quodam fuit usus in his rebus administro, quem in Germaniam emiserat.

a Tom. 3. concil pag. 413. edit. Veneta. *b* Ibid. pag. 414. Bonifacius hic, VVunefridus antea vocatus, natione fuit Anglus, Cridioduni in patria Devonienſi natus. Balauſ. Jacobus Curio Londinatem aſſerit, & Munzerus in Chronographia affirmat eum Ricardi regis Anglorum fuiſſe fratrem.

Leo Cæſar ſtatuas omnes & divorum imagines è templis ejicit, Papæ quoque mandat ut idem faciat: ille vero non modo non morem gerit, ſed illi, in ſuo propoſito perſeveranti, graves pœnas denunciat.

Diaconus lib. 6. cap. 40. de geſt. Longob. Friſingensis l. 5. c. 18.

Leoni successit filius Constantinus, ejus nominis quintus, cognomento Copronymus, ejusdem cum patre religionis.

Hic magna cum classe profectus in Sacracenos, ut Alexandriam Ægypti recuperaret, accepto nuncio de seditione dominata, & Artabasto, novo Imperatore electo, Constantinopolim revertit, urbem vi capit, & Artabastum exoculat.

Diac lib. 22. Sigebert. Zonar. tom. 3. Blondus Decad. 1. lib. 10.

Hic etiam, sicut parenti Leoni, grave fuit cum Episcopo Romano Gregorio III. dissidium: qui subinde missis internunciis eum excommunicabat; & cum in vincula conjicerentur nuntii, collecta Synodo decretum fecit, ut, qui posthac divorum imagines demolirentur, aut contumeliose tractarent, ab Ecclesiæ consortio plane rejicerentur; deinde, omni studio & opera statuas in variis templis erexit, & magnifice, quantum potuit, exornabat.

Tom. 3. concil. in hist. Gregorii III. pag. 418.

¶ A Gregorio III. fuit Zacharias. Hujus extat ad Episcopum quendam Bonifacium epistola, qui per Germaniam erat ille ipse, ut apparet, cujus opera fuit usus Gregorius II. ut paulo supra diximus. Ejus postularis respondet Zacharias, & permittit ut Merseburgi, Bambergæ, Erphurdiz sint Episcopatus. Concedit etiam, ut ad Carlomannum, Caroli Martelli filium, qui in aliqua urbe regni Francorum petebat haberi Synodum,

odum, proficiscatur, & Ecclesiæ mores diligenter reformet, imprimis autem ab ordine sacerdotali removeat adulteros, & eos qui plures habent uxores: cum enim post susceptum ministerium sacram ne unam quidem uxorem habere vel attingere liceat, multo minus, ut eodem tempore plures quis habeat, licere: nam quod ^b Paulus ait, ut Episcopus sit unius vir uxoris, intelligendum esse non de presenti, sed de præterito tempore, ne videlicet plures habuerit quam unam uxorem, is qui cupit in sacerdotum ordinem cooptari.

^a *Tom. 3. concil. Epist. ult. ad Bonifac. Episcop. pag. 435.* ^b *1. Tim. 2.*

Huic Epistolæ subjungitur Carlomanni, qui se Francorum ducem vocat, editum, quo statuit, ut ipso præsentē, quotannis habeatur Synodus: adulteros autem sacerdotes & scortatores loco submoveri jubet: venationibus etiam & aucupio illis interdicit, neve mulierem ullam domi foveant, mandat: sed de uxoribus verbum nullum.

Tom. 3. concil. pag. 437. *Habet hoc Edictum Aventinus lib. 3. Annalium Boiorum.*

Ab hoc tempore Aistulphus, Longobardorum rex, tributum annuum à Romanis petebat, gravia minatus, nisi dependerent.

Diac. lib. 22. *Sigebert. Viterbiensis parte Chronici 17.* *Blondus Decad. 1. lib. 10.*

Qui tum erat Episcopus urbis Romæ,
H 3 Stephanus,

Stephanus, ejus nominis secundus. cum blanditiis atque donis hominem placare non posset, Constantinum Cæsarem de auxiliis interpellat: cumque nihil ab eo praesidii veniret, Pipinum, nuper factum Francorum regem, ut infra dicemus, orat ut opem ferat.

Diac. lib. 12. Frisingensis lib. 5. cap. 25. Urspergensis.

a Is cum copiis in Italiam profectus, Papiam obsidet, & illum ad pacis conditiones adigit: cum autem domum revertisset, hostis ferocior *b* factus. iterum arma movet. Quare denuo sollicitatus, in Italiam Pipinus venit: tunc demum Aistulphus exarchatum Pipino tradidit; quae quidem in regione, haec sunt urbes primi nominis, Ravenna, Faventia, Casena, Forum Livii, Forum Populi, Bononia, Regium, Parma, Placentia.

a Regino l. 2. b Frising lib 5. c 25. Urspergensis. Sabellicus Enn. 8. l. 1. Balans centuria 2. cap. 5. Adon. etate 6.

Regionem hanc omnem Pontificis fidei Pipinus permisisse fertur, cum Cæsar antea rogasset, ut eam sibi restitueret, quod esset Imperii, non Ecclesiae Romanæ.

Regino lib. 2. Blond. decad lib. 1. Antoninus titulo 14. c. 1. parag. 3. Amal. lib. 2.

a Constantino successit filius, Leo II. Is unicum suscepit profectionem in Syriam: repulsus domum rediit, neque multo post mortuus est, ejusdem cum patre religionis, filio relicto Constantino sexto.

10. Sed cum is per ætatem regere non posset, mater ejus Irene rempublicam gerebat: ille autem grandior factus, dejecta matre, cœpit insolenter admodum & acerbè regnare: cumque idcirco conjurationes in ipsum fierent, inter alios multavit etiam *b* Nicephorum patrum, & exoculavit.

Frising. l. 3. c. 29.

Tandem & ipse fuit exoculatus consilio matris, & aliquanto post luctu mortuus est, itaque rerum summa rediit ad Irenem matrem; quæ quarto demum anno sui Imperii dejecta inque exilium relegata, successorem habuit eum, quem diximus, Nicephorum.

Diac. l. 23. Diac. lib. 24. Zonaras tom. 3.

Interea, dum ita Constantinopoli tumultuose res aguntur, celebris erat Caroli, regis Francorum, fama. Nam is Aquitanico bello confecto, rogatus ab Adriano Episcopo a Romano, cum exercitu venit in Italiam: & sicut ipsius parens Pipinus Aistulphum regem Longobardorum oppresserat, ut supra dictum est; ita hic *b* Aistulphi successorem Desiderium, gravem Italix & Adriano primo, post longam obfidionem cepit, ejusque filium Adalgisium regno deiecit, & omni expulit Italia.

a Regino lib. 3. b Eginhard. Sigebert. Gauguinus lib. 4. c. 1. Amilins Veronensis rerum Franc. lib. 2.

Nam Cæsares Romani, quoniam & longius aberant, Constantinopoli videlicet, inde à tempore Constantini Magni, & quia non solum externis bellis.

verum etiam domesticis, & civilibus erant impediti dissidiis, Italiam fere negligebant, aut certe non poterant idonee tueri, præsertim Longobardis ibi grassantibus: deinde, ex ipsis plerique diffidebant etiam graviter à Romanis Episcopis, ut ante diximus, & ipsorum odio non admodum movebantur illis Longobardorum successibus. Hac de causa Pontifices externam defensionem circumspiciebant: & quia tum temporis nulla erat illustrior aut potentior familia quam Franciæ regum propter magnitudinem rerum gestarum, idcirco ad eum, velut ad portum aliquem, rebus turbulentis, confugiebant.

Hunc etiam ad modum Adriano mortuo, cui successit Leo tertius, cum graves haberet Romæ adversarios, Carolum, Pipini filium, implorabat: qui cum ad urbem quarto venisset, à Pontifice simul & omni populo salutatus est Imperator. quod quidem accidit, quo tempore Constantinopoli fervebant omnia factionibus, ira quidem ut etiam tempus ipsum & Reipublicæ status huic mutationi videretur causam & occasionem præbere.

Diaconus lib. 24. Sigebertus. Sabellicus Ennead. 8. lib. 9. Blondus Decadis 2. libro 1.

Sic igitur occidentis Imperium ad Germanos devenit: nam Germanos fuisse Pipinum atque Carolum, dubitari non potest. Fuit hoc post natum Christum anno octingentesimo primo.

Cate-

Cæterum inde à Nicephoro Imperatores Orientis continuis fere bellis agitati fuerunt. Nam initio Bulgari sæpe cum illis conflixerunt: deinde Saraceni, ex Africa profecti, Cretam insulam, post quoque Siciliam occuparunt, & Asiam longe lateque vastarunt: postremo etiam Turcæ, Scythiæ populus.

A Nicephoro autem usque ad Constantium Palæologum postremum, circiter quinquaginta numerantur Imperatores Græci, & in his aliquot fœminæ; ex ipsis plerique fuerunt ignavi.

De his legantur Zonaras tomo 3. Niceph. Choniates, Niceph. Gregorius, Chalcocondyles, & alii.

Et Constantino Monomacho regnante, qui vigesimus est à Nicephoro, Turcæ, ab humili origine paulatim progressi, longius Asiam vastare cœperunt, & auctis quotidie viribus, Monarchiam demum constituerunt, non quidem novam aut quintam aliquam, sed ex ea natam Imperii Romani parte, quæ fuit ad solem orientem.

Zonaras tomo 3. Baptista Egnatius l. 2. princip. Roman.

Ejus autem Monarchiæ princeps fuit Ottomannus ad annum Christi circiter Mccc.

Chalcocon. l. 1. de reb. Turcicis Matthias Mechovius in Sarmatia Asiatica cap. 15.

Mahometus deinde, ejus nominis secundus, proavus Solymani, qui nunc rerum potitur, capta Constantinopoli & Constantino Palæologo Cæsare, quem di-

ximus, interfecto cum omni familia, nomen & successionem Imperatorum nostræ religionis iis in locis funditus delevit.

Chalcocond. l. 3. Sabell. Ennead. 10. lib. 6.

Tenent autem Turcæ ad hoc usque tempus, Asiam, Syriam, Ægyptum, Mesopotamiam, Judæam, Rhodum, Græciam omnem, Thraciam, Bulgariam, Macedoniam, Illyricū, utramq; Mysiam, & nuper alteram fere Pannoniam, & Africæ partem aliquam.

De primatu dimicarunt olim inter se vehementer Ecclesiæ, Hierosolymitana, Antiochena, Constantinopolitana, Romana; & hæc quidem dux potissimum, uti supra docuimus: Turcæ vero litem dirimit, & sic omnia tribus illis locis conturbavit, nullū ut existat Ecclesiæ vel Christiani cœtus vestigium. Ejus autem, quæ superest, Ecclesiæ, quæque sublati æmulis nunc sola triumphat, ejusmodi sit facies, qui status, res ipsa declarat.

Postquam ergo demonstravimus, quemadmodum Imperii Romani pars altera corporis, orientem solem spectans, omnino concidit, & in alienam potestatem devenit, reliquum est, ut, quemadmodum & ea pars, quæ pertinet ad occidentem solem, prorsus interierit, & novos adeptæ sit dominos, breviter explicemus.

Hic autem obiter considerandum est, quomodo mirabili quodam fortunæ ludibrio à Romanis illis atque priscis familiis, augustum illud Imperii decus & fastigium ad exteros delatum sit, & quidem.

dem aliquot pudendæ conditionis homines. Nam ex iis quidam fuerunt Hispani: nonnullis Pannonia, Dacia, Dardania, Dalmatia, Gallia, Thracia, Cappadocia dedit originem.

Imprimis autem observari debet, quam fuerit anceps & misera Imperatorum conditio: nam ipsorum dignitas omnis atque salus erat, non in senatus aut populi, sed in legionum atque militum potestate: sic, ut permirum videri possit, ullos fuisse, qui munus hoc tam periculosum & injuriis opportunum susciperent. Etenim inde à C. Cæsare, qui spectante senatu concidit, ad Carolum usque Magnum, circiter triginta fuerunt ex iis interfecti, quatuor vero sibi mortem ipsi consciverunt. Semper aliquid erat, quod in ipsis desiderarent milites: neque bonos magis quam improbos ferre poterant; & ad minimam occasionem, concitata turba, jugulabant eos, quos etiam invitos ad culmen illud honoris pertraxerant, sicut Aelio Turrinaci constat accidisse. Cæsarem metuebat senatus: ipse vero Cæsar ab impuri militis voluntate propemodum atque nutu pendeat.

Aureius Victor. Herodian. lib. 2. De hac Romani Imperii infelicitate sic scribit Erasmus Roterodamus præfat. in Sueton. Tranquillum. O miserum ac deplorandam illorum temporum statum! Oppressa senatus auctoritas, oppressis legibus, oppressa populi Romani libertate, sic creato principis serviebat orbis, princeps ipse serviebat eis, qualem nemo vir probus domi veller habere.
servum.

servum. Imperatorem timebat senatus: Imperator scelestam illam militum multitudinem formidabat. Imperator leges dabat regibus: at huic leges dabant conductitii milites. Summa rerum orbis ab armata paucorum temeritate pendebat.

Hos autem spiritus inde post C. Cæsaris mortem sibi sumpserunt præsertim legiones veteranz, quibus per Galliam, Hispaniam, Africam ille fuerat usus: & Cicero hoc ipsum deplorans, Fortes illæ quidem sunt, inquit, sed propter memoriam rerum, quas gesserunt pro populi Romani libertate & dignitate Reipublicæ, nimis feroces, & ad suam vim omnia nostra concilia revocantes.

Philip. 10.

Finis Libri secundi.

JOAN

JOANNIS SLEIDANI
DE
QUATUOR SUMMIS
IMPERIIS

LIBER III.

Ntequam de Carolo Magno loquamur, ad quem diximus Imperium Occidentis esse delatum, explicanda sunt quædam de Germanis, à quibus originem ille ducit.

Origo Caroli Magni ad Francos antiquissimos Germania populos refertur à Gosfrido Viterbiensi, Ludolpho de Babenberg, libro de jure regni cap. 3. Jacobo Wimphelingio rerum German. cap. 22. Hieronymo Gebuilero de libertate Germanica cap 6. Egidio Tschudo in descriptione Rhetia Alpina cap. 36. Francisco Irenico exegeseos libro 3. cap. 18. Verum Joan. Bodinus, Germanici nominis hostis, Carolum natione Gallum, in Gallia natum, lingua quoque moribus & institutis Gallorum una cum suis majoribus educatum scribit, in methodo historia cap. 7.

Et primo quidem certo constat, Germanos persæpe transisse Rhenum, & in Gallias penetrasse, ut ibi propter agri bonitatem considerent.

Nam Teuthoni in provinciam Galliam invaserunt, & à C. Mario consule fuerunt profligati.

Elor.

Florus l. 3 cap. 3. Vel l. 2. Orosius lib. 5. cap. 6. Eutrop. lib. 5.

^a Deinde, cum Arverni & Hedui, Galliarum populi, de principatu contenderent, Germani mercede conducti ab Arvernibus & Sequanis, primo quidem non ita magnis copiis eo venerunt: paulatim vero sic augescebant, ut Ariovisto rege, bonam eius agri partem occuparent. Eos autem C. Cæsar ^b prælio superavit, & aliquot post annis, cum bellum gereret in Eburones, Galliarum Belgicarum populum, Germani denuo Rhenum trajecerunt, ut exercitum Romanum oppugnarent: sed ad Mosam confluentem atque Rheni fuerunt ab illo concisi.

^a *Cæsar de bello Gallico lib. 1. b* *Hubertus. Thomas Leodius de Tungris & Eburonibus. Cæsar lib. 4.*

Multis deinde post annis intra suos fines se continebant, eo quod Romani Cæsares bellum ipsis inferrent: sed tamen quoties tempus aliquod idoneum essent adepti, non deerant suis ipsi commodis, & Galliam perpetuo vastabant. ^a Hunc ad modum, Gallieno Cæsare, homine ignavo & voluptuario, impressionem fecerunt, & paulatim eo potentia creverunt, ut ^b Probus Cæsar, quæritus à Gallieno, vix magna difficultate illos rejiceret.

^a *Treitell. Pollio & Sex. Aurelius. b* *Flavius Vopiscus in Probo. Eutropius l. 9. Zosimus lib. 1.*

Julianus etiam, Constantii Cæsaris legatus, bella cum illis gessit: post hæc, Honorio

Honorio Cæsare, Gothi in Galliam irruerunt, iisque Cæsar, diversis bellis occupatus, Aquitaniam concessit inhabitandam.

Zos lib. 3.

Ab altera parte Francones Germani, per Belgicam irruptione facta, Treviris, Menapiis, Eburonibus, Morinis, Nerviiis, Ambianis, Bellovacis, Sueffionibus oppressis, in eo parte Gallix confederunt, quæ nomen ad hoc usque temporis retinet, & Francia dicitur, cujus quidem regionis caput est Lutetia, nec procul illinc oppidum Sandinysium, Francix regum sepulture postea consecratum est in hodiernum usque diem.

Paulus Diac. lib. 14. Quos Sleidanus Francones nominat, antiqui Romanæ historia scriptores, ut & recentes, Francos indignant. Fl. Vopiscus in Aureliano & Treulo. Zosimus lib. 1. Ammianus Marcellinus libro 15. 27. & 30. Aurelius Victor. Eutropius libro 2. & alii.

Ad eum modum amplificati cum antea bonam Germaniæ partem possiderent, omnem videlicet regionem illam, quæ est ad Mœnum flumen atque Rhenum, facile non solum defendebant illatum bellum, sed etiam aliis inferebant, & labante indies magis atque magis imperio Romano, per Asiam & Africam, Longobardis etiam Italiæ vastantibus, admodum suos fines per Galliam extenderunt: & cum ordine multi ipsorum reges ibi dominarentur, tandem ad Pipinum etiam, ejusque filium Carolum regni summa devexit.

Pipini

^a Pipini pater, Carolus Martellus, non quidem ipse rex, verum ex proceribus unus, & palatii præfectus, vel, ut vulgo loquuntur, ^b Major domus, Bavaros & Suevos devicit.

^a Sigebert. Frisingensis lib. 5. cap. 16.

^b De Majoris domus videatur Francogallia Fr. Hotomani cap. 12. Nominatur ibi palatii magister, & dignitas ei tribuitur eadem qua fuit præfecti prætorii apud Romanos, qui alio nomine aula præfectus vocabatur. Sunt & alia nomina, qua majoribus domus tribuuntur, ut, Præfecti aula, Comes Palatii: quinetiam aliquot post seculis Seneschalli Francia appellati sunt. Exstat de Majoribus domus fragmentum editum à P. Pithæo in annalibus Francicis. De bellis autem Pipini in Germania gestis videatur Viterbiensis parte Chronici 17. Gaguinus, lib. 3. cap. 4. Aventinus annal. Boior. lib. 3.

^a Nam, sicut annalium scriptores Gallicæ tradunt, aliquot nunc annis, præter titulum atque nomen, nihil reges habebant, sed omnis authoritas erat & summa rerum penes præfectum regis domus. ^b Etenim à superiorum regum virtute prorsus isti degeneraverant, & voluptatibus dediti, nullam Reipublicæ curam suscipiebant. Itaque præfectus palatii magistratum gerebat: & quo major erat ignavia regis, eo plus potentiam iste suam augebat.

^a Eginhardus in vita Caroli M. Sigebertus. ^b Annales Francici ad annum Christi 751.

Hæc

Hac demum occasione, Pipinus, qui Childerico regnante præfectus erat, cum apud Pontificem Zachariam res in disceptationem venisset, ut aiunt, regnum obtinuit.

Eginhard. Regino lib. 2. Sigebert. Viterbiens. parte 17. Chronici.

Hujus rei mentio fit in ^a decreto, quod vocant, Gratiani, quod nimirum Papæ liceat regibus abrogare principatum: sed ejus loci titulus & inscriptio falsa est. Cum enim duo sint Anastasii Cæsares, neutri potest attribui. nam prior ducentis & amplius, alter vero triginta septem annis ante regnavit, quam istud accideret: deinde, posterioris ætate nullus fuit Papa Gelasius.

^a 15. q. 6. *Alius item Romanus.* ^b In recenti juris Canonici editione, aspicio Gregorii 13. adornata, capitulum hoc non Papæ Gelasio, ut est in Vulgaris codicibus, sed Gregorio Papæ adscribitur. Is est hujus nominis septimus, qui in Epistola ad Herman. Metensem Episcopum ista scripsisse memoratur.

Admonendi causa lectores hoc addendum putavi, quo pontificiorum scripta prudenter evolvant atque caute. Nec enim uno loco deprehenditur, id eos agere potissimum, ut suis legibus opinionem vetustatis addant, quo plus habeant ponderis & auctoritatis.

^a Pipinus, præterquam quod Longobardos per Italiam compressit, rogatu Pontificis, ut supra dictum est, bellum quoque gessit ^b in Saxones, & deinde cum
Aqui.

Aquitanis, eorumque ducem captum interfecit: cumque non multo post è vita migrasset, ac illi subinde rebellarent, Carolus filius, rex, utrumque bellum vix tandem ingenti labore perfecit.

a *Regino lib. 2.* b *Gaguinus lib. 3 cap. 4.*

a Cum Saxonibus enim totos annos xxxiii. belligeravit, eoque durante bello, confecit & alia: nam & b Bavariam, Tassilone duce rebellantem, suæ ditionis fecit, & bis contra Longobardos profectus, & in c Campaniam usque progressus, omnem Italiam domuit, & legibus constituit.

a *Eginhardus.* b *Regino lib. 2. Sigeb.* c *Gaguinus lib. 4. cap. 1. Urspergensis.*

a Illas etiam Galliz civitates, quæ sunt ad Oceanum, & à C. b Casare vocantur Armoricæ, nunc autem minoris Britanniz nomine censentur, ad officium redegit, cum stipendium annuum Franciæ regibus debitum nollent amplius dependere.

a *Eginhard.* b *Cæsar belli Gall. l. 5. Gagu. lib. 4 cap. 2. Joannes Lelandus* *Armorica* idem significare dicit, quod *supra mare*, in ipsa Britannica lingua: *Repetit hoc Cui. Camdenus in Britannia.*

a In Hispaniam quoque profectus cum exercitu, feliciter quidem rem gessit adversum Saracenos: rediens autem in salibus Pyrenæis per insidias gravissime cæsus fuit à Vasconibus, b Aquitaniz populo. Sed & Hunnos, qui Pannoniam tunc obtinebant, octavo demum anno vicit. & per legatos Bohemiam quoque pacavit.

a *Joan-*

a *Joannes Turpinus.* b *Eginhard. Antoninus tit. 14. cap. 2. sect. 3. Gaguinus libro 4. cap. 1.*

Postremum vero bellum fuit adversus Danos, sive Nordmannos, qui maritimam oram Germaniæ Gallixque magna classe vastabant.

Eginhard.

His tantis rebus gestis, effectum est, ut Magnus diceretur.

Nithardus hist. l. 1. Gaguinus l. 4 c. 1.

a Cum enim Franconum reges antea solum tenerent eam Germaniæ partem, quæ est inter Saxoniam & Danubium, interque Rhenum & Salam, adhuc Suevi-
am atque Bavoriam; ipse totam Saxoniam adjecit, deinde utramque Pannoniam, Daciam, Istriam, Hiberniam, & mediterraneam Dalmatiæ partem: cumque item Franconum reges per Galliam tenerent eam partem quæ est inter Rhenum & Ligerim, inter Oceanum & mare Balearicum, ipse omnem Aquitaniam totumque jugum Pyrenæi montis ad Iberum usque flumen & quod primo loco dictum oportuit, Italiam totam, inde ab Alpibus ad extremam usque Calabriam, adjecit: & postea quarto Romam profectus, à Leone tertio & ab omni populo Romano salutarus est b Imperator Augustus, cum jam annos regnasset xxxiii.

a *Eginhard. Aventinus lib. 4.* b *Eginhardus. Regino lib. 2. Sigebertus. Gaguinus lib. 4. cap. 1. Platina in Leone 3. Sabel. Ennead. 8. libro 9. Blondus decad. 2. libro 1.*

Romanam

Romanum igitur Imperium, quod est ad occidentem solem, varie dilaceratum, præsertim ab eo tempore, postquam Cæsares domicilium atque sedem Constantinopoli sibi delegerunt, ut ex iis quæ supra commemoravimus apparet, à Carolo Cæsare redintegratum est, ac veluti novum corpus, colorem atque speciem resumpsit, tot tantisque provinciis ad unius principatum redactis.

Nicephorus, alter ad orientem solem Cæsar, factum istud indigne quidem tulit; sed humanitate modestisque sua Carolus eum delinivit, & missis donis amicitiam uterque coluerunt, & utriusque Imperii constitutifuerunt certi limites.

Sigebert. Aventinus libro 4.

Præter alios conventus, concilium habuit etiam *a* Rhemense, in quo *b* decretum fuit inter alia multa, ut Episcopi sacram Scripturam diligenter evolvant, & Dei verbum annuncient.

a 3. tom. concil. pag. 700. *b* Capitulo 14. *Decretorum hujus Synodi. pag. 701.*

a Moguntix quoque Synodus fuit anno prius quam e vita decederet, & superioribus annis alia. *b* Turoni, *c* Cabillonone, *d* Arelatx, de emendatione Ecclesiarum, uti tradunt qui per id tempus vixerunt.

a 3. tom. concil. pag. 691. *b* De Turonensi Synodo videatur tomus tertius concilior. pag. 682. *c* De Cabillonensi ibidem pagina 686. *d* De Arelatensi videatur pagina 679. Legatur etiam vita Caroli Magni

edita

edita
civoru

4. cap

a l

rii ha

gran

septu

talem

quar

fuisse

eam

a

atari

& a

scribi

a

am,

uti

Rav

du,

Tre

Lug

Tar

nes,

a

b A

trix

und

D.

appe

sur

stin

trop

um

trop

coll

edita à Petro Pithao, & auctor annalium Francicorum: meminit Sigebertus & Gaguinus lib. 4. cap. 1.

a Ludovico deinde filio regni & imperii hærede designato, mortuus est Aquisgrani, quod est Gallix Belgicæ oppidum, septuaginta natus annos, post Christi natalem anno octingentesimo decimo quarto, cum per annos fere xiv. b Cæsar fuisset, Germanorum omnium primus ad eam effectus dignitatem.

a Eginhard. b Frising. lib. 5. cap. 32. Carolo ætatis annos assignant 72. Eginhard. Gaguinus & alii auctor annalium Francicorum 71. adscribit.

a Ipso regnante, per Italiam, Germaniam, Galliam xxi. tantum erant civitates, uti vocant, b Metropolitanz; Roma, Ravenna, Mediolanum, Forum Julii, Gradus, Colonia, Moguntia, Salisburgum, Treveris, Rotomagus, Senones, Vesontio, Lugdunum, Rhemi, Arelatum, Vienna, Tarentasia, Ebrodunum, Burdegala, Turones, Bituriges.

a Eginhard. in vita Caroli M. Sigebertus. b Metropolis ex μέτρος & πόλις id est, matrix & urbs, juncto nomine, dicitur ea civitas unde Colonia deducta est. Ulp. libro 4. Sect. 4. D. de officio proconsulis, Ephesum Metropolin appellat. Isidorus enī τὴν μέτρον, id est, mensuram, si. l. i. vocabulum tradit, quod & Distinct. 21. asseritur, sed falso. Denique Metropoles ad extremum dicta sunt mares Urbium sive capita provinciæ, ut l. 1. C. de metrop. Berytho, & apud Solinum & Marcell.

Ejus

Ejus parens Pipinus Exarchatum, Longobardis ereptum, Episcopi Romani fidei commiserat, ut supra diximus, quemadmodum quidem memorix proditum est: ipse vero plene illis dedisse eum fertur: quod tamen in dubium à multis vocatur.

Regino lib. 2.

Qui fuit ei familiaris & scriba juratus, a Eginhardus, divi Petri, quam vocant, Ecclesiam, Romæ, præ cæteris ei valde charam fuisse, magnamque vim auri, argenti, gemmarum illuc deportatam, & plurima pontificibus ab eo munera esse missa, scribit: nam hoc illum imprimis egisse diligenter, ut ipsius opera studioq; urbs Roma veteri polleret autoritate, & sancti Petri Ecclesia, non solum ipsius esset incolumis tutaque patrocínio, sed etiam opibus inter alias maxime floreret. Hæc ille duntaxat: quod b vero tot tamq; potentes urbes dederit, quæ ditlonis erant imperii, ne verbum quidem: imo, cum à quarta in Italiam profectioe factus esset Cæsar, urbis Romæ, & Pontificis, & totius Italix, non publicas tantum, sed Ecclesiasticas etiam res & privatas ordinasse scribitur.

In vita Caroli M. a Eginhardus vel Einarhardus, scriptor vita Caroli M. ejusdem Imperatoris non cancellarius tantum, ut Trithemius, verum etiam gener fuisse scribitur. b Videatur Jacobus Curio lib. 2. rerum Chronolog. item Justus Reuberus initio tom. sui historicorum Germania.

a Etenim cum nondum esset Cæsar, sed

sed
gob
mu
in
Ad
gen
voc
mar
a
Blon
Ave
M
dign
am,
ligio
Lati
gnit
dilig
res i
In
Pa
am i
præ
scen
dus
V
Sabel
sap.
Acad
nol.
M
dedit
num
scrip
partit
Egi
Stade

sed Franciæ tantum rex, debellato Longobardorum rege, Desiderio, sicut diximus, Romam venit, & concilium habuit, in eoque, sicut ipsorum *b* libri dicunt, Adrianus primus, totaque Synodus, eligendi Pontificis, & ordinandi sedem, uti vocant, Apostolicam, & Episcopos confirmandi jus atq; potestatem ei concessit.

a Sigebert. *b* Dist. 36 *c*. Hadrianus Papa. Blondus decad. 2. lib. 1. Gaguinus l. 4. cap. 1. Aventinus annal. lib. 4.

Multas Carolo tribuit & principe viro dignas virtutes Eginhardus, temperantiam, modestiam, frugalitatem, studium religionis, doctrinam, eloquentiam, & non Latinæ tantum, sed & Græcæ linguæ cognitionem: adhuc, summam curam ac diligentiam in educandis & ad easdem res instituendis liberis.

In vita Caroli.

Parisiensem quoque traditur Academiam instituisse, tum sua sponte, tum Albi præceptoris impulsu, quem habuit in discendis artibus magistrum, sicut Eginhardus dicit.

Vincentius Speculo historiali libro 24. Sabellicus Ennead. 8. lib. 9. Gaguinus lib. 4. cap. 1. Jacobus Middelendorpius lib. 2. Academ. orbis Christiani. Curio lib. 2. Chronol.

Mensibus etiam nomina Germanica dedit & ventis duodecim, quibus etiamnum utimur: cum ante id tempus, ut idem scriptor ait, Francones partim Latinis, partim uterentur barbaris.

Eginhard. Sigebert. Urspergensis. Albertus Stadenfis. Hucusq;

Hucusq; veluti præfatus de Germanis, deque Carolo, paucis percurram deinceps, & ostendam, quemadmodum hæc ipsa imperii Romani pars, quæ est ad occidentem solem, à Carolo vix demum restituta & recollecta, rursus interiit, & in varias divisa provincias, facta sit multorum ditionis, qui veluti peculium suum illas possident, nec fontem ipsum unde manarunt agnoscunt, ita quidem ut illud augustum & tantopere celebratum Imperii Romani fastigium, nihil aliud sit hodierno die quam tenuis quædam magni corporis umbra, postquam ex tam immensa mole redactum est ad unicam Europæ particulam, Germaniam. Postremo, quemadmodum hanc Imperiorum vicissitudinem & occasum Romanæ Monarchiæ Daniel prænuñciaverit, breviter exponam.

^a Ludovicus ergo, Caroli filius, alter Imperator Germanus, cum Cæsare Græco Leone Armeniæ renovavit amicitiam: cumq; ipsius ^b regni anno tertio mortuus esset Leo Papa, successor Stephanus quareus in Galliam profectus, Rhemis eum consecravit.

^a *Annales Gallici, mathematico autore. Sigelleve.* ^b *Frisingensis l. 5. cap. 52. Viterbiens. par. 17. Chron.*

Hunc excepit Paschalis: & quia Cæsaris autoritas non intervenerat, ille per legatos diligenter atque solícite factum purgans, pontificatum sibi prorsus invito dicebat esse obitum.

Annales Gallici. Annaninus lib. 4. cap. 10. Cragi-

Gaguinus lib. 4. cap. 2. Æmilius lib. 3. Vita Ludovici edita à P. Pithao.

Libri Pontificii habent, Ludovicum Cæsarem Paschali, exterisque post eum, & confirmasse possessionem bonorum, & electionem permisisse liberam, ut quem omnes Romani judicassent eo munere dignum, is pro pontifice haberetur. Quantum fidei sit ejusmodi scriptis tribuendum non video: sic enim inter se dissident, sic nullo sunt ordine perscripta, ut quid sequendum sit intelligi non possit.

Dist. 63. cap. Ego Ludovicus. Carolus Molinaus *ICrus Bibliothecarium Pontificum Romanorum fauctorem & domesticum hujus capituli Autorem esse, & ob id tanquam homini suspecto minime credendum scribit.*

Filios Ludovicus habuit tres: Lotharium, imperii & regni consortem allegit: Carolum, qui Pipino fratri mortuo successit. Aquitanix; Ludovicum Bavarix præfecit.

Annales Gallici Viterbiensis. Æmilius lib. 3. Blond. l. 3. Decad. 2.

Conjuratone facta, captus à filiis, & regno privatus, Compenii, oppido Sueffionum, ad monasticum vitæ genus fuit detrusus.

Regino lib. 2. Historia hujus exau-
torationis peculiari scripto expofita est,
quod Petrus Pithaus edidit. Videatur etiam
Theganus chorepiscopus Treuirensis
libro de gestu Ludovici Imp. Item vita
Ludovici incerto Autore, edita ab eodem

Patheo. Meminit Gaguinus lib. 4. cap. 2. & seqq.

Gallix scriptores a annalium tradunt, proceres Ecclesiasticos, quorum ille b factum atque luxum coercere volebat, habitis Aquisgrani comitiis, hanc ei concitasse turbam, & filios, ut facinus tam impium auderent, impulisse.

a *Annal. Gallici. Sigebertus.* b *Fastus sacerdotum coerciti meminit Gaguinus l. 4. c. 2. videatur 3. tomo conciliorum Synodus Aquisgranensis pag. 820. Dejectionis vero longe aliam causam, uxoris videlicet incontinentiam atque effertatam libidinem Regino lib. 2. adfert, idem habet Viterbiensis. de quibus tamen criminibus sese publice purgavit, teste Nithardo lib. 1.*

Liberatus autem sexto post mense, maximo populi desiderio, regnum & omnia recuperavit.

Annales Gallici. lib. 4 c. 2.

Quia locus ita fert, norandum hic est obiter, multa fuisse per Galliam habitata concilia nationis. Nam proximum ab illo, quod diximus, Aquensi, Troia fuit, oppido Campanix: Deinde Rhemis, Gergovix, Turoni, Digeone, Lutetix, Lugduni, Viennæ, Avenione, Avarici, Aurelix, & quidem iisdem in locis plura.

Vide Joan. Marii Belgæ librum de schismat. & conciliis parte 2 cap. 5. & seqq.

Cum enim status rerum ita posceret, ipsi reges ordinem Ecclesiasticum exterosque proceres convocabant, ut publicis incommodis mederentur.

Contrarium

Contrarium fieri oportere docet Gratianus Dist. 17. c. Synodum c. regula vestra c. Nec licuit. c. Mutis denuo. c. Concilia sacerdotum. Legatur Bellarminus tomi 1. parte 2. l. 1. c. 12. de conciliis.

Ad hunc modum, Ludovicus XII. qui cum Julio II. graves exercuit inimicitias, Turoni concilium habuit suorum, atque Lugduni, salutis anno M. D. X. & XI.

Hubertus Vel'eius appendice ad Gaguinum cap. 4. Joan. Marius de schismat. & concil. parte 2. cap. 25.

a Nunc ad institutum. Ludovico mortuo, Merique sepulto, successit Lotharius, cui bellum fuit cum fratribus, quo demum sedato, & nova facta divisione, Ludovico Germania cessit. *b* Gallizque pars, inde à Mosà usque ad Rhenum; Carolo autem obvenit Gallia, inde ab Oceano Britanico & Pyrenxo saltu usque ad Mosam. • Lotharius, præterquam quod Cæsar esset, Italiam & Narbonensem quoque Provinciam obtinuit.

a Gaguinus l. 5. c. 1. *b* Regino lib. 2. *c* Sigebert. De dissensionibus filiorum Ludovici Pii, extant libri 4. Nithardi Angilberti F. Caroli M. ex Bertha filia nepotis. Videatur etiam Frising. lib. 5. cap. 35. Helmoldus l. 1. c. 4.

Ei successit filius Ludovicus secundus, qui Saracenos in Italiam irruentes repressit.

Regino lib. 2. Sigebert.

Eo regnante, Papa fuit inter alios Adrianus II. quidem non assentiente Cæsare,

sare. sicut ipsorum habent libri, creatus à nobilitate Romana, civibus atq; clero, quem vocant. Nam licet erant in urbe Cæsaris legati, tamen ad electionem vocati non fuerunt: cumque graviter id & moleste ferrent, responsum eis fuit, nullo factum hoc esse Cæsaris contemptu, sed cautione quadam in posterum, ne videlicet, cum est creandus Papa, mos ille, Cæsaris exspectandi legatos, tanquam necessarius, inoleseat. Eo responso non solum illos fuisse placatos, verum etiam officii causa demisse pontificem salutaſſe tradunt.

Dist. 63. cap. cum Hadrianus. Hoc militi sunt Romani Pontifices, ut principes omni jure in eligendis Episcopis privarent, quemadmodum Synodus octava Constantinopolitana sub hoc Adriano habita id testatur, canone 22. Tomo 4. concil. pag. 9.

Hic autem videre licet mirabilem quandam in ipsorum scriptis varietatem & inconstantiam. Etenim, si Ludovicus primus liberam eis electionem concessit, uti ferunt, & paulo supra dictum est, cur ejus nepos Ludovicus II. injuriam sibi factam esse putabat? Sed quoquo modo res habeat, titulus quidem ejus decreti, quod est in centonibus Gratiani, manifeste falsus est. Nam Gregorio quarto tribuitur, cum is viginti duobus annis è vita decesserit ante quam Adrianus II. fieret Pontifex. An historiam scripsit mortuus, eorum quæ post acciderunt?

Dist. 63. c. Ego Ludovicus.

a Ante Adrianum proximus fuit Nicolaus primus, cujus extat ad Michaellem Imperatorem Græcum Epistola valde prolixa, de sua in omnes Ecclesias potestate. Nam Constantinopoli fuit ab Episcopatu remotus Ignatius, & institutus *b* Photius, inconsulto Episcopo Romano: sed & ejectæ statux. Clamat ergo contra, quam vehementissime potest. Extant etiam ejus decreta plurima, plena majestatis Papalis.

a 3. *Tom. concil. pag. 906.* *b* *Zonar. tom. 3. Decreta hujus Nicolai Pontificis ex Gratiano collecta sunt, & in 20. titulos dispersita à Joanne Cochlaeo.*

Carolus, Galliarum rex, ut supra diximus, magna celeritate proficiscitur in Italiam, resistente licet altero fratre natu majore Ludovico, Germaniarum rege, & à Joanne octavo Romano pontifice consecratur.

Frising. lib. 6 cap. 6. *Gaguinus lib. 5. cap. 1.*

Secundo profectus in Italiam rogatu Pontificis, ut Saracenis, qui Campaniam rursus invaserant, resisteret, Mantua mortuus est.

Regino lib. 2. *Carolus veneno à Sedechia Judæo propinato interemptus est.* *Regino, Sigebertus, Gaguinus. l. 5. c. 1.*

Ludovicum filium habuit successorem cognomine Balbum: sed is per biennium modo præfuit.

Sigebert. Gaguinus lib. 5. cap. 2.

Ab eo imperii Romani summa venit ad Carolum Crassum, & Ludovici Germaniarum

regis filium, qui duobus, quos habebat fratribus, mortuis, Germaniam omnem & Italiam & Galliam obtinuit, & Saracenos Italiam vexantes profligavit, & beligeratus aliquandiu cum Nordmannis, inferioris Germaniæ populo, & Galliam Belgicam vexantibus, eam Galliæ partem illis deinceps concessit, quæ nomen illorum ad hoc usq; tēpus retinet.

a *Regin. l. 2.* b *Frisingensi l. 5. c. 8.* Frodoardus in *Chronico*. Sigebertus. Gagninus lib. 5. cap. 4. Sicut a. tem Nordmanni iudem cum Danis, ut ex *Adamo Bremensi* Albertus Stadenus refert *Helmoldus l. 1. c. 7.* ex Danis, Sueonibus & Norveis collectam fuisse multitudinem scribit.

Post hunc fuit Arnulphus, Cæsar, fratris filius, egregius princeps, in Italiam profectus, ut Formosum Pontificem Romanum ab adversariis liberaret, Romam capir, & in seditionis autores vindicat.

Regin. lib. 2. Lintprandus *Ticinenfis lib. 1. cap. 8.* *Frisingensis lib. 6. cap. 13.* *Viterbiensis.*

Ipso rerum potiunte, Hungari ex Scythia pulsi, in Pannoniam ruunt, & Ludovico IV. Arnulphi filio, Cæsare, in Germaniam progressi, & non procul à Lætho flumine insigni victoria potiti, Bavariam, Sueviam, Franciam, Saxoniam, caedibus, rapinis & incendiis vastant.

Lintprand. lib. 1. cap. 5. & lib. 2. cap. 1. 2. *Regino lib. 2.* *Sigebert. Regino lib. 2. Vrsperg.*

Arnulpho Cæsare, Triburix, quod fuit ad Mæni ripam oppidum aliquando, concilium

cilium est habitum XXII. Episcoporum Germaniæ & inter alia multa decretum, ut bsepulturam mortuorum nemo vendat, & ne quis laicus, uti vocant, in templo sepeliatur.

a 4. *Tom. concil. pag. 26. Regino lib. 2. b 13. quæst. 2. c. in Ecclesiast. Canone 16. & 17. pag. 32.*

Ad hoc tempus magnum exarsit incendium per Italiam. Berengarius enim & alii quidam Longobardiæ proceres, multis ornati beneficiis à Carolo Calvo, conjurarunt adversus Galliam, quo tempore Carolus Crassus imperabat: sed cum frustra molirentur, ad Italiam animum adjiciunt, & inter se diu multumque conflictati, sicut fieri solet, magis claudibus illam afficiunt.

Liutprandus l. 1. cap. 6. Regino l. 2. Sigebert. Blondus decad. 2 lib. 2.

Tandem Berengarius victor, Italiæ regnum obtinuit, & Ludovicum Cæsarem, cum exercitu profectum, ubi cepisset, exoculasse scribitur.

Frising lib. 6. cap. 14. Ludovicus hic excacatus à Berengario, non Arnulphi Imperatoris filius & successor fuit, sed Bosonis Burgundie regis, ex Hermingarda filia Ludovici II. Imperat. nepos, qui invitatus in Italiam, & contra juramentum agens, hosti tandem proditur, & Verona crudelibus suppliciis excarnificatur. Regino lib. 2. Sigebertus.

Hoc etiam tempore, ne quid omnino calamitatis deesset, Saraceni, Afri & Hungari immanissime vastant Italiam.

Liutprand. l. 2. cap. 12. Sigebert. Antoninus
2. parte historiar. tit. 15. cap. 16.

Cumque sub Berengariis, Hugone, Rudolpho, Lothario, Alberto, & quibusdam aliis, tam esset funestus & miserabilis pulcherrimæ regionis status, atq; in his turbis mortem obiisset Ludovicus Cæsar; Germani, Saxones præsertim atque a Francones, Cæsarem salutabant Othonem, Saxonum & Thuringorum principem: sed is ætate gravis, author ipsis fuit, ut Conradum Franconiæ ducem sumerent, qui Cæsar factus pleraque omnia de consilio faciebat Othonis: ac deinde Othone mortuo, cum & ipse graviter ægrotaret, convocatis ex nobilitate primis, orabat, ut Othonis filium Henricum, tunc absentem, pro Cæsare agnoscerent. Is est Henricus vulgo dictus Auceps.

a *Widechin. l. 1. Dith. l. 1. b Liutpran. l. 2. c. 7. Widechin l. 1. Sigebert. Aucupi nomen unde factum indicat Viterbiensis.*

Itaq; videmus quemadmodum à Francis & à Caroli familia splendor & dignitas imperatoria pervenerit ad domum Saxonicam.

Roswitha in Panegyrico.

Hi duo Cæsares, Conradus & Henricus, ab Episcopo Romano non fuerunt consecrati, sicut vocant, ideoque præmittuntur à nonnullis: & Henricus quidem oblatam à Papa consecrandi cærimoniam neglexisse fertur, quod bonorum virorum iudiciis atque suffragiis contentum sese diceret.

Crantius

Crantius lib. 3. cap. 4. Saxon. Widechin, lib. 1.

^a Aliquanto post Arnolphus Malus, Bavarix dux, rei summam ad se traducere cogitabat; & collectis utrimque copiis, cum ad Ratisbonam essent ambo exercitus expediti, Cæsar illum ad privatum colloquium evocat, & commemorans quemadmodum à plerisque Germanix populis esset creatus Cæsar, ^b dehortatus etiam, ne tot hominum millia, in quibus plerique essent innocentes & ignari causæ belli, velit periclitari, flexit ejus animum, atque ita discessum est ab armis.

^a *Widechin. l. 1.* ^b *Liutprand. l. 2. c. 7. Frisingensis l. 6. c. 16. Urspergensis.*

Burchardus etiam Suevix dux rebellabat; sed territus potentia Cæsaris, in deditionem venit.

Widechin l. 1.

Hungari Saxoniam denuo vastabant: capto autem ipsorum duce, novem annorum pacti sunt inducias.

Widechin l. 3. Sigebertus.

Cæsar deinde ad militiam instituto suo populo, Dalemincios debellat, Pragam urbem & Venceslaum Bohemorum ducem capit, & vestigalem sibi facit Bohemiam: Hungaros, finitis induciis denuo in Saxoniam irruentes, maximo prælio vincit, & tributum, quod illis pendebant Saxones, in egenos distribuit.

Widechin. l. 1. Regino l. 2. Sigebertus. Liutprandus l. 2. c. 9. Sigebertus.

^a Erat ejus consilii, proficisci Romanam,

nam, sed valetudine impeditus, filium suum natu majorem Othonem, imperii designat heredem. Is cum *b* Bohemis, qui tum rebellabant, multis annis belligeravit: Hungaros etiam, cum apud Vangiones trajecto Rheno, Franconiam essent ingressi, *c* Saxoniam inde populaturi, cædit atque fugat: Burgundiam sibi subjugat: in Italiam deinde profectus magno cum exercitu, & debellatis Berengariis, alteram uxorem ibi ducit Adelheidam.

a Liutprandus l. 4. c. 7. *b* Witechin. l. 2. Dithmarus l. 1. c. Sigebert Liutprand lib. 6. cap. 6. Witechindus lib. 3. Dithmarus Merseburgensis lib. 2. Rossetta in panegyrico. Regino l. 2. Frisingensis l. 6. c. 19.

Id ægre ferens Luitholdus filius, insidias illi struit, & passim multos habuit consilii sui adjuutores, ac in his Conradum Sueviæ ducem, sororium suum: verum obsessus à patre Ratisbonæ, & in angustias redactus, veniam supplex petit, & impetrat.

Witechin l. 3. Regino l. 2.

Post hæc Hungari, vastata Gallia, majore, quam unquam antea, multitudine in Germaniam irrumpunt, & prope Vindelicorum Augustam, in ea planicie, quæ nomen habet à Lacho flumine, castra faciunt. Eo Cæsar profectus, cum Saxonibus, Francis, Suevis, Bavaris, Bohemis, post ancipitem multamque pugnam, ad internecionem prope cecidit hostem, aliquot ipsorum regulis in crucem actis.

Witechin,

Widechin. l. 3. Dith l. 2. Bonfinius decadis 1. lib. 10.

In Saxoniam reversus, ac rebus ibi constitutis, in Italiam denuo suscepit iter; sed ante profectionem, Othonem filium suum imperii collegam designavit.

Dith. lib. 2.

Vbi tandem Romam venit, concilium habet, eique præfuit, & Joannem XII. propter crimina loco removit, & Leonem, ejus nominis octavum instituit.

Luitprand. lib. 6. c. 6. & seq. Roswitha in Tanegyrico. Dith. l. 2. Regino l. 2. Sigebertus, Frisingens. l. 6. cap. 23.

Ejus extat insertum juri pontificio decretum, ubi Adriani primi exemplo conferre se dicit Othoni Cæsari, ejusque successoribus in perpetuum, eligendi Papam, ordinandi sedem Apostolicam, & Episcopos confirmandi facultatem: simul gravissimam pœnam iis constituit, qui non expectata Cæsaris approbatione, consecrant Episcopos. En alterum decretum, superioribus aliquot contrarium.

Dist. 63. cap. in Synodo congregata. Mendacem oportet esse memorem.

Subjungitur post formula jurisjurandi, quo Joanni. Papæ ferunt Othonem imperatorem sese devinxisse: verum quis ille fuerit Joannes, & quotus ejus nominis, quotus etiam Otho, non additur. Sed profecto mirum est, res tam arduas tantique momenti tam esse negligenter conscriptas. Quod si primus Otho sic juravit, est, quod ei statim posset obji-

ci. Cum enim in ea, quam diximus, formula juret inter alia fore, ut nullum Papę creet vitę periculum, nec honorem etiam atq; dignitatem abroget, quomodo confister, quando Joannem sicut diximus, loco dejecit, & alterum instituit? conciliet ista qui potest.

Dist. 63. c. 24. Tibi Domino Joanni.

Otho, propter motus, iterum in Italiam contendit, & rebus compositis, domum revertens, ad initium Maii mortuus est, & Magdeburgi sepultus, anno salutis nongentesimo septuagesimo quarto. Propter rerum gestarum amplitudinem & præstantem virtutem vocatur Magnus.

Widachin l. 3. Dith. l. 2. Helmold. Buzoviensis l. 1. cap. 6.

Othoni secundo rebellabat Henricus Bavariz dux; verum armis fuit ad officium adductus.

Sigebertus.

Erat tum Galliz rex Lotharius: fratrem hujus Carolum, Lotharingiz ducem Cæsar constituit, ea lege, ut esset Imperii beneficiarius. Nam provinciam hanc à Carolo Simplici, Galliz rege, Cæsar Henricus obtinuerat, ut tradunt Annales, & ad posteros ordine transmisit.

Sigebertus. Reginonis continuator. Sigebertus.

Hoc ipsum autem ægre ferens Lotharius, collecto repente exercitu Aquigrani celeriter accurit, & inopinantem Cæsarem fere oppresserat. Cæsar eam contumeliam ulturus, cogit manus, & Luteriam

retiam usque progressus, magna & illata & accepta clade, pacem demum fecit.

Dithmarus lib. 3. Sigebert. Wilhelmus Nangius in Chronico suo ad annum 977. Gaguinus l. 5. c. 6.

Domum reversus & inde Romam profectus, Græcis, qui Calabriam & Apuliam tenebant, bellum facit; sed amisso exercitu, per mare fugiens, & interceptus à piratis, cum non agnosceretur, depensa pecunia dimissus est, ac Romam ubi revertit, cum reliquiis copiarum Beneventum obsidet, capit, incendit: neque multo post, in prælio cum Græcis & Saracenis, telo sauciatus, decessit è vita, Romæ sepultus.

Dithmarus l. 3. Sigebertus. Dith l. 3. Viterbiensis parte Chron. 17. Hunc Othonem Sanguinariū appellatum scribit. sicut & aliis, Pallidamors Saracenorum, dictus est.

Ei surrogatur voluntate procerum Otho filius, inauguratus Aquisgrani. Papam ille constituit Brunonem, hominem Germanum, Gregorium quintum. Crescentius autem Consul Romanus, Joannem Episcopum Placentinum obduxit illi adversarium: ubi Romam ergo Cæsar venit, Crescentium sociosque gravi & ignominioso supplicio afficit. Joannem autem, ejus nominis XVII. oculis privat.

Dith. lib. 4. Lampertus Schafnaburgensis. Sigebertus.

Et quia propter successionem Imperii perpetuæ erant turbæ, constituit, adju-
tore

pore pontifice, ut certi Germaniæ principes virijus & potestatem deinceps haberent eligendi Cæsares: ne quis videlicet dignitatem illam, velut hæreditariam posthac invaderet: decretum hoc incidit in annum post Christi natalem circiter millesimum.

Martinus Polonus in Chroniciis. Leopoldus de Babenberg. de juribus regni & imperii capite 2. Rodolphus de Columna, de translatione Imperii. Marfilius Patavinus de translatione Imperii, cap. 11. Nicolaus Cusanus de concordantia Catholica, lib. 3. cap. 4. Antoninus hist. parte 2. titul. 16. cap. 4. Platina in vita Gregorii, aliique infiniti. Verum ab istis dissentiunt, Aventinus libro 5. Annalium Boiorum. Iacobus Curio lib. 2. rerum Chronolog. Onuphrius l. 4. de Comitibus Imperatoriis. Casper Teucerus lib. 4. Chronici.

Regnabat tum in Galliis Robertus, vir pacis amans & literarum. Annales eum celebrant, quod templa multa construxerit & magnifice dotarit, quodque Romam adierit religionis causa.

Gaguinus lib. 5. cap. 9. Roberti Galliarum regis insignis pietas fuit: quippe qui aliquot sacra cantica, quorum adhuc in Ecclesia usus est, conscripsit. Ut, Spiritus sancti adsit nobis gratia. Item de Nativitate Christi: Judæa & Jerusalem. Item de S. Petro: Cornelius Centurio. Item collecta de martyribus: Concede nobis Domine. Legatur Helgundus Floriacensis in vita Roberti regis.

Poloniæ duci, Boleslao, regiam dignitatem

tatem Otho Cæsar & immunitatem tribuit, ut ipsorum habent annales. Est igitur hoc illius regni principium.

Mechovius in Chronico Polon. Martinus Cromerus lib. 3. Histor. Polon. Curans Annal. Silesia parte 1. Cranz. Saxonia lib. 4. cap. 33. His fide dignis scriptoribus contradicens Bodinus lib. 1. cap. 9. Reipubl. impudenter scribit, Polonos sceptrum regia sibi ab Imperatoribus Germanicis oblata recusasse.

Ex Italia demum rediens Otho, in itinere mortuus est.

Dithmarus lib. 4. Hermannus Contractus. Propter singularem prudentiam & ingenium excellens Mirabilia mundi nominatus est, teste Viterbiensi.

Post eum fuit Cæsar Henricus, ejus nominis secundus, Bavarix dux, Othonis magni, Saxonum ducis atque Cæsaris propinquus.

Dith. lib. 5. Viterbiensis.

Is pacatis in Germania rebus, & adversariis partim humanitate summa deductis ad amicitiam, partim debellatis, Italiam accessit, & Saracenis ereptam Apuliam Imperio restituit.

Dith. lib. 6. Hermannus Contractus.

Consecratus deinde à Benedicto VIII. missis exercitu in Germaniam, ipse per Sequanos profectus, in colloquium venit cum Roberto Gallorum rege, firmata utrinque amicitia.

Sigebertus. Hedio parte 3. Historia Ecclesiastica lib. 9. cap. 3. eos de Ecclesia statu corrigendo, quidve cum Romano Prasule acturi essent,

essent, cum Patavii convenissent, consilia contulisse scribit.

Fuit hic Ecclesiasticis admodum gratus Cæsar, quod plurima in ipsos beneficia conferret.

Urspergensis Hinc ab Helmoldo l. i. c. 16. Pii cognomento ornatur: Hartmannus Schedel in Chronico, Humilem vocat.

Henrico mortuo, cum inter principes Electores non conveniret, interregnum fuit aliquandiu: demum successit Franconiæ dux, Conradus. Is Hungariæ regem Stephanum ad pacis condiciones adegit, & compositis Germaniæ rebus, in Italiam, ubi ad defectionem plerique spectabant, contendit.

Urspergensis.

Et primo quidem Mediolanum obsidet, postea Romam profectus, & à Ioanne xxiii. consecratus, acclamante populo, salutatur Augustus. Multatis demum iis, qui res novas moliebantur, Italiam pacavit, & in Germaniam reversus, cum denuo per Italiam novimotus orirentur, profectus illuc, in conjurationis authores animadvertit; in his erat Archiepiscopus Mediolani: nec prius conquievit, quam omnia suæ ditionis fecisset.

Viterbiensis. Sigebertus. Urspergensis.

His rebus perfectis, domum reversus, Trajecti, quod est ad Batavorum fines oppidum, mortuus est.

Frising. l. 6. c. 31.

Successorem habuit de principum voluntate filium Henricum, ejus nominis tertium, qui Bohemos rebellantes domuit, & vestigales fecit.

Frising.

*Frising. lib. 6. cap. 22. Viterbiensis 17. parte
Chronici.*

Hungariæ regem Petrum, à suis eje-
ctum, aliquoties restituit, totamque re-
gionem pacavit, etsi non sine magna suo-
rum cæde.

*Sigebertus. Schafnaburgensis. Urspergensis.
Contractus. Michael Ritus de regi- na Hungaria
l. 2. Bonfin. decad. 2 l. 2.*

a Romæ tum erant permagni tumultus,
quia de pontificatu tres contendebant, &
malis artibus omnia tentabant: Bene-
dictus ix. Sylvester iii. Gregorius vi.
Ejus rei b causa Cæsar eo profectus, &
per obsidionem urbe capta, conventus
agit, & Bambergensem Episcopum Suit-
gerum constituit Papam: qui mutato no-
mine dictus est Clemens secundus, à quo
deinde fuit ipse consecratus.

a *Frisingensis lib. 6. cap. 32. Viterbi-
ensis. b Frisingensis l. 6. c. 33. Sigebertus. Schafna-
burgensis. Urspergensis. Contractus Sabellicus.
l. 2. Enneadis 9. hos Pontifices tria verum mon-
stra appellat.*

Tunc cives denuo jurarunt, in oreando
Papa, nihil nisi de Cæsaris arbitrio sese
facturos. Pacata iterum Italia, cum in
Germaniam venisset Cæsar, mortuus est
Clemens Pontifex, & Bambergæ sepultus.
Quo cognito, Cæsar Bopponem Fris-
ingensem Episcopum, illis constituit Pa-
pam. Is est Damasus ii. Cumque & hic
non amplius viginti tres dies præfuisset,
mortuo suffectus est, mandato Cæsaris,
Tullensis Episcopus, Leo ix.

*Sigebert. Platina in vita Clementis 2.
Boppo*

Boppo hic Ottoni Frisingensi est Patriarcha Aquileiensis lib. 6. cap. 33. H. Contractus Brixensem Episcopum vocat.

a Hujus extat pars quædam Epistolæ, qua dicit, Episcopo, Presbytero, Diacono non licere causa religionis uxorem deferere; sed æquum esse, ut quæ necessaria sunt ad tolerandam vitam, ei subministret: veruntamen, ut cum ea det operam liberis, minime licere, cum *b* Paulus dicat, sibi quoque liberum esse non minus quam reliquis Apostolis uxorem circumducere, quod quidem ille sic interpretatur, Apostolis ideo fuisse præsto semper uxores, ut ab iis, quos Christi religionem atque fidem mariti docebant, una cum ipsis alerentur, non autem ut conjugii munus exercerent, & in complexum venirent: nam idcirco Paulum circumducendi verbo, non amplectendi voluisse uti.

a *Contra Epistolam Nicetæ abbatis. Dist. 31. cap. omnino. b* 1. Cor. 9. *De Nicetæ ejusque contra Romanos scriptis videatur Sigbertus Gemblacensis ad annum Christi 1504. Martinus Chemnitius parte 3. concilii Tridentini, cum non Græca sed Latina Ecclesia membrum fuisse argumat, licet Græcus natione fuerit.*

Anno supra millesimum, quinquagesimo, Roma Leo profectus concilium habuit Episcoporum XLII. Moguntia, præside Cæsare.

Frising. lib. 6. cap. 33. Schafnaburgensis. Hermannus Contractus. Urspergensis Crantius Saxon. lib. 4. cap. 34.

Triennio

Triennio post mortuus, Eisternenſem Episcopum, Gebehardum, ita volente Cæsare, successorem habuit. Is fuit Victor II.

Urspergensis. Lambertus Schafnaburgensis, continuator Contracti.

Cæsar in Italiam profectus, ac rebus ibi compositis in Germaniam reversus, cumque Galliarum rege Henrico, ejus nominis primo, collocutus, in Saxonia mortem obiit, sepultus autem Spiræ. Morienti aderat Papa multique alii proceres.

Lambertus. Schafnab.

Erat ei filius Henricus, adolescentulus ædmodum, sed jam antea designatus Cæsar: administratio autem penes matrem erat, & Episcopum Augustanum.

Frising. lib. 6. cap. 24. Schafnaburg. Siebertus.

Non multo post moritur etiam Victor II. Papa, cum paulo amplius biennio præfuiſſet: ei successit Fridericus, è familia Lotharingica, dictus Stephanus IX. Eo paucis post mensibus extincto Florentiæ, Benedictus quidam, auxilio suorum, inconsulto Cæsare, Papatum invasit, ejus nominis decimus. Romani factum hoc minime probabant, sui que purgandi causa, missis ad Cæsarem legatis, quam ipsius parenti fidem præstitissent, eandem ei quoque deferunt, & ut legitimum aliquem Pontificem constituat, orant. Itaque dejecto Benedicto, Florentinum Episcopum Gerhardum Cæsar illis tribuit, qui fuit Nicolaus II.

Schaf-

Schafnaburgensis continuator Contracti.

^a Rempublicam geri per feminam, Cæsaris matrem, ut supra dictum est, Germaniæ principes moleste ferebant: quapropter inventa ratio fuit, ut ab illa distraheretur filius: quo facto, rei summa penes Moguntinum & Coloniensem Archiepiscopum inprimis erat. Ab ^b his nonnunquam adhibitus Bremensis Archiepiscopus Adelbertus, mire gratosus regi adolescenti fuit: cumque solus illum possideret, bona sacra sibi suisque distribuit, abbatias inprimis: &, ut minori flagraret invidia, Cæsari persuasit, ut aliis etiam principibus illas conferret.

^a *Antor vita Henr. 4.* ^b *Schafnab. Urspergen.*

Interea Nicolaus II. moritur, cui Parmensem Episcopum Cæsar substituit: & quia senatui Romano nihil communicaverat, ideoque ad turbam res spectabat, Lucensis Episcopus fuit electus, Alexander II. Dimicatum quidem fuit inter eos acerrime; sed Alexander tamen, superior armis, rem obtinuit.

Frisingensis libro 6. cap. 34. Sigebertus.

Bremensis Archiepiscopus, cum solus administraret apud Cæsarem omnia, collegas in se concitavit Episcopos, ab iisq; demum fuit ejectus: & quanquam loco deinde restitutus fuit, tamen non diu supervixit; & Cæsar necessitate coactus, cum de Reipublicæ statu plerique omnes quererentur, Coloniensem Archiepiscopum, Annonem, ut procurationem susci- peret, orabat. Is autem, cum insolenter
&

& inique multa fieri videret, excusans ætatem & valetudinem, munus ei postea resignat.

Shafnab. Adamus Bremensis lib 4. cap. 7. Bremensis hic Archiepiscopus Adelbertus fuit, non ut quidam volunt, ex Bavaris oriundus, sed Friderici Saxonia Palatini F. Dedonis primi, Wetinensis familia, nepos; princeps magnificus, & ad summa natus, ad qua contendenti mirabilis fortuna vicissitudo objecta est. Vide Adamum Bremensem canonicum, Ecclesiastica historia l. 4. Albertum Stadensem, & Albert. Crantium in Metropoli.

Tunc vero Cæsar xxii. annorum adolescens, natura præclivis in vitia, magis etiam lascivire cœpit: & cum uxorem Bertham alioqui non amaret, multas fovebat concubinas: deinde passim in Saxonia castellis excitatis, in servitutem eos redigere cogitabat, neque suos administratos, qui libidinosè multa facerent & insolenter, coercebat.

Urspergensis. Bertha uxor Henrici 4. nominatur à Viterbiensi, Othonis Italia Marchionis filia.

Saxones igitur tam procures quam Episcopi, sancito fœdere de vindicanda libertate, arma capiunt, quæ vix tandem, post multam intercessionem deposuerunt; cum postulatis eorum ille satisfecisset, fuga nocturna vix elapsus.

Shafnaburgensis. Autor vita Henrici. Helmodus l. i. cap. 27. & seqq.

Alexandro II. mortuo, Romani procures, inconsulto Cæsare, substituerunt
Hilde-

Hildebrandum, qui Gregorius dicitur, ejus nominis septimus. Eo cognito, Cæsar per legatos cum illis expostulat: simul Papam, ut sibi de eo satisfaciat, monet. Ille, se invitum, nihilq; tale cogitantem, ad hoc munus esse pertractum, nec inaugurari voluisse responder, ante quam ipse cæterique Germaniæ principes electionem approbassent. Ita Cæsarem placavit, & ipsius voluntate postea fuit confirmatus.

Frising. lib. 6. cap. 34. Platina. Shafnaburgensis.

^a Missis deinde legatis in Germaniam, Episcopis aliquot, Synodum per illos habere volebat: Episcopi vero nostrates illud recusabant, quod contra morem & nationis privilegium esse dicerent. Cum hoc non succederet, ^b conciliis aliquot habitis per Italiam, decernit, ne sacrifici habeant uxores, verum ut eas ab se dimittant, aut loco decedant. Hoc suum decretum, in Germaniam emissum ad Episcopos, urgebat omnino sanciri, constituta pœna: clerus autem, uti vocant, & sacrificorum turba strenue reclamabat, hæreticum vocans, qui tam impium dogma proponeret; ^c Christi dictum videlicet esse, quod non omnes verbum istud capiant; ^d Pauli dictum esse, ut, qui non continent, uxorem ducant: istum autem, posthabito Christi verbo, & contempta Pauli autoritate, velle homines cogere, ut legitimum & à Deo sancitum usum matrimonii projiciant, & turpissimis flammis urantur, & in manifesta flagitia

gitia
sterio
a
d r
C
fis i
ter in
rem
lenit
dix h
voleb
facto
Sc
Caroli
In
mini
à Sax
temp
pace
tas o
se Jul
cem
gent
elade
litare
A
nes e
ut se
spera
fuit,
runt.
inpri
co, &
Cæsa
Schaf
Me

gitia ruant: se porius ab Ecclesiz ministerio discessuros, quam à matrimonio.

a *Schafnab.* b *Sigebert.* c *Matth.* 19.
d *1. Cor.* 7.

Cum ille nihilo secius, identidem missis internunciis, rem urgeret, & acriter instaret, Moguntinus Episcopus ei morem gerere cogitabat: & primo quidem leniter suos monebat: post autem Erphurdix habito concilio, plane rem conficere volebat: sed parum abfuit, quin impetu facto trucidaretur.

Schafnab. Nauclerus volum. 2 gener. 36.
Carolus Sigon lib. 9. de regno Italia.

Interea Cæsar, ut anni superioris ignominiam ulcisceretur, quando circumfessus à Saxonibus, fuga sibi salutem nocturno tempore quaesierat, arma parat, & rupta pace, quam anno superiori fecerat, quantas omnino potest copias colligit, & mense Julio, Saxones, qui crebris legatis pacem frustra sollicitarant, aggressus, ingenti prælio vincit, non absque magna elade suorum, desideratis ex prima nobilitate non paucis.

A victoria progressus, longe lateque fines eorum populatur, & per internuncios, ut sese dedant, hortatus, à sua benignitate sperare omnia jubet: sed id frustra fuit, tametsi pauci quidam obtemperarunt. Saxonicum bellum gubernabant inprimis Halberstadiensis Episcopus Bucco, & Bavarix dux Otho, profligatus à Cæsare.

Schafnab.

Moguntinus iterum sollicitatus à Gregorio

gorio VII. concilium alterum habet, deque clericœ celibatu denuo proponit; sed eodem modo fuit exceptus ut nuper, inque magno versabatur vitæ discrimine. Quare cogitationem hanc omnem sibi deponendam esse judicabat.

Shafnab. Naclerus.

Saxonibus profligatis, exercitum Cæsar dimiserat, & principes auxiliares: verum ea lege tamen, ut ad XI. Calendas Novembris iterum sibi præsto essent armati. Cum is dies venisset, aderant plerique, in his Episcopi multi, sed non eo numero quo prius. Ibi denuo Saxones de pace legatos mittunt, positis castris apud Northusium: Cæsar hanc unam esse pacis rationem ostendit, si sese dedant: & quanquam illi quidvis facturi potius viderentur quam hoc ipsum, tamen cum intercessores & legati à Cæsare missi viri principes amplissime illis pollicerentur, fore nimirum, ut neque liberatis neque bonorum facerent ullam iacturam, assenserunt tandem, inque potestatem ejus venerunt, Magdeburgensis, Halberstadenſis Episcopi, Bavarix dux Otho, Saxonix dux Magnus, Fridericus Comes Palatinus: deinde ex reliqua nobilitate quamplurimi.

Helmoldus lib. 1. cap. 27.

Cæsar initio quidem custodias illis posuit, non illiberales; verum postea discedens à pactis, in diversa loca iussit eos deportari: Bavarix vero ducem Othonem deinde non solum liberavit, sed perfamiliarem etiam habuit; reliquos
autem

autem, neque missos fecit, & ipsorum bona dedit aliis diripienda: deinde novis castellis atque propugnaculis extructis, omnino cervicibus imminerebat & liberati Saxonum: toti vero administrationi per suam absentiam præfecit Othonem Bavarum, qui genus ducebat à Saxonia.

Bambergensibus deinde constituit Episcopum, & Colonienfibus: & Fuldensibus Abbatem.

Delatus autem jampridem ad Papam fuit, hoc nomine potissimum, quod præfecturas Ecclesiasticas divenderet: itaque per legatos pontifex eum citat, ut intra certum diem Romæ sit præsto causamque dicat: Ille autem Wormatiz conventus agit Episcoporum & Abbatum: ibi decernitur, quia malis artibus ad pontificatum ille pervenisset, removendum esse loco: simul per legatos hoc Romam enuntiatur: sed pontifex nihil eo commotus, & illum excommunicat, & Moguntinum, & Trajectensem, & Bambergensem Episcopos, inprimis, cum antea quosdam ejus familiares excommunicasset, quorum consiliis putabat eum ad ejusmodi res impelli.

Sigebertus Marianus Scotus lib. 3. aetate 6. Apud Sigonium de regno Italia lib. 9. extat fulmen Pontificium in Henricum Imp. vibratum, plenum arrogantia & impietate. De hac excommunicatione sic loquitur Otho Frisingensis Episcopus, Lego & relego Romanorum regum & Imperatorum gesta, & nusquam invenio quenquam eorum ante hunc à Romano pontifice excommu-
K
nicatum

*incatum vel regno privatum, libro 6. Chronici
cap. 35.*

Porro, Germaniæ principes aliquot vehementer offensi moribus ingenioque Cæsaris, præsertim quod præter datam fidem Saxones odio tam obstinato persequeretur, conjurant in illum, eoq; magis, quod ei sacris esset interdictum: ideoque captivos dedititios, quorum ipsi custodiam haberent à Cæsare demandatam, dimittunt, quod nulla fide se putarent ei devinctos.

Avent lib. 5.

Eodem tempore, quidam ex nobilitate, per Saxoniam concitatis aliis, & in suas partes adductis, castella passim extructa, partim vi & imperio, partim deditione capiunt, & præsidarios dimittunt incolumes, jurejurando prius obstrictos, ne post in Saxoniam militarent.

Eo cognito, Cæsar, astuto quodam consilio, reliquos principes captivos ultro dimittit, ut in Saxoniam reversi, fidelem operam ei præstarent in plectendis rebellibus: nec enim alia ratione facilius ad optatum finem se posse pervenire videbat, quam si factiones inter ipsos excitaret, & alteros ab alteris divelleret: sed non respondit eventus: nam domum illi reversi, quod perspectum haberent ejus ingenium, conjunctis animis & viribus, pro communi libertate sibi pugnandum judicabant: idem quoque dux Otho fecit, illo deserto: cumque bonæ spei plenus per Bohemiam Cæsar in agrum Misenum irruisset, Bohemicis copiis adjutus,

juus, certior factus de concordia Saxonum, & exercitu jam instructo, rebus desperatis abiit.

Tunc demum Germaniæ principes, constituta die, maximo numero conveniunt: venit etiam eo legatus Papæ, & causis explicatis, quamobrem esset excommunicatus, hortabatur eos, ut alterum crearent, quod illi sua sponte facturi erant alioqui. Nam inde à teneris annis repetita Cæsaris vita, labem & dedecus & opprobrium imperii illum esse demonstrant: & quia gravissimis cladibus Rempublicam affecerit, abrogandum ei magistratum esse decernunt. In his angustiis ille positus, deprecari cœpit per legatos, atque supplicare. Post multam actionem hæc ei conditio proponitur: iudicio se sistat, & cognitioni subjiciat Papæ, quem Augustam evocaturi sint ad calendas Februarias: absolutionem impetret illius ante diem anniversarium excommunicationis: nisi faciat, tota causa ceciderit: copias dimittat: Spira privatus interim vivat, parva cum familia; publicam rem nullam gerat, neque fasces, vel Imperii sibi sumat insignia, donec legitime sit decisa controversia. Recipit ille conditionem, & Spira dum esset, consilium init adeundæ Italix, quo Papam sibi mature placaret.

Schafnab.

Ingressus iter cum uxore & filiolo, per Burgundiam atque Sabaudiam, hyeme asperissima, non sine summa difficultate vitæque periculo vix tandem in Italiam

deicendit, amanter exceptus à magna-
bus & Episcopis ejus regionis, quod ani-
mo in pontificem irato illum eo venisse
putarent.

Schafnab. Bertholdus Constantiensis.

Pontifex interim, Germaniæ principum
rogatu, suscepit iter, & progressus ali-
quo usque, de Cæsaris adventu cognoscit.
Itaque subsistit, ut ejus rei causam in-
telligat.

Cæsar deinde, missa legatione splen-
dida, & in hac, fœminis aliquot illustri-
bus, quas inter una ferebatur obsequen-
tior esse Papæ, de absolutione pontificem
orat: gravate quidem ille primo, neque
sibi licere quicquam in eo facere dicebat,
nisi coram adsint accusatores: post mul-
tam actionem expugnatus demum preci-
bus, non abnuitt.

Cæsar autem, antequam in illius con-
spectum veniret totum triduum perman-
sit in arcis, ubi pontifex erat, area & ve-
stibulo, tenui simplici que cultu, depositis
regiis insignibus, nudis pedibus, & ad
vesperam usque jejunos. Quarto demum
die admissus est: ibi tum has ei leges
Papa proponit; Sistat se cognitioni suæ,
respondeat accusationibus principum:
convictus ab imperio decedat: neque
vindictam ullo tempore molietur: interea
vivat privatus: neque publico nomine
aliquid gerat: fidem etiam & jusjuran-
dum suis remittat: consiliarios & famili-
ares ab se removeat: si quid contra faciat,
nullum fore quod nunc ei detur bene-
ficio, & principibus futurum esse li-
berum.

berum, ut mox alium sibi deligant. Has leges ubi probasset ille, Papa missificat: & ut de criminibus intentatis sese purgaret, panem azymum, quem corpus Domini vocant, sumit, magnis imprecationibus caput salutemque suam devovens nisi conficta sint ab adversariis omnia: deinde Casarem, si principum criminatationes objectas esse falsas, & injuriam sibi fieri putet, horratur, ut idem ipse faciat, & alteram consecrati panis particulam sumat: cum autem ille excusaret, neque se commode jam hoc posse facere doceret, nihil amplius urgebat Papa, sed exemplum convivio perhumaniter dimisit.

Benno Cardinalis in vita Gregorii VII. Urspergensis. Bertholdus Constantiensis.

Ea re cognita, procures Italiæ vehementer offensi fuerunt, quod tam foede tamque indigne se submisisset illi, qui pessimis artibus Papatum invasisset, qui cadibus & adulteriis omnia polluisset: in ipso, qui justitiæ sit patronus, & ara praejudiciumque legum, omnem sese spem habuisse collocatam, & non solum excommunicationem contempsisse, verum etiam in ejus gratiam acres cum Papa exercuisse inimicitias: nunc vero ipsum turpissimo plane ad omnem posteritatem exemplo, gravem hanc & indelebilem imperio maculam inussisse, cumque publico tam Ecclesiæ, quam Reipublicæ hoste in gratiam rediisse. Hæc & id genus alia multa jactabant, deque filiolo Casaris eligendo, Romamque traducendo, & deijciendo pontifice cogitabant.

Cæsar, eo cognito, nulla se ratione melius posse placare illos videbas, quam si à pactione discederet, & ipsis conjungeretur. Quod cum faceret, pontificis consilia plane turbavit, sic ut ille susceptum in Germaniam iter omittere cogeretur.

Quod ergo proximum erat Germanix principibus, quid actum esset per legatos nunciat, utque Reipublicæ provideant, hortatur. Fuit hoc anno supra millesimum, septuagesimo septimo.

Urspergen. Bertholdus Constantiensis.

Principes ergo Rudolphum, Suevix ducem, creant Cæsarem: eum consecrat Moguntinus: In Germaniam autem revertens Henricus colligit copias: idem facit Rudolphus, qui Saxonum auxiliis potissimum nitebatur, & tertio conflictu graviter vulneratus, non multo post è vita discessit.

Sigebertus. Autor vita Henrici 4. Frisingensis lib. 6. cap. 35. & de gestis Friderici lib. 1. cap. 7. Helmodus l. 1. c. 28, & 29. Bertholdus Constantiensis.

Henricus ab ea victoria conventus agit Brixie: sic decretum ab Episcopis qui aderant, tam Italis quam Germanis, Gregorium non esse legitimum urbis Romæ Episcopum. Itaque surrogatur in ejus locum Archiepiscopus Ravennas, Victor III. eo facto decreto, Cæsar Romam contendit, Gregorium obsider, fuga tandem dilapsus: Victorem III. confirmat, ab eoque consecratur.

Frisingen, de gestis Friderici lib. 1. cap. 1.

Ursper.

Urspergensis. Helmoldus historia Slavica l. 1. c. 30. Marianus Scotus l. 3. aetate 6.

a Gregorio mortuo, qui fuit alter ab eo pontifex, Urbanus secundus, Gergovix, Avernorum oppido, Claremontium vulgo vocant, ubi conventus erat multorum procerum, Philippo, ejus nominis primo, in Galliis regnante, bellum Saranicum persuadet: b ejus deinde fuit Imperator Godefridus Bulionius, qui feliciter multa gessit, ac Hierosolymam recupaverit.

a *Guilielmus Tyrius lib. 1. cap. 14, & 15. Emilius lib. 4. Blond. decad. 2. lib. 4. b Gaguinus lib. 6. cap. 1. Bellum hoc Sacrum descripserunt præter Guilielmum Tyri Archiepiscopum, autor Chronici Hierosolymitani a Reinuccio editi, Fucherus Carnotensis Baldwini regis capellanus, Robertus Monachus, Benedictus de Accoltis.*

Urbani successor, Paschalis II. infestus quoque Cæsari fuit. Profecturus igitur ejus rei causa in Italiam, filium sibi successorem Cæsar designat.

Helmoldus lib. 1. cap. 32.

Is autem extimulatus ab aliis, & oblitus officii, quod natura nobis insitum est, in summas angustias parentem coniecit, & abdicare se magistratu coegit, cum & Papam & plerosque Germaniæ principes haberet sui consilii factique socios. Itaque Cæsar factus est, ejus nominis quintus, patre Leodii post mortuo in ærumnis.

Urspergensis. Frisingen. lib. 7. cap. 12.

K 4

Vitarbiens.

Viterbiens. *De hoc Imper. Henrico 4. sic scribit Vincentius in Speculo historiali lib. 26. c. 117. Henricus ore facundus fuit, acer ingenio, eleemosynis largus, sexagies & bis acie collata dimicavit.*

Aliquot post annis in Italiam vadit ingenti cum exercitu, ut dissidium, quod erat inter Rempublicam imperii & pontificatum, componeret, & ferro patefacta sibi via Romam demum venit.

Frising lib. 7. cap. 14.

Ceterum, inde à Constantino, Cæsares conferebant honores ac dignitates Ecclesiasticas: Id autem ægre tandem tulerunt pontifices opibus amplificari, quasi rem indignam; eaque de causa pleræque similitates omnes inter ipsos exarserunt.

a Hic ergo Cæsar, cum jus atque potestatem suam urgeret, magnus est Romæ natus tumultus, ita quidem ut excitatus noctu Cæsar subvenire suis, qui passim exdebantur in urbe, cogeretur. Profligatis autem fædis Paschalem 11. capit, neque prius, quam sibi factum esset satis, dimisit, sancito fœdere: sed reverso in *b* Germaniam Cæsare, Pontifex à pacto discedit, quod sanctissimis verbis iuraverat & Cæsarem excommunicat. Ea res multos Germaniæ principes ad rebellionem commovit, & in his præcipue Moguntinum.

a Frisingensis lib. 7. cap. 12. Helmoldus lib. 1. cap. 40. Vrspergensis. Sigelert. b Viterbiens. parte Chronici 17. Livius libro 39. Nihil in speciem fallacius est, quam prava re-

ligio

ligio. Vbi Deorum numen pratenatur sceleribus, sulit animum timor, ne fraudibus humanis vindicandis divini juris aliquid immisum violemus. Q. Curtius libro 4. Nulla res efficacius multitudinem regit quam superstitio: alioquin impetens, sava, mutabilis, ubi vana religione capta est, melius varibus quam ducibus suis pares.

a Cæsar in Italiam profectus, legatos ad pontificem mittit de pace, sed inter agendum moritur pontifex: ei succedit Gelasius II. Cæsar, quod de electione non esset interpellatus, b Romam venit, & alium constituit: Gelasius ejectus, Cæsarem & Papam ab eo constitutum excommunicat: cumque per Germaniam ejus legati defectionem suaderent, ac principes idcirco convenissent, domum redire Cæsar coactus est: sed interea mortuo Gelasio, Romani Calixtum II. eligunt. Is loco decurbat eum, quem odio Gelasii Cæsar creaverat, & intercedentibus nonnullis, cum Cæsare transigit.

a Helmoldus l. 1. cap. 14. b Sigeberti continuator. Quibus conditionibus transactum sit explicat Frisingen l. 7. cap. 16. Crantius Saxonia l. 5. cap. 42. Sigon. de regno Ital. libro 10. Platina in Calixto.

a Henrico V. succedit Lotharius ejus nominis tertius, è Saxoniz ducum familia, b Hunc Sueviæ dux Conradus oppugnabat, indigne ferens ad Saxones rediisse rerum summam, & in Italiam profectus, occupandi regni causa, cum interim Lotharius Germaniam teneret, de-

stitutus auxiliis, domum rediit, pacemque cum Cæsare fecit.

a *Viterbiensis par. 17.* b *Urspergen. Aller. Abbas Stadenf.*

Erat tum Romæ Pontifex Innocentius II. Huic adversabatur Anacletus: & quoniam ampla natus erat familia, cedere fuit coactus Innocentius: verum implorato Cæsaris auxilio, restitutus est.

Frising l 7. c. 18.

a In Germaniam reversus, & ibi rebus compositis, in Italiam redit Cæsar ingenti cum exercitu: civitates aliquot rebellantes domat, & in his Anconam atque Spoletum: b Siciliæ regem Rogerium ex Apulia & Campania profligat, & inde à Carolo magno vix alius majora per Italiam egisse fertur.

a *Frising. lib. 7. cap. 19, & 20.* b *Ritius de regib. Sicilia lib. 1. Frisingensis lib. 7. cap. 15. Urspergensis. Helmoldus. lib. 1. cap. 55.*

In lucem quoque tunc revocatum fuisse traditur, bellorum tempestatibus oppressum Jus civile, quod Justiniani Cæsaris mandatu consutum esse dixemus.

Urspergensis. Aventinus lib. 6. Sigonius de regno Italia lib. II. Theodorus Bibliander in chronologia.

Successorem habuit Conradum Sueviz Ducem. Bavarix dux tum erat Henricus, cognomento Superbus, & idem Saxoniæ dux per matrimonium, quod Lotharii Cæsaris esset gener. Is imperium affectans, & multa molitus in Cæsarem, proscriptus fuit, ejusque possessio-

nes aliis concessit. Henricus autem recuperata Saxonia, cum in Bavariam contenderet, mortuus est relicto filio: in cuius gratiam Saxones rebellabant Cæsari, nec id modo, verum etiam Vuelpho, Henrici mortui frater, armis sibi vindicabat Bavariam, ejecto Lupoldo, cui Cæsar eam provinciam dederat.

Frising. l. 7. c. 23. Frising. l. 7. c. 25. Leopoldus hic Austria Dux fuit S Leopoldi filius. Aventinus lib. 6.

a Paulo ante diximus, quemadmodum regem Siciliæ Rogerium Cæsar ejecerit: cum autem ad hunc modum tumultuaretur Germania, Rogerius occasionem nactus invasit Siciliam, & Cæsaris præfectum exturbat: deinde Vuelphonem magnis instigat pollicitationibus, ut pergat facessere negotium Cæsari: facit idem b Hungariæ rex, & ipse Cæsarem metuens.

a *Vrspergensis. Viterbiensis.* b *Bonfin. decad. 2. lib. 6. Geysa secundus Vngaria rex, Geysa Magni pronepos, Borycum, vel ut alii vocant, Broycum filium Calomani regis ex adulterio natum regno ejecit; ob id ei Imperator offensus erat, Ritus libro 2. de regib. Hungaria. Aventinus l. 6.*

Tandem profectus in Saracenos, & amisso exercitu, domum reversus, cum in Italiam proficisci cogitaret, rebus omnibus instructis, Bambergæ mortuus est.

Æmli. l. 5. Aventinus l. 6.

Successit ei fratris filius, Fridericus Enobarbus, Sueviæ dux, ejus nominis primus, heroici vir ingenii.

Frising.

Frisingensis de gestis Frid. lib. 2. cap. 1. Urspergensis.

^a Is initio regni, principes Germaniz pacavit, & dissidium illud, quod erat de Saxonia Bavariaque, sustulit: post magno cum exercitu ^b Italiam adit: ^c Veronenses, à quibus erat contemptus, mulctat. & exempli causa, primis aliquot laqueo gulam frangit. Circa Placentiam excubias sibi fieri jubet, à principibus omnibus ^d imperii beneficiariis: Mediolanum obsidet, Aream diruit, Dertionam complanat.

^a *Frising. lib. 2. cap. 11. Otho de S. Blasio cap. 6. ^b cap. 6. ^c Cap. 7. ^d Cap. 11. Gunth. Ligurini lib. 3. Frisingensis de gestis Friderici 4. 16, 17, 18, 19, & 20*

Romam profectus consecratur ab Adriano III. cives tumultuantes opprimit: Spoletum evertit, vastamque eadem facit: Longobardos domat, & superatis insidiis, quas Veronenses ei collocaverant, in Germaniam rediit: Palatinum principem, qui se absente turbas exiraverat, ignominiose mulctat: Bohemiz ducem constituit regem.

Frisingensis lib. 2. cap. 22, 23, & 25. Duo in hac sect. notanda veniunt. Primo ignominiosa Palatini mulctatio, qua fuit gestatio canum, priscis Germanis usitata: Meminit ejus Widechindus monachus libro 2. Otho Frisingensis de gestis Friderici Imperat. lib. 2. cap. 8. Guntherus Ligurini libro 3. Arnoldus Lubecensis continuator Helmoldi lib. 7. cap. 2. Dodechin. ad annum 1155. Crantzius Saxon. lib. 3. cap. 15.

Erudite

Erudite autem hunc morem expressit G. Sabinus in Caesaribus suis hoc trochaico:

Mos erat antiquis qui publica commoda pacis

Cæsare turbasset bella gerente foris;

Totius imperii res inspectante senatu,

Ut canis impositum corpore ferret onus.

Secundo notetur creatio ducis Bohemia in regem.

Facta est illa hac lege, ne dignitas ista ad posteros transiret, sed ei honori successor exheres foret. Aventinus.

a Interea Mediolanenses multa superbe faciebant in vicinos, & Dertonom à Cæsare dirutam restaurabant: itaque cum ingenti exercitu reversus, Mediolanum expugnat, adjutus à Cremonensibus, à *b* Papiensis, & Novarianis: capta urbe, parvum est multitudini, principum Germaniæ intercessu, quibus illi supplicaverant. Longobardia tota in suam *c* potestatem redacta, legibusque constituta civitate, discedit ad alios ibi populos.

a Frising. l. 2. cap. 30. *b* Radevicus l. 1. cap. 32. usque ad 43. *c* Otho de S. Blasio, cap. 11.

Post ejus abitum illi rebellant, leges præfixas contemnunt, munitiones ab eo factas demoliuntur: rursus igitur eo profectus, agrum totum populatur, & quicquid ipsorum ditionis erat evertit.

Radevicus l. 2. cap. 21. & seqq.

Interea graves fiunt adversus illum per Italiam conspirationes: in his etiam erat is, quem diximus, Adrianus, Papa, qui cum plane statuisset eum excommunicare, mortuus est.

Vrspergen.

IN

In Italiam tertio profectus Cæsar, Mediolanum funditus evertit, rebellionis autores capite multat, reliquam multitudinem in exilium ire cogit, & Romam obsidens, magnam exercitus partem ex morbi contagione desideravit. Soluta igitur obsidione, & per Herruriam collocatis præsidiis, Spoleti, Anconæ, Ravennæ constitutis pro suo arbitratu qui Rempublicam gererent, in Germaniam redit.

Otho de S. Blasio cap. 16. Urspergensis.

Adriano pontifice mortuo, duo de principatu contendebant, absente Cæsare, Victor & Alexander III. in Victorem Cæsar quidem magis inclinabat: sed Alexander competitorem, post etiam, augeſcente diffidio, Cæsarem excommunicat.

Radevicus lib. 2. cap. 43. Otho de S. Blasio cap. 13. Mutius lib. 18. Joannes Marius de schismatibus & conciliis parte 3. cap. II.

Eam occasionem conspicati Mediolanenses, rebellionem faciunt, Cæsarisque præfectos in multis Italiæ locis ejiciunt, quosdam etiam laqueo suspendunt. Regressus igitur in Italiam dubio Marte cum illis configit: pontifex belli socius profugit Venetias.

Urspergen. Sabellicus Ennead. 9. l. 3. Naulerius generat. 41. volum. 2.

Facta demum pace per inducias, in Asiam profectus adversus Christianæ religionis hostes, & oppressus impetu fluminis in quod lavandi causa sese dimiserat, periit.

Nicasus

Nicetas Choniates lib. 2. de rebus Isaacii Angeli. Arnoldus abbas Lubecensis Helmodi continuator, nominat fluvium hunc Saleph, alius Serra dicitur. Hieronymus Mercurialis lib. 4. variar. lection. Cydnum Cilia flumen esse censet, & citato Galeno ex l. de causis procatarepticis, Alexandrum M. aetivo tempore, dum se in eodem flumine lavisset, convulsione ac tremore torporeus captum fuisse scribit.

Successor ei fuit filius, Henricus, ejus nominis Sextus. Is, mortuo Siciliæ rege Guilielmo, Rogerii filio, cum in Italiam secundo venisset, Apulia & Calabria devictis, Neapoli quoque capta, Siciliam domat, magnis ibi relictis præsidiis, propter mobile gentis ingenium.

Otho de S. Blasio cap. 39, & 40. Urspergensis.

Deinde Ravennæ & Anconæ, perque Apuliam & Herruriam, optimates constituit: cum deinde filium suum Fridericum, adhuc infantem, imperii successorem designasset, de voluntate Germaniæ principum, in Siciliam profectus, vitam finit.

Otho cap. 43, & 45. Ursperg.

Et, quoniam ætate puer erat Fridericus filius, ut dictum est, plerique omnes Philippum, ejus patrum, suscipiendum judicabant: sed vehementissime Romanus pontifex obstabat, Innocentius IV.

Otho de S. Blasio cap. 46, & 48. Ursperg.

Divisis autem principum animis, cum hi Philippum, alii vero Saxonie ducem

Otho-

Othonem crearent, magnus ex ea re motus fuit exortus, præsertim ad oram Rheni. Philippus vero, partim armis, partim humanitate summa deduxit adversarios ad officium: ac deinde pacem cum pontifice quoque fecit, quem expertus erat infestissimum.

Otho cap. 46.

Occisus deinde in cubiculo, successorem habuit eum, de quo diximus, Othonem, Saxoniz ducem, qui in pontificis odium incurrit, quem prius habuerat amicissimum. Tandem etiam excommunicatus est ab illo, ideoque habitis comitiis, principes electores à pontifice sollicitati ut alium crearent, Henrici sexti filium, Siciliz regem, Fridericum, cui fidem dederant adhuc infanti, ut paulo supra diximus, evocant è Sicilia.

Otho de S. Blasio cap. 50. Arnoldus Lutensisl. 7. cap. 14. Urspergensis.

Occurrit quidem illi Cæsar Otho cum exercitu ad Rhenum, ut transitu prohiberet; sed ejectus & in Saxoniam reversus, moerore, ut creditur, interiit.

Mutius lib. 19.

Atque ita Fridericus est factus Cæsar, ejus nominis II. Friderici Ænobarbi Cæsaris è filio nepos.

Urspergensis. Mutius lib. 20.

Innocentius tertius, de quo dictum est ante, concilium habuit Romæ, Lateranense vocant: ibi decretum inter alia fuit:

Tom. 4. concil. pag. 211. Urspergen.

Vt chrisma simul & eucharistia, quam dicunt hostiam, sub clavi servantur:

Decre.

Decretorum concilii Lateranensis cap. 20.

Vt quotannis privata fiat confessio peccatorum. *cap. 21.*

Vt electio, facta per civilem magistratum in sacris beneficiis, vim nullam habeat. *cap. 25.*

Ne, qui sunt ordinis Ecclesiastici, fidelitatem iis, qui laici dicuntur, sine causa promittant. *cap. 43.*

Ne constitutiones principum Ecclesiis præjudicent. *cap. 44.*

Vt ab omni contributione sint immunes Ecclesiastici. *cap. 46.*

Ne tributa solvâtur ante decumas. *c. 54.*

Ne divorum reliquiæ monstrantur extra capsulam. *cap. 62.*

a Ad hæc, grave tum erat inter Græcos atque Latinos dissidium: nam super quibus aris Latini missificassent, eas contrectare Græci nolebant, nisi prius lavissent eas & expiassent: deinde baptizatos à Latinis rebaptizabant. b Fit ergo decretum, ut ad Ecclesiam Romanam matrem suam revertantur, quo scilicet ovile sit unum & unus pastor: nisi pareant, excommunicati privantur ordine.

a Tom. 4. concil pag. 214. b Cap. 4. Repetitur 3. *Decretal. tit. De baptismo & eius effectu. cap. 6.*

Romam profectus Fridericus, ab Honorio III. consecratur. Qui passim erant per Italiam rebelles, domat, quosdam autem proscribit. Ex iis nonnulli Romam confugiunt, & pontificis opem implorant. Ea res maximi dissidii dedit occasionem: nam suos adversarios habere portum ibi

atque

230 DE MONARCHIA IV.
atque domicilium, Cæsar molestissime
tulit.

Urspergensis.

Glisciente odio, filium suum Henricum
de concilio principum designat imperii
successorem, & principes Cremonam evo-
cat ad conventum: sed cum aditu prohi-
berentur, factione pontificis & Longo-
bardorum, in Apuliam Cæsar revertit, &
aliquanto post moritur pontifex, eique
succedit Gregorius IX. qui Cæsarem
excommunicat, quod professionem in
Turcas, cui sese voto astrinxisset, non
susciperet.

Urspergen.

Cæsar deprecatus offensionem, seseque
purgans, cum nihil proficeret, Romam
petit, pontificem dejicit, ejusque socios
graviter mulctat, & altero indicto Ra-
vennae conventu impeditur à Pontifice
profugo, qui passim ei multos excitaverat
adversarios.

Mortua demum uxore, Cæsar, ut pro-
missa præstaret, ac Reipublicæ consule-
ret, professionem in Asiam suscipit: per
ipsius absentiam vero pontifex bellum
facit, & Apuliam occupat. Re feliciter
gesta, multisque locis recuperatis, & in
his Hierosolyma, certior factus de Italiae
statu, Cæsar, pactusque cum hoste decem
annorum inducias, redit cum exercitu,
suaque facile recuperat. Pontifex novo
fœdere se communit Italiae procerum,
quos Cæsar mulctaverat, ac deinde rursus
eum excommunicat, quod cum hoste pe-
pessisset.

Urspergen.

Urspergen. Joannes Cuspinianus.

Cæsar, quieris amans, per legatos agit de pace, quam vix demum impetravit, ac in Germaniam idcirco redit. Pontifex autem, cum naturam mutare non posset, vastato Viterbio, Cæsarem rursus excommunicat. Ea re commotus vehementissime Cæsar, fremens & iratus, in Italiam redit: per Hetruriam, per Umbriam, per Longobardiam, per oram Paduanam, mulctat omnes rebelles: pontifex idcirco ingeminat excommunicationem, & Venetos fœdere sibi conjungit. Cæsar per Italiam grassatus, & plerisque omnibus ad officium reductis, Romam obsidet; neque multo post moritur Gregorius Pontifex, cum Ravennam suos evocasset ad concilium, quo tamen illi, viis omnibus obsessis à Cæsare, pervenire non poterant: quidam etiam capti fuerunt.

Mutius lib. 20. Cuspinianus.

Hic ille est, qui decretales, uti vocant, Epistolas confarcinavit, magnam juris pontificil partem, plurimis onustam commentariis. Qua quidem in re mirum videri possit, esse homines, qui tantum elaborare velint, ut ea quæ parum apte, perperam etiam & minus prudenter atque pie, sed & ridicule dicta sunt, tanquam oraculum aliquod mordicus arripiant, & in iis interpretandis, enucleandis, vestiendis, omnem operam & artem consumant, quasi eo conducti essent, ut alienam stultitiam & errorem vigiliis & labore suo maxi-

maximo defendant, & in alterius impudentia, sui pudoris existimationem amittant.

Illud quod Gratiani decretum vocant, diversis locis habet inter alia,

Sequendam omnibus esse regulam Ecclesie Romanæ, quæ sit beati Petri sedes.

Dist. 19. c. 4. Enimvero.

Non licere concilium habere, nisi permittente Romano Pontifice.

Dist. 17. c. 1. Synodum. & c. 4. Nec licuit.

Item c. 5. Multis denuo.

Leges Ecclesie Romanæ servandas esse, tanquam ipsius Petri voce pronunciatas.

Dist. 19. c. 2. Sic omnes.

Quod Ecclesia Romana jugum imponit, etiamsi tolerabile non sit, esse perferendum.

Dist. 19. c. 3. In memoriam.

Ecclesie ministros debere castitatem promittere, ne videlicet ducant uxores.

Dist. 11. cap. 2. Sacerdotes. Item c. 7. Si Laicus. & c. 10. Lex continentia.

Ei, qui non habet uxorem, licere concubinam habere.

Dist. 34. cap. 4. Is qui non habet. Item c. 5. Christiano.

Papam in suo munere negligentem & remissum, nocere quidem tum tibi, tum aliis; veruntamen à nemine posse judicari, quod omnes ipse judicet.

Dist. 40. c. 6. Si Papa

Imperatorem debere subesse Papæ, non præesse.

Dist. 96. c. 11. Si Imperator. Item cap. 12. Nunquam de Pontificibus.

Reliquos

Reliquos omnes mortales ab hominibus judicari, Papam vero, Petri successorem, à solo Deo.

9. q. 3. cap. 13. *Nemo judicabit. Item c. 14. Aliorum hominum. & cap. 15. Facta subditorum.*

Papæ licere populum eximere à fide & jurejurando, quo principi suo tenentur.

15. q. 6. c. 3. *Alius item.*

In Gregorii Decretalibus epistolis, & Sexto Bonifacii, & Clementinis, & Extravagantibus, uti vocant, est inter cetera,

Decretis conciliorum auctoritatem Papæ non subjici.

Decretal. Gregor. l. 1. tit. 6. cap. 4. Significasti. Sect. Aunt in conciliis.

Pontificis esse, Cæsarem electum approbare, vel minus idoneum rejicere.

Decret. l. 1. tit. 6. c. 34. Venerabilem.

Duo præesse mundo luminaria magna, Solem atque Lunam: Solis loco Papam esse, Cæsarem vero Lunæ.

Decret l. 1. tit. 33. c. 6. Solis.

De adulterio & aliis criminibus, quod minora sint, episcopis licere cum iis qui deliquerunt agere remissius.

Decretal. lib. 2. tit. 1. c. 4. At si clerici. Sect. De adulteriis vero.

De Ecclesiæ Romanæ privilegiis Papam solum cognoscere.

Decretal. l. 2. tit. 1. c. 12. Cum venissent.

Excommunicatorum ossa jam sepulta debere exhumari & projici.

Decretal. lib. 3. tit. 18. c. 12. Sacris. & l. 5. tit. 33. cap. 5. Ad hac,

Papæ

Papæ licere, Imperatorem remove-
loco & magistratu.

*Sexto Decretal. lib. 2. tit. 14. ad Apo-
stolica.*

Cæsarem teneri, ut fidem & fidelita-
tem pontifici præstet, per jusjurandum.

Clement. l. 2. tit. 9. cap. Vnico.

Ecclesiasticos oportere solutos ac li-
beros esse ab omni sumptu, molestia,
munere.

Decret. l. 3. tit. 49. c. 7. Adversus.

Post mortem posse aliquem declarari
hereticum, ejusque bona publicari.

*Decret. l. 5. tit. 7. c. 10. Vergentis. Item 24.
q. 2. c. 6 Sane profertur.*

Filios hæreticorum ad præfecturam
ullam civilem, aut sacram non debere
admitti.

*Sext. Decretal. lib. 5. tit. 2. cap. 15.
Statutum.*

Ad salutem esse necessarium, ut omnes
homines Pontifici Romano subsint.

*Extravag. comm. l. 1. tit. 3. de majori, & obed.
cap. Vnam sanctam.*

Hæc paucula, ex ingenti acervo de-
sumpta, cujusmodi sint nemo sanæ men-
tis est qui non videat.

Lex est, ut eam definiunt homines do-
ctissimi, a Ratio summa insita in natura,
quæ jubet ea quæ facienda sunt, prohi-
betque contraria. b Lex autem omnis ad
communem utilitatem referri, & legisla-
tor sic erga multitudinem atque Rem-
publicam affectus esse debet, ut pater
suos erga liberos: quid autem in iis, quæ
dicta sunt, simile apparet? Ea vero non
excusare

excusare tantum, sed etiam vestire, & ornare, & illustrare novis commentationibus, & quidvis dicere potius, quam pari dignitatem illorum imminui, quæso, cujus hoc est impudentiæ, ne quid gravius dicam?

a Cic. 1. de legibus. b Cic. 2. de legibus.

Si fastus & avaricia, & dominandi cupiditas, & literarum inscitia persuasit illis, ut ejusmodi facerent decreta; si sententiis ipsi variant, nec alii volunt aliorum astringi legibus, quod pari sint potestate prædicti; quæso, cur te maceras, ut distorta & repugnantia componas & concilies?

Omitto pelagus illud aut sentinam verius, eam videlicet juris papistici partem, quæ beneficiorum uti vocant, & bonorum sacrorum nundinationem continet. Quis enim fraudes atque technas enumerare possit? ne ipsi quidem, qui plurimis annis in eo mercaturæ genere versati sunt, satis etiam omnes intelligunt aut norunt, quando novæ semper excogitantur: sed hoc argumentum & tempus aliud, & librum singularem poscit: nunc ad propositum redeamus.

In Decret lib. 3. tit. 5. de præbendis & dignitatibus.

Vt Fridericus Cæsar, ita Galliz quoque rex. Ludovicus, ejus nominis nonus, in Syriam & Ægyptum cum exercitu penetravit, & post in obsidione Tunetæ urbis vitam finiit, anno salutis M CC LXX.

Blond. decad. l. 3. Gaguinus l. 7. cap. 2. Amelinus l. 7.

EO regnante, Guilielmus, Episcopus Parisinus, quæstionem proposuit de beneficiis Ecclesiasticis; re palam disceptata, vicit ea sententia, non esse fas cuiquam habere plus uno. sed ejusmodi decreta satis est recitasse tantum atq; scripsisse.

Joan. Ital. in Chronic. Franciæ. Henricus Plantaleon in Chronologia Ecclesiæ. Chronicon Flandria lib. 8. Guilielmus Episcopus Parisinus scripsit librum de pluralitate beneficiorum, teste Joanne Trishemio de Scriptoribus Ecclesiasticis.

Gregorio successit Innocentius III. ad quem, velut hæreditaria successione, venit odium Cæsaris. Itaque Lugduni indicto concilio, Cæsarem evocat: non venientem excommunicat, dignitate privat, hortatur Germaniæ principes ut alium eligant: & hoc quidem ejus decretum est, inter alia, typis excusum, quemadmodum & Cæsaris quædam extant ad diversos reges Epistolæ, quibus & Pontificum iniquitatem, & suam prolixè demonstrat innocentiam.

4. Tom. concil. Emil. l. 7. Vide Mathai Paris monachi Albanensis historiam majorem. pag. 648.

Decreverat Cæsar proficisci Lugdunum & periclitari fortunam: sed orta denuo rebellione per Italiam, vires omnes eo convertit, & cum minus feliciter res gereretur, in Apuliam reversus, cœpit languere, ac demum mortuus est.

Mutius lib. 20.

Alii periisse veneno, alii strangulatum fuisse dicunt à filio suo Notho Manfredo, qui Italiam post invasit.

Mi-

*Michael Ritus lib. 2. de regib. Sicilia. Mu-
nius l. 20. Crantz. Saxon. l. 3. cap. 6. Sigon. de
regno Italia l. 18.*

a Erat tunc magni nominis Azo jure-
consultus, quem deinde secuta fuit ingens
illa scriptorum turba, qui violato Iustini-
ani Cæsaris edicto, *b* gravi quidem illo
atque severo, mundum referferunt innu-
merabilibus libris, unde nunc petenda
sunt ea quæ veteres illi copiosissime doctis-
simeque tractarant.

a *Alciat. parerg. l. 10. c. 25. b* *L. 1. Sect.
Nostram, C. de veter. jur. consil.*

a Nam aliorum alii scrinia compilant :
neq; scribendi finis est ullus aut modus &
opinionibus contrariis omnia redundant,
ut proprie locum hic habeat, quod senex
ille dicit, cum tres de Iure consuluisse,
b *Fecistis probe. incertior multo sum, quam
dudum.*

a *Horat. l. 1. Sat. 1. b* *Terent. Thorm.
Actus 2. Scena 4.*

Omitto technas, quæ plures quotidie
excogitantur. Plane enim hic accedit,
quod *a* Comicus inquit, *Ut in astu veniat
aliud ex alio malum.* Præclare multa legibus
esse constituta, sed ea Iureconsultorum
ingeniis pleraque corrumpi *b* Cicero
queritur atque depravari : quid si nunc
viveret, & pyramides illas librorum &
præxin nostram, & sacrarium illud legum
tam fœde pollutum, misereque contami-
natum esse videret ? Quanquam sane,
sicut alias artes omnes in lucem Deus
hac nostra memoria reduxit, ita quoque
multos excitavit, qui bonarum literarum

L instruati

instructi præsidio non pœnitendam operam in hac etiam parte collocant, ut rem videlicet pulcherrimam, hominumque societati plane necessariam, imo donum cœleste, depromptum & haustum ex mediis & Philosophiæ fontibus, nitore suo restituant & æquitati. Qui quidem ipsorum conatus, publicam non modo laudationem, sed remunerationem quoque meretur.

^a *Ter. Eun. Act. 5. Scena 6.* ^b *2. de legib. Cic. 1. de legibus.*

Ab ejus morte per annos XXII. fere fuit interregnum, cum subinde alii & alii eligerentur, qui tamen in ea temporum perturbatione summam rei non tenebant.

Egnatius 18. annos interregni nominat. Friderico. 2. Imp. extincto successit Conradus F. ejus nominis 4. cui oppositus est Wilhelmus Comes Hollandiæ. Illo autem extincto, & hoc in Frisia caso, à Septemviris, de Electione discordantibus, creati sunt duo Cæsares, Richardus princeps Cornubiæ Anglus, & Alphonsus Rex Castellæ. Neuter tamen horum Imperio diu præfuit: nam Alphonsus sponte abdicavit, Richardus pecuniis exhaustus in Angliam rediit.

Interea regnum Neapolitanum à familia Friderici Cæsaris in potestatem Gallicorum devenit, ac post etiam Sicilia. Nam Gallicis armis tum nitebantur pontifices: quanquam deinde gravissima bella super his regnis orta sunt inter Arragoniam & Andegavensem Gallicam familiam: Verum hæc non sunt hujus loci.

Michael

Michael Ritus lib. 3. de regib. Sicilia & Neapolis.

Cum in eo statu fluctuasset tot annis respublica. sicut dictum est, Rudolphus Habsburgius creatur Cæsar: Is initio regni, motus, qui passim erant per Germaniam, componit: inde conventibus aliquot actis, Bohemix regem, Ottacarium rebellantem invadit, & ad pacis conditiones cogit; quas tamen ille, suæ conjugis impulsu, non multo post violat, & in Austria secundo congressus, in prælio interficitur.

Albert. Argentines. Aeneas Sylvius historia Bohemica cap. 27. Mutius lib. 21. Cuspinianus.

Rudolphum adjuvabat Ungarix rex, Ladislaus Chonus.

Mutius l. 21. Bonfin. decad. 2. l. 8.

Pace demum facta cum Bohemis per matrimonia, Cæsar filio suo Alberto Austriam dedit, quam multis annis Bohemix rex possederat.

a Impeditus autem variis Germanix negotiis, non est in Italiam Cæsar profectus: quanquam alioqui non multum huc inclinabat: & per jocos fertur *b* narrasse fabulam aliquando de Vulpe, quæ Leonem simulate ægrotantem quodam in specu non adibat, quod vestigiis aliorum animantium terreretur, ex quibus nulla rediissent. Præfectum tamen in Italia constituit, ac velut Imperii vicarium: deinde Flaminiam & Exarchatum, de quo non semel diximus, Ecclesiæ Romanæ confirmasse traditur, cum tenuis ad-

240 DE MONARCHIA IV.
modum fructus ex iis locis ad ipsum re-
dider.

a Joann. Cuspinianus. b Refert hunc
apologum Plato in Alcibiade priore, & Ho-
rat. lib. 1. Epist. 1. Exarchatum Pon-
tifici concessit Rudolphus Imp. ea conditione,
ut Pontifex suis impensis & sumptu exer-
citus contra infideles & barbaros in Asia
& Africa alat, quemadmodum in scrip-
to suo contra Julium Pontificem edito Max-
imil. Imperator demonstravit, Aventinus
lib. 7. Quas vero civitates complexus sit
Exarchatus, docet Sigonius, de regno Italia
lib. 3.

Perpetuis enim simultatibus & Papa-
rum inimicitiis defatigati Cæsares, facti
sunt paulatim remissiores. Nec enim prius
acquieverunt pontifices, quam illos ex-
tra fines Italix submovissent: & quia
regum Gallix prædiis fere nitebantur,
ac per Episcopos Germanix factiones ale-
bant, effecerunt tandem quod pridem
animo concupiverant.

Hic vero memoria repetendum est,
quæ sit facta rerum vicissitudo, quando
illi, qui beneficio Cæsarium incolumes
fuerunt, vitamque tolerarunt, & locum
suum atque dignitatem retinuerunt, am-
plificati bonis illorum atque munificen-
tia, dominatum sibi sumptuerunt in eos,
& patrimonio quoque fraudarunt. Non
solum enim Italix bonam partem occu-
pant, sed Siciliæ quoque reges atque Ne-
apolis arcte sibi devinxerunt. Nam hi &
tributum illis annum dependunt, &
dignitatem Imperatoriam suscipere prohi-
bentur,

bentur, nisi permissu illorum; & cum in possessionem ab eis mittuntur, hoc ipsum jurant inter alia.

Bergomensis lib. 13. Amilius lib. 7. Michael Rytius lib. 2. de regib. Sicilia. Blondus l. 8. decad. 2. Crantzius Metrop. l. 8. cap. 30. meminit Sleidanus commentar. lib. 1. & Brutus fulmen, auctore F. Hottomanno, ut volunt.

In Rudolphi tempus incidit illa memorabilis Gallorum clades per Siciliam. Cum enim insulam hanc tenerent, & more militari multa facerent insolenter atque libidinose, per occultam conjurationem, dato signo, passim trucidati fuerunt omnes, cum ad preces vespertinas campanæ impellerentur. Facinus hoc vulgo vocant Vesperas Siculas: Fuit hoc anno M C C L X X I. die Paschatis.

Paulus Amilius histor. Franc. libro 7. Tilius in Chronico Franc. Thomas Fazellus rerum Sicular. Decad. 2. l. 8. Michael Rytius de regibus Sicilia.

Accepta pecunia, Rudolphus, Italix civitates multas, quæ ditionis erant Imperii, liberas & immunes fecit, Bononienfes, Florentinos, Genuates, Lucenſes, & alios.

Mutius lib. 21. Sigonius lib. 20. de regno Italia. Crantzius Metrop. lib. 8. cap. 40. Nauclerus.

Convocatis deinde Francofurtum principibus, filium suum Albertum designari sibi successorem frustra petebat.

Mortuo successit Adolphus, familia Nassovicæ, qui non multo post inimici-

rias exercere cœpit cum Alberto, Austriæ Duce: cumque suis moribus Germaniæ principes admodum offenderet, ac ipsum quoque Moguntinum, cujus opera factus erat Cæsar, loco removeretur, & eligitur Albertus, Austriæ dux, Rudolphi filius, qui, contractis copiis, & adjutus à principibus, Adolphum petit, & commissoprazlio in agro Spirensi, Adolphus ab Alberto gravissime sauciatus, à reliqua multitudine post interficitur.

Albertus Argentinens. Mutius l. 2. Joannes Caspianus.

Post eam victoriam Albertus, confirmandi sui causa, ne quis priorem electionem esse vitiosam diceret, solenniter creari Cæsar petiit. Ea re perfecta, Bonifacius octavus Pontifex reclamabat, neq; ratum habere voluit quod reliqui principes fecissent.

Cum autem aliquanto post, gravissimum esset natum dissidium inter ipsum & Philippum Pulchrum, Galliæ regem, approbavit Albertum, in ejusque familiæ laudem multa dicebat. Albertus demum à suis propinquis interfectus est, cum rebus omnibus instructus iter suscepisset, ut Bohemis filium suum Fridericum obtruderet regem.

Æmilius lib. 7. Gaguinus lib. 7. cap. 5. Mutius lib. 22. Aeneas Sylvius hist. Bohem. cap. 18.

Bonifacius hic Gregorii noni decretalibus Epistolis, quæ libris quinque continentur, alterum volumen adjecit, quod Sextum vocat. Inter alia statuit licere Pontifici

Pontifici abdicare se Papatu. Nam ipse non bonis artibus illud Cælestino V. cui successit, persuasisse scribitur.

Sexti. Decret. lib. 1. tit. 7. cap. Quoniam aliqui. *Platina. Crantzius Metropolis l. 8. cap. 48.*

Ab Alberto fit Cæsar, Henricus ejus nominis septimus è familia Luceburgica. Is filio suo Joanne per matrimonium facto Bohemix rege, proficiscitur in Italiam, cujus quidem status tunc erat miserrimus. Nam inde à morte Friderici II. Cæsaris, per annos circiter LVII. neglecta fuit à nostris Imperatoribus Italia: quo factum est, ut varie dilaceraretur ab iis qui potentiores erant, præsertim à Guelphis & Gibellinis, quæ dux factiones plurimas habent iis in locis clientelas.

Aeneas Sylvius in Bohemia sua cap 31. Vita Henrici VII. descripta est à Conrado Vecerio, Secretario regio

Primum ergo per Langobardiam præfectos constituit oppidis ac municipiis, & jurejurando sibi populos astringit: deinde Mediolani commoratus aliquandiu, frustra conatur eas, de quibus modo dixi, factiones conciliare: cumque ejus urbis præfectus, Turrianus, illum ex improvviso cogitaret opprimere, patefacta conjuratione, & repulsis adversariis, Vicecomiti præfecturam urbis committit.

Alb. Argent. Mutius lib. 23. Paulus Jovius lib. 2. de vita Vicecomitum Mediolanensium.

Quæ sunt ejus regionis urbes omnes illius fidei se permittebant atq; potestati:

sola Brixia rebellabat, quam longa captam obsidione, mœnibus nudavit. Inde per Genuam profectus, & Pisis facto itinere, Romam venit, coronatus ab aliquot Cardinalibus, quoniam Pontifex Romanus Clemens V. urbe relicta migraverat in Galliam, & Avenione habitabat.

Platina. Crantzjus Saxon. l. 9. c. 3, & 4.

Cum ab eo jusjurandum exigent Cardinales, quod Pontifici præstandum esse dicerent, ille recusabat, neque tale voluit esse quo Papæ devinceretur. Ea recognita, pontifex, augendæ potentia causa, formulam illam generalem jurisjurandi latissime post explicavit, & reliquis decretis, quæ nunc extant, inseruit. Nam ipse quoque leges multas composuit, quæ nomen ab eo retinent, & Clementinæ dicuntur.

Lib. 2. tit. 9. c. Unico Clement.

Ad hoc tempus, illi, qui Templarii vocantur, quorum ingentes erant opes, eodem impetu, diversis locis trucidati fuerunt & extincti. Gallia rex Philippus Pulcher, magnam facultatem ipsorum partem permissu Pontificis occupavit. Damnatum deinde fuit nomen eorum atque memoria: & in concilio Viennensi, quod per Galliam erat, ipsorum possessiones attributæ fuerunt iis, qui Rhodii dicuntur equites.

Fasciculus temporum. Albertus Argentinensis. P. Amilius lib. 8. Gaguinus lib. 7. cap. 5. Huld. Mutius Chronico German lib. 22. Nauclerus volum. 2. generat. 44. Tilius in Chronico

nico reg. Franc. Crantzius Metropel. lib. 9. cap. 6.
 Rudolphus Hospinianus de origine monachatus
 l. 6. cap. 18.

Hoc etiam tempore, Philippi regis, &
 Papæ Clementis autoritate fuit Aurelia-
 nensis Academia constituta.

Middendorp. l. 2. Acad. orb. Christ. Tilus in
 Chronico regum Francor.

Mortuo tandem Henrico non absque
 gravissima veneni suspitione, sepultoque
 Pisis, acerrimæ contentiones ortæ sunt in
 Germania super electione.

Sabellicus Ennead. 9. l. 8. Michael Ritius l. 3.
 de regib. Sicilia. Aventinus l. 7.

Nam de principatu contendebant Fridericus Austriæ dux, Alberti Cæsaris filius, & Ludovicus Bavarix dux: Ludovicum, Aquisgrani, Moguntinus Episcopus; Fridericum vero Bonnæ, Colonienfis inaugurat. Ioannes autem XXII. Pontifex Romanus utrumque salutabat Cæsarem: in Fridericum tamen propensior. Quæ quidem res magis etiam similitudinem incendit. Collectis utrimque copiis, magna vi dimicatur ad Ellingam Sueviæ oppidum: sed æquo fere Marte: deinde rursus majori impetu in Bavaria: quo quidem in prælio captus est Fridericus, bona suorum militum parte desiderata. Dimissus tandem domumque reversus, aliquot post annis moritur.

Albertus Argent. Mutius l. 24. Aventinus l. 7.
 Joannes Cuspinianus.

a Ludovicus ergo rerum potitus, Itali-
 am cum exercitu petit, quamvis invito
 pontifice: municipiis & oppidis passim

constituit præfectos, deinde Mediolani coronatur ab Archiepiscopo, & missis Avenionem legatis ad Papam semel atque iterum de solenni inauguratione, cum non impetraret Romam proficiscitur, ubi Mediolani res constituisset. Magna cum gratulatione exceptus Romæ, coronatus est ab uno & altero *b* Cardinali. Cumque Pontifex ingeminarer excommunicationem, ille de consilio procerum, Papam alterum creat. Ad hunc modum flagrabat odium inter eos longe vehementissimum, & intercedebant gravissimæ utrinque criminationes.

a Alb. Arg. b Emil. lib. 3. Joann. Cuspinianus.

a Annales Galliz tradunt Carolum Pulchrum, regem, Philippi filium, omnium primum *b* Joanni Papæ decimas in Galliis permisississe bonorum sacrorum, & prædam inter ipso fuisse divisam; pontificem autem hoc sollicitasse potissimum, ut in Cæsarem ei pecunia suppleretur.

a Cuspinian. b Emil. lib. 3. Titius in Chronico Francia regum

In Germaniam reverso Cæsare, moritur Papa: successor ejus Benedictus XII. Cæsarem & ipse excommunicat, & dignitate privat.

Francofortum ergo convocatis principibus, gravi habita oratione, Cæsar; de pontificum injuriis queritur, fidei suæ rationem exponit, vetustas imperii leges profert & explicat; simul ostendit, quam nihil ad Episcopum Romanum pertineat Imperii respublica: nam qui de voluntate principum

principum sit electus, cum esse revera Cæsarem, etiamsi nullus interveniat pontificis vel assensus, vel consensus, vel consecratio : totum enim istud, quandam esse ceremoniam, quæ paulatim irrepserit, & nunc nimium aucta sit, non absque magno Imperii rum dedecore, tum detrimento.

Mutius lib. 24. Avent. 8. Crantzius Saxon. l. 9. cap. 13.

* Mortuo demum Benedicto, succedit Clemens VI. qui longe fuit omnium violentissimus, & conditiones proponit vehementer ignominiosas; iisque repudiatis acerbior multo factus, gravissime monet *b* principes, ut alterum eligant, ejusq; rei tempus etiam præfinit : nisi faciant, se daturum operam, ne diutius Ecclesia patrone careat & advocato. Fluante ad hunc modum Republica, cum interea mortem obiret Ludovicus, eligitur Bohemix rex, Carolus, Ioannis filius, Henrici VII. nepos.

a Aller. Argent. b H. Mutius l. 24.

Paulo ante hoc tempus maximi belli nata fuit inter Gallos & Anglos occasio. Cum enim Carolus Pulcher Gallix rex, non relictis liberis maribus, è vita discederet, quod fuit anno MCCCXXVII. Edwardus Angliæ rex. ejus nominis tertius, quod esset Caroli sororis Isabellæ filius, regnum sibi deberi contendebat : proceres autem Gallix, qui dicuntur pares, ad Philippum Valesium, mortui regis Caroli patruelem, rei summam deferunt, excluso non solum Edwardo, sororis filio, sed etiam

etiam regis filia posthuma, quod ejus regni hæreditatem ad filias minime pertinere dicerent. Hinc bellum gravissimum, quod ne nunc quidem est consopitum.

Polyb. rerum Angl. l. 19. Gaguinus l. 8. cap. 2. Georg. Lilius in Chron. regum Angl. Bellum hoc ingens & atrox ab anno Christi 1335. usque ad annum 1400. perdurans, Frossardus copiose persecutus est. Sleidanus eandem historiam ex Frossardo breviter & dilucide peculiari libro explicavit. Exclusit autem Edwardum Anglum à regno Gallia lex illa, quæ exstat libro Leg. Salicæ tit. 62. Sect. 6. editionis Joannis Heroldi.

Carolus ejus nominis quartus, Cæsar, initium habuit regni turbulentum. Delata fuit etiam summa rerum Edvardo Angliæ regi; verum is impeditus bello Gallico, recusasse traditur.

Huld. Mutius l. 25. Aventinus 8. Jacob. Meierus in Annalib. Flandria lib. 12. scribunt nominatum à Ludovico Imp. vicarium S. R. Imperii Edwardum Angliæ regem, deinde ab Electoribus ad Imperium vocatum, quod tamen non accepit, omnia interim Republica studia pollicitus.

a Post varias deinde simultates in Germania sedatas, Carolus in Italiam proficiscitur, deque consensu Papæ Innocentii VI. qui in Galliis erat, Romæ coronatus ab aliquot Cardinalibus ea lege, ne vel Romæ in Italia diutius hæret, Mediolanum redit, & familiæ Vicecomitum,

Viccomitum, qui tunc Mediolani multum poterant, concessit, ut per Longobardiam essent Cæsaris perpetui vicarii: cuius quidem beneficii causa, ingentem pecuniæ vim ab illis accepit; nec ab iis modo, verum ab aliis etiam populis, quibus aliquid esset largitus. Quæ sane res imperii vires, ea quidem in regione, plurimum enervavit.

a *Argentinesis.* b *Lege hic Fr. Petrarca epistolam ad Nerium Foroliviensem, Cæsaris notarium. Jovius lib. 3. de vita Viccomitum Mediolan. Atque hinc est, quod Maximilianus 1. Imperator de Carolo 4. dixisse scribitur, Eo pestilentiore pestem nunquam alias Germania contigisse. Refertur à Jacobo Spigelio in commentar. ad 5. librum Guntheri Ligurini. Videatur præterea Theodoricus de Niem qui Carolum 4. l. 2. cap. 25. de Schismate, Dissipatorem Imperii, in Nemore, Unionis tractatu 6. alterum M. Crassum, item Virricum Imperii nominat. Idem Carolum cum Wenceslao F. Imperium totum affirmat vendituros, modo emptorem habuissent. Consule Crantzium Saxon. l. 10. cap. 3. & 4.*

Ex Italia postquam rediit, conventus egit principum, & decretum illud Imperii facit, quod bullam auream vulgo vocant: postremo, filium suum Wenceslaum Imperii successorem designavit, quod magnis largitionibus vix tandem obtinuisse scribitur, neque multo post mortuus est.

Alber. Argentinens. Philip. Bergomens. Aeneas Sylvius hist. Bohem. cap. 33. Egna-

tius. Cranzius Saxon. lib. 9. cap. 29. & lib. 18. cap. 3. Joann. Dubravius histor. Bohem. lib. 22.

Ipso Rempub. gerente, Galliarum rex, Ioannes, Philippi Valesii filius, commisso praelio cum Anglis, qui tunc bonam Aquitaniam partem & urbem Burdegalam tenebant, captus non procul à Pictavio fuit, cum natu minimo Philippo, qui postea Burgundiarum dux fuit, cognomento Fortis, vel Audax. In eo praelio ex prima nobilitate complures accubuerunt. Annalium scriptores tradunt, Anglos fuisse non supra septem millia, cum Galli maximis copiis eo venissent, ad sexaginta circiter millia: fuit hoc anno MCCCXVI. duodecimo Calendas Octobris. Deductus in Angliam rex captivus, anno septimo post vitam finiit.

Amil. lib. 9. Gaguin. lib. 9. cap. 1. Lilius in historia Anglica Ritus l. 3. de Regib: Francorum.

Wenceslaus, natura & educatione, & vitæ genere admodum vitiosus, ut quidem de illo proditum est literis, plane Rempublicam neglexit. Accepta pecunia, Ioannem Galeatium, ex Vicecomitum familia, Mediolani ducem & Insubriae constituit, hominem avarum & crudelem.

Æneas Sylvius histor. Bohem. cap. 34. Accusatur hoc nomine ab Electoribus Imperii in diplomate quod exstat editum opera Christiani Urstisii, tomo 2. histor. German. pag. 180. Videatur etiam Theod. à Niemo, de schismate lib. 2. cap. 25. & Remus Uniois tractatu

tractata 6. item Joannes Dabravius l. 23.

Eo regnante, Jagello, dux Lituaniæ, post mortem Ludovici regis, creatur Poloniæ rex, de voluntate procerum; ejus, qui nunc ibi rerum potitur, Sigismundi II. proavus, tunc primum sacro fonte initiatus, & vocatus Vladislaus.

Matthias Mechovius cap. 2. Sarmatia Europea. Cureus parte 1. Annal. Silesia, Martinus Cromerus lib. 14, & 15. de rebus Polonicis. Avent. lib. 8. Alex. Gaguin. in descriptione Lituania.

Vngariæ rex autem Sigismundus, prælio victus fuit à Bajazete Turcarum Imperatore, ad Nicopolim, tertio Calendas Octobris.

Chalcocondiles l. 2. rerum Turc. Bonfin. Decad. 3. lib. 2.

Galliæ rex Carolus, ejus nominis sextus, insignem equitatum auxilio miserat in Vngariam, ductore Joanne Philippi Audacis Burgundiæ ducis filio: qui captus eo prælio fuit, & adductus ad Turcam, in maximo versabatur vitæ discrimine, quod tamen evasit. Id autem sic accidisse ferunt Galliæ scriptores annalium: Erat Bajazeti familiaris quidam Physiognomus, ex eorum grege, qui se profitentur hominum mores naturalesque ex corpore, oculis, vultu, fronte pernoscere: is contemplatus captivum, autor Imperatori fuit atque suāsor, ut eum dimitteret incolumem: fore enim, ut, domum reversus, maximum excitaret incendium, quo bona pars esset Europæ, vel orbis Christiani conflagratura. Sic ille
per-

persuassus, hominem dimittit, & reliquos ex nobilitate captivos, ubi pretium persolvissent liberationis ad ducenta coronatorum aureorum millia.

Robertus Gaguinus l. 9. cap. 3. Vide Jacobi Meieri annal. Flandr. libro 14. ubi nonnihil ab hac narratione variat.

Cum in Galliam rediisset ille, simultatem cœpit exercere cum Ludovico Aureliano duce, fratre regis. Nam is per valetudinem regis, prope deploratam, volebat Rempub. gerere, quod proximus esset agnatus: Burgundus vero, quod & patrueilis esset regis, & ætate præcederet, mortuo jam patre Philippo, sibi potius deberi contendebat administrationem. Augescente igitur indies magis atque magis offensione, dux Aureliæ tandem, nocturno tempore, Lutetiæ fuit interfectus, à cœna domum rediens. Erant autem à duce Burgundiæ submissi percussores, quod nec ipse postea diffitebatur, & factum etiam defendebat. Fuit hæc anno MCCCCVII. nono Calendas Decembris.

Gaguinus l. 9. cap. 3. Emil. l. 10. Michael Ritis l. 3. de regibus Francia. Commentar Pii Papæ 2. l. 6. pag. 273.

Anno duodecimo post, cum pacificandi causa dux Burgundiæ venisset ad locum constitutum, perfide circumventus à quibusdam Aureliani ducis mortui familiaribus, qui conjuraverant in ejus caput, fuit interfectus, præsentem Carolo Delphino, regis filio, qui disceprationi causæ præerat.

Emil.

Emil. lib. 10. Tilius in Chronico Francia. Ritus de regibus Francorum. Comment. Pij Papa lib. 6. pag. 280. Annales Flandria lib. 15.

Hoc illud est seminarium belli, quod inde ab eo tempore, inter familias illas duas, ad hanc nostram ætatem usque, subinde revirescit.

^a Cum propter ignaviam contemptus esset Wenceslaus, principes ei magistratum abrogant, & ^b Bavarix ducem Robertum, Palatinum, eligunt.

^a *Aeneas Sylvius hist. Bohem. cap. 34.*

^b *Mutius lib. 26. Joannes Cuspinianus. Egnatius.*

Is ad emendandum ea quæ Wenceslaus peccasset, animum statim adjecit; neque ratum habere voluit quod ille Joanni Galeatio concesserat, & Insubriam denuo cogitabat in ditionem Imperii redigere: cumque propter hanc, & id genus alias causas, in Italiam contenderet, impeditus fuit & repulsus ab eo quem diximus, Galeatio.

Avent. lib. 8. Egnatius. Cuspinianus. Jovius lib. 10. de vita Vicecomit. Mediolan. Aveninus lib. 7.

Valde tum erat turbulentus Italiae status, Caroli & Wenceslai potissimum culpa, qui nimium iis populis indulserant. Nam præter Galeatium, nuper factum Mediolani ducem, Veneri etiam & Florentini, & Genuates bellum faciebant vicinis, totumque jus in armis positum erat atque potentia.

Pomponius Mela lib. 3. Germani jus habant

254. DE MONARCHIA IV.

benz in viribus. Ammianus Marcellinus lib. 17. Barbaris esse omne jus in viribus consuevit.

Deinde per diuturnam absentiam Pontificum, frequentes Romæ fuerant nax ac plenæ periculi simultates. Mediolani dux Galeatius bellum tunc inferebat etiam Florentinis, qui, sui ulciscendi causa Cæsarem magnis pollicitationibus in Italiam rursus evocarunt: cumque Patavium venisset Cæsar, voluntate Venetorum, qui & ipsi Galeatium oderant, nec apparatus videret amplissimis respondere promissis, in Germaniam revertit, Italix deposita omni cura, quæ post intestinis malis gravius etiam labefacta fuit.

H. Mutius lib. 26. Jovius libro 11. de vita & rebus gestis Vicoconitum Mediolani.

Roberto successit Sigismundus, Wenceslai frater, Hungariæ ac deinde Bohemix quoque rex.

Joann. Cuspinianus. Aneas Sylvius historia Bohemia cap. 39.

Ad hoc tempus tres erant Pontifices, Joannes XXIII. Gregorius XII. Benedictus XIII. Ita quidem, ut horum factionibus prope omnes Europæ provinciæ dividerentur. Nam inde ab Innocentio tertio, sicut ipsorum habent libri, per annos ducentos nullum fuerat concilium publicum, & corruptissimus erat ordinis Ecclesiastici status, cum inexhausta quædam vitiorum & morborum colluvies inundasset, ac fere medicinam respueret.

Joan

Joan. Marinus de schismate, & conciliis parte 3.

cap. 13.

* Fuit enim interea Bonifacius octavus, qui sibi Papalem simul & Imperatoriam dignitatem arrogabat: post, alter ab eo, Clemens quintus, Burdegalensis, rogatu Philippi Pulchri, Galliz regis, urbe Roma deserta, ^b curiam transtulit in Gallias: ab ejus vero morte, cum Cardinales graviter dissiderent inter se, per annos aliquot fuit interregnum. Et Lugduni tandem creatus est Papa Joannes XXII. Cadurcus.

* *Crantzius Saxon, lib. 10. cap. 36. Aveninus lib. 7. b Gaguinus l. 7. cap. 5. Alber. Argentin.*

Qui fuit ab hoc Papa quintus, Gregorius, ejus nominis undecimus, cum in Galliis Romana curia per annos jam LXXIII. consedisset, Romam revertit: sed eo mortuo, de papatu certabant Urbanus sextus, Neapolitanus, & Clemens sextus, Sabaudus: quorum ille quidem Italorum, hic vero Gallorum præsidio nitebatur; ille Romæ commoratus, hic autem Avenione: cumque vitam hi finiissent, illi, quos diximus, tres, in eorum locum à diversis factionibus electi fuerunt, eratque tum papatus triceps.

Sabellicus Ennead. 9. l. 8. Theodoricus Niemus libro de schismate.

Deplorabant tunc statum Ecclesiæ multi doctrina præstantes viri, tam Itali quam Galli, satis acriter infectati temporis illius corruptelam atque mores, quantum quidem in illis tenebris videre licuit.

Vide-

Vide catalogum testium veritatis à Matthia Flaccio editum.

Ex iis Petrarcha, cum haberent Avenione Pontifices atque Cardinales, urbem illam vocabat meretricem Babylo-
nicam.

*Petrarcha in epistolis sine titulo, Epistola 7. 8. 9. & 13. Avenionem tertiam Baby-
loniam, quintum Labyrinthum, scelorum &
dedecorum sentinam, larvarum ac lemurum do-
mum appellat.*

Ejus ergo dissidii componendi causa, concilium in Germania cogitur Constanz, de cujus arbitrio tribus illis abrogatur Magistratus, & eligitur Martinus V. Hoc in concilio, propter dogma, fuerunt exusti Joannes Hussus, Hieronymus Pragensis, tametsi fide publica Cæsaris eo venissent.

4. *Tom. concil. pag. 248. Aneas Sylvius histor Bohem. cap. 36. H. Mutius l. 27. Joann. Dubravius l. 24. Vide acta hujus concilii integro volumine comprehensa.*

Sigismundus Cæsar admodum laudatur, quod tunc Reipublicæ causa plerisque omnes Christiani nominis reges adiit, hortatus illos, ut in commune confulerent.

Mutius l. 27. Egnatius. Cuspinianus.

Rebus igitur in Germania compositis in Italiam venit. gerebant tunc bellum terra marique Veneti & Florentini cum Philippo Maria, Joannis Galeatii filio, Mediolani duce.

Iovius l. 12. de vita Vicecomit. Mediol.

Romam deinde profectus, à pontifice
Eugenio

Eugenio IIII. consecratus est: inde
Babileam rediit, ubi tum alterum erat
coactum consilium.

*Mutini lib. 27. Hujus Synodi historiam duo-
bus libris complexus est Aeneas Sylvius, quos
postea pontificatum adeptus abolere conatus est.
Vide tomo 4. concil. pag. 414.*

Hic successorem habuit Albertum Au-
striæ ducem, Hungariæ Bohemiæque re-
gem, qui, civilibus & Turcicis bellis im-
peditus, in Italiam non venit.

Aeneas Sylvius histor. Bohem. cap. 55.

Hoc circiter tempore, rursus excitata
fuerunt ingenia, quæ bonas artes, linguas
atque literas excolere cœperunt, in Ita-
lia quidem primo, cum Græcorum illi
studiis adjuvarentur; post etiam apud
Germanos, Gallos, aliosque populos: &
cum typographicum inventum accederet,
maximasque commoditates adferret, in-
credibile est quam felix & optata fuerit
facta progressio.

*Art Typographica ab homine Germano,
in media Germania Moguntia inventa &
excogitata est anno Christi 1440. ut Polydo-
rus Virgilius lib. 2. cap. 7. de rerum invent.
S. Munster. Fr. Philephus, Philippus Be-
roaldus, aliique plurimi attestantur. Verum
patrum memoria, referente Conrado Pen-
tingero, in sermonibus convivalibus Tompo-
nius Latus eam laudem nostris praripere
voluit, scribens ad Augustinum Ma-
phaum; Imprimendi facultas, multis secu-
lis intermissa, paulo ante revocata est. Io-
vius etiam hist. lib. 14. in regione Sinarum
libros ante multos annos impressos exstare
ait.*

ait. *Joann. Consalvus Mendoza libro 3. cap. 16. de regno China scribit, artem typographicam 500. annis antequam ad Germanos veniret, ejus loci in usu fuisse. Videatur etiam Joannes Petrus Massaus histor. Indicar. lib. 6. Hadrianus Junius in Batavia cap. 17. Artis hujus inventionem civi cuidam Harlemensi attribuit.*

Nunc enim perpetuis ab illo tempore studiis, eo deventum est ut cum eruditissimis olim seculis hæc ætas nostra conferri possit, & hoc nomine sit inprimis beata, quod hanc optimarum artium & linguarum scientiam, vera sui cognitione Deus illustravit etiam, cum veteres illi, tantis literarum prædiis instructi, homines equentissimi, profundis essent immergi tenebris, & summum illud bonum, de quo tam multa scripserunt, frustra investigarent.

Alberto successit Fridericus III. Austrix dux, qui Romam placide profectus, & consecratus à pontifice Nicolao V. domum rediit, nec in Italia quicquam movit.

Hulder. Mutius lib. 29. Joan Cuspinianus, Egnatius.

Regni ipsius anno quarto, Vladislaus, Vladislai filius, Poloniæ simul & Vngariz rex, cum Eugenii 4 pontificis impulsu violasset inducias, ab Amurathe secundo ejus nominis, Turcarum Imperatore, prælio victus ad Varnam, seu Dionysiopolim, undecima die Novembris occubuit.

Chalcocon. lib. 6, & 7. Bonfin. Decad. 3. lib. 6.

lib. 6. Mutius lib. 28. Jovius libro 2. Eogiorum sub effigie Juliani Casarini Cardinalis. De hac clade Varnensi existant duo libri Callimachi Experientis copiose & erudite scripti.

Nono post anno, Constantinopolim incepit Mahometus, Amurathis filius, quam ejus hæredes jam per annos centum & tres occupant, constituta sede regia.

De expugnatione Constantinopolis, qua incidit in Annum Christi 1453. existat liber Leonardi Chiensis Episcopi Mytlenas, & Godefridi Lingi. Videantur præterea Chalcocondiles l. 8. Continuator Michaelis Glyca. Commentariorum Pii Papa 2. lib. 1. pag. 38. Crantzius Saxon. lib. 11. cap. 33. Christophor. Richerius de rebus Turcicis lib. 4. Notetur autem, urbem hanc à Constantino M. Helena filio instauratam, sub Constantino Palæologo, itidem Helena filio, à Turcis occupatam esse. Recte itaque dixit Fernandes l. 1. In eis sæpe regna deficiunt, à quorum nominibus inchoant.

Vladislao successit, in Polonia quidem, Casimirus frater, in Vngaria vero Ladislaus, Alberti secundi Cæsaris filius posthumus.

Successorem Cæsar Fridericus habuit filium Maximilianum.

Joannes Cuspinianus.

Paulo sub mortem Friderici, Ferdinandus, rex Hispaniæ, pulsus Barbaris, Bæticam, quæ Granatæ regnum vulgo dicitur, suis finibus adjunxit.

Michael Ritis lib. 3. de regib. Hispaniæ.

Legatæ

Legatar historia Magni Consalva tribus libris à Paulo Jovio descripta. Item liber de expugnatione Granata.

Maximilianus, inter alia multa, cum Venetis quoque bella gessit.

Hunc secutus est Carolus, è filio Philippo nepos, Cæsar, ejus nominis quintus, longè potentissimus, qui rerum hodie potitur.

De hujus Imp. rebus gestis scripserunt Guicciardinus, Joann. Sleidanus, Jovius, Surius, aliique plurimi.

Ex iis igitur, quæ commemoravimus, liquido apparet, quomodo Romanum imperium, quo nullum fuit nec erit potentius, prope sit omnino dissipatum. Nam per Asiam ne vestigium quidem, aut latum unguem, sicut proverbio dicitur, habemus: occupant omnia Turcæ, Scythæ, & alii nostræ religionis hostes: Africam totam amisimus, nisi quantum superioribus annis à ^a Carolo V. Cæsare recuperatum est, quando Ænobarbo, Turcico legato, Tunetam ademit, gloriosam adeptus victoriam, & regem ibi constituit ipsi ^b vestigalem, & anno decimo quinto post, Africam urbem oppugnatione cepit.

^a *Sleidanus comment. lib^o 9.* ^b *Ibid. lib. 22.* *Bellum Tunetanum Ioannes Entropius descripsit. Africa (quam Mahadiam à Mauri dici Fazellus tradit) expugnatio à Christophoro Calveto Stella exposita est. Ea quomodo rursus amissa sit, exponit Ioann. Leonclavius in continuat. Annalium Turcicorum à se editorum.*

Avulsa

Avulsa est Lusitania, Hispania, Gallia Britannia, Dania, Sarmatia, Pannonia, Illyricum, Græcia tota, cum vicinis regionibus: ad hæc, Sicilia, Sardinia, Corsica, Baleares insulæ, Allobroges: quæ quidem provinciæ suos habent dominos, qui plenam in omnibus potestatem obtinent, & ad Imperii rationes ne tantillum quidem conferunt.

Videamus nunc Italiam, priscum & avitum ac primum Romani imperii patrimonium: hæc ipsa vero, quid nobiscum habet commune? Calabriam, Apuliam, Campaniam, Neapolim, avita successione tenent Hispaniarum reges.

Urbem Romam, Cæsarum domicilium atque sedem, agrum Picenum, & Flaminiam, & Hetruriæ partem occupant Romani Pontifices, qui non modo non agnoscunt Imperium, sed Cæsares etiam imperiiq; præfectos tenent sibi devinctos.

Quæ sunt iis locis potentiores civitates, aut suos habent regulos, aut factionibus indulgent, nihilque plane ad nos pertinent.

Iam Veneti, quam possident egregias non solum urbes & municipia, verum etiam provincias, ipsi interim liberrimi & ab Imperio Romano plane sejuncti.

Insubria vero, quæ vulgo Longobardia dicitur, aliquanto quidem propius ad nos pertinet, sed & ipsa fluctuat, nec certum ullum emolumentum ad nos illinc redit. Postquam enim nostri quidam Cæsares, ut supra dictum est, primo Vitecomites, ut vocant, ac deinde Duces

ibi constituerunt, quam misere dilacerata fuit, & quam nihil ab eo tempore nobis contulit ! ortis enim bellis, cum nostri Cæsares eam negligerent, ejectis Vicecomitibus, occupavit illam Sfortiarum familia, quam deinde Gallix reges Ludovicus XII. & Franciscus primus ejece-
runt : & hic quidem per annos sex regionem illam tenuit, donec Carolus V. Caesar eam recuperavit.

*Arnoldus Feronius lib. 9. de gestis Gallorum.
Tilius in Chronico Francorum.*

Ex omni igitur Italia nihil fructus ad Imperium redit : nam neque nostris conventibus intersunt, nec ad publicos usus atque necessitates aliquid contribunt, nisi quantum vel sua sponte, vel alioquin in gratiam Cæsaris faciunt.

Sola superest Germania, quæ semper adversata Romanorum Imperio, & subinde rebellans, ut è superioribus constat, tandem à Carolo magno Cæsare collecta fuit, & in unum redacta corpus : ac deinde cum eligendi Cæsaris potestas ad Septemviros delata fuisset, ut supra demonstravimus, facta est Cæsarium domicilium atque sedes. Atque hic tamen considerandum est etiam, quam ægre potuit coalescere hoc ipsum quantulumcunque corpusculum Imperii, conflatum in Germania. Quæ enim non dissidia fuerunt apud nos, & bella civilia ?

Totum igitur illud, quod hodie Imperii nomine censetur, intra Germaniæ fines includitur ; nam foris & extra limites illos, nihil superest. Quanquam & intra
hos

hos ipsos fines tam modice circumscriptos videmus, quemadmodum non pauci tergiversantur, & se, suaque quantum possunt, ab imperii ditione subducunt: ut interim de vicinis regibus & aliis nihil dicam, qui ab hoc ipso tam tenui & exangui corpusculo, quod vix ossibus hæret, decerpunt & avellunt quotidie quantum possunt, & suæ ditionis efficere conantur quod erat Reipublicæ.

Vt autem ad finem aliquando perveniamus, Daniele de his rebus omnibus vaticinantem, paucis accommodemus. De statua, quam per somnium Nabuchodonosor vidit, supra diximus: huc postea recurremus, nunc alia loca videamus.

Zonaras tome I.

Capite VII. describit quatuor animalia quæ per somnium ipse vidit ex Oceano prodire, leonem ursum, pantheram: quartum & postremum ait fuisse terrificum & horrendum aspectu.

Leo denotat regnum Assyrium: alæ duæ, quas illi tribuit, sunt duo veluti membra illius imperii, Babylonia & Assyria.

Per ursum significatur regnum Persicum, à quo fuit devictum Babylonicum: tres costæ, quas inter alios dentes in illius ore fuisse scribit, sunt tres præcipui reges hujus Monarchiæ, Cyrus, Darius, Artaxerxes, qui præ cæteris claruerunt, & multam carnem ederunt, ut inquit, hoc est, complures populos suæ ditioni conjunxerunt.

Panthera est Alexandri M. seu Græcorum

corum imperium : quatuor illius a^la & capita , sunt quatuor regna , quæ post Alexandri mortem ex illa Monarchia prodierunt.

Quartum & postremum animal , est Imperium Romanum : decem cornua , sunt ejus membra , seu partes ; cujusmodi sunt Syria , Ægyptus , Asia , Græcia , Africa , Hispania , Gallia , Italia , Germania , Britannia : nam illi hæc omnia tenuerunt.

Jam , inter decem ista cornua , nascitur & prodit cornu quoddam parvulum , quod de decem illis cornibus , tria revelit : istud denotat regnum Mahometicum sive Turcicum , quod ex humili initio natum in Romana Monarchia , tres præcipuas partes illius occupavit , Ægyptum , Asiam , Græciam : deinde , cornu istud parvulum habet oculos , & est contumeliosum adversus Deum.

Mahometus enim novum doctrinæ genus proposuit , suis valde gratum , & quod prudentiæ speciem aliquam haberet : hi sunt oculi ; sed revera DEUM afficit contumelia. Nam Prophetarum & Apostolorum scripta ; plane delevit , & Christi beneficium nullum agnoscit , imo conviciis exagitat omnem de CHRISTO doctrinam.

Ad hæc , parvulum illud cornu bella gerit cum sanctis , & vehementer illos affligit , ut inquit , donec judicium fecerit Antiquus ille , cujus nec initium est , neque finis.

Ex quo quidem clare perspicitur , in hoc ipso

ipso imperio finem esse habiturum hoc mundi curriculum, nec ullum præterea futurum: sed abolitis omnibus mundi principatibus, venturum esse perpetuum illud regnum, cujus autor & dux erit Christus.

Capite octavo Daniel describit arietem & hircum: hoc autem angelus ipse post interpretatur aperte, & arietem bicornem dicit esse Medorum atque Persarum reges: hircum vero, Græcorum Imperium, & cornu illud magnum in ipsius fronte significare primum ejus Imperii regem: quod autem eo cornu contracto, quatuor alia cornua succedant, notari dicit, quod ex illo Imperio quatuor oritura regna, sed robore & potentia minime conferenda cū primo illo rege.

Videamus ergo, quam proprie & certo depinxit Daniel Alexandrum Magnum, ducentis annis & amplius antequam ille regnaret. fore enim dicit, ut hircus terram non tangat, hoc est, ut maxima celeritate bella sua conficiat, & ut ab ipsius impetu nemo possit arietem liberare. Nam XII. annis tantum regnavit Alexander, tamque brevi spatio temporis Asiam prope totam sibi subjecit, ut supra docuimus: ac licet incredibilis esset Persarum atque Medorum potentia, tamen tribus præliis ordine victus ab illo Darius, vitam simul & imperium amisit.

Tradunt nonnulli, cum Hierosolymam venisset Alexander, summum sacerdotem ei recitasse Danielis locum istum: qua

quidem re vehementer ille fuerit exhilaratus.

Joseph. Antiquit. Judaic. lib. II. cap. 8. Zonar. tom. I.

Deinde, quod ex quatuor istis cornibus oriturum sit aliud, initio quidem parvum, sed postea valde potens, quod gravissime sit afflicturnum loca sacrosancta: hoc ipso prænunciari dicit acerbissimas persecutiones, quas Judæi sint passuri à posteritate Alexandri magni, à regibus Ægypti atque Syriæ, quas inter media est Judæa. Nam cornu istud ex quatuor illis cornibus ortum experti sunt Judæi, Antiochum videlicet Epiphanem, Syriæ regem, crudelissimum vastatorem.

Huc etiam applicandum est caput XI. in quo rursus de Alexandro Magno loquitur, ejusq; successoribus, adeo quidem copiose, atq; proprie, ut non vaticinium, sed historia quædam esse videatur.

Nunc tandem ad statuam Nabuchodonosoris veniamus, de qua priori libro per occasionem diximus. Interpretationem autem ipsius de tribus primis Imperiis, quoniam & perspicua est, & temporibus ipsis comprobata, non repetam: de quarto solum aliquid dicemus, quoniam & ad nos proprie pertinet, qui in eo versamur, & à Daniele describitur accuratius: ferreum esse futurum dicit, quod reliqua omnia imperia comminuet, sibiq; subiciet. Ad demonstrandum istud, non opus est multis verbis: res enim ipsa loquitur, & ex historia rerum, quas enumeravimus, liquido constat.

Daniel

Daniel 2. Joseph. Antiquitat Judaic. lib. 10.

cap. 12.

Pedes autem illius ac ³digiti pedum partim sunt ferrei, partim fictiles & testa. Sicut humani corporis pes finditur in digitos, ita Romanum imperium, ubi constiterit aliquandiu firmum & innixum cruribus ferreis, ac totum terrarum orbem in ambitu suo complexum fuerit, desinet in digitos, & corporis illa moles dissolvetur. Hoc ipsum etiam constat accidisse: nec opus est explicatione: quid enim magis hodie dissolutum est, quam Imperii illius amplissimi corpus?

Et quanquam ita se res habet, tamen, quia planta pedis est ferrea, ut inquit, manebit firmamentum ejus, neq; prorsus confringi poterit, sed reliquæ, nomina atque dignitas durabunt, donec Christus adventu suo rebus omnibus humanis finem imponet. Quin ad summam tenuitatem redactum sit, dubitari non potest, ac luce meridiana clarius est.

Arbor illa procera concidit, sed hæret adhuc atque consistit illius radix, non quidem succulenta, sic ut propagari possit atque augescere, verum exsucca prorsus & arida: sed tamen hanc radicem ac plantam ferreæ naturæ, nulla vis humana funditus revellat, sed hærebit infixa solo, quoad ista rerum omnium fabrica destruetur.

Sumus & hoc experti: nam tenuem hanc & angustam Imperii possessionem, multi sæpe conati sunt evertere: pontifices quoque Romani, ac postremo etiam

Turcz. Qui licet magna perfecerint, & majora sibi fortasse pollicentur, tamen non constabunt ejusmodi molem, quæ cum Romana potentia conferri possit, neq; seminarium istud Imperii, quod reliquum est, licet aridum & flaccidum, evertent: nec enim quinta constitui potest Monarchia.

Germania quidem sola titulum ac possessionem habet imperii; sed si vires conjungat & animos, vim omnem externam facile depellat, sicut non uno potest documento probari.

Paucis abhinc annis ingentes fecerunt progressus, & superato Bosphoro Thracio, longe lateq; sunt per Europam grassati Turcz, suamque nunc ditionem plane conjunctam habent atque finitimam Germaniæ, quæ sane maximo videtur exposita periculo, sicut etiam Italia propter vicinitatem: sed si Daniele propius intueamur, sperare licet, vim atque potentiam illorum in summo nunc gradu consistere. Nam tria solum cornua Daniel eis attribuit, ut supra diximus: & illa quidem nunc obtinent, initio domini rerum facti per Asiam, deinde per Græciam & Ægyptum. Ac Græciæ quidem appellatione comprehendi potest quicquid est in eo tractu regionum, prope ad Illyricum usque.

Et quanquam hoc tempore non modicam Vngariæ partem occupant, & tamen etsi fieri potest, ut Germaniam, aut alias vicinas regiones divexent, tamen, quoniam & certos intra limites illorum dicio consistere

consistere debet, & Romanæ potentie minime poterit conferri, sicut jam demonstravimus, credibile est, has provincias non esse venturas in illorum ditionem, sicut tres *Alæ* sunt hodierno die, Græcia, Ægyptus, Asia.

Luth. in Danielem.

Bellum facturi sunt sanctis, & in Christianæ professionis homines immanitate summa grassabuntur, & durabit hic illorum furor ad finem usque mundi, sicut Daniel clare testatur.

Atque hæc est ejus vaticinii causa præcipua, quo videlicet de postremi temporis ærumnis atque miseriis præmoniti & certiores facti, non despondeamus animum, sed liberationem expectemus, per adventum Christi servatoris nostri, qui statim has afflictiones, ut inquit, excipiet, ac in firmam & tranquillam stationem suos transportabit, & lacrymas ab oculis eorum absterget.

Quædam loca Danielis ad Iudæos proprie pertinent, quibus & liberatio promittitur captivitatis, & Messias ille, promissus patribus, intra certum ac ibi notatum & expressum tempus denunciatur esse venturus: reliqua autem vaticinia ad omnium postremam mundi ætatem pertinent, & ad eos, qui tunc vivent, cum & parvulum illud cornu, Mahomeri posteritas, bellum geret cum sanctis, & cum revelatus atq; detectus fuerit homo ille peccator & scelerosus qui sedet in templo DEI, seipsum ostentans, ac si DEUS esset; nam & hujus tyrannidem

270 DE MONARCHIA IV.
Daniel præsignificavit, ut Paulus in suis
Epistolis diserte interpretatur.

Daniel 9. 2 Thessal. 2.

Satanas, quem hujus mundi principem
vocat ipse Christus, cum semper alias,
tum in ultima mundi deficientis ætate
longe vehementissime tumultuabitur, &
omnes iracundiæ laxabit atque furoris
habenas, & adversarios excitabit Christo,
qui non modo vi armorum sæviant, ve-
rum etiam in fraudem & errorem abdu-
cant homines falsa doctrina, sic quidem
ut ipsorum laqueos vix evasuri sint etiam
electi.

*Joan. 12. 14, & 16. Matthæi 24.
Marc. 13.*

Nimirum, hoc illud est tempus, quod
capite XII. Daniel significat, adeo pror-
sus afflictum & calamitosum, ut nec simi-
le fuerit unquam, neque futurum sit.
Nihil enim læti nobis pollicetur, sed gra-
vissimas persecutiones denunciat, quan-
do calamitates illas, de quibus loquitur,
duraturas esse dicit, dum perficiatur di-
persio manus populi sancti.

Vexabitur ergo populus Dei passim per
orbem terrarum, & affligentur pii diver-
sis locis, quamdiu terrarum orbis consi-
stet. Quod quidem Prophetæ, vel potius
angeli testimonium spem nobis omnem
præscindit conciliationis & aggregati-
onis. Nam de dispersione & dissipatio-
ne perpetua loquitur, & natis propter
doctrinam ac religionem dissidiis tunc
demum finem statuit, cum ipse Christus
apparebit. Verum ut consoletur &
erigat

erigat & sustentet eos, qui tunc vivent, mox ab istis ærumnis mortuorum resurrectionem ponit, quam ut lætam experiamur atque salutarem, magnis precibus orandus est Deus.

Quantum vero Danieli sit tribuendum, testatur ipse Christus, qui locum ex eo desumptum pro concione refert, & auditoribus commendat.

Matth. 24. Marci 13.

Cum ergo sint afflictissima hæc nostra tempora, studiose cognoscendus est hic vates, qui nobis, in hoc mundi postremo curriculo positus, concionatur, ac diligenter introspectiendus, ut & in his præsentibus malis, & adversum imminentes fluctus atque tempestates, vera nos & certa consolatione, tanquam vallo quodam & aggere, præmuniamus.

Finis Libri tertii.

A

Acc

Ach

Ach

Ach

Ach

Ad

Ad

Ad

Ad

Ad

Ad

Ad

Ad

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

¶ Index propriorum Nomi-
num quæ in hoc Libello
continentur.

A Tagatus Persarum rex	101
Abraham	5
Accius Poeta.	63
Achas rex Juda	10
Achai populus Gracia	60
Achaia	ibid.
Ætiaca victoria	89
Adalgisus rex Longobardorum	171
Adelbertus, Bremensis Archiepiscop.	208
Adolphus Casar	241
Adolphus rex Gothorum	135
Adramelech filius Senacherib.	11
Adrianus I. Papa	171
Adrianus II. Papa	191
Adrianus IV. Papa	224
Æschines	39
Ælius Valentiniani legatus	138
Ægyptus Romanorum provincia	89
Ægypti fructus annui	90
Ælius Adrianus Casar	99
Æmilianus Casar	106, 107
Ænobarbus legatus Thracicus	260
Æneas	32
Æqui	42
Ætoli	53
Æfranius dux	80
Æfranius poeta	63
Æfrica	60
Æfricanus	

INDEX.

<i>Africanus jureconsultus</i>	102	<i>Anti</i>
<i>Agabus</i>	97	<i>Anti</i>
<i>Agapeus Episcopus Romanus</i>	154	<i>Anti</i>
<i>Agrigentini</i>	59	<i>Anti</i>
<i>Alstulphus Longobardorum rex</i>	171	<i>Anti</i>
<i>Alaricus Gothorum rex</i>	147	<i>Anti</i>
<i>Alani</i>	135	<i>Anti</i>
<i>Albertus Casar</i>	242	<i>Anti</i>
<i>Albertus II. Casar</i>	257	<i>Anti</i>
<i>Albinus</i>	101	<i>Afi</i>
<i>Albinus praeceptor Caroli M.</i>	187	<i>Afi</i>
<i>Albarnus Valens, jureconsultus</i>	100	<i>Ap</i>
<i>Alciliade:</i>	74	<i>Ap</i>
<i>Alexander Macedo</i>	26, & inde.	<i>Ap</i>
<i>Alexander Severus, Casar.</i>	102	<i>Aq</i>
<i>Alexandri Pontificis decretum</i>	116	<i>Ac</i>
<i>Alexander II. Papa</i>	208	<i>Ac</i>
<i>Alexander III. Papa</i>	226	<i>Ac</i>
<i>Allobroges populi Gallia</i>	63	<i>Al</i>
<i>Alphonfus</i>	1	<i>A</i>
<i>Alcadus</i>	7	<i>A</i>
<i>Ambiani</i>	179	<i>A</i>
<i>Ambrosius Episc. Mediolanensis</i>	131	<i>A</i>
<i>Anisia flumen</i>	92	<i>A</i>
<i>Amurathes Turcarum Imp.</i>	259	<i>A</i>
<i>Anacleti decretum</i>	116	<i>A</i>
<i>Anastasi: Imp.</i>	145	<i>A</i>
<i>Anastasi: II. Imp.</i>	166	<i>A</i>
<i>Anaxagoras</i>	22	<i>A</i>
<i>Angli, populus Saxonia</i>	137	<i>A</i>
<i>Annibal 43, 48, 50, 51. moritur</i>	55	<i>A</i>
<i>Anno, Archiepiscopus Colonienfis</i>	208	<i>A</i>
<i>Anthemius Casar</i>	142	<i>A</i>
<i>Anthemius, Patriarcha Constantinopolitanus</i>	154	<i>A</i>
<i>Anthius jureconsultus</i>	102	<i>Anti</i>

INDEX

<i>Antigonus rex Asiae minoris</i>	30
<i>Antiochena Synodi decretum</i>	125
<i>Antiochus Syria rex</i>	52
<i>Antiochus Epiphanes</i>	55
<i>Antipater</i>	30
<i>Antisthenes</i>	39
<i>Antistius Laeoe iureconsultus</i>	71
<i>Antoninus Bassianus Caracalla, Caesar</i>	101
<i>Antoninus Pius Caesar</i>	100
<i>Africa</i>	60
<i>Africa urbs</i>	260
<i>Apelles</i>	28
<i>Appius Claudius Decemvir</i>	35
<i>Appius Claudius cecus</i>	41
<i>Aqua Sextia</i>	66
<i>Aquisgranum</i>	185
<i>Aquitani</i>	182
<i>Aquitania</i>	135, 179
<i>Aralius rex Babylon</i>	7
<i>Aratus Sicyonius</i>	24
<i>Arvaces Medorum praefectus</i>	9
<i>Arbogastus</i>	129
<i>Arcadius Imperator</i>	ibid.
<i>Archadius iureconsultus</i>	102
<i>Archelaus rex Egypti</i>	78
<i>Archelaus filius Herodis Magni</i>	93
<i>Archidamus rex Lacedaemoniorum</i>	22
<i>Archimedes 47. sepulchrum</i>	ibid.
<i>Arethusa</i>	48
<i>Argentoratum</i>	122
<i>Ariobarzanes Cappadocia rex</i>	67
<i>Ariovistus Germanorum rex</i>	76
<i>Aristides</i>	24, 41
<i>Aristippus</i>	39
<i>Aristomenes Messenius</i>	24
<i>Aristonicus</i>	62
<i>Aristox</i>	

INDEX

<i>Aristophanes</i>	22
<i>Aristoteles Alexandri Magni praeceptor</i> 28, 29, 30.	
<i>Arius rex Babylonie</i>	6
<i>Arii haresis damnata</i>	118
<i>Armatries rex Babylonie</i>	7
<i>Arminius Cheruscorum dux</i>	92
<i>Arnorica urbes</i>	182
<i>Arnolphus Malus, Bavaria dux</i>	197
<i>Arnolphus Caesar</i>	194
<i>Arrianus iureconsultus</i>	100
<i>Artabanus Parthorum rex</i>	102
<i>Artabastus</i>	168
<i>Ariaxerxes Persarum rex</i>	102
<i>Artaxerxes Longimanus</i>	22
<i>Artaxerxes Mnemon</i>	25
<i>Aruerni populi</i>	63, 178
<i>Ascarades rex Babylonie</i>	8
<i>Asdrubal</i>	49
<i>Assaradon filius Sennacherib</i>	11
<i>Assur</i>	4
<i>Assur rex Babylonie</i>	15
<i>Assyrium regnum</i>	4
<i>Asta diruta</i>	224
<i>Astyages, alias Assuerus, rex Medorum</i>	16
<i>Atheniensium classis in Sicilia</i> 23, 24. <i>praelium ad Marathonem</i> 19. <i>praelium ad Salaminem</i>	26
<i>Attalus Pergami rex</i>	62
<i>Atula rex Hunnorum</i>	137, 138
<i>Attilius Calatinus</i>	44
<i>Aufidii duo iureconsulti</i>	71
<i>Augustulus</i>	143
<i>Augustinus Hipponensis Episcopus</i>	132
<i>Illius mors</i>	134
<i>Avitus Caesar</i>	142

Anus

INDEX

<i>Aulus Gabinus</i>	76, 77
<i>A. Offilius jureconsultus</i>	71
<i>A. Vitellius</i>	98
<i>Aurea bulla</i>	249
<i>Aurelianense concilium</i>	147
<i>Aurelianensis academia</i>	245
<i>Aurelianus Imperator</i>	108
<i>Aurelius Carthaginensis Episcopus</i>	132
<i>Ansonius Burdegalenensis poeta</i>	128
<i>Azo jureconsultus.</i>	2, 7
B <i>Abel urbs & turris</i>	3
<i>Babylon capta</i>	19
<i>Bactriani populi</i>	6
<i>Bajazetes Turcarum Imperator</i>	251
<i>Balbinus Imp.</i>	103
<i>Baleares insula</i>	262
<i>Baleus rex Babylon, Xerxes cognomina- tus</i>	7
<i>Baleus alter rex Babylon</i>	ibid.
<i>Bambergensis Episcopus</i>	168
<i>Balthasar rex Babylon postremus</i>	15, 16
<i>Balticum mare</i>	144
<i>Basiliense concilium</i>	257
<i>Bastarna populus</i>	112
<i>Belisarius</i>	149, 150
<i>Bellovaci</i>	179
<i>Bellum Catilinarium</i>	74
<i>Bellum civile Caesaris & Pompeii</i>	79, 80
<i>Bellum Jugurthinum</i>	65
<i>Bellum Piraticum</i>	74
<i>Bellum Punicum primum</i>	42
<i>Bellum Punicum secundum</i>	43
<i>Bellum Punicum tertium</i>	57
<i>Belochus Babylonia praefectus, rex Babylonis factus</i>	9, 10 Bele-

INDEX.

<i>Belochus X. rex Babylonis</i>	7
<i>Benedictus VIII. Papa</i>	203
<i>Benedictus IX. Papa</i>	205
<i>Benedictus X. Papa</i>	207
<i>Benedictus XII. Papa</i>	246
<i>Benedictus XIII. Papa</i>	254
<i>Beneficiorum pluralitas</i>	141
<i>Benmerodach</i>	12
<i>Berengarius</i>	195
<i>Berosus</i>	8
<i>Bertha uxor Henr. Imp.</i>	209
<i>Betica vulgo regnum Granata</i>	259
<i>Bibliotheca Lucii Luculli</i>	71
<i>Bibuli poeta</i>	94
<i>Bocchus rex Mauritania</i>	61
<i>Boii</i>	43
<i>Boleslaus rex Polonia</i>	202, 203
<i>Bonifacii sextus Decretalium liber</i>	242
<i>Bonifacius I. Episcopus Romanus</i>	133
<i>Bonifacius II. Episcopus Romanus</i>	153
<i>Bonifacius III. Episcopus Romanus</i>	157
<i>Bonifacius VIII. Papa</i>	242
<i>Bonifacius Germanus</i>	167
<i>Bononia</i>	170
<i>Britannia Romanis subiecta</i>	76
<i>Britannia deficit</i>	97
<i>Britannia minor</i>	182
<i>Britanni oppressi ab Anglis</i>	137
<i>Brixia conventus</i>	218
<i>Brundisium</i>	80
<i>Bruno sit Papa</i>	201
<i>Bucco Halberstadensis Episcopus</i>	211
<i>Bulgari</i>	143, 162
<i>Burchardus Suevia Dux</i>	197
<i>Byzantium</i>	21

INDEX.

C æcilius Poeta	63
Cælestinus V. Pontifex	253
Casena	170
Caius iureconsultus	71
C. Antonius collega Ciceronis	75
C. Aquilius Gallus iureconsultus	71
C. Atteius Pacuvius iureconsultus	ibid.
C. Caesar Caligula Germanici filius	96
C. Cassius.	84
C. Claudius Nero	49, 93
C. Dailius	44
C. Fabricius Luscinus	41
C. Fulvius	61
C. Jul. Caesar 76. & seqq. aliquot pag.	
C. Gracchus	64
C. Julius orator	71
C. Juventius iureconsultus	ibid.
C. Lælius Africanus	68
C. Marcellus consul	80
C. Marinus	65, 67. seq.
C. Martinus Rutilius	37
C. Octavius natalis	76
C. Octavius nepos Caesaris	88
C. Popilius Lenas	55
C. Servilius Hala	35
C. Trebacius iureconsultus	71
C. Trebonius	84
Calanus Indus	27
Callisthenes	39
Calixtus II. Papa	221
Cambyses	18
Campania	48, 138
Campi Cataiannici	ibid.
Cannensis pugna	46
Cantabri	93
Canones Apostolorum	163
Capitolium	

INDEX

<i>Childericus rex Francorum</i>	131
<i>Christus natus</i>	90
<i>Christus crucifixus</i>	95
<i>Cicero</i>	70, &c.
<i>Ciceronis mors</i>	38
<i>Cimbri</i>	66
<i>Cimon</i>	24
<i>Cinna Jureconsultus</i>	71
<i>Circumcisio</i>	5
<i>Civitates Metropolitanae per Italiam, Germaniam & Galliam</i>	135
<i>Claudius Caesar</i>	96, 97
<i>Claudius Drusi filius</i>	92
<i>Clemens II. Papa</i>	205
<i>Clemens V. Papa</i>	244, 245
<i>Clemens VI. Papa</i>	247
<i>Clementina leges</i>	233, 244
<i>Cleopatra</i>	81, 90
<i>Cleopatra obitus</i>	89
<i>Clodoveus rex Francorum</i>	146
<i>Cn. Domitius</i>	84
<i>Cn. & P. Scipiones Africani</i>	44
<i>Cn. Papyrius Carbo</i>	69
<i>Cn. Pompeius M.</i>	71 & seqq.
<i>Cn. Octavius</i>	68
<i>Codex Justinianus</i>	151
<i>Codrus</i>	24
<i>Cælibatus sacerdotum</i>	210
<i>Comagene</i>	98
<i>Commodus Antoninus</i>	101
<i>Compenium oppidum</i>	189
<i>Canon</i>	24
<i>Conradus Caesar</i>	196
<i>Conradus II. Caesar</i>	204
<i>Conradus III. Caesar</i>	222
<i>Constans Constantini M. F.</i>	121
	<i>Constans</i>

INDEX.

Constantinus Imperator	162
Constantinus Magnus Imperator	112.
	114, 156.
Constantinus Constantini filius	120
Constantinus IV. Barbatus Imperat.	161
Constantinopolitana Synodus sexta	162
Constantinus pontifex Romanus	166
Constantinus V. Imperator, cognomento Copronymus	168
Constantinus Monomachus	173
Constantinus VI. Imp.	170, 171
Constantinus Palaeologus	173
Constantius	121
Constantinus Chlorus	112
Constantinopolitana Synodus	130
Constantinopolis capta à Turcis	259
Cordubenses Poetae	95
Corinthus deleta	60
Coriolanus exul	20
Cornelius Episcopus Romanus	106
Corfica	44
Crescentinus consul Romanus	201
Cræsus, rex Lydiæ	17
Ctesiphon	112
Curia Pompeii	184
Cyprianus Episcopus Carthaginensis	106
Cyprus	21
Cyrillus Alexandrinus Episcopus	133
Cyrus Darii filius minor	25
Cyrus rex Persarum, secundæ Monarchiæ conditor	17
Beilam gerit cum Scythis	18

D <i>Ac</i>	95
<i>Dalmata</i>	98
<i>Dalmatia subacta</i>	96
<i>Damascus Episcopus Romanus</i>	130
<i>Damasci</i>	

 $DAMf_1$

INDEX.

<i>Damasus II. Papa</i>	209
<i>Damocles parasitus</i>	40
<i>Dani</i>	183
<i>Daniel</i>	13
<i>Darius filius Hystaspis</i>	19
<i>Darius Medus Astyagis filius, ab aliis Cyaxares nominatus</i>	16
<i>Darius Nothus</i>	22
<i>Darius rex Persarum postremus</i>	25
<i>Darii luxus</i>	29
<i>David rex Israel</i>	6
<i>Decemviri</i>	35
<i>Decius Imperator</i>	104
<i>Decius Junius Brutus</i>	60
<i>Decretales Epistolæ</i>	231
<i>Decumæ sacrarum provincia Gallie Pontifici concessæ</i>	246
<i>Deliquium Solis</i>	137
<i>Demochares</i>	39
<i>Demosthenes</i>	ibid.
<i>Desiderius Longobardorum rex</i>	171
<i>Dicaarchus</i>	39
<i>Diluvium</i>	2
<i>Diocletianus Imperator</i>	111
<i>Dionysius Syracusanorum tyrannus</i>	40
<i>Dionysiopolis</i>	258
<i>Disidium inter Gallos & Anglos</i>	247
<i>Donatio Constantini</i>	116
<i>Drusus</i>	92
<i>Dyrrhachium</i>	80
E Burones	178
<i>Edvardus 3. Anglia rex</i>	248
<i>Eginhardus scriba Caroli Magni</i>	186
<i>Erectio Caesarum instituta</i>	202
<i>Ennii natiuitas</i>	45
<i>Ennius</i>	

INDEX

<i>Ennii moys</i>	57
<i>Ephesina Synodus</i>	134
<i>Epaminondas</i>	24
<i>Episcopi officium</i>	208
<i>Erphurdia Episcopatus</i>	168
<i>Esaia</i>	10
<i>Eucherius Stiliconis filius</i>	134
<i>Eugenius IV. Papa</i>	156
<i>Eutalius, Episcopus Carthagenensis</i>	153
<i>Eusebius</i>	1
<i>Eustachii haeresis</i>	118
<i>Evilmerodoch filius Nabuchodonosoris</i>	15
<i>Euryches</i>	141
<i>Exarchatus</i>	155
<i>Exarchatus oppida pontifici cedunt</i>	170
<i>Explicatio vaticinii Danielis de quatuor anima-</i>	
<i>libus</i>	263
<i>Extravagantes</i>	233
<i>Ezechias rex Iuda</i>	10, 11

F <i>Abia gens</i>	34
<i>Fabius Maximus</i>	44, 61
<i>Falisci</i>	45
<i>Faventia</i>	170
<i>Ferainandus rex Hispania</i>	259
<i>Fl. Claudius Imperator</i>	103
<i>Fl. Domitianus</i>	98
<i>Flavius Priscus, iureconsultus</i>	71
<i>Florentius iureconsultus</i>	102
<i>Formosus pontifex Romanus</i>	194
<i>Forum Julii</i>	
<i>Forum Livii</i>	170
<i>Forum populi</i>	ibid.
<i>Francia</i>	179
<i>Franciscus rex Gallia</i>	262
<i>Francones Germani</i>	110, 117.
<i>Frideri-</i>	

INDEX.

<i>Frideric. Lotharingius creatur Papa</i>	207
<i>Fridericus comes Palatinus</i>	212
<i>Fridericus Enobarbus Caesar</i>	223, 224
<i>Fridericus II. Caesar</i>	227
<i>Fridericus III. Austriacus Caesar</i>	258
<i>Fridericus Austria dux</i>	245
<i>Furca Caudina</i>	39
<i>Furnius Poeta</i>	94
<i>Fuscus Poeta</i>	ibid.

G <i>Alentius dux Mediolani</i>	253
<i>Galerius Imp.</i>	112
<i>Galli</i>	45, 241
<i>Galli Senones</i>	36
<i>Gallia Belgica</i>	185, 194
<i>Gallia Celtica</i>	76
<i>Gallia Romanis subjecta</i>	ibid.
<i>Gallica nationis concilia</i>	190
<i>Gallienus Imp.</i>	107
<i>Gallus Hosti ianus Imp.</i>	105
<i>Gallus legatus Constantii</i>	121
<i>Gangra synodus</i>	119
<i>Gelasius Episcopus Romanus</i>	145
<i>Gelasius II. Papa</i>	221
<i>Gensericus rex Gothorum</i>	135
<i>Gensericus Vandalorum Rex</i>	136
<i>Gepida</i>	143
<i>Gergovia concilium</i>	190
<i>Germani</i>	101, 103, 177. 178
<i>Germanicus Drusi filius</i>	92
<i>Germania Caesarum domicilium</i>	26
<i>Gibellini</i>	243
<i>Godefridus Bulionius</i>	219
<i>Gordianus Imperator</i>	103
<i>Gorgias</i>	39

N

Gothi

INDEX.

Gothi	108
Gothi Romam capiunt	114
Gradus urbs	135
Granata regnum	259
Gratianus	163
Gratianus Imperator	123
Gratiani decretum	181, 232
Gracorum Imper. tertia monarchia	26
Gregorius I. Episcopus Romanus	157
Gregorius II. Papa	167
Gregorius III. Papa	163
Gregorius IV. Papa	192
Gregorius V. Papa	201
Gregorius VI. Papa	205
Gregorius VII. Papa	212
Gregorius IX. Papa	230, 231
Gregorius XI. Papa	255
Gregorius XII. Papa	254
Gregorianus codex	151
Guelphi & Ghibellini	243
Guilielmus Episcopus Parisiensis	236
Guilielmus rex Sicilia	227
H Ala	34
Hanno	44
Hedui	76
Heliogabalus	102
Hellepontus	20
Helvetii	76
Henricus Superbus Bavaria dux	222
Henricus I. Gallia rex	207
Henricus Anceps, Caesar	196
Henricus II. Caesar	203
Henricus III. Caesar	204
Henricus IV.	207, seqq.

Henr
Henr
Henr
Hera
Hera
Herm
Herm
Herm
Herod
Herod
Herod
Herod
Hernu
Hstrun
Hetrus
Hieren
Hieron
Hieron
Hieroso
Hieroso
Hieroso
Hildebr
Hippias
Homern
Honorin
Honorin
Horatin
Hofas
Hunni
Hungari
Hugo I
Hyperid
Hysasp

INDEX.

Henricus V. Caesar	219, 220
Henricus VI. Caesar	227
Henricus VII. Caesar	243
Heraclides	39
Heraclius Imperator	158
Hermogenianus jureconsultus	102
Hermogenianus codex	151
Hermocrates Syracusanus	23
Herodes Agrippa	96
Herodes Antipa	ibid.
Herodes Magnus	90, 93
Herodotus 21. Ciceroni historia pater	ibid.
Heruli	143
Hetruria	74
Hetrusci	42
Hieremias	12
Hieronymus	130
Hieronymus Tragenfis	256
Hierosolyma capta à Nabuchadonofore	12
Hierosolyma readificata	18
Hierosolyma expugnata à Pompeio	76
Hierosolyma deleta à Vespasiano	98
Hildebrandus rex Gothorum	150
Hippias	19
Homerus	32
Honorius Imp.	129, 131
Honorius III. Papa	229
Horatius Poeta	94
Hofeas rex Israel	10
Hanni	127
Hungari irruunt in Pannoniam ibid. &	195
Hugo Italia rex	196
Hyperides	39
Hystaspes	19

INDEX.

J acob Patriarcha	5
Jacobi Apostoli mors	36
Jagello, rex Poloniae, vocatus Vladislaus	251
Janiculum	68
Jechonias rex Juda	11
Jesu Christi nativitas	90
Jesus Christus crucifixus	95
Ignatius Constantinopolitanus Episcopus	198
Illyris	45
Illyrii domiti ab Augusto	93
Imperium Romanum quomodo dissipatum	261,
	262
Imperium seu Monarchia Cha'daorum	4
Innocentius I. Episcopus Romanus	131,
	132
Innocentius II. Papa	222
Innocentius III. Papa	227
Innocentius IV. Papa	236
Innocentius VI. Papa	248
Insabres	45
Insabria, vulgo Longobardia	260
Interregnum	110, 204,
	255
Joachim rex Juda	12
Joannis Baptista mors	96
Joannes rex Bohemia	243
Joannes Episcopus Placentinus	201
Joannis Philippi Audacis Burgundia duci	251
filius	251
Joannes Philippi Valesii filius rex Gallia	250
	116
Joannes Evangelista	131
Joannes Chrysostomus	Jo-

Joan
Joan
Joan
Joan
Joan
Joan
Joan
Joan
Joan
Joan
Jovin
Jovis
Irene
Isaac
Isabel
Isocra
Israel
ser
Italia
Juba
Judea
Judica
Jugur
Julian
Julii
Julius
Iulius
Iupiter
Iustini
Iustini
Iustini
Iustini
Iustini

INDEX.

<i>Joannes Constantinopolitanus Episcopus</i>	157
<i>Joannes Galeazius dux Mediolani creatus</i>	253,
	254
<i>Joannes I. Episcopus Romanus</i>	147
<i>Joannes VIII. Papa</i>	143
<i>Joannes XII. Papa</i>	199
<i>Joannes XVII. Papa</i>	201
<i>Joannes XVIII. Papa</i>	
<i>Joannes XXI. Papa</i>	245
<i>Joannes XXII. Papa</i>	204
<i>Joannes Hussus</i>	256
<i>Jovinianns Imperator</i>	122,
	126
<i>Jovis Olympii templum Hierosolymis</i>	99
<i>Irene Imperatrix</i>	171
<i>Isaac</i>	5
<i>Isabella regina Anglia</i>	247
<i>Isocrates</i>	39
<i>Israelitici populi migratio ex Aegypto</i>	6
<i>servitus in Aegypto</i>	ibid.
<i>Italia</i>	261
<i>Juba rex Mauritania</i>	32
<i>Judæa Romanis tributaria</i>	76
<i>Judices Israelitarum</i>	6
<i>Jugurtha Numidia rex</i>	65
<i>Julianus Imperator</i>	122
<i>Julii I. pontificis Epistola</i>	124
<i>Julius II. pontifex</i>	191
<i>Julius Vindex</i>	97
<i>Jupiter Belus</i>	5
<i>Iustinianus Imperator</i>	148, seqq.
<i>Iustinianus codex</i>	151
<i>Iustinianus II. Imperator</i>	164
<i>Iustinus I. Imperator</i>	147
<i>Iustinus II. Imperator</i>	151, 154
	<i>Iustus</i>

INDEX.

<i>Iustus Callistratus iureconsultus</i>	101
<i>Juvenalis Poeta</i>	99

L <i>Abassaradach rex Babylonia</i>	15
<i>Lacedaemoniorum fœdus cum rege Persarum</i>	24
<i>Lacedaemonii Græcorum potentissimi</i>	20
<i>Ladislaus Chunus Ungaria rex</i>	239
<i>Ladislaus Alberti Caesaris F.</i>	259
<i>Lamech</i>	2
<i>Laomedon</i>	30
<i>Longobardi</i>	155
<i>Longobardia</i>	225, 261
<i>Lateranense concilium</i>	218
<i>Latini</i>	41
<i>Latinum</i>	32
<i>Leges Gracchorum</i>	65
<i>Leges Julii Caesaris</i>	85
<i>Leges Octavii</i>	ibid.
<i>Leges Sylla</i>	70
<i>Legiones veteranae</i>	176
<i>Legiones Imperii Romani</i>	93, 94
<i>Leo Armenius, Caesar Græci</i>	188
<i>Leo I. Imperator</i>	142
<i>Leo II. Imperator</i>	166
<i>Leo IV. Imperator</i>	170
<i>Leonis I. Episcopi Romani epistola</i>	139
<i>Leonis II. Epistola</i>	162
<i>Leo III. Papa</i>	172
<i>Leonis VIII. Papa decretum</i>	199
<i>Leo IX. Papa</i>	205, 206
<i>Leonatus</i>	30
<i>Leonidas</i>	24
<i>Leontini</i>	23
<i>Leontinus Imperator</i>	164
<i>Leosthenes</i>	

INDEX.

<i>Leosthenes</i>	24
<i>Leorychidas</i>	ibid.
<i>Lex Agraria</i>	65
<i>Libri conciliorum</i>	115
<i>Licinius Caesar</i>	113
<i>Licinius poeta</i>	63
<i>Ligures</i>	45
<i>Linguarum conturbatio</i>	3
<i>Litorius</i>	116
<i>Læthus st.</i>	194
<i>Lotharingia</i>	200
<i>Lotharius Gallia rex</i>	ibid.
<i>Lotharius Caesar</i>	189, 191
<i>Lotharius III. Caesar</i>	121
<i>Lucani populus Italia</i>	66
<i>Lucania</i>	42
<i>Lucanus poeta</i>	98
<i>Lucilius poeta</i>	63
<i>Lucius Episcopus Romanus</i>	106
<i>L. Æmilius Paulus</i>	56
<i>L. Aurelius Verus</i>	100
<i>L. Calphurnius Bestia</i>	65
<i>L. Cornelius Cinna</i>	68
<i>L. Cornelius Scipio</i>	44
<i>L. Cornelius Scipio Asiaticus</i>	53
<i>L. Crassus Orator</i>	71
<i>L. Junius Brutus</i>	33
<i>L. Lentulus</i>	80
<i>L. Lucilius Balbus, jureconsultus</i>	71
<i>L. Lucullus</i>	72
<i>L. Mummius</i>	60
<i>L. Papyrius Cursor</i>	37
<i>L. Piso</i>	76, 77
<i>L. Quintus Cincinnatus</i>	35
<i>L. Sylla</i>	67, seqq.
	L. Vir.

INDEX.

<i>Majorianus Imperator</i>	142
<i>Major domus, idem qui praefectus</i>	<i>Talasii</i>
	180
<i>Mamelus rex Babylon</i>	3
<i>Mamitus rex Babylon</i>	ibid.
<i>Manahes rex Israel</i>	10
<i>Mana'eus rex Babylon</i>	8
<i>Mancinus</i>	61
<i>Manfredus Frid. II. filius nothus</i>	2 6
<i>Manius Curius Dentatus</i>	42, 44
<i>Marcellus</i>	44
<i>Marcellus Episcopus Romanus</i>	113
<i>Marcomanni</i>	100
<i>M. & D. Brutus</i>	84
<i>M. Antonius orator</i>	71
<i>M. Antonius Collega Caesaris</i>	84
<i>M. Antonii oratoris obitus</i>	63
<i>M. Antoninus Philosophus Caesar</i>	100
<i>M. Atilius Regulus</i>	43
<i>M. Clandius Marcellus</i>	47
<i>M. Cocceius Nerva</i>	96
<i>M. Cornelius Cethegus</i>	58
<i>M. Crassus</i>	78
<i>M. Furius Camillus</i>	36
<i>M. Fulvius Nobilior</i>	53
<i>M. Glabrio</i>	52
<i>M. Lepidus Prator</i>	80
<i>M. Livius Salinator</i>	49
<i>M. Manlius</i>	36
<i>M. Perpenna</i>	62
<i>M. Porcius Cato</i>	25, 45, 58, 82, 83
<i>M. Tullii Ciceronis natales</i>	65
<i>M. Valerius Corvinus</i>	37
<i>Marrucini populus Italia</i>	66
<i>Marsi populus Italia</i>	ibid.

INDEX.

<i>Martialis</i>	99
<i>Martianus Caesar</i>	137
<i>Masanissa Numidia rex</i>	17
<i>Masilia obsessa à Cesare</i>	80
<i>Mauritius Caesar</i>	156
<i>Mauritani</i>	166
<i>Maximianus Caesar</i>	113
<i>Maxentius Caesar</i>	ibid.
<i>Maximilianus Caesar</i>	259
<i>Maximinus Caesar</i>	103
<i>Maximus</i>	118, 129
<i>Maximus jureconsultus</i>	102
<i>Mediolanum evertitur</i>	215
<i>Medum regnum</i>	4
<i>Menander jureconsultus</i>	102
<i>Menapii</i>	179
<i>Menna Patriarcha Constantinopol.</i>	152
<i>Merodach Babylonia praefectus</i>	11
<i>Merseburgensis Episcopus</i>	168
<i>Messala Poeta</i>	94
<i>Metaurus flumen</i>	93
<i>Methusalab</i>	2
<i>Metropolitana civitates</i>	185
<i>Metropolitani Episcopi officium</i>	125
<i>Michael Imperator Graecus</i>	193
<i>Miltiades</i>	19
<i>Minturnæ</i>	67
<i>Mithridates</i>	67, 72
<i>Mirandula</i>	1
<i>Moabitæ reges</i>	13
<i>Modestinus jureconsultus</i>	101
<i>Moguntina Synodus</i>	184
<i>Monarchia I.</i>	15
<i>Monarchia II.</i>	18
<i>Monarchia III.</i>	26
<i>Monarchia</i>	

INDEX

<i>Monarchia IV.</i>	31, 86
<i>Mæsia</i>	95, 98
<i>Morini</i>	179
<i>Mosa fluvius</i>	91, 178, 191
<i>Moscina regnum</i>	4
<i>Moses</i>	6
<i>Myfia</i>	156
N <i>Abuchodonosor 12. illius regni duratio 15.</i>	
<i>potentia 12. somnium 13. superbia</i>	
<i>exemplum</i>	14
<i>Narses rex Persarum</i>	112
<i>Narses Eunuchus</i>	150, 154
<i>Neopolitanum regnum cedit Gallis</i>	238
<i>Nero Claudius Caesar</i>	97
<i>Nerva Cocceius</i>	99
<i>Nervii</i>	179
<i>Nestorii hæresis</i>	134
<i>Navius</i>	55
<i>Nicenum concilium</i>	118
<i>Nicephorus Imperator</i>	173, 184
<i>Nicias</i>	24
<i>Nicolai I. Papa ad Michaellem Imperat. Græcum</i>	
<i>Epistola</i>	193
<i>Nicolaus II. Papa</i>	207
<i>Nicolaus V. Papa</i>	258
<i>Nicomedes Bithyniæ rex</i>	67, 72
<i>Nicopolis</i>	251
<i>Niger</i>	101
<i>Nimrod Nohe pronepos, primus rex Babylonio-</i>	
<i>rum, Robustus Venator, Saturnus ab aliis</i>	
<i>nuncupatus</i>	3, & 4
<i>Ninive urbs</i>	4
<i>Ninus</i>	5, 6.
<i>Neha 2, 3, moritur</i>	5
	<i>Nord-</i>

INDEX.

<i>Nordmanni</i>	183, & 194
<i>Novella constitutiones</i>	152
<i>Numantia deleta</i>	61
<i>Numerianus</i>	111

O <i>Ceanus Britannicus</i>	191
<i>Ochus</i>	25

<i>Occidentis imperium ad Germanos translatum</i>	172
---	-----

<i>Odenatus rex Syria</i>	109
---------------------------	-----

<i>Odoacer</i>	143
----------------	-----

<i>Orestes, Patricius Romanus</i>	ibid.
-----------------------------------	-------

<i>Otho Caesar</i>	198
--------------------	-----

<i>Otho II. Caesar</i>	200
------------------------	-----

<i>Otho III. Caesar</i>	201
-------------------------	-----

<i>Otho IV. Imperator</i>	228
---------------------------	-----

<i>Otho Saxoniae princeps</i>	196
-------------------------------	-----

<i>Otho Bavaria dux</i>	212
-------------------------	-----

<i>Ottocarus Bohemia rex</i>	239
------------------------------	-----

<i>Ottomanus Turc. Monarch. princeps</i>	173
--	-----

P <i>Acuvius poeta</i>	63
-------------------------------	----

<i>Palatinus princeps ignominiose mulctatur</i>	224
---	-----

<i>Palmyra</i>	109
----------------	-----

<i>Pandecta</i>	151
-----------------	-----

<i>Pannonii</i>	93
-----------------	----

<i>Papaeus triiceps</i>	255
-------------------------	-----

<i>Papinianus trucidatus</i>	101
------------------------------	-----

<i>Papyrius Fronto iureconsultus</i>	ibid.
--------------------------------------	-------

<i>Proceres regni Gallia</i>	247
------------------------------	-----

<i>Parifina Academia</i>	187
--------------------------	-----

<i>Parma</i>	170
--------------	-----

<i>Parthi</i>	95
---------------	----

<i>Parthicum bellum</i>	78
-------------------------	----

Pa.

INDEX

<i>Tarysatis</i>	23
<i>Paschalis Papa</i>	188
<i>Paschalis II. Papa</i>	219
<i>Paulus jureconsultus</i>	103
<i>Paulus Anazarus</i>	140
<i>Pausanias Lacedamoniorum dux</i>	21
<i>Pelagius II. Episcopus Romanus</i>	157
<i>Peligni populus Italia</i>	66
<i>Peloponnesiacum bellum</i>	21, 22, 23
<i>Pentapolis</i>	118
<i>Telusium</i>	12
<i>Pericles</i>	22
<i>Perseus Macedonum rex</i>	56
<i>Persarum regum splendor</i>	29
<i>Persicum imperium 9. deletum</i>	26
<i>Persa</i>	158
<i>Persius poeta</i>	98
<i>Petrarcha</i>	256
<i>Petreus</i>	80
<i>Petrus Hungariae rex</i>	205
<i>Petrus Apostolus</i>	114
<i>Phalaris tyrannus</i>	59
<i>Phalerens Demetrius</i>	39
<i>Pharnaces Mithridatis filius</i>	74, 82
<i>Philippicus Bardane Imperator</i>	165
<i>Philippus Imperator</i>	104
<i>Philippus Caesar</i>	227
<i>Philippus fortis Burgundia dux</i>	250
<i>Philippus pater Caroli Quinti</i>	260
<i>Philippus Macedonum rex</i>	51, 56
<i>Philippus I. Gallia rex</i>	219
<i>Philippus Palcher Gallia rex</i>	242, 244
<i>Philippus Valesius</i>	247
<i>Philippus Marius Mediolanensis</i>	256
<i>Philopæmen</i>	24
	Phocæ

INDEX

<i>Thocas Imperator</i>	156
<i>Phocius Constantinopol. Episcopus</i>	193
<i>Phrygia</i>	67
<i>Thul Assur, cognomento Tiglath-Pileffer</i>	10
<i>Picentes populus Italia</i>	66
<i>Picti populi</i>	115
<i>Papinus</i>	170, 189
<i>Pisistratus</i>	33
<i>Placentia</i>	170
<i>Plato</i>	19, 39
<i>Plautus</i>	55
<i>Plotius poeta</i>	94
<i>Polydorus Spartanus</i>	24
<i>Polemo</i>	39
<i>Pollio poeta</i>	94
<i>Pomponius IC.</i>	103
<i>Pontificia sedes Avenionem translata</i>	244
<i>Primatus Pontificis Romani</i>	157
<i>Probus Imperator</i>	110
<i>Prodicus</i>	39
<i>Protagoras</i>	ibid.
<i>Prusias Bithynia rex</i>	55
<i>Ptolomæus Auletes Egypti rex</i>	78
<i>Ptolomæus Dionysius rex Egypti</i>	01
<i>Ptolomæus Epiphanes</i>	53
<i>Ptolomæi Philadelphi laus</i>	31
<i>Ptolomæus Philometor</i>	55
<i>P. Alphenus Varus iureconsultus</i>	71
<i>P. Cæcilius iureconsultus</i>	ibid.
<i>P. Clodius</i>	77, 79
<i>T. Decius Mus</i>	37
<i>P. Cornelius Scipio moritur</i>	54
<i>P. Cornelius Scipio P. filius</i>	46
<i>P. Cornelius Nasica</i>	57
<i>P. Philo</i>	

P. I.
P. S.
T. S.
P. S.
P. S.
T. S.
Pap.
Tyr.
Pyrr.
Pyrr.
Pyth.
Tyn.

Q.
Q.
Qui.
Qui.
Qui.
Q.
Q.
Q.
Q.
Q.
Q.

R.
Rea.
lon.
Rege.
Rheg.
Rhen.
Rhet.
Rhem.
Rhod.

INDEX

P. Philo	37
P. Scipio Africanus	34
P. Scipio Africanus oppressus	62
P. Scipio Emilianus	38
P. Servilius Isauricus	80
P. Servius Sulpitius	71
Pupienus & Balbinus Imperatores	103
Tyrenaus mons	182
Pyrenaus saltus	191
Pyrrhus Epirotarum rex	41
Pythagoras	33
Pythou	
Q Vadi	100
Quintilus Varus	92
Q. Cæcilius Metellus 65. illius obitus	68
Quintus Catullus Orator	71
Quintus Fabius Maximus	45, 50
Quinti Hortensii natales	65
Q. Hortensii mors	83
Q. Lutatius Catulus	44
Q. Mutius Scævola	71
Q. Sertorius	72
Q. Tullius Cimber	34
R Avenna urbs	170
Ravennas episcopus	164
Reductio populi Judaici ex captivitate Baby- lonica	18
Reges Romanorum	33
Rhegium	170
Rhemenſe concilium	184
Rheti.	92
Rhenus fl.	76, 91, 178, 179
Rhodus	98
	Rhodi

INDEX

Rhodii equites	244
Robertus Gallia rex	203
Robertus Casar Palatinus	253
Rodericus Hispaniarum rex	166
Rogerius Sicilia rex	212
Romanum imperium quarta Monarchia	31, 86
Romanorum legati in Graciam	35
Romanorum reges & consules	33
Romanorum Decemviri	35
Roma urbis initium	31
Roma capta	134, 140
Roma spoliata	161
Romulus	33
Rudolphus Habsburgius Casar	231
Rudolphus Suevia dux	211
Ruffinus	130, 131
Ruffinus IC.	102
Rugi populus	144
Rutens populi	63
S abatius Sagarum rex	5
Saguntum	45
Salafii	93
Salmanasser	10, 31
Salvius Julianus IC.	100
Samaria expugnatio	10
Samnites	38, 42, 66
Sandenifium	179
Sapores rex Persarum	104
Saraceni	158, 191, 194
Sarasar filius Senacherib	11
Sardanapalus rex Babylonia	9
Sardinia	44
Sarmata	95, 112
	Saul

INDEX.

<i>Saul rex Israel</i>	6
<i>Saxones</i>	126
<i>Saxonicum bellum</i>	182
<i>Scoti</i>	135
<i>Scythæ</i>	108. 158
<i>Seleucus rex Syria</i>	30
<i>Semiramis</i>	6
<i>Sennacherib</i>	10, 11
<i>Seneca</i>	98
<i>Septemviri Germaniæ</i>	162
<i>Septimius Severus Cæsar</i>	101
<i>Sergius Galba</i>	97
<i>Servius poeta</i>	94
<i>Servius Tullus</i>	38
<i>Servorum tumultus in Sicilia</i>	61
<i>Sestus oppidum</i>	20
<i>Severus</i>	113
<i>Severus Imperator</i>	142
<i>Sextus Papyrius IC.</i>	71
<i>Sextus Pompeius</i>	84
<i>Sextus Roscius</i>	78
<i>Sicilia latitudo</i>	15
<i>Sicilia reges pontif. sunt deuncti</i>	240
<i>Sigismundus Cæsar</i>	254
<i>Silius Italicus</i>	98
<i>Si vester Episcop. Roman.</i>	148
<i>Silvester III. Papa</i>	205
<i>Sirochus Persarum rex</i>	158
<i>Socrates</i>	39
<i>Solon</i>	33
<i>Solymanus Turcarum Imper.</i>	173
<i>Sophocles poeta Tragicus</i>	22
<i>Sparetus rex Babylonia</i>	8
<i>Spensippus</i>	39
<i>Spharus rex Babylonia</i>	8
	<i>Sp.</i>

INDEX.

<i>Sp. Manlius</i>	35
<i>Sp. Posthumius Albinus</i>	38
<i>Statius</i>	99
<i>Stephanus martyr</i>	114
<i>Stephanus Hungaria rex</i>	104
<i>Stephanus II. Papa</i>	170
<i>Stephanus IV. Papa</i>	188
<i>Stephanus IX. Papa</i>	207
<i>Stilico</i>	130, 134
<i>Strato</i>	39
<i>Suessiones</i>	179
<i>Suevi</i>	91
<i>Sylvester Episcopus Romanus</i>	154
<i>Symmachus Episcopus Romanus</i>	144
<i>Syracusarum descriptio</i>	48
<i>Syracusa expugnata</i>	47
<i>Syracusani</i>	23
<i>Syracusani portus descriptio</i>	24
<i>Syria</i>	77

T <i>Acitus Imperator</i>	110
<i>Tarpeium Saxum</i>	36
<i>Tarquinius Collatinus</i>	34
<i>Tarquinius Superbus</i>	33
<i>Tarruntius Paternus jureconsultus</i>	102
<i>Tasilo dux Bavaria</i>	182
<i>Tartari</i>	127
<i>Taurus mons</i>	53
<i>Taurus Phalaridis</i>	59
<i>Tertullianus IC.</i>	100
<i>Templarii trucidantur</i>	244
<i>Terentius Clemens IC.</i>	100
<i>Terentius</i>	63
<i>Theba</i>	26
<i>Therapistolas</i>	19, 20, 21
<i>Theoda-</i>	

INDEX.

<i>Theodatus rex Gothorum</i>	149
<i>Theodora Justiniani uxor</i>	151, 154
<i>Theodoricus Gothorum rex</i>	138
<i>Theodoricus Ostrogothorum rex</i>	143, 144, 147
<i>Theodosius Imperator</i>	129
<i>Theodosius Arcadii filius Imper.</i>	133
<i>Theodosius III. Imperator</i>	166
<i>Theodosianus codex</i>	151
<i>Theophrastus</i>	39
<i>Theutoni</i>	66
<i>Thucydides</i>	17, 21, 22
<i>Thuringi</i>	167
<i>Tiberius Caesar</i>	95
<i>Tiberius Nero, pater Tiberii Caesaris</i>	96
<i>Tiberius II. Imperator</i>	156
<i>Tiberius III. Imperator</i>	165
<i>Tiberius Gracchus</i>	64
<i>Ticinum</i>	45
<i>Tiglat-Pileffer</i>	10
<i>Tigranes Armenia rex</i>	72
<i>Tissaphernes</i>	24
<i>Titius Casius iureconsultus</i>	71
<i>Titius & Tiberius filii L. Junii Bruti</i>	34
<i>Titus Vespasianus</i>	98
<i>T. Annius Milo</i>	79
<i>T. Manlius Torquatus</i>	37
<i>T. Quintus Flaminius</i>	51
<i>T. Sempronius Longus</i>	45
<i>T. Veturius Calvinus</i>	38
<i>Toletanum concilium 4.</i>	159
<i>Torilas Gothorum rex</i>	150
<i>Trajectum oppidum</i>	204
<i>Trasimenus lacus</i>	45
<i>Trebellius Bulgaria rex</i>	165
<i>Trebia</i>	

INDEX.

<i>Tyebia flumen</i>	43
<i>Treviri</i>	179
<i>Tribonianus jureconsultus</i>	151
<i>Triburia concilium</i>	194
<i>Tribuni militum Romæ</i>	35, 36
<i>Triumviratus Romæ</i>	88
<i>Tryphoninus jureconsultus</i>	102
<i>Trojanum bellum</i>	32
<i>Tuneta</i>	260
<i>Turca & Turcicum regnum</i>	171, 174
<i>Turrianus præfectus Mediolani</i>	243
<i>Turonense concilium</i>	191
<i>Tuscanus jureconsultus</i>	100
<i>Typographica artis inventio</i>	237
<i>Tyridates Armeniorum rex</i>	103

V alens Imperator	126
Valentinianus Imperator	ibid.
Valentinianus Honorii sororis F. Imp.	135
Valentiniani atq; Valentis edictum	127
Valentinianus Gratiani filius	129
Valerianus Imperator	106, 107
Valgius poeta	94
Vandali	100
Varius poeta	94
Varna	253
Vascones	182
Ubii	92
Vejentes	42
Venetorum urbs condita	140
Venetorum potentia	261
Vennuleus Celsus jureconsultus	102
Vesontion	76
Vespasianus Caesar	98
Vespera Sicula	241
Vestini	

INDEX.

<i>Vestini populi</i>	66
<i>Vicecomites Mediolanenses</i>	249
<i>Victor legatus pontificis Romani</i>	148
<i>Victor II. Papa</i>	207
<i>Victor III. Papa</i>	218
<i>Vienna Gallie oppidum</i>	93
<i>Viennense concilium</i>	244
<i>Vigilius Episcopus Romanus</i>	154
<i>Vincentius pontificis legatus</i>	148
<i>Vindelici</i>	92
<i>Vinidius Verus iureconsultus</i>	100
<i>Ulpinus Marcellus</i>	ibid.
<i>Virgilius</i>	94
<i>Viriatus</i>	60
<i>Vulsci duo poeta</i>	94
<i>Viterbium vastatum</i>	231
<i>Vitiges Gothorum rex</i>	149
<i>Uladislaus Polonia & Ungaria rex</i>	258
<i>Ulpianus Papiniani discipulus</i>	102
<i>Ulpinus Marcellus iureconsultus</i>	100
<i>Ulpinus Trajanus Caesar</i>	99
<i>Umbri populus Italia</i>	66
<i>Volscorum bellum in Romanos</i>	20
<i>Volusianus Caesar</i>	106
<i>Urbanus II. Papa.</i>	219
<i>Urbanus VI. Papa</i>	255
W <i>Allis rex Gothorum</i>	135
<i>Wandali</i>	136
<i>Wolpho Dux Bavaria</i>	223
<i>Wenceslaus Caesar</i>	249, 253
<i>Westphalia</i>	92
<i>Wormatia convensus</i>	213

Xantippus

I N D E X.

X Antippos	24
Xenocrates Philosophus	29
Xenophon, Socraticus 39. militabat cum Cyro minore	25
Xerxes quid	7
Xerxes filius Darii	20
 Z acharias Papa	168
Zameis rex Babylonia	6
Zedechias rex Iuda	12
Zeno Isauricus Imperator	142
Zepherinus Episcopus Romanus	163
Zozimus	19
Zozimus Episcopus Romanus	132

F I N I S.

